ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\300\Suskind_Patrick-Parfem_Pribeh_vraha.PDB

PDB Name: parfém
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 26.12.2006
Modification Date: 26.12.2006
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

PATRICK SÜSKIND ,
PARFEM: Příběh vraha
Z německého originálu Das Parfum, vydaného nakladatelstvím Diogenes Verlag AG, Ziirich 1985, přeložili Jitka a Rudolf Tomanovi
Vydalo Nakladatelství Academia
Středisko společných činností AV ČR
Legerova 61, 120 00 Praha 2, jako reprint prvního vydání tohoto díla (Melantrich, Praha 1990)
Obálku s použitím fotografií z filmu Parfém navrhl Robin Brichta

Vydání v tomto překladu 2., v nakladatelství Academia 1., 2001, dotisk 2004, 2006
Ediční číslo 0879
Tisk Těšínská tiskárna, a. s., Štefánikova 2, 737 36 Český Těšín

ISBN 80-200-1458-6

Díl první
1

V osmnáctém století žil ve Francii muž, který patřil k nejgeniálnějším a zároveň nejnestvůrnějším postavám této epochy, která nebyla nijak chudá na geniální a nestvůrné postavy. Budeme vám tady vyprávět jeho příběh. Jmenoval se Jean-Baptiste Grenouille, a když jeho jméno na rozdíl od jmen jiných geniálních nestvůr, jako například markýze de Sade, Saint-Justa, Fouchého, Bonaparta a tak dále upadlo dnes v zapomnění, tak jistě nikoli proto, že by se snad Grenouille nevyrovnal těmto slavnějším tmářům svou povýšeností, pohrdáním lidmi, nemorálností, zkrátka bezbožností, nýbrž proto, že jeho génius a jeho jedinečná ctižádost se omezovaly na oblast, která nezanechává v dějinách ni žádné stopy: na prchavou říši pachů.
V dobách, o kterých budeme mluvit, vládl ve městech zápach sotva představitelný pro nás moderní lidi. Zapáchaly ulice smetím, smrděly dvorky domů močí, smrděla schodiště shnilým dřevem a krysím trusem, kuchyně nahnilým zelím a skopovým lojem; nevětrané světnice páchly zatuchlým prachem, ložnice zapáchaly nakyslým pachem umolousaných prostěradel, zvlhlými peřinami a štiplavě nasládlým zápachem nočníků. Z komínů to páchlo sírou z koželužen, páchly štiplavé Touhy, u jatek páchla sražená krev. Lidé smrděni potem a nepranými šaty, z úst jim páchly zkažené zuby, z žaludků cibulová šťáva a těla, pokud už nebyli příliš mladí, páchla starým sýrem a kyselým mlékem a vředovými chorobami. Smrděly řeky, smrděla náměstí, zapáchaly kostely, páchlo to pod mosty a v palácích. Sedlák zapáchal stejně jako kněz, řemeslnický tovaryš stejně jako mistrova žena, páchla veškerá šlechta, ba dokonce i král, který smrděl jako dravé zvíře, a královna jako stará koza v létě i v zimě. Neboť rozkladná činnost bakterií neměla v osmnáctém

století ještě žádné meze, a tak nebylo lidské činnosti, ani tvůrčí ani ničivé, nebylo projevu klíčícího nebo skomírajícího života, který by neprovázel zápach.
A přirozeně byl pak v Paříži zápach největší, neboť Paříž byla největším městem Francie. A uprostřed Paříže bylo zase místo, kde vládl obzvlášť pekelný smrad, a to mezi rue aux Fers a rue de la Ferronnerie, totiž hřbitov Nevinných. Po osm set let sem nosili nebožtíky z městské nemocnice a z okolních farností, po osm set let sem dennodenně sváželi na kárách desítky mrtvol a házeli je do dlouhých hrobů, po osm set let vrstvili v hrobkách a kostnicích kostičku na kostičku. A teprve později, v předvečer Francouzské revoluce, když se některé hroby nebezpečně propadly a zápach překypujícího hřbitova dohánět sousední obyvatele nejen k pouhým protestům, nýbrž k opravdovým vzpourám, teprve tehdy byl hřbitov konečně zavřen a zrušen a milióny hnátů a lebek pak zahrabali do katakomb na Montmartre a na původním místě zřídili trh s potravinami.
Zde tedy, na nejsmradlavějším místě celého království, se narodil 17. července 1738 Jean-Baptiste Grenouille. Byl to jeden z nejparnějších dnů toho roku. Vedro -Spočívalo jako olověný příkrov nad hřbitovem a tlačilo do přilehlých ulic

dech rozkladu, páchnoucí po nahnilých melounech a škvařící se rohovině. Grenouillova matka, když na ni přišly porodní bolesti, stála u stánku s rybami a oškrabávala šupiny z vykuchaných bělic. Ryby, údajně vylovené teprve ráno ze Seiny, zapáchaly už tak hrozně, že jejich zápach překrýval pach mrtvol. Grenouillova matka ale nevnímala ani smrad z ryb ani zápach mrtvol, neboť její čich byl úplně otupělý a nevnímal jakékoli pachy. A kromě toho cítila takové bolesti v životě, že umrtvovaly veškerou její vnímavost na vnější smyslové dojmy. Přála si jenom, aby už bolest ustala, chtěla už mít ten odporný porod co možná nejrychleji za sebou. Byl to její pátý porod. Všechny předcházející porody si odbyla tady u stánku s rybami a pokaždé porodila mrtvé nebo polomrtvé dítě, neboť krvavé maso, které z ní vyšlo, se příliš nelišilo od rybích vnitřností, jež se povalovaly všude kolem, a také o nic více nežilo a navečer se pak všechno shrabalo, naházelo na káru a odvezlo na hřbitov anebo dolů k řece. Tak se mělo stát i dnes a Grenouillova matka, která byla ještě mladá žena tak kolem pětadvaceti let a vypadala ještě docela pěkně a měla ještě skoro všechny zuby a na hlavě ještě trochu vlasů a kromě příjice a pakostnice a lehkých souchotin žádnou vážnější nemoc, Grenouillota matka tedy ještě doufala, že bude dlouho žít, třeba pět nebo dokonce deset let a třeba se dokonce jednou provdá a bude mít opravdové děti jako počestná manželka ovdovělého řemeslníka nebo tak něco...
Grenouillova matka si tedy přála, aby už bylo po všem. A když nastaly porodní bolesti, přikrčila se pod stůl, na němž obvykle zabíjela ryby, a porodila pod ním jako už čtyřikrát předtím a pak nožem na ryby odřízla od pupeční šňůry novorozeně. Potom ale vedrem a zápachem, který nevnímala jako takový, ale jen jako cosi nesnesitelného, omamujícího, třeba jako pole plné lilií anebo příliš těsnou jizbu přeplněnou narcisy, omdlela, svalila se na bok a vykulila se zpod stolu doprostřed ulice a zůstala tam ležet s nožem v ruce.
Křik, shon, dokola čumící dav a někdo zavolá policii. Žena ještě pořád leží s nožem v ruce na ulici a pomalu se probírá ze mdlob.
Co že se jí stalo?
"Nic."
A co to dělá s tím nožem? "Nic."
A odkud se bere ta krev na sukních? "Z ryb."
Žena pak vstane, odhodí nůž a odchází, aby se umyla.
Tu se neočekávaně rozkřičí pod stolem novorozeně. Policisté se tam podívají, objeví pod hejnem much a mezi rybími vnitřnostmi a useknutými rybími hlavami novorozeně a vytáhnou ho na denní světlo. Z moci úřední je dítě svěřeno kojné a matka zatčena. A protože se beze všeho přizná, že by byla nechala nemluvně zahynout, jako to ostatně udělala už se čtyřmi předchozími, je postavena před soud, odsouzena pro několikanásobnou vraždu novorozenců a o několik týdnů později jí pak na náměstí de Gréve setnou hlavu.
V ten čas už dítě vystřídalo třetí kojnou. Žádná si je nechtěla ponechat déle než několik dnů. Stěžovaly si, že je dítě příliš hltavé, že pije za dva a že ubírá ostatním kojencům mléko a tím tedy jejich kojným obživu, protože kojení jediného kojence se nevyplácí. Příslušného policejního důstojníka, jistého La Fosse, brzy celá záležitost omrzela a chtěl dítě poslat do sběrny pro nalezence a sirotky v rue Saint-Antoine, odkud byly denně vypravovány dětské transporty do Rouenu do státního ústředního nalezince. Protože ale tyto transporty prováděli nosiči v proutěných nůších, do kterých se z důvodů úsporných strkali zároveň až čtyři kojenci; protože z toho důvodu docházelo cestou k mimořádně vysoké úmrtnosti; protože z toho důvodu nosiči směli dopravovat jen pokřtěné kojence, a to jen takové, kteří byli opatřeni řádnou dopravní listinou, která musela pak být orazítkována v Rouenu; protože ale chlapec Grenouille nebyl ani pokřtěn, ani dosud neměl vůbec žádné jméno, které by se dalo pro pořádek zanést do dopravní listiny; protože by také nebylo ze strany policie vhodné, aby dítě odložila anonymně před branami sběrny, což by bylo jedině umožnilo uskutečnit záležitost bez zbytečných formalit ... - pro řadu potíží byrokratického a správně technického rázu, které vyplývaly z odsunu nemluvněte, a protože se dostával do časové tísně, upustil tedy policejní důstojník La Fosse od původního záměru a přikázal, aby byl chlapec odevzdán nějaké církevní instituci proti potvrzení, aby ho tam pokřtili a aby rozhodli o jeho dalším osudu. Odložili ho tedy do kláštera Saint-Merri v rue Saint-Martin. Byl tam pokřtěn a dostal jméno Jean-Baptiste. A protože měl převor toho dne dobrou náladu a protože ještě nevyčerpal své charitativní fondy, neposlali dítě do Rouenu, nýbrž ho dali vypiplat na útraty kláštera. Svěřili je proto kojné jménem Jeanne Bussieová v rue Saint-Denis, která až na další měla dostávat týdně za svou námahu tři franky.
O několik týdnů později stála kojná Jeanne Bussieová se sudníkem v ruce před fortnou kláštera Saint-Merri a řekla páteru Terrierovi, který otevřel bránu, asi padesátiletému, holohlavému, octem mírně páchnoucímu mnichovi: "Tu máte!" a postavila sudník na práh.
"Co je to?" řekl Terrier a naklonil se nad košíkem a začenichal, neboť se domníval, že je tam něco k jídlu.
"Parchant té vražednice novorozeňat z rue aux Fers!"
Páter hrábl prstem do sudníku a odkryl obličej spícího kojence.
"Vypadá dobře. Růžovoučký a dobře živený."
"Protože se na mně nažral. Protože mě vypumpoval až do kostí. Ale s tím je teď konec. Teď si ho můžete dál krmit sami. Kozím mlékem, kaší a řepnou šťávou. Žere všechno, ten parchant."
Páter Terrier byl dobromyslný člověk. Do jeho kompetence spadala správa klášterních charitativních fondů, rozdílení peněz chudým a potřebným. A očekával, že se mu za to dostane díků a že nebude dále nijak obtěžován. Technické podrobnosti se mu příčily, neboť podrobnosti znamenají vždycky potíže a potíže znamenají rušení duševní pohody a to naprosto nesnášel. Zlobil se na sebe, že vůbec otevřel bránu. Přál si, aby si ta osoba zase vzala svůj sudník a odešla domů a nechala ho na pokoji i s kojeneckými problémy. Pomalu se napřímil a jediným vdechnutím do sebe nasál pach mléka a ovčí vlny, který vycházel z kojné. Byl to příjemný pach.
"Nechápu co chceš. Opravdu nechápu, kam míříš. Jenom si dovedu představit, že by tomuhle kojenci vůbec neškodilo, kdyby ještě delší čas spočíval na tvých ňadrech."

"Jemu ne," zavrčela na něho kojná, "ale mně. Ubrala jsem deset liber, a přitom jsem jedla za tři. A za co? Za tři franky týdně."
"Aha, rozumím," řekl Terrier téměř s úlevou, "chápu: tak tedy zase jde o peníze."
"To tedy ne!" řekla kojná.
"Ale jo! Vždycky jde o peníze. Když někdo zaklepá na tuhle fortnu, jde o peníze. Přál bych si jenom jednou, abych otevřel a aby tu stál někdo, komu by šlo o něco jiného. Někdo, kdo by například přinesl malou pozornost. Například trochu ovoce nebo pár ořechů. Na podzim je přece spousta věcí, které by se daly přinést. Třeba kytky. Anebo kdyby jen někdo přišel a přívětivě řekl: Pozdrav Pánbůh, pátere Terriere, přeju vám dobrý den!' Ale to asi nikdy nezažiju. Když to není žebrák, pak je to podomní obchodník, a když to není obchodník, pak je to řemeslník, a když nechce almužnu, pak nese účet. Já už vůbec nemůžu vyjít na ulici. Když vyjdu na ulici, tak mě po třech krocích obklopí nějaká individua a chtějí peníze!"
"Já ne," řekla kojná.
"Ale já ti povídám: ty nejsi jediná kojná v našem okrsku. Jsou tu stovky prvotřídních kojných, které se budou jen trhat o to, aby tohoto rozkošného kojence za tři franky na týden přiložily k prsu anebo mu daly cucat kaši nebo šťávy nebo jiné živiny..."
"Tak ho tedy některé z nich dejte!"
"… na druhé straně zase není dobré, když jde dítě takhle z ruky do ruky. Kdo ví, jestli by mu jiné mléko svědčilo tak dobře jako tvoje. Je zvyklé na vůni tvých prsů, abys věděla, a na tep tvého srdce."
A znovu se nadechl teplého pachu, který vycházel z kojné, a pak když viděl, že jeho slova na ni neudělala nižádný dojem, řekl:
"Vem si to dítě s sebou domů! Projednám tu záležitost s převorem. Navrhnu mu, aby ti v budoucnu dával týdně čtyři franky"
"Ne," řekla kojná.
"Tak tedy dobrá: pět!"
"Ne."
"Kolikpak tedy chceš?" rozkřikl se Terrier. "Pět franků je hromada peněz pro tak podřadný úkol jako vyživovat malé dítě."
"Já nechci vůbec žádné peníze," řekla kojná. "Já chci mít toho parchanta pryč z domu."
"A pročpak, moje milá?" řekl Terrier a zase sáhl do sudníku. "Vždyť je to roztomiloučké děťátko. Vypadá hezky, je růžovoučké, nekřičí, krásně spinká a je pokřtěné."
"Je posedlý ďáblem."
Terrier honem odtáhl ruku od košilku.
"To není možně! To je úplně nemožné, aby byl nějaký kojenec posedlý ďáblem. Kojenec není člověk, nýbrž teprve človíček a nemá ještě plně vyvinutou duši. Proto je pro ďábla nezajímavý. Nebo snad už mluví? Škube to v něm. Pohybuje předměty v sednici? Vychází z něho odporný smrad?"
"Vůbec nijak nesmrdí," řekla kojná.
"Tady to máš! To je jednoznačné znamení. Kdyby byl posedlý ďáblem, musel by smrdět."
A aby uklidnil kojnou a aby prokázal svou vlastní odvahu, vyzdvihl Terrier sudník a přidržel si ho u nosu.
"Nic zvláštního necítím," řekl, když chviličku čenichal, "opravdu nic zvláštního. Zdá se mi ovšem, jako by něco zavánělo z plenek." A nastavil jí košík, aby potvrdila jeho dojem.
"To si nemyslím," řekla kojná nevrle a odstrčila od sebe košík. "Nemyslím tím to, co je v plenkách. Jeho výkaly jsou samozřejmě cítit. Ale on sám, ten parchant sám, nijak nevoní."
"Protože je zdráv," zvolal Terrier, "protože je zdravý, proto nezavání! Jen nemocné děti jsou cítit, to je přece známé. Jak známo páchne dítě, které má neštovice, koňským hnojem a dítě, které má spálu, je cítit shnilými jablky. A souchotinářské dítě smrdí po cibuli. Dítě je zdravé, to je všechno, co mu schází. Copak má zapáchat? Copak zapáchají tvoje vlastní děti?"
"Ne," řekla kojná. "Moje děti voní tak, jak mají vonět lidské děti."
Terrier postavil zase sudník opatrně na zem, neboť cítil, jak v něm kypí žluč ze zavilosti téhle osoby. Nedalo se vyloučit, že pokračování rozhovoru bude vyžadovat obě paže k volnější gestikulaci a nechtěl, aby tím kojenec utrpěl újmu. Prozatím ovšem sepjal ruce za zády, vystrčil proti kojné kulaťoučké bříško a zostra se zeptal: "Ty tedy tvrdíš, že víš, jak má vonět lidské dítě, které je přece taky - to bych ti rád připomněl, protože je pokřtěné -dítětem božím?"
"Ano," řekla kojná.
"A dále pak tvrdíš, že kdyby nevonělo, jak ty si myslíš, že by mělo vonět - ty, kojná Jeanne Bussieová z rue Saint-Denis ; že je dítětem ďáblovým?"
Vymrštil levici zpoza zad a přidržel jí výhružně zahnutý ukazovák jako otazník před obličejem. Kojná zauvažovala. Nehodilo se jí, že rozhovor náhle vyústil v teologický výslech, při němž by mohla jedině podlehnout.
"Nic takového jsem netvrdila," odpověděla vyhýbavě. "Jestli má ta věc něco společného s ďáblem anebo ne, to musíte rozhodnout vy sám, otče Terriere, to nepřísluší mně. Já vím jenom jedno: že mě z tohohle kojence jímá hrůza, protože nevoní, jak by měly vonět děti."
"Aha," řekl Terrier spokojeně a nechal zase klesnout paži. "To s tím ďáblem tedy zase odvoláváme. Dobrá. Ale teď mi laskavě řekni: jakpak voní kojenec, když voní tak, jak si myslíš, že by měl vonět? No?"
"Voní hezky," řekla kojná.
"Jak ‚hezky`?" rozeřval se na ni Terrier. "Hezky voní leccos. Svazek levandule voní pěkně, maso v polévce voní pěkně. Zahrady v Arábii voní pěkně. Chci vědět, jak voní kojenec?"

Kojná váhala. Věděla, jak voní kojenci, věděla to velice dobře, vždyť už jich desítky kojila, chovala, kolébala, líbala ... Dokázala by je najít v noci po čichu, dokonce i teď si dovedla docela jasně představit kojenecký zápach. Ale ještě nikdy ho nepopisovala slovy.
"Tak co?" vyštěkl Terrier a netrpělivě luskl prsty.
"Tak tedy" spustila kojná, "ono se to nedá snadno říct, protože... protože nevoní všude stejně. Ačkoli voní všude pěkně, otče, rozumíte? Tak tedy na nohách například, tam voní jako hladký teplý kámen - ne, spíše jako tvaroh ... anebo jako máslo, jako čerstvé máslo, ano, přesně tak: voní jako čerstvé máslo. A po těle voní... jako koláč nadrobený do mléka. A po hlavě, tam nahoře vzadu na hlavě, kde vlásky tvoří takový vír, tady, podívejte se, otče, tady, kde vy už nic nemáte..." a ťukla Terriera, který oněměl pod tímto přívalem nahromaděných hloupostí a poslušně sklonil hlavu, na pleš, ... tady, přesně tady, tady voní nejlíp. Tady voní jako karamel, voní to tak sladce, tak úžasně, otče, to si vůbec nedovedete představit! Když k nim člověk na tom místě přivoněl, tak je má rád a je úplně jedno, jestli jsou to jeho vlastní nebo cizí. A takhle a nijak jinak musí vonět malé děti. A když takhle nevoní, když tam nahoře vůbec nevoní ani jako chladný vzduch, tak jako ten tady, ten parchant, potom ... vysvětlujte si to, jak chcete, otče, ale já" a rezolutně si založila ruce pod ňadry a vrhla tak zhnusený pohled na sudník u svých nohou, jako by v něm byly ropuchy, "já, Jeanne Bussieová, si tohleto už nevezmu k sobě do domu!"
Páter Terrier pomalu zvedl skloněnou hlavu a přejel si prstem několikrát přes pleš, jako by si tam chtěl srovnat vlasy, přiložil prst jako náhodou k nosu a zamyšleně začichal.
"Jako karamel ...?" zeptal se a pokusil se znovu nasadit přísný tón... "Karamel! Co ty můžeš vědět o karamelu? Copak už jsi někdy jedla karamel?"
"To zrovna ne," řekla kojná. "Ale jednou jsem byla ve velikém hotelu v rue Saint-Honoré a dívala jsem se, jak ho dělali z roztaveného cukru a ze smetany. Vonělo to tak hezky, že jsem na to nikdy nezapomněla."
"No jo, tak dobře," řekl Terrier a zase oddálil prst od nosu. "Prosím tě, teď mlč! Je to pro mě krajně namáhavé, abych se s tebou nadále bavil na téhle úrovni. Vidím, že odmítáš, ať už z jakýchkoli důvodů, vyživovat nadále kojence Jean-Baptista Grenouilla, který ti byl svěřen, a vracíš ho tímto jeho provizornímu poručníkovi, klášteru Saint-Merri. Rmoutí mě to, ale zřejmě se s tím nedá nic dělat. Propouštím tě."
S těmito slovy uchopil sudník, ještě jednou se nadechl teplé pomíjivé vůně mléka a ovčí vlny a přibouchl bránu. Potom odešel do své kanceláře.

3

Páter Terrier byl vzdělaný muž. Nestudoval jenom teologii, nýbrž četl i filozofy a zabýval se kromě toho botanikou i alchymií. Potrpěl si na svůj kritický rozum. Sice by byl nezašel tak daleko jako někteří, kteří pochybovali o zázracích, o proroctvích nebo pravdě textů Písma svatého, i když přísně vzato se nedaly vykládat pouhým rozumem, ba dokonce mu často přímo odporovaly. Od takovýchto problémů dával raději ruce pryč, byly pro něho příliš nepohodlné a uvrhly by ho jenom do nejtrapnější nejistoty a neklidu, kdy člověku je přece třeba jistoty a klidu, aby mohl používat svého rozumu. Co ale nejrozhodněji potíral, byly pověrčivé představy prostého lidu: čarodějnictví a vykládání karet, nošení amuletů, uhrančivý pohled, zaříkávání a všemožné čarování při úplňku a všechno možné, co se ještě provozovalo -bylo hluboce depresívní dívat se na to, že takovéto pohanské zvyky ještě po tisíciletém pevném nastolení křesťanského náboženství stále ještě nejsou vykořeněny! Také většina případů takzvané posedlosti ďáblem a paktování se Satanem se ukázala při bližším pozorování jako pověrečné divadýlko. Terrier by byl sice nikdy nezašel tak daleko, že by popíral existenci ďábla, že by pochyboval o jeho moci; rozhodovat o takovýchto problémech, které se týkaly nejzákladnějších základů teologie, k tomu byly povolány jiné instance než prostý řádový mnich. Na druhé straně bylo nabíledni, že když prostá osoba jako ta kojná tvrdí, že objevila ďábelské strašidlo, nemůže s tím mít ďábel v žádném případě nic společného. Právě to, že se domnívala, že ho objevila, byl bezpečný důkaz pro to, že tady nebylo k objevování nic ďábelského, protože tak pitomě se přece jenom ďábel nechová, aby se dal odhalit takovou nějakou kojnou Jeanne Bussieovou. A ještě k tomu čichem! Takovým primitivním orgánem, nejnižším ze smyslů! Jako by peklo smrdělo sírou a ráj myrhou a kadidlem! Nejhorší pověra, tak jako v nejtemnějších, nejpohanštějších dobách pravěkých, kdy lidé ještě žili jako zvířata, kdy ještě neměli bystré oči, které by rozeznávaly barvy, ale domnívali se, že dokážou čichat krev, domnívali se, že čichem rozeznají přítele od nepřítele, mysleli si, že je zvětřili kanibalští obři a vlkodlaci a erinyje a přinášeli svým odporným bůžkům páchnoucí, kouřem čpící zápalné oběti. Hrozné! Bloud se dívá nosem více než očima a pravděpodobně bude muset svítit světlo Bohem daného rozumu ještě dalších tisíc let, než zapudí poslední zbytky primitivní víry.
"Ach, a to ubohé děťátko! Ta nevinná bytost! Leží tu v koši a dřímá, netuší nic o tom odporném podezření, které proti němu bylo vzneseno. Ta nestydatá osoba si troufá tvrdit, že nevoníš tak, jak by měly vonět lidské děti. Tak copak tomu říkáme? Ty ty ty ty ty!"
A pomaloučku kolébal na kolenou košík, hladil kojence prstem po hlavě a čas od času mu říkal: "Ty ty ty ty," což považoval za výraz, který působí na malé děti něžným a uklidňujícím způsobem. "Prý máš vonět po karamelu. Taková pitomost! Ty ty ty ty!"
Po chvilce odtáhl prst, přidržel si ho k nosu, přivoněl, necítil ale nic než kyselé zelí, které jedl v poledne.
Okamžik zaváhal, rozhlédl se, jestli ho snad někdo nepozoruje, vyzdvihl košík do výše a zabořil do něho svůj tlustý nos. Tak hluboko, že ho tenounké nazrzlé dětské vlásky polechtaly na nozdrách; očichával kojencovu hlavu a čekal, že ucítí nějakou vůni. Nevěděl přesně, jak by měli kojenci vonět na hlavě. Přirozeně že ne po karamelu, to mu bylo jasné, neboť karamel je přece roztavený cukr, a jak by mohl kojenec vonět po roztaveném cukru, když až dosud pil pořád

jenom mléko. Po mléku by mohl vonět. Po mléku kojné. Ale nevoněl po mléku. Mohl vonět po vlasech, po kůži a po vlasech a třeba trochu po dětském potu. A Terrier čenichal a snažil se cítit kůži, vlasy a trošku dětského potu. Ale necítil nic. Při nejlepší vůli nic. Asi takový" kojenec vůbec nevoní, pomyslel si, tak to asi bude. Kojenec, pokud je chován v čistotě, prostě nevoní, stejně tak jako nemluví, neběhá nebo nepíše. Tyto věci přicházejí teprve později. Přísně vzato vydává člověk nějakou vůni, teprve když je v pubertě. Tak je to a ne jinak. Copak nepíše už Horatius: "Mládenec kozlí, rozkvétající panna voní jako bílý narcis..."? A Římané, ti tomu rozuměli; lidský pach je vždycky masitý pach, tedy hříšný pach. Jak by tedy měl zavánět kojenec, který přece nezná hříchy těla ještě ani ve snu? Jak by měl vonět? Ty ty ty ty? Vůbec nijak!
Znovu si postavil košík na kolena a pomalounku ho pohupoval. Dítě ještě pořád tvrdě spalo. Pravá pěstička mu vykukovala zpod přikrývky, maličká a růžovoučká a tu a tam sebou dojemně škubla směrem ke tvářičce. Terrier se usmíval a cítil se náhle velice spokojený. Na okamžik si dopřál fantastickou myšlenku, že je sám otcem dítěte. Že se nestal mnichem, ale normálním občanem, třeba počestným řemeslníkem, že se oženil s teplou, po mléce a po vlně vonící ženou a že s ní zplodil syna a že si ho teď houpá na kolenou, své vlastní dítě, ty ty ty ty... A bylo mu při téhle myšlence dobře. Ta myšlenka měla do sebe cosi tak spořádaného. Otec pohupuje na kolenou syna, ty ty ty ty, byl to obrázek tak starý' jako svět a pořád nový a správný obrázek již od stvoření světa. Ba ano! Terrier měl náhle u srdce teplý a sentimentální pocit.
Tu se dítě probudilo. Probudilo se napřed nosem. Drobounký nosánek se zapohyboval, povytáhl se vzhůru a začenichal. Vtáhl vzduch a vyfrkl ho krátkými vydechnutími jako při nedokonaném kýchání. Potom se nos pokrčil a dítě otevřelo oči. Oči měly neurčitou barvu, něco mezi ústřicovou šedí a opálovou krémovou bělobou, byly jakoby potažené hlenitým závojem a zřejmě se ještě plně nehodily ke koukání. Terrier měl dojem, že ho vůbec nevzaly na vědomí. Ne tak nos. Zatímco matné oči dítěte pošilhávaly do neurčila, zdálo se, že nos se zaměřuje na určitý cíl a Terrier měl velice zvláštní pocit, jako by tímto cílem byla jeho osoba, Terrier sám. Droboučké nozdry kolem dvou nepatrných dírek uprostřed dětského obličeje se nadouvaly jako rozkvétající květ. Anebo spíše jako lístky drobných masožravých rostlinek, které pěstují v královské botanické zahradě. A tak jako z nich, jako by vycházelo i z nozder tajemné sání. Terrierovi připadalo, jako by se na něho dítě dívalo nozdrami, jako by si ho bystře a zkoumavě prohlíželo, pronikavěji, než by to bylo možné očima, jako by nosem hltalo cosi, co vycházelo z něho, z Terriera, a co nemohl zadržet ani skrýt... Dítě bez pachu ho bezostyšně očichávalo, tak tomu bylo! Větřilo ho! A náhle si připadal smrdutý, páchnoucí potem a octem, kyselým zelím a nevypranými šaty. Připadal si nahý a ošklivý, jako by na něho civěl někdo, kdo sám ze své osoby nedával nic napospas. Dokonce jako by ho cítil i skrz kůži až do vnitřností. Nejněžnější pocity, nejšpinavější myšlenky ležely odkryty jako na dlani před tímto dychtivým drobným nosánkem, který ještě ani nebyl pořádný nos, ale jenom takový knoflíček, ustavičně se vraštící a nadouvající a chvějící se nepatrný orgán s dírkami. Terrier se zachvěl. Hnusil se sám sobě. Teď sám svraštil nos, jako kdyby cítil cosi ošklivě páchnoucího, s čím nechtěl mít nic společného. Příjemná myšlenka, že jde o jeho vlastní tělo a vlastní krev, pominula. Sentimentální idyla o synovi a otci a voňavé matce se rozplynula. Příjemně všechno obklopující závoj myšlenek, který vytvořila fantazie kolem jeho osoby a dítěte, se náhle protrhl: na kolenou mu ležela cizí chladná bytost, nepřátelský živočich, a kdyby nebyl tak rozvážný a bázní boží a racionálním uvažováním řízený charakter, odvrhl by v návalu štítivosti dítě od sebe jako nějakého pavouka. Terrier prudce vstal a postavil košík na stůl. Chtěl se té věci zbavit co nejrychleji, pokud možno ihned, pokud možno okamžitě.
A tu se dítě rozječelo. Zamhouřilo oči, otevřelo dokořán rudý jícen a vřeštělo tak odporně pronikavě, že Terrierovi tuhla krev v žilách. Natáhl ruku, zatřásl košem a zařval: "Ty ty ty ty ty," aby dítě umlčel, ale rozkřičelo se ještě hlasitěji a úplně zmodralo v obličeji a vypadalo, jako by samým řevem chtělo puknout.
Pryč s tím, pomyslel si Terrier, okamžitě pryč s tím ... ďáblem, chtěl říci, ale honem se vzpamatoval a odepřel si to.... pryč s tím netvorem, s tím nesnesitelným dítětem! Ale kam s ním? Znal desítky kojných a sirotčinců v této čtvrti, ale připadalo mu to příliš blízko, připadalo mu to příliš na dosah, to stvoření muselo někam dál, tak daleko, aby je nebylo slyšet, tak daleko, aby mu je kdykoliv zase nemohli postavit přede dveře, muselo pokud možno do nějaké jiné farnosti, ještě lépe na druhý břeh a vůbec nejlépe někam mimo městské hradby, do předměstí Saint-Antoine, to by bylo ono!, tam přijde ten uřvaný spratek, daleko na východ, tam za Bastilu, kde se na noc zamykají brány města.
A honem si podkasal sutanu, uchopil řvoucí košík a pádil pryč, pádil změtí uliček k rue Faubourg Saint-Antoine, proti proudu Seiny na východ, ven z města, daleko, daleko ven, až k rue de Charonne a téměř na její konec, kde poblíž kláštera Madeleine de Trenelle znal adresu jisté paní Gaillardové, která přijímala na stravu děti jakéhokoliv stáří a jakéhokoliv druhu, jen když se za ně zaplatilo, a tam odevzdal dítě, které pořád ještě křičelo, zaplatil na rok dopředu a prchal zpátky do města. Když se vrátil do kláštera, shodil svůj šat jako cosi, co bylo poskvrněno, umyl se od hlavy až k patě a zalezl ve své cele na lůžko, mnohokrát se pokřižoval, dlouho se modlil a konečně s ulehčením usnul.

4

Ačkoli paní Gaillardové bylo sotva třicet let, měla už život za sebou. Navenek vypadala tak stará, jak to odpovídalo jejímu skutečnému věku, a zároveň dvojnásobně a trojnásobně a stonásobně starší, totiž jako mumie děvčete. Uvnitř ale byla dávno mrtvá. Jako dítě ji její otec udeřil pohrabáčem do čela těsně nad kořen nosu a od té doby ztratila čich a jakýkoli cit pro lidské teplo a lidský chlad a vůbec pro jakoukoli vášeň. Něžnost jí po této jediné ráně začala být cizí stejně tak jako odpornost, radost jí byla cizí stejně jako zoufalství. Nepociťovala nic, když ji později oplodnil muž, a stejně tak necítila nic, když porodila své děti. Netruchlila pro ty, které zemřely, a neradovala se z těch, které jí zůstaly. Když ji její muž mlátil, neuhýbala, a nepociťovala žádné ulehčení, když zemřel v městské nemocnici na choleru. Jediné

dva pocity, které znala, bylo úplně lehounké zatemnění mysli, když se blížila její pravidelná měsíční migréna, a docela lehounké rozjasnění mysli, když migréna zase ustoupila. Jinak nepociťovala tato odumřelá žena vůbec nic.
Na druhé straně však ... Anebo možná právě pro svou dokonalou neschopnost jakékoli emoce měla paní Gaillardivá naprosto nemilosrdný smysl pro pořádek a spravedlnost. Žádnému z dětí, které jí byly svěřeny, nedávala přednost, a žádné z nich také neodstrkovala. Dávala jim třikrát denně jíst a ani o sousto více. Převinula děcka třikrát denně a to jenom do druhého roku života. Kdo si ještě potom dělal do kalhot, dostal bez výčitek facku a o jedno jídlo méně. Přesně polovinu stravného využívala pro své svěřence, přesnou polovinu si ponechávala pro sebe. Nesnažila se v laciných dobách zvyšovat svůj zisk, ale v tvrdých časech nepřidávala ani jediný haléř, dokonce ani tehdy, kdyby šlo o bytí nebo nebytí. Obchod by se jinak pro ni už nevyplácel. Potřebovala ty peníze. Docela přesně si to propočítala. Ve stáří si chtěla zakoupit rentu a kromě ní mít ještě tolik, aby si mohla dovolit zemřít doma a nezhebnout v městské nemocnici jako její muž. Dokonce i jeho smrt ji nechala úplně chladnou. Ale hrozila se toho veřejného společného umírání se stovkami cizích lidí. Chtěla si dopřát soukromou smrt a k tomu potřebovala plnou marži peněz ze stravného. Byla sice zimní období, kdy z dvou tuctů malých strávníků zemřeli tři nebo čtyři. Ale i tak na tom byla pořád ještě mnohem lépe než většina jiných soukromých kojných a zdaleka překonávala velké státní nebo církevní nalezince, jejichž kvóty ztrát činily často až devět desetin svěřenců. Vždyť také bylo dost náhrady. Paříž produkovala do roka přes deset tisíc nových nalezenců, parchantů a sirotků. A tak se dala lecjaká ztráta oželet.
Pro malého Grenouille byl etablisement paní Gaillardové opravdovým požehnáním. Pravděpodobně by byl nikde jinde nepřežil. Tady ale, u téhle duchem chudé ženy, mu to svědčilo. Měl houževnatou konstituci. Když někdo tak jako on přežil vlastní narození mezi odpadky, nedal se tak snadno vyhodit ze sedla. Mohl po celé dny jíst vodnatou polévku, vystačil s nejřidším mlékem, snášel nejshnilejší zeleninu i zkažené maso. Během dětství přežil spalničky, úplavici, plané neštovice, choleru, pád z šestimetrové výše do studně a opaření prsou vroucí vodou. Sice si odnesl jizvy a šrámy a strupy a trochu zmrzačenou nohu, která způsobovala, že kulhal, ale žil. Byl odolný jako resistentní baktérie a skromný jako klíště, které si sedí tichounce na stromě a žije z nepatrné kapičky krve, kterou před lety ukořistilo. Potřeboval pro své tělo minimální množství potravy a šatstva. Pro svou duši nepotřeboval vůbec nic. Pocit bezpečí, péče, něžnosti, lásky - anebo jak se nazývají všechny ty věci, které údajně dítě potřebuje -dovedlo dítě Grenouille naprosto postrádat. Naopak, jak se nám zdá, naučil se je sám od sebe postrádat již od samého počátku, aby vůbec mohl žít. Křik po jeho narození, křik pod stolem na zabíjení ryb, kterým se připomněl a kterým přivedl matku na popraviště, nebyl vůbec instinktivní křik po soucitu a lásce. Byl to dobře uvážený, skoro by se dalo říci zrale uvážený křik, kterým se novorozeně rozhodlo proti lásce a přesto pro život. Za současných okolností to bylo také jedině možné bez ní, a kdyby bylo dítě vyžadovalo obojí, bylo by nepochybně brzy bídně zahynulo. Bylo by se ovšem tenkrát mohlo chopit i druhé možnosti a mlčet a nastoupit cestu od zrození ke smrti, aniž by si zvolilo okliku přes život, a bylo by tím světu i sobě ušetřilo spoustu neštěstí. Aby ale takto skromně ustoupilo, bylo by potřebovalo minimální míru vrozené přívětivosti, a tu Grenouille neměl. Byl od počátku zrůdou. Rozhodl se pro život ze vzdoru a z čisté zlomyslnosti.
Přirozeně se nerozhodl, jako se rozhoduje dospělý člověk, který využívá svého více či méně vyvinutého rozumu a zkušeností, aby volil mezi různými možnostmi. Ale rozhodl se zcela vegetativně, tak jako se rozhodne odhozená fazole, zda bude klíčit anebo zda od toho raději upustí.
Anebo tak jako to klíště na stromě, kterému život nemůže nabídnout nic jiného než ustavičné přezimování. Malé ošklivé klíště, které zformuje olověně šedé tělíčko do kuličky, aby vnějšímu světu nabídlo co možná nejmenší plochu; klíště, které svůj povrch uhladí i zdrsní, aby ze sebe nic nevydávalo, aby ani vydechnutím z něj nevycházela zbytečná energie. Klíště, které se zmenší na nejmenší možnou míru a stane se co nejnenápadnějším, aby je nikdo neviděl a nerozšlápl. Osamělé klíště, které si dřepí na stromě, soustředěno do sebe, slepé, hluché a němé a jen větří, po celá léta větří, na mile daleko větří krev zvířat, která táhnou kolem, zvířat, která vlastní silou nikdy nedosáhne. Klíště by se mohlo spustit na zem. Mohlo by se spustit na lesní zem se svými šesti maličkými nožičkami, proplést několik milimetrů sem a tam a zalehnout pod spadané listí, aby tam zahynulo, nebylo by ho škoda, Bůh ví že ne. Ale klíště, zarputilé, bezohledné a hnusné si zůstane dřepět a žije a čeká. Čeká, až mu naprosto nepravděpodobná náhoda přivede přímo pod strom krev v podobě zvířete. A teprve pak se vzdá své zdrženlivosti, spadne dolů a zatne a zavrtá a zahryzne se do cizího masa...
Takovým klíštětem bylo i dítě Grenouille. Žilo, uzavřené do sebe, a čekalo na lepší časy. Světu nevěnovalo nic než své výkaly; žádný úsměv, žádný výkřik ani lesk oka, dokonce ani vlastní pach. Každá jiná žena by byla zavrhla takovéto zrůdné dítě. Nikoli však paní Gaillardová. Vždyť přece neměla čich a necítila tedy, že dítě nijak nepáchne, a neočekávala od něho žádné duševní hnutí, protože její vlastní duše byla uzavřena na čtyři zámky.
Ostatní děti ale vycítily okamžitě, jak je tornu s Grenouillem. Od prvního dne jim byl nový kojenec tajemně protivný. Vyhýbaly se bedně, ve které ležel, a shlukovaly se na svých palandách blíže k sobě, jako by se v jizbě ochladilo. Mladší občas v noci křičely. Připadalo jim, že jizbou zavanul nul průvan. Jiným se zase zdálo, že jim cosi bere dech. Jednou se dokonce starší děti smluvily, že ho udusí. Nakupily pily mu na obličej hadry a přikrývky a slámu a všechno zatížily cihlami. Když ho paní Gaillardová příštího jitra vyhrabala, byl pomačkaný a zmodralý, ale nebyl mrtev. Pokusily se o to ještě několikrát, ale marně. Zaškrtit ho přímo, vlastníma rukama ho chytit za krk anebo mu ucpat ústa nebo nos, což by byla bezpečnější metoda, toho se přece jen neodvažovaly. Nechtěly se ho dotknout. Hnusil se jim jako tlustý pavouk, kterého člověk nechce rozdrtit vlastní rukou.
Když povyrostl, vzdaly se pokusů o jeho zavraždění. Zřejmě uznaly, že je nezničitelný. Namísto toho se mu vyhýbaly, utíkaly před ním, vystříhaly se v každém případě se ho dotknout. Ne že by ho nenáviděly. Také na něho nežárlily a nezáviděly mu jídlo. Pro takovéto pocity nebyla v domě paní Gaillardové sebemenší příčina. Prostě jim vadilo, že je mezi nimi. Nemohly ho cítit. Měly z něho strach.

5
Přitom, nahlíženo objektivně, neměl v sobě vůbec nic, co by nahánělo strach. Když povyrostl, nebyl nijak zvlášť velký ani silný, byl sice ošklivý, ale zase ne mimořádně ošklivý, tak že by se ho člověk musel polekat. Nebyl útočný ani potměšilý ani zákeřný, nijak neprovokoval. Raději sám stál stranou. Také jeho inteligence byla všechno možné, jen ne strašlivá. Teprve ve třech letech začal chodit po dvou, první slovo vyslovil ve čtyřech letech, bylo to slovo "ryby", které z něho vyrazilo v okamžiku náhlého vzrušení jako ozvěna, když se z dálky blížil prodavač ryb po rue de Charonne a vykřikoval, co má na prodej. Další slova, jimiž se vyjádřil, byly "pelargonie", "kozí chlívek", "kapusta" a "Jacqueslorreur", což bylo jméno zahradníkova pomocníka z blízkého kláštera Sester Svatého kříže, který u paní Gaillardové příležitostně vykonával těžké a nejtěžší práce a vyznačoval se tím, že se v životě ještě ani jednou nemyl. Se slovesy, s přídavnými jmény a se spojkami to už bylo horší. Až na takové "ano" a "ne" -které ostatně vyslovil poprvé velice pozdě - to byla jen podstatná jména, vlastně jen vlastní jména konkrétních věcí, rostlin, zvířat a lidí a i to jen tehdy, když na něho tyto věci, rostliny, zvířata nebo lidé nějak hluboce čichově zapůsobily.
Když jednou seděl v březnovém slunci na hromadě bukových polen, která praskala v teple, tak to bylo poprvé, kdy vyslovil slovo "dřevo". Stokrát předtím už viděl dříví a stokrát už slyšel slovo dřevo. Také mu rozuměl, vždyť ho už častokrát v zimě poslali ven, aby přinesl dříví. Ale předmět dřevo mu nikdy nepřipadal dost zajímavý, aby se namáhal vyslovit jeho jméno. To se stalo teprve onoho březnového dne, kdy seděl na hranici dříví. Paní Gaillardová narovnala hranici jako lavici na jižní straně kůlny pod převislou stříškou. Horní polena voněla nasládle, jako by byla připálená, z hlubiny hranice to vonělo po mechu a ze smrkové stěny kůlny se linul do tepla příjemný pach pryskyřice.
Grenouille seděl na hranici s roztaženýma nohama, zády se opíral o stěnu kůlny, oči měl zavřené a nehýbal se. Neviděl nic, neslyšel nic a nepociťoval nic. Čichal jen vůni dřeva,
která k němu stoupala a kupila se pod střechou jako pod čepicí. Vpíjel do sebe tuto vůni, utápěl se v ní, impregnoval se jí až do posledního póru, stával se sám dřevem jako dřevěná loutka, jako Pinocchio ležel na hranici, jako by byl mrtev, až po dlouhé době, možná teprve po půlhodině ze sebe vypravil slovo "dřevo". Jako by byl naplněn dřívím až po uši, jako by mu dříví sahalo až ke krku, jako by měl přeplněné břicho, jícen a nos dřívím, tak ze sebe přímo vyvrhl to slovo.
A to ho přivedlo zase k vědomí, zachránilo ho krátce předtím, než ho mohla udusit samotná všeovládající přítomnost dřeva, jeho pach. Vztyčil se, sklouzl z hranice a odvrávoral, jako by mu zdřevěněly nohy. Ještě mnoho dní poté byl úplně omámený tímto intenzívním čichovým zážitkem, a když v něm příliš silně vyvstala vzpomínka na tento zážitek, mumlal si jakoby zapřísahavě pro sebe "dřevo, dřevo".
Tak se naučil mluvit. Největší potíže měl se slovy, která neznamenala žádný voňavý předmět, s abstraktními pojmy, - tedy především s pojmy etické a morální povahy. Nedokázal si je zapamatovat, zaměňoval je a ještě jako dospělý člověk je používal nerad a často nesprávně: právo, svědomí, Bůh, radost, zodpovědnost, pokora, vděčnost a tak dále - co by měla tato slova vyjadřovat, mu bylo a zůstávalo záhadou.Na druhé straně by byl každodenní jazyk brzy už skoro vůbec nevystačil, aby označil všechny ty věci, které v sobě nahromadil jako čichové pojmy. Brzy už necítil pouze dříví, nýbrž druhy dřeva, javorové dříví, dubové dříví, smrkové dříví, jilmové dříví, hruškové dříví, staré, čerstvé, ztrouchnivělé, zetlelé, mechovité dříví, ba dokonce i jednotlivá polena, třísky a piliny - a rozlišoval je čichem tak jasně, jako různé předměty, které by jiní lidé nedokázali rozlišit ani očima. Podobně se mu vedlo s jinými věcmi. Že onen bílý nápoj, který paní Gaillardová každé ráno podávala svým svěřencům, byl vesměs označován za mléko, když podle Grenouillova čichu to každé ráno přece vonělo naprosto jinak a chutnalo podle toho, jak to bylo teplé, od které to pocházelo krávy, co kráva žrala, kolik smetany mu ponechali a tak dále... že dým, skládající se ze stovky jednotlivých vůní, čichový útvar, měnící se každou minutou, ba každou vteřinou a mísící se v novou jednotu jako dým ohně, má prostě jenom název "dým" ... že země, krajina, vzduch, který na každém kroku a každým dechem byl naplněn jinou vůní a tím obzvláštněn jinou identitou, přesto by měly být označeny jen těmi třemi těžkopádnými slůvky, - všechny tyto groteskní nesrovnalosti mezi bohatstvím světa, vnímaného čichově, a mezi chudobou řeči - způsobovaly, že chlapec Grenouille pochyboval o smyslu jazyka vůbec; a tak se odhodlával jej používat jedině tehdy, když to bezpodmínečně vyžadovala potřeba styku s jinými lidmi.
V šesti letech čichově zcela obsáhl své okolí. V domě paní Gaillardové nebyl jediný předmět, v severní rue de Charonne jediné místo, jediný člověk, jediný kámen, strom, keř nebo plot, sebemenší místečko, které by čichově nerozeznával, neznal a které by pevně neuchovával pro jeho zvláštní jedinečnost ve své paměti. Nahromadil deset tisíc, sto tisíc specifických pachů a měl je v paměti k dispozici tak jasně, tak podle potřeby, že se na ně nejen rozpomínal, když je opět ucítil, nýbrž že je skutečně cítil, když se na ně znovu rozpomněl; ba co víc, že je dokázal ve své pouhé fantazii mezi sebou znovu zkombinovat a tím způsobem v sobě vytvářel pachy, které ve skutečném světě vůbec neexistovaly. Vypadalo to, jako by vlastnil obrovský slovník pachů, který si sám osvojil a který ho zmocňoval k tomu, aby vytvářel podle své libosti jakékoli množství nových sad pachů - a to ve věku, kdy jiné děti vykoktávají namáhavě cvičenými slůvky první, k popisu světa nejvýš nedostačující, konvenční věty. Nejspíše by se dalo jeho nadání srovnat s nadáním zázračně muzikálního dítěte, které odposlouchalo melodiím a harmoniím abecedu jednotlivých tónů a teď samostatně komponuje zcela nové melodie a harmonie - ovšem s tím rozdílem, že abeceda pachů byla nesrovnatelně bohatší a různorodější než abeceda tónů, a dále s tím rozdílem, že se tvůrčí činnost zázračného dítěte Grenouilla odehrávala pouze v jeho nitru a nemohla být vnímána nikým jiným než jím samotným.
Navenek se stával stále uzavřenějším. Nejraději se toulal sám severním předměstím Saint-Antoine mezi Zelinářský mi zahradami, vinicemi a lukami. Občas se večer nevracel domů a po celé dny zůstával nezvěstný. Obvyklý výprask holí snášel potom bez jakéhokoliv projevu bolesti. Ani domácí vězení, odpírání jídla, práce za trest nedokázaly změnit nit jeho chování. Jeden a půl roku trvající sporadická návštěva farní školy při Notre Dame de Bon Secours zůstala bez jakéhokoli znatelného účinku. Naučil se trochu slabikovat a napsat své vlastní jméno, jinak nic. Jeho učitel

ho považoval za slabomyslného.
Naproti tomu paní Gaillardová si všimla, že chlapec má jisté schopnosti a vlastnosti, které jsou velice neobvyklé, skoro by řekla nadpřirozené: tak například mu byl zcela cizí dětský strach ze tmy a z noci. Bylo možno ho kdykoli poslat, aby něco obstaral ve sklepě, kam se jiné děti sotva odvažovaly s lucernou, anebo do kůlny pro dříví za nejtemnější noci. A nikdy si s sebou nebral lucernu, a přece trefil a okamžitě přinesl, co od něho bylo žádáno, aniž by udělal zbytečný pohyb nebo zakopl anebo něco převrhl. Ovšem ještě podivnější se zdálo, jak se domnívala paní Gaillardove, ze dokázal vidět skrz papír, látku, dřevo, ba dokonce i skrz pevné zdi a zavřené dveře. Věděl, kolik chovanců a kteří jsou právě v ložnici, aniž by tam vešel. Věděl, že v květáku je housenka, ještě než byla hlávka rozřezána.
A jednou, když si paní Gaillardová schovala peníze tak dobře, že je už sama nedokázala najít (měnila své skrýše), ukázal, aniž by jedinou vteřinu hledal, na určité místo za trámkem u krbu, a vida, peníze tam byly! Dokonce dovedl hledět i do budoucnosti, neboť oznamoval návštěvu určité osoby dávno předtím, než vstoupila, anebo neomylně předvídal vídal blížící se bouři, ještě než na nebi vyvstal sebemenší mráček. Že to všechno ovšem neviděl očima, nýbrž větřil svým stále bystřejším a přesnějším čichem: housenku v květáku, peníze za trámkem, lidi skrz zdi a na vzdálenost několika ulic - to by bylo paní Gaillardovou ani ve snu nenapadlo, i kdyby ona rána pohrabáčem nebyla poškodila její čichový nerv. Byla přesvědčena, že chlapec - ač slabomyslný nebo ne - je obdařen jasnozřivostí. A protože věděla, že takoví lidé přivolávají neštěstí a smrt, stal se pro ni chlap pec příšerným. A ještě příšernější, přímo nesnesitelnou pro ni byla myšlenka, že žije pod jednou střechou s někým, kdo dovede vidět pečlivě ukryté peníze skrz zeď a trámek, a když tuto příšernou Grenouillovu schopnost objevila, usilovala o to, aby se ho zbavila, a tak se jí hodilo, že přibližně v téže době - Grenouillovi bylo tenkrát osm let - klášter Saint-Merri zastavil bez udání důvodů každoroční platbu. Paní Gaillardová neupomínala. Ze slušnosti počkala ještě týden, a když splatné peníze nedošly ani potom, vzala chlapce za ruku a odešla s ním do města.
V rue de la Mortellerie znala jistého Grimala, koželuha, který notoricky potřeboval mladistvé pracovní sily -nikoli řádné učedníky nebo tovaryše, nýbrž laciné kulie. V koželužském řemesle byly totiž práce -jako mízdření zahnívajících surových kůží zvířat, míchání jedovatých loužidel a barviv, odstraňování leptavých třísel - které byly tak nebezpečné, že k nim svědomitý mistr, pokud to bylo jen trochu možné, neužíval vyučené pomocné síly, nýbrž všelijakou tu nezaměstnanou čeládku, tuláky anebo opuštěné děti, po kterých se v pochybných případech už nikdo neptal. Paní Gaillardová přirozeně věděla, že Grenouille nemá v Grimalově koželužské dílně podle lidského uvážení žádné velké vyhlídky na přežití. Ale nebyla člověkem, který' by o tom příliš přemýšlel. Vždyť svou povinnost splnila. Její pečovatelský poměr skončil. Co se stane s jejím chovancem dále, do toho jí nic nebylo. Jestli přežije, je dobře, když zemře, taky dobře - hlavní věc, aby se vše dělo po právu. A tak si dala od pana Grimala písemně potvrdit, že převzal chlapce, ona mu zase potvrdila, že od něho obdržela patnáct franků provize, a vydala se na cestu domů do rue de Charonne. Necítila ani nejnepatrnější výčitky svědomí. Naopak věřila, že jednala nejen po právu, ale i spravedlivě, neboť další pobyt dítěte, za které by nikdo neplatil, by přece nutně byl na úkor ostatních dětí anebo dokonce na její vlastní úkor a v budoucnu by byl možná ohrozil ostatní děti anebo dokonce i její vlastní budoucnost, to znamená její vlastní, před vnějším světem pečlivě ochraňovou soukromou smrt, která byla tím jediným, co si ještě od života přála.
Protože na tomto místě opustíme paní Gaillardovou a už se s ní později nesetkáme, zmiňme se aspoň několika větami i o jejích posledních dnech. Paní Gaillardová, ačkoli už jako dítě v nitru odumřela, se ke svému neštěstí dožila velmi velmi vysokého věku. V roce 1782, téměř sedmdesátiletá, zanechala svého řemesla, zakoupila si, jak už dávno zamýšlela, rentu, usadila se ve svém domečku a čekala na smrt. Ale smrt nepřicházela. A místo ní se dostavilo něco, s čím by byl žádný člověk na světě nepočítal a co se ještě v její zemi nikdy nestalo, totiž přišla revoluce, to znamená razantní přeměna veškerých společenských, morálních a transcendentálních poměrů. Zpočátku tato revoluce neměla měla nižádný vliv na osobní osud paní Gaillardové. Později ale - to jí už bylo skoro osmdesát - se najednou dověděla, že ručitel její renty musel emigrovat, že byl vyvlastněn a že jeho majetek koupil v dražbě výrobce kalhot. Nějaký čas to ještě vypadalo, jako by ani tato proměna neměla nějaké osudné následky pro paní Gaillardovou, neboť továrník vyplácel i nadále přesně její rentu. Ale potom přišel den, kdy už nedostávala své peníze v tvrdých mincích, nýbrž v podobě drobných potištěných papírků, a to byl počátek jejího materiálního konce.
Po dvou letech už renta nestačila ani na to, aby si zaplatila dříví na otop. Paní Gaillardová byla nucena prodat svůj dům za směšně nízkou cenu, neboť najednou kromě ní bylo tisíce jiných lidí, kteří rovněž museli prodávat své domy. A zase dostala jako protihodnotu jenom ty pitomé papírky a po dalších dvou letech neměly zase prakticky žádnou cenu a v roce 1797 - pomalu jí táhlo na devadesátku - ztratila veškeré své jmění nahrabané namáhavou každodenní prací a bydlila pak v malinkaté skromně zařízené komůrce v rue des Coquilles. A teprve teď, s deseti, ba s dvacetiletým zpožděním se přiblížila smrt, a to v podobě vleklého nádorového onemocnění, které ji uchopilo za hrdlo a napřed jí vzalo veškerou chuť k jídlu a potom ji oloupilo i o hlas, takže nebyla schopna namítnout jediné slovíčko, když ji jednoho dne dopravili do městské nemocnice. Tam ji dali do stejného sálu, zaplněného stovkami na smrt nemocných lidí, ve kterém už zemřel kdysi její muž, strčili ji do společného lůžka s pěti jinými starými, jí naprosto cizími ženskými, ležely v něm v nejtěsnější blízkosti jedna vedle druhé a tam po tři týdny zcela veřejně umírala. Potom ji zašili do pytle, ve čtyři hodiny ráno ji s padesáti jinými mrtvolami hodili na káru a za bimbání umíráčku ji odvezli k nově založenému hřbitovu v Clamart, míli před branami města a tam ji uložili do hromadného hrobu k poslednímu odpočinku pod silnou vrstvu nehašeného vápna.
To se stalo v roce 1799. Díky bohu netušila paní Gaillardová nic o osudu, který ji očekává, když se onoho dne v roce 1746 vracela domů a opustila chlapce Grenouilla stejně tak jako náš příběh. Možná že by byla ztratila svou víru ve spravedlnost a tím jediný jí pochopitelný smysl života.

6

Prvním pohledem, který vrhl na pana Grimala -nikoli, prvním větřícím vdechnutím, jímž nasál Grimalovu pachovou auru, si Grenouille uvědomil, že tento muž je schopen ho pro nejmenší neposlušnost umlátit. Jeho život má teď nadále jen takovou cenu jako práce, kterou bude schopen vykonávat, bude se skládat jenom z užitečnosti, kterou inu bude Grimal přisuzovat. A tak se Grenouille schoulil a neučinil jediný pokus o vzpouru. Ze dne na den do sebe zase uzavřel veškerou energii svého vzdoru a sveřeposti, a využíval ji jedině k tomu, aby jako klíště přečkal nastávající dobu ledovou: houževnatě, skromně, nenápadně a aby přitom udržoval světlo životní naděje na nejmenším, pečlivě ochraňovaném plamínku. Stal se vzorem poddajnosti, nenáročnosti a pracovitosti, poslouchal na slovo, spokojil se s jakýmkoli pokrmem. Večer se dával ochotně zamykat do přístěnku u dílny, kde bylo uloženo různé nářadí a visely nasolené surové kůže. Spal tam na holé udusané zemi. Ve dne pracoval, dokud bylo světlo, v zimě osm, v létě čtrnáct, patnáct i šestnáct hodin: mízdřil bestiálně zapáchající kůže, máčel je, odchlupoval, namáčel je do vápenného mléka, loužil je, valchoval, prokládal tříslem, štípal dříví, zbavoval břízy a tisy kůry, sestupoval do koželužských jam, naplněných štiplavými výpary a, jak mu tovaryši přikazovali, vrstvil na sebe holiny proložené kůrou a zasypával je rozdrcenými duběnkami, pak přikrýval příšernou hranici tisovými větvemi a hlínou. O několik let později pak musel všechno zase vyhrabat a vytahat z hrobu mrtvoly kůží, zmumifikované ve vyčiněné usně.
Když nevyhrabával nebo nezahrabával kůže, nosil vodu. Po celé měsíce nosil vodu nahoru od řeky, vždycky dvě vědra, stovky věder za den, neboť koželužské řemeslo vyžadovalo nesmírné spousty vody na praní, namáčení, loužení a barvení kůží. Jak pořád nosil vodu, neměl po celé měsíce na těle suchou nitku, večer mu ze šatů přímo kapala voda a kůži měl chladnou, měkkou a nabobtnalou jako jirchu.
Po roce takovéto spíše zvířecí než lidské existence dostal slezinnou sněť', obávanou chorobu koželuhů, která má obyčejně smrtelný následek. Grimal ho už odepsal a ohlížel se po nějaké náhradě - ostatně ne bez politování, neboť až dosud nikdy neměl skromnějšího a výkonnějšího dělníka než Grenouille. Navzdory veškerému očekávání však Grenouille chorobu přežil. Zůstaly mu jenom za ušima, na krku a na tvářích jizvy po černých snětivých nežitech, které ho znetvořovaly, a byl pak ještě ošklivější než předtím. Zůstala mu však - což bylo neocenitelnou výhodou - i odolnost proti slezinné sněti, takže nadále pak mohl dokonce rozpukanýma a krvácejícíma rukama odblaňovat nejhorší kůže, aniž se vydával v nebezpečí, že se znovu nakazí. Tím se lišil nejen od učňů a tovaryšů, nýbrž i od svých vlastních potencionálních nástupců. A protože už ho teď nebylo možno tak snadno nahradit jako předtím, stoupla cena jeho práce a tím i cena jeho života. Najednou už nemusel spát na holé zemi, ale směl si v kůlně sroubit dřevěnou palandu, nasypali mu tam trochu slámy a dostal vlastní přikrývku. Na noc už ho nezamykali. I jídlo bylo vydatnější. Grimal už ho nechoval jako nějaké ledajaké zvíře, nýbrž jako užitečné domácí zvíře.
Když mu bylo dvanáct let, začal mu Grimal dávat v neděli odpoledne volno a ve třinácti směl dokonce i v týdnu večer po práci na hodinu odcházet a směl si dělat, co chtěl. Zvítězil, protože přežil, a získal jisté kvantum svobody, které postačovalo, aby mohl dále žít. Doba přezimování skončila. Klíště Grenouille zase ožilo. Zavětřilo svěží ranní vzduch. Zachvátila ho lovecká vášeň. Otevřel se mu největší vichory revír světa: město Paříž.

7

Připadalo mu, že se ocitl v zemi všehojnosti. Už blízké čtvrti Saint-Jacques-de-la-Boucherie a Saint-Eustache mu připadaly jako země všehojnosti. V uličkách stranou od rue Saint-Denis a rue Saint-Martin žili lidé tak těsně vedle sebe, tísnil se dům na dům a strměl do výše pěti, šesti poschodí, že bylo sotva vidět nebe a vzduch dole u země byl jako ve vlhkých kanálech a přímo překypoval pachy. Mísily se tam zápachy lidí a zvířat, pachy jídel a nemocí, vody a kamení a popele a kůží a mýdla a čerstvě upečeného chleba a vajec, která vařili v octě, nudlí a vyleštěné mosazi, šalvěje a piva a slz, tuku a vlhké i suché slámy. Tisíce a tisíce pachů tvořilo neviditelnou směs, která zaplňovala strže ulic a jen zřídkakdy vyprchávala nad střechami, dole u země pak nikdy. Lidé, kteří tam žili v této kaši, už nic zvláštního necítili. Vždyť přece vznikla z nich samotných a prosakovala jimi skrz naskrz, vždyť to přece byl vzduch, který' vdechovali a jímž žili, byla jako teplé, dlouho nošené šaty, které už člověk necítí ani čichem, ani na kůži. Grenouille ale cítil všechno, jako by to bylo poprvé. A necítil jenom souhrn této čichové směsi, nýbrž štěpil ji analyticky v nejmenší i nejvzdálenější části a částečky. Jeho nos rozmotával klubko pachu a smradu v jednotlivá vlákna základních zápachů, která už se nedala dále rozkládat. Působilo mu nevýslovné potěšení rozmotávat a rozpřádat tato vlákna.
Občas se zastavil, opřel se o zeď domu anebo se vtiskl do temného kouta, zavřel oči, pootevřel ústa, nozdry se mu dmuly tiše jako dravé rybě v hluboké, temné, pomalu plynoucí vodě. A když mu konečně nějaký vánek přihrál konec jemného vlákna pachu, tu se ho zmocnil a už nepouštěl, pak už necítil nic jiného než tento pach, přidržel si jej, vsál jej do sebe a uchoval jej v sobě po všechny časy. Ať to byl starý známý zápach anebo jeho varianta nebo úplně nový. Zápach, který' neměl vůbec žádnou podobnost s tím vším, co dosud cítil, neřkuli s tím, co viděl: třeba pach žehleného hedvábí; vůně mateřídouškového čaje, vůně kusu stříbrem vyšívaného brokátu, vůně zátky od láhve se vzácným vínem, pach hřebene ze želvoviny. Pídil se po takovýchto jemu dosud neznámých vůních, lovil je s vášní a trpělivostí rybáře a schraňoval je v sobě.
Když se dosyta načichal husté kaše uliček, vyšel do vzdušnějšího terénu, kde byly pachy řidší, kde se mísily s větrem a rozvíjely se téměř jako parfém: například na náměstí tržnic, kde v zápachu večer ještě pokračoval život dne, neviditelně, ale tak zřetelně, jako by se tam ještě v tlačenici hemžili handlíři, jako by tam ještě pořád stály plné koše zeleniny a vajec, sudy s vínem a octem, pytle s kořením a brambory a moukou, bedny s hřebíky a šrouby, pulty s masem, pulty s látkami a nádobím a podrážkami a se stovkami věcí, které se tam přes den prodávaly ... Celý ten shon

byl až do nejmenších podrobností ještě přítomen v ovzduší, které tam po něm zůstalo. Grenouille viděl celé tržiště takříkajíc čichem. A cítil je čichem přesněji, než by je mohl leckdo vidět, neboť je vnímal dodatečně, a proto na vyšší úrovni: jako esenci, jako ducha něčeho minulého, který nebyl narušen obvyklými atributy přítomnosti jako třeba rámusem nebo pronikavým křikem a odporným shonem lidí z masa a krve.
Anebo šel tam, kde byla kdysi popravena jeho matka, na náměstí de Greve, které se plazilo jako dlouhý jazyk k řece. Tam ležely lodě vytažené na břeh anebo přivázané ke kůlům a páchly uhlím a obilím a senem a vlhkým lanovím. A od západu vanul tímto jediným průsekem, kterým řeka protínala město, široký proud větru a přinášel s sebou vůně venkova, luk u Neuilly, lesů mezi Saint-Germain a Versailles, dalekých měst jako Rouen nebo Caen a někdy dokonce i moře. Moře vonělo jako vzedmutá plachta, v níž se zachytila voda, sůl a chladné slunce. Moře vonělo prostě, ale zároveň velkolepě a jedinečně, takže Grenouille otálel, než rozštěpil jeho pach do pachu rybiny, soli, vody, řas, čerstvého větru a tak dále. Raději nechal pach moře celistvý, uchoval si jej v paměti jako celek a vychutnával jej nerozčleněně. Pach moře se mu tolik líbil, že si přál získat jej jednou čistý a nesmíšený a v takovém množství, aby se jím mohl opít. A později, když se z vyprávění dověděl, jak je moře velké a že se po něm dá po celé dny plout na lodích, aniž by člověk viděl zemi, tu mu nebylo nic milejší než představa, že sedí na takové lodi, vysoko nad palubou v lodním koši na nejpřednějším stěžni a vznáší se nekonečnou vůní moře, která vlastně není vůbec žádná vůně, žádný pach, nýbrž dech, vydechování, konec všech vůní, a že se rozkoší rozpouští v tomto dechu. Ale k tomu nemělo nikdy dojít, neboť Grenouille, který' stál na náměstí de Gréve na nábřeží a několikrát nasál nosem drobný útržek mořského vzduchu, vdechoval a vydechoval, neměl moře, vlastní moře, velký oceán, který leží na západě, nikdy v životě spatřit a-nikdy se neměl s touto vůní smísit.
Čtvrt mezi Saint-Eustache a mezi městskou radnicí měl brzy tak přesně pročichanou, že byl schopen se v ní vyznat i v nejtemnější noci. A tak rozšiřoval své loviště, napřed směrem na západ k předměstí Saint-Honoré, potom do rue Saint-Antoine, nahoru až k Bastile a pak dokonce na druhý břeh řeky do čtvrti Sorbonny a do předměstí Saint-Germain, kde bydleli bohatí lidé. Železným mřížovím bran bylo cítit kočárové kůže a pudr v parukách pážat a přes vysoké zdi vanula ze zahrad vůně kručinky a růží a čerstvě střihaného ligustru. Tady také Grenouille poprvé ucítil parfémy v pravém slova smyslu: prosté levandulové a růžové vodičky, jimiž byly při slavnostních příležitostech napájeny fontány zahrad, ale i komplexnější, vzácnější vůně pižmové tinktury smísené s olejem z pomerančových květů a tuberózy, narcisu, jasmínu nebo skořice, které večer vlály za ekvipážemi jako těžká stuha. Registroval tyto vůně tak, jako registroval sprosté zápachy, se zvědavostí, ale bez zvláštního obdivu. Sice si všiml, že je smyslem parfémů, aby působily omamně a přitažlivě, a rozpoznával jakosti jednotlivých esencí, z kterých se skládaly. Ale jako celek mu připadaly spíše hrubé a těžkopádné, spíše všelijak zpančované než zkomponované a věděl, že by dokázal vyrobit docela jiné líbezné vůně, jen kdyby měl k dispozici stejné základní látky.
Mnohé z těchto látek znal už z trhu ze stánků květinářek a kořenářů; jiné pro něho byly nové a vyfiltrovával si je ze směsi vůní a uchovával si je bez názvu v paměti: ambra, cibet, pačuli, santálové dřevo, bergamot, vetiver, opoponax, benzoová pryskyřice, chmelový květ, bobřina ...
Nepostupoval nijak vybíravě. Nerozlišoval dosud mezi tím, co bylo běžně označováno za příjemný nebo nepříjemný zápach. Jen dychtil po vůních. Cíl jeho lovů spočíval v tom vlastnit všechno, co jen mohl svět poskytnout, pokud šlo o vůně, a jedinou podmínkou pro něho bylo, aby pachy byly nové. Pach zpěněného koně pro něho znamenal totéž jako jemná zelená vůně rozkvétající růže, štiplavý smrad štěnice pro něho neznamenal méně než vůně špikované telecí pečeně, která se linula z panských kuchyní. Všechno, všechno hltal, všechno do sebe nasával. A ani v syntetizující kuchyni pachů v jeho fantazii, ve které ustavičně sestavoval nové pachové kombinace, nevládl ještě žádný estetický princip. Vytvářel bizarnosti a ihned je zase bořil, tak jako dítě, které si hraje se stavebnicí, citlivě i destruktivně zároveň, bez zřejmého tvůrčího principu.

8

Ve výroční den králova nastoupení na trůn, prvního září 1753, dalo město Paříž u Pont Royal odpálit ohňostroj. Nebyl tak nádherný jako ohňostroj na oslavu královských zásnub anebo jako onen pověstný ohňostroj vypálený u příležitosti dauphinova narození, ale přece jen to byl velmi působivý ohňostroj. Na stožáry lodí byla upevněna zlatá sluneční kola. Z mostů chrlili ohniví býci déšť hořících hvězd do řeky. A zatímco kolem dokola vybuchovaly za ohlušujícího rámusu petardy a po dlažbě poskakovaly praskavky, stoupaly k nebi rakety a malovaly na černou oblohu bělostné lilie. Mnohatisícový dav, který' se shromáždil jak na mostě, tak i na nábřežích obou břehů řeky, doprovázel divadlo nadšenými výkřiky "ach" a"och" a"bravo!" a dokonce i "vivat!" - ačkoli král nastoupil na trůn před osmatřiceti lety a už dávno překročil kulminační bod své oblíbenosti. Takovou moc má ohňostroj. Grenouille stál mlčky ve stínu pavilónu de Flore na pravém břehu naproti Pont Royal. Nepohnul rukou, aby zatleskal, ani se tam nedíval, když stoupaly k nebi rakety. Přišel, protože se domníval, že bude moci čichat něco nového, ale brzy se ukázalo, že ohňostroj pro čich vůbec nic zvláštního neskýtá. To, co tu v marnotratné hojnosti jiskřilo a sršelo a praskalo a hvízdalo, zanechávalo po sobě krajně jednotvárnou směs pachu síry, oleje a ledku.
Už se chystal opustit nudné představení, aby se podle galérie Louvru vrátil domů, když k němu vítr cosi donesl, cosi nepatrného, sotva postřehnutelného, drobínek, atom pachu, nikoli, ještě méně, spíše tušení pachu než skutečný pach - a zároveň přece zcela jisté tušení čehosi dosud ještě nikdy nečichaného. Opět se vrátil ke zdi, zavřel. oči a nadmul nozdry. Pach byl tak výjimečně něžný a jemný, že ho nedokázal přesně zachytit, stále znovu unikal jeho vnímání, byl překrýván kouřem střelného prachu z petard, blokován výpary lidských davů, rozkouskován a rozmělněn tisíci pachy města. Ale potom, z ničeho nic tu byl opět, jenom drobounký útržek, kratičký okamžiček ho bylo cítit jako nádherný

náznak ... a hned zase zmizel. Grenouille prožíval ďábelská muka. Poprvé v životě to nebyl pouze jeho dychtivý charakter, který trpěl, nýbrž opravdu jeho srdce. Dokonce se mu zdálo, že tento pach je klíčem k řádu a uspořádání všech ostatních pachů, že vůbec není možno rozumět pachům, když člověk nepochopí tento jediný, a že on, Grenouille, bude mít úplně zkaňhaný život, jestliže se mu nepodaří tento pach vlastnit. Musí ho mít, ne proto, aby jej pouze vlastnil, ale pro klid svého srdce.
Téměř se mu rozčilením udělalo nevolno. Ani se mu ještě nepodařilo zjistit, z kterého směru vůbec pach přichází. Občas trvaly intervaly, než k němu opět přivanul nepatrňoučký útržek, po celé minuty, a pokaždé ho přepadl příšerný strach, že jej ztratil provždy. Konečně se utekl k zoufalé myšlence, že pach přichází z druhého břehu řeky, odkudsi z jihovýchodního směru.
Odpoutal se od zdi pavilónu de Flore, ponořil se do lidského davu a razil si cestu přes most. Vždycky po několika krocích se zastavoval, stoupal si na špičky, aby začichal přes hlavy lidí, zpočátku vzrušením vůbec nic necítil, potom konečně přece jen něco ucítil, ucítil pach, silněji než před tím a tu věděl, že je na správné stopě, opět se ponořil, razil si dále cestu davem čumilů a ohňostrůjců, kteří stále znovu přidržovali pochodně k doutnákům raket, ztrácel v štiplavém čmoudu prachu svůj pach, panikařil, strkal a vrážel stále do lidí a prodíral se, po nekonečných minutách dospěl na druhý břeh k radnici v Mailly, na Quai Malaquest, k vyústění rue de Seine ...
Tady se zastavil, soustředil se a začichal. A teď ji měl.
Zachytil ji. Jako stuha vlála vůně po rue de Seine nezaměnitelně zřetelně, ale přesto i nadále velice jemná a velice něžná. Grenouille cítil, jak mu buší srdce, a věděl, že se mu nerozbušilo námahou z běhu, nýbrž vzrušenou bezmocností z přítomnosti této vůně. Pokoušel se rozpomenout na něco srovnatelného, a musel veškerá srovnání zavrhnout. Tato vůně měla v sobě svěžest; ale nikoli svěžest limet nebo pomerančů, nikoli svěžest myrhy nebo skořice anebo máty peprné nebo bříz nebo kafru nebo borového jehličí, ani to nebyla vůně májového deště nebo mrazivého větru anebo pramenité vody.... a zároveň měla v sobě teplo; ale nikoli jako bergamot, cypřiš nebo pižmo, ani jako jasmín a narcisy, ani jako růžové dřevo a ani jako kosatec ... Tato vůně byla směsicí obojího, prchavého i těžkého, žádnou směsí, nýbrž jednotou, a k tomu nepatrná a slabá, a přesto solidní ,:.a nosná jako kus tenkého třpytivého hedvábí... A zase ne ,jako hedvábí, ale jako medově sladké mléko, v němž se rozpouští piškot - což se ovšem při nejlepší vůli k sobě nehodilo: mléko a hedvábí! Nepochopitelná ona vůně, nepopsatelná, žádným způsobem nezařaditelná, vlastně by ani neměla existovat. A přece tu byla s nejkrásnější samozřejmostí. Grenouille ji následoval s úzkostně bušícím srdcem, neboť tušil, že nikoli on následuje vůni, ale že vůně ho zcela zajala a neodolatelně ho přitahuje k sobě.
Šel vzhůru po rue de Seine. Na ulici nikdo nebyl. Domy byly tiché a opuštěné. Lidé byli dole u řeky a obdivovali ohňostroj. Nerušil tu žádný hektický lidský pach ani štiplavý smrad střelného prachu. Ulice byla cítit obvyklými pachy - vodou, bahnem, krysami a zeleninovými odpadky. Nad tím vším se ale vznášela něžně a zřetelně stuha, která Grenouille vedla. Po několika málo krocích pohltily vysoké domy sporé světlo nočního nebe a Grenouille šel dále ve tmě. Nepotřeboval nic vidět. Vůně ho vedla bezpečně kupředu.
Po padesáti metrech zahnul doprava do rue des Marais, do uličky, která snad byla ještě temnější a tak úzká, že se tam dalo sotva rozpažit. Kupodivu vůně příliš nezesílila. Byla pouze čistší a tou stále vzrůstající čistotou nabývala stále mocnější přitažlivosti. Grenouille šel bez vlastní vůle kupředu. Na jednom místě ho vůně tvrdě zatočila doprava, zdánlivě doprostřed zdi jednoho domu. Před ním se otevřel nízký průjezd, který vedl do dvora. Jako náměsíčník prošel Grenouille tímto průjezdem, přešel přes dvůr, zahnul za roh, dostal se na další, ještě menší dvorek a tady bylo konečně světlo: dvorek měřil jenom několik kroků do čtverce. Na zdi přečnívala šikmá dřevěná stříška. Pod ní na stolku byla přilepena svíčka. U stolu sedělo děvče a čistilo mirabelky. Vybíralo plody z košíku po levici, zbavovalo je stopek, odpeckovávalo je nožem a odhazovalo je do vědra. Mohlo jí být tak třináct, čtrnáct let. Grenouille se zastavil. Okamžitě věděl, co je zdrojem vůně, kterou cítil přes půl míle, až na druhý břeh řeky: nikoli tento špinavý dvorek ani mirabelky: jejím zdrojem bylo děvče.
Na okamžik byl tak zmaten, že si opravdu myslel, že v životě ještě nikdy neviděl nic tak krásného jako tohle děvče. Přitom viděl jenom odzadu její siluetu proti svitu svíčky. Myslel tím přirozeně, že ještě nikdy nic tak krásného nečichal. Ale protože přece znal lidské pachy, pachy mnoha tisíců lidí, pachy mužů, žen, dětí, nemohl pochopit, že by tak vybraná vůně mohla vycházet z člověka. Obvykle byl pach lidí nic neříkající anebo prachbídný. Děti páchly mdle, muži močovitě po ostrém potu a sýru, ženy po žluklém tuku a rybách v rozkladu. Naprosto nezajímavě, odpudivě páchli lidé ... A tak se stalo, že Grenouille poprvé v životě nevěřil svému čichu a musel si vzít na pomoc oči, aby uvěřil tomu, co cítí. Jeho zmatení smyslů netrvalo ovšem dlouho. Byl to přirozeně jenom okamžik, který potřeboval na to, aby se opticky ubezpečil a aby se potom mohl tím bezvýhradněji oddat svým čichovým vjemům. Teď čichal, že je děvče také člověk, cítil pot jejích paží, mastnotu jejích vlasů, rybí pach jejího klína a čichal s největším zalíbením. Její pot měl svěží - vůni mořského větru, mastnota jejích vlasů voněla sladce jak ořechový olej, její klín jako kytice leknínů, pokožka jako - broskvový květ ... A spojení všech těchto složek tvořilo parfém tak bohatý, tak vyrovnaný, tak kouzelný, že všechno co dosud Grenouille znal z parfémů, všechno, co si sám svém nitru vytvořil jako čichové představy, rázem se proměnilo v čirou nesmyslnost. Připadlo mu, že statisíce vůní už nemá vůbec žádnou cenu ve srovnání s touto jedinou vůní. Tato jediná vůně znamenala vyšší princip, podle jehož vzoru se musely řadit ostatní vůně. Byla tou nejčistší krásou. Grenouillovi bylo jasné, že jeho život už nemá vůbec žádný smysl, když nebude vlastnit tuto vůni. Musel ji poznat až do nejmenších podrobností, až do nejjemnějšího rozvětvení; nepostačovala mu již pouhá komplexní vzpomínka na tuto vůni. Chtěl vtisknout apoteotický parfém jako pečetidlem do temné změti své černé duše, co nejpřesněji jej probádat a v budoucnosti uvažovat, žít a čichat už jenom podle vnitřních struktur této kouzelné formule.
Pomalu přistupoval k dívce, stále blíže, vstoupil pod přístřešek a zůstal krok za ní stát. Neslyšela ho.
Měla rudé vlasy a šedé šaty bez rukávů. Paže měla velice bílé a ruce žluté od šťávy rozříznutých mirabel. Grenouille stál nakloněn nad ni a zcela do sebe vstřebával její vůni ničím nesmísenou, tak jak stoupala z jejího týla, z vlasů, z

výstřihu šatů a nechal ji do sebe proudit jako něžný větérek. Ještě nikdy se necítil tak blaze. Na děvče ale náhle zavanul chlad.
Neviděla Grenouilla. Ale zmocnil se jí úzkostný pocit, podivně ji zamrazilo, jako když člověka přepadne starý, překonaný strach. Bylo jí, jako by jí za zády zavanul studený průvan, jako by kdosi prudce otevřel dveře, které vedou do obrovského studeného sklepa. Odložila kuchyňský nůž, zkřížila paže na prsou a otočila se.
Tak strnula hrůzou, když ho spatřila, že měl hodně času k tomu, aby jí položil ruce na krk. Nepokusila se ani o výkřik, nepohnula se, neučinila jediný pohyb na svou obranu. On se na ni přitom vůbec nepodíval. Neviděl její jemnou, pihami posetou tvář, rudá ústa, velké, třpytivě zelené oči, neboť měl oči pevně zavřené, když ji škrtil, a měl jedinou obavu, aby nepřišel ani o sebemenší špetku její vůně.
Když byla mrtvá, položil ji na zem mezi pecky z mirabelek, roztrhl jí šaty a proud vůně se stal přívalem, který ho zaplavil svou libovůní. Vrhl se tváří na její plet' a přejížděl rozšířenými nozdrami od břicha k ňadrům, ke krku, po obličeji a vlasech a zpátky k břichu dolů ke klínu, podle stehen k bílým nohám. Očichával ji od hlavy až k patě, shromažďoval poslední zbytky její vůně z brady, z pupku a ze záhybů v ohbí loktů.
Když jeho očicháváním uvadla, zůstal ještě chvíli vedle ní dřepět, aby se soustředil, neboť přímo překypoval její bytostí. Nechtěl ztratit nic z jejího pachu. Napřed musel pevně uzavřít vnitřní stavidla. Potom vstal a sfoukl svíčku.
V té chvíli se už vraceli první lidé se zpěvem a provoláváním slávy po rue de Seine do svých domovů. Grenouille se pročichal temnotou na ulici a k rue des Petits Augustins, která vedla souběžně s rue de Seine k řece. O něco později lidé objevili mrtvolu. Začali křičet. Zapálili pochodně. Přišla stráž. Grenouille už byl dávno na druhém břehu.
V noci mu připadal jeho přístěnek jako palác a dřevěná palanda jako postel s nebesy. Až dosud ve svém životě nepoznal, co je to štěstí. Nejvýše tak ještě znal vzácné stavy tupé spokojenosti. Teď se ale zachvíval štěstím a samou blažeností nedokázal usnout. Bylo mu, jako by se podruhé narodil, nikoli, ne podruhé, ale poprvé, neboť až dosud existoval jenom živočišně, v mlhavém poznání své vlastní osoby. Ode dneška měl ale pocit, jako by konečně věděl, kým skutečně je: totiž géniem; a že jeho život má smysl a účel a cíl a vyšší určení: totiž nic menšího, než uskutečnit revoluci ve světě vůní; a že on jediný na světě vlastní pro tento cíl veškeré prostředky: totiž výjimečný čich, fenomenální paměť a, jako nejdůležitější ze všeho, rozhodující vůni onoho děvčete z rue des Marais, ve které jako v kouzelné formuli bylo obsaženo všechno, co vytváří velikou vůni, co vytváří parfém: jemnost, síla, trvalost, pestrost a zarážející neodolatelná krása. Našel kompas pro svůj budoucí život. A tak jako všechny geniální nestvůry, jimž vnější událost, vytváří přímou kolej do spirálového chaosu jejich duší, neuhnul hnul Grenouille od toho, co se domníval, že rozeznal jako směr svého osudu. Teď se mu ujasnilo, proč až dosud lpěl tak houževnatě a zarputile na životě: Musel se stát tvůrcem vůní: a ne jen tak lecjakým, nýbrž největším parfumérem všech dob.
Ještě téže noci přezkoumal napřed v bdělém stavu a potom ve snu obrovské rumiště svých vzpomínek. Zkoumal milióny a milióny aromatických stavebních kamenů a uváděl děl je do systematického řádu: dobré k dobrým, špatné k špatným, jemné k jemným, hrubé k hrubým, smradlavé k smradlavým, libovonné k libovonným. Během nejbližších týdnů se tento řád ustavičně zjemňoval, katalog vůní se stával stále bohatším a diferencovanějším, hierarchie neustále jasnější. A už brzy mohl začít s tím, že vybudoval první plánovité systémy a stavby z vůní: domy, zdi, schody, věže, Í' sklepy, pokoje, tajné komnaty ... denně se rozšiřující, každým dnem krásnící a dokonaleji skloubenou vnitřní pevnost nejnádhernějších kompozic vůní.
Že na počátku této nádhery byla vražda, mu bylo, pokud si to vůbec uvědomoval, naprosto lhostejné. Nedokázal se už vůbec rozpomenout na obraz děvčete z rue des Marais, na její tvář, na její tělo. Vždyť přece to nejlepší z ní si uchoval a přivlastnil: princip její vůně.

9

V té době žil v Paříži dobrý tucet parfumérů. Šest z nich bydlelo na pravém břehu, šest z nich na levém břehu a jeden přímo uprostřed, totiž na Pont au Change, který spojoval pravý břeh s Ile de la Cité. Tento most byl z obou stran tak hustě obestavěn čtyřpatrovými domy, že když šel člověk přes něj, nikde neviděl most, ale domníval se, že je na úplně normální ulici s pevnými základy a nadto na ulici krajně elegantní. A opravdu byl Pont au Change považován za jedno z nejvybranějších obchodních míst. Tady stály nejvěhlasnější krámy, tady byli klenotníci, ebenisté, nejlepší parukáři a brašnáři, výrobci nejjemnějšího dámského prádla a punčoch, rámaři, obchodníci s jezdeckými botami, vyšívači epolet, litci zlatých knoflíků a bankéři. A tady byl také obchod a obytný dům parfuméra a rukavičkáře Giuseppa Baldiniho. Nad jeho výkladem se prostíral nádherný zeleně lakovaný baldachýn, vedle něho visel Baldiniův znak, celý ze zlata, zlatý flakón, z nějž vyrůstala kytice zlatých květů, a přede dveřmi ležel červený koberec, na němž byl rovněž Baldiniův znak, vyšívaný ve zlatě. Když člověk otevřel dveře, rozezvučela se perská zvonkohra a dvě stříbrné volavky začaly ze zobáků chrlit fialkovou vodu do pozlacené mísy, která měla tvar flakónu z Baldiniho znaku.
Za pultem ze světlého zimostrázu stál sám Baldini, starý a strnulý v sloup, v stříbrně napudrované paruce a modrém, zlatě lemovaném fráčku. Obklopoval ho oblak frangipánu, jímž se každého jitra stříkal. Tento oblak ho obklopoval přímo viditelně a odsouval jeho osobu do mlhavé dáli. Ve své nehybnosti vypadal skoro jako inventář. Jen když se rozezněla zvonkohra a když volavky začaly chrlit - obojí se nestávalo příliš často - náhle ožil, náhle jako by se jeho postava zhroutila do sebe, zdrobněla ještě více a stala se pohyblivou a s mnoha poklonami se vyřítila zpoza pultu, tak rychle, že oblak frangipánu ji byl sotva schopen následovat, a majitel pak vyzval zákazníka, aby se posadil a mohly mu být předvedeny nejvybranější vůně a kosmetické prostředky.
Baldini jich měl tisíce. Jeho nabídka sahala od nejčistších esencí, květinových olejů, tinktur, výtažků, sekretů, balzámů, pryskyřic a jiných drog v suché, tekuté nebo voskové podobě, přes různé pomády, pasty, pudry, mýdla, krémy,

voňavé polštářky, tužidla na vlasy, brilantiny, vosky na vousy, kapky na bradavice, znaménka krásy, až k vodičkám do koupele, pleťovým vodám, vonným solím, toaletním octům a nesmírnému množství pravých parfémů. Ale Baldini se nespokojoval s těmito výrobky klasické kosmetiky.
Jeho ctižádost spočívala v tom, že shromažďoval ve svém krámě všechno, co nějak páchlo nebo jakýmkoli způsobem, sloužilo vůním. A tak tam byly vedle vonných pastilek, svíček a tyčinek také veškerá koření od anýzových semen až , po skořicovou kůru, sirupy, likéry a ovocné šťávy, vína z Kypru, z Malagy a z Korintu, různé druhy medu, kávy, čaje, sušené a kandované plody, fíky, bonbóny, čokolády, jedlé kaštany, ba dokonce nakládané kapary, okurky a cibule bule a marinovaní tuňáci. A pak zase voňavý pečetní vosk, parfémované dopisní papíry, růžovým olejem vonící inkousty pro milostnou korespondenci, mapy ze španělské kůže, násadky z bílého santálového dřeva, skříňky a truhly z cedrového dřeva, směsi různých voňavek a misky na květinové lístky, mosazné nádobky na kadidlo, flakóny a kelímky z křišťálu s broušenými zátkami z jantaru, voňavé rukavice, kapesníky, jehelníčky plněné muškátovými květy a tapety prosycené pižmem, které více než po jedno století dokázaly naplňovat pokoj svou vůní.
Přirozeně se veškeré to zboží nevešlo do pompézního `krámu vedoucího na ulici (nebo na most), a protože v domě nebyl sklep, musely nejenom špýchary domu, nýbrž celé první a druhé poschodí, stejně jako veškeré místnosti přízemí obrácené k řece, sloužit jako sklad. Důsledkem toho bylo, že v Baldiniově domě vládl nepopsatelný chaos pachů. Jakkoli byla kvalita jednotlivých výrobků vybraná - neboť Baldini kupoval jen nejlepší jakost - tak nesnesitelný byl pachový souzvuk, podobající se tisícihlavému orchestru, ve kterém každý muzikant hraje fortissimo jinou melodii. Baldini sám, stejně jako jeho zaměstnanci, byl vůči tomuto chaosu otrlý jako stárnoucí dirigenti, kteří jsou vesměs nahluchlí, ale i jeho žena, která bydlela ve třetím poschodí a rozhořčeně je bránila proti dalšímu pronikání skladových prostorů, sotva ještě vnímala nesčetné pachy. Jinak tornu bylo se zákazníkem, který poprvé vkročil do Baldiniova krámu. Toho udeřila vládnoucí směs pachů do tváře jako pěst, podle jeho konstituce jej přivedla do exaltované anebo sklíčené nálady a v každém případě do té míry zmátla jeho smysly, že často už vůbec nevěděl, proč sem přišel. Poslíčkové zapomínali na své objednávky. Sebevědomým pánům se dělalo mdlo. A leckterá dáma dostala napůl hysterický, napůl klaustrofobický záchvat, padla do mdlob a bylo možno ji opět vzkřísit jenom nejostřejšími voňavými solemi ze čpavku, hřebíčkového oleje a z kafru.
Za těchto okolností nebylo divu, že se perská zvonkohra nade dveřmi krámku Giuseppa Baldiniho rozeznívala stále vzácněji a stříbrné volavky stále vzácněji chrlily fialkové vůně.

10

"Chéniere!" zavolal Baldini zpoza pultu, kde už několik hodin stál strnúle jako sloup a upřeně zíral na dveře, "nasaďte si paruku!" A mezi sudy s olivovým olejem a visícími kýtami z Bayonne se objevil Chénier, Baldiniho příručí, o něco mladší než on, ale už také starší muž, a vešel do lepšího oddělení krámu. Vytáhl z kapsy kabátu paruku a narazil si ji na hlavu.
"Vy odcházíte, pane Baldini?"
"Ne," řekl Baldini, ‚uchýlím se na několik hodin do své pracovny a přeji si, abych za žádných okolností nebyl vyrušován!"
"Ach ano, chápu! Vy chcete navrhnout nový parfém!"
Baldini: Tak jest. Pro navonění nějaké španělské kůže pro hraběte Verhamonta. Přeje si něco úplně nového. Přeje si něco jako... jako... myslím, že se to jmenovalo Amor a Psýché, to, co žádal, a prý to pochází od toho břídila z rue Saint-André des Arts, od toho ... od toho ...
Chénier: Pélissiera.
Baldini: Pélissier, ano, správně, Amor a Psýché od Pélissiera. Znáte to?
Chénier: Ale ano, jistěže. Je to všude cítit. Člověk to ucítí na každém rohu. Ale jestli se mě ptáte - tak to není nic zvláštního! Rozhodně se to v žádném směru nemůže měřit s tím parfémem, který zkomponujete vy, pane Baldini.
Baldini: Ovšemže ne.
Chénier: Voní to úplně obyčejně, ten Amor a Psýché.
Baldini: Vulgárně?
Chénier: Naprosto vulgární, jako všechno od Pélissiera.
Myslím, že je v tom limetový olej.
Baldini: Skutečně? A co ještě?
Chénier: Snad esence z pomerančových květů. A možná rozmary'nová tinktura. Ale určitě to nemůžu říct.
Baldini: Mně je to taky úplně lhostejné.
Chénier: Ovšem.
Baldini: Je mi to úplně fuk, co napančoval ten břídil Pélissier do svého parfému. Ani se tím nedám inspirovat!
Chénier: To tedy máte pravdu, pane.
Baldini: Jak víte, nenechám se nikdy inspirovat. Jak víte, vytvářím své parfémy zcela sám.
Chénier: Já vím, pane.
Baldini: Přímo je rodím!
Chénier: Já vím.
Baldini: A zamýšlím vytvořit pro hraběte Verhamonta něco, co vyvolá úplnou bouři pozornosti.
Chénier: Jsem o tom přesvědčen, pane Baldini.
Baldini: Převezmete teď na chvíli krám. Potřebuju klid.

Nechci být nikým a ničím vyrušován, Chéniere...
A s těmi slovy se odšoural, teď už vůbec ne majestátně, nýbrž tak, jak to odpovídalo jeho věku, schýlený, skoro jako spráskaný, a pomalu vystupoval po schodišti do prvního patra, kde byla jeho pracovna. Chénier zaujal jeho místo za pultem, postavil se přesně tam, kde před chvilkou ještě stál jeho mistr, a upřeně zíral na dveře. Věděl, co se odehraje v nejbližších hodinách: totiž v krámě vůbec nic a nahoře v Baldiniho pracovně obvyklá katastrofa. Baldini svlékne modrý, frangipánovou vůní prosycený kabát, posadí se k psacímu stolu a bude čekat na vnuknutí. Vnuknutí se ovšem nedostaví. Pospíší si tedy ke skříni se stovkami lahviček se vzorky voňavek a nazdařbůh smíchá něco dohromady. Směs se nevydaří. Bude klít, otevře okno dokořán a vyhodí ji do řeky. Pokusí se o něco jiného, ani to se nepodaří a pak začne řvát a zuřit a v omamně zavánějícím pokoji se křečovitě rozpláče. Kolem sedmé večer sejde úplně zničený dolů, bude se chvět a plakat a řekne: "Chéniere, já už nemám vůbec žádný čich. Nedokážu stvořit ten parfém.
Nemůžu už dodat španělskou kůži pro hraběte. Jsem ztracen, jsem vnitřně mrtev, chci zemřít, prosím, Chéniere, pomozte mi zemřít." Chénier navrhne, aby někoho poslali k Pélissierovi pro lahvičku Amora a Psýché' a Baldini přikývne s podmínkou, že se živá duše nesmí dovědět o té hanbě, Chénier to odpřísáhne a v noci pak tajně oba společně navoní kůži pro hraběte z Verhamontu cizí voňavkou. Tak to bude a ne jinak a Chénier si jenom přál, aby už měl to celé divadélko za sebou. Baldini už není velkým parfumérem. Ano, dříve, ve svém mládí, před třiceti nebo čtyřicet lety, tenkrát vynalezl Růži jihu' a Baldiniovu galantní kytici, dvě opravdu velké vůně, jimž vděčil za své jmění. Ale teď byl starý a opotřebovaný a neznal už módy své doby a nový vkus lidí, a když vůbec někdy zpatlal ještě nějakou vůni, pak to byla úplně nemoderní, neprodejná věcička, kterou o rok později potom desateronásobně zředili a zakramařili ji jako přísadu do vody fontán. Škoda ho, pomyslel si Chénier a překontroloval v zrcadle, jak mu sedí paruka, škoda starého Baldiniho; škoda jeho pěkného obchodu, neboť ho přivede k úpadku; a bude to i moje škoda, protože až přivede obchod k úpadku, budu už příliš starý, abych ho převzal...

11

Giuseppe Baldini sice vysvlékl voňavý kabát, ale jenom ze starého zvyku. Vůně frangipánu už ho dávno nerušila při čichání, vždyť ji s sebou nosil už celá desetiletí a vůbec ji už nebral na vědomí. Zamkl také dveře pracovny a vyžádal si klid, ale neposadil se k psacímu stolu, aby se zamyslel a čekal na vnuknutí, neboť věděl lépe než Chénier, že se žádné vnuknutí nedostaví; vždyť ještě nikdy žádné neměl. Byl sice starý a opotřebovaný, to byla pravda, a také už nebyl velkým parfumérem, ale věděl, že jím v životě ještě nikdy nebyl. Růži jihu' zdědil po svém otci a recept na Baldiniovu galantní kytici odkoupil od janovského kořenáře, který k němu náhodou přišel. Ostatní jeho parfémy byly odedávna dobře známé směsi. Ještě nikdy nic nevynalezl. Nebyl vynálezcem. Byl pečlivým výrobcem, výrobcem osvědčených vůní, byl něco jako kuchař, který s rutinou a dobrými recepty vede velkou kuchyni, ale sám přece jen ještě nikdy nevynalezl vlastní pokrm. Celá ta kouzla s laboratoří a experimentováním a inspirací a tajnůstkářstvím předváděl jen proto, že patřila k stavovskému obrazu povolání mistra parfuméra a rukavičkáře. Takový parfumér, to byl poloviční alchymista, který vytvářel divy, tak si to lidé přáli - tak tedy dobrá! Že jeho umění bylo řemeslem jako každé jiné, to věděl jenom on sám a to byla jeho pýcha. Nechtěl být vůbec žádným vynálezcem. Vynálezy mu byly velice podezřelé, protože vždycky znamenaly porušení pravidla. Vůbec také nepomýšlel na to, vynalézt pro hraběte Verhamonta 'nový parfém. Nedá se ovšem ani večer přemluvit Chénierem, aby si obstaral Amora a Psýché' od Pélissiera. Vždyť jej už má. Tady stojí na psacím stole před oknem, v malém skleněném flakónu se zabroušenou zátkou. Zakoupil jej již před několika dny. Přirozeně, že ne osobně. Nemohl přece osobně přijít k Pélissierovi a koupit parfém! Ale s pomocí prostředníka a ten zase s pomocí prostředníka... Bylo třeba zachovávat opatrnost. Neboť Baldini nechtěl parfém jenom k navonění španělské kůže. Na to by tak nepatrné množství ani nevystačilo. Zamýšlel něco mnohem horšího. Chtěl jej kopírovat.
To nebylo ostatně zakázáno. Bylo to jen mimořádně nepěkné. Padělat tajně parfém konkurenta a prodávat jej pod vlastním jménem bylo strašně nepěkné. Ale ještě nepěknější bylo dát se přitom dopadnout, a proto o tom nesměl Chénier vůbec nic vědět, neboť Chénier byl uživaněný.
Ach, jak je to zlé, že člověk jako poctivý obchodník je nucen chodit po tak křivolakých cestách! Jak je zlé, že to nejcennější, co člověk má, totiž vlastní čest, tak mrzkým způsobem poskvrňuje! Ale co měl dělat? Vždyť hrabě Verhamont byl zákazníkem, kterého v žádném případě nesměl ztratit. Vždyť už beztak měl zákazníků pomálu. Vždyť už zase musel běhat za zákaznictvem jako na počátku dvacátých let, když stál na začátku své kariéry a táhl ulicemi jako kočébr. Bůh ví, že Giuseppe Baldini, majitel největšího voňavkářství v Paříži, v nejlepším místě, se finančně dokáže zachránit už jenom tehdy, když s kufříčkem v ruce bude jako podomní obchodník navštěvovat zákazníky. A to se mu vůbec nechtělo, neboť už mu bylo hodně přes šedesát a nenáviděl pomyšlení, že by měl čekat v chladných předsíních a předvádět starým markýzám Parfém tisíci květů a Loupežnický ocet anebo jim vnucovat mast na migrénu. Kromě toho vládla v těchto předsíních velice ošklivá konkurence. Byl tu například ten parvenu Brouet z rue Dauphine, který o sobě tvrdil, že má největší program pomád v celé Evropě; anebo Calteau z rue Mauconseil, který to dotáhl až na dvorního dodavatele komtesy z Artois. Anebo ten úplně nevypočitatelný Antoine Pélissier z rue Saint-André des Arts, který každou sezónu uváděl na trh novou vůni, po níž šílel celý svět.
Takový parfém od Pélissiera dokázal vyvolat chaos na celém trhu. Jestliže jeden rok byla v módě Maďarská vodička a Baldini se proto zásobil levandulí, bergamotem a rozmarýnou, aby uspokojil poptávku, tak přišel Pélissier s‚Air de Musc, ultratěžkou pižmovou vůní. Každý člověk musel najednou zvířecky zapáchat a Baldini mohl pak svou rozmarýnu zpracovat na vodičku na vlasy a levanduli zašít do voňavých sáčků. Když naproti tornu obstaral pro příští rok odpovídající množství pižma, cibetu a kastorea, tu napadlo Pélissiera vytvořit parfém s názvem Lesní květina' a

okamžitě z toho byl úspěch. A když se konečně Baldini dopídil pokusy za dlouhých nocí anebo vysokými úplatky, z čeho se skládá Lesní květina - tu přišel Pélissier už zase s novým trumfem, s ‚Tureckými nocemi' anebo Lisabonskou vůní anebo ‚Kyticí dvora' anebo čert ví s čím ještě. Ten člověk byl rozhodně svou nezkrotnou tvořivostí nebezpečný pro veškeré řemeslo. Baldini přímo toužil, aby se opět navrátila přísnost starého cechovního práva. Přál si, aby byla zavedena nejdrakoničtější opatření proti tomu chlapíkovi, který vybočoval z řady, proti muži, který vyvolával inflaci vůní. Měli by mu vzít patent a zakázat provádění živnosti..., a vůbec by ten chlap měl jít napřed ještě pořádně do učení. Neboť Pélissier vůbec nebyl vyučeným mistrem parfumérem a rukavičkářem. Jeho otec byl pouhým octářem a octářem byl i Pélissier, ničím jiným. A jen proto, že jako octář byl oprávněn zacházet s alkoholy, mohl vůbec vkročit do hájemství pravých parfumérů a řádit tam jako tchoř. - K čemu je v každé sezóně třeba novou vůni? Bylo to zapotřebí? Zákazník byl dříve velice spokojen s fialkovým parfémem a prostými kombinacemi květin, které se nepatrně pozměňovaly tak jednou za deset let. Po tisíciletí se lidé spokojovali s vůní kadidla a myrhy, několika balzámy, oleji a sušenými vonnými bylinami. A i když se naučili s pomocí křivulí a destilačních přístrojů destilovat, vyrvat s pomocí vodní páry bylinám, květinám a dřevinám voňavý princip v podobě éterického oleje, lisovat jej,dubovými lisy ze semen a jader a slupek plodů anebo vymámit jej pečlivě filtrovanými tuky z lístků květin, byl počet vůní ještě skromný. Tenkrát by byla nepředstavitelná taková figura, jako byl Pélissier, neboť tenkrát bylo třeba už k výrobě jednoduché pomády schopností, o nichž se tomu ničemnému octáři ani nesnilo. Tenkrát nestačilo, aby člověk dovedl jenom destilovat, musel být i mastičkářem a apatykářem, alchymistou a řemeslníkem, obchodníkem, humanistou a zahradníkem zároveň. Musel umět rozlišovat skopový ledvinový tuk od loje z mladého hovězího dobytka a stejně tak musel umět rozlišit fialku lesní od fialky parmské. Musel ovládat latinský jazyk. Musel vědět, kdy sklízet otočník a kdy kvete jeřábník a že květ jasmínu ztrácí vůni, když vychází slunce. O těchto věcech neměl samozřejmě takový Pélissier ani potuchy. Pravděpodobně ještě nikdy neopustil Paříž a ještě nikdy v životě neviděl kvetoucí jasmín. Nemluvě vůbec o tom, že by měl sebemenší zdání o gigantické dřině, které bylo zapotřebí, aby člověk vyždímal ze statisíce jasmínových květů malinkou hrudku hmoty anebo několik kapek nejčistší esence. Pravděpodobně znal jenom esenci, znal jasmín jenom jako koncentrovanou tmavohnědou tekutinu, která stála v příhradě trezoru v malé lahvičce vedle četných jiných lahviček, ze kterých mísil své módní parfémy. Ne, taková postava jako tenhle domýšlivý Pélissier by se v dobrých starých řemeslnických časech vůbec nesměla objevit na veřejnosti. K tornu mu chybělo všechno: charakter, skromnost, vzdělání a smysl pro cechovní subordinaci. Za své parfumérské úspěchy vděčil pouze a jedině objevu, který před dvěma sty lety učinil geniální Mauritius Frangipani - ostatně Ital! - a který spočíval v tom, že vonné látky jsou rozpustné ve vinném lihu. Tím, že Frangipani mísil své voňavé prášky s alkoholem a tak přenesl jejich vůni do prchavé tekutiny, osvobodil vůni od hmoty, zduchovnil vůni, vynalezl vůni jako vůni čistou, zkrátka a dobře: stvořil parfém. Jak významný to čin! Jak epochální výkon! Srovnatelný opravdu jen s největšími vymoženostmi lidského pokolení jako byl vynález písma Asyřany, euklidovská geometrie a ideje Platónovy a proměna hroznů ve víno, uskutečněná starými Řeky. Vskutku prométheovský čin!

A přece, tak jako veškeré velké činy ducha vrhají nejenom světlo, nýbrž i stíny a nepřinášejí lidstvu jen dobrodiní, ale i mrzutosti a strasti, tak bohužel i nádherný objev Frangipaniův měl i zlé následky: neboť teď, když se lidé naučili začarovat ducha květin a bylin, dřevin, pryskyřic a zvířecích sekretů do tinktur a naplňovat jím lahvičky, vymklo se umění parfumérské ponenáhlu několika málo univerzálním řemeslnickým mistrům a stalo se přístupným mastičkářům, pokud měli jen trochu jemný nos, jako například ten tchoř Pélissier. Aniž by se staral o to, jak vznikl báječný obsah jeho lahviček, mohl se prostě řídit rozmary svého čichu a mísit, co ho zrovna napadlo anebo co si zrovna zákazníci přáli. Určitě má ten parchant Pélissier ve svých pětatřiceti letech už teď větší jmění, než si Baldini konečně nahospodařil ve třetí generaci tvrdou houževnatou prací. A Pélissierovo jmění denně narůstá, zatímco Baldiniovo jmění se denně zmenšuje. Takového něco by dříve přece vůbec nebylo možné! Aby vážený řemeslník a zavedený obchodník musel bojovat o holou existenci, to je možné teprve v několika posledních desetiletích! Od té doby, co všude a ve všech oblastech propuklo to hektické novotářství, ta bezuzdná činorodost, ta experimentovací horečka, to velikášství v obchodě, dopravě i ve védách!

Anebo ta posedlost rychlostí! Nač je třeba tolika nových silnic, které se všude budují, a těch nových mostů? K čemu? Jaká je v tom výhoda, když se člověk za týden dostane do Lyonu? Kdo o to stojí? Komu to prospívá? Anebo plavit se přes Atlantik, za měsíc se přihnat do Ameriky - jako by se lidstvo po celá tisíciletí docela dobře neobešlo bez tohoto kontinentu. Co má civilizovaný člověk co pohledávat v pralese Indiánů anebo u černochů? Dokonce se vydávají i do Laponska, do věčného ledu tam někde na severu, kde žijí divoši, kteří žerou syrové ryby. A chtějí prý objevit ještě další kontinent, který údajně leží kdesi v Tichomoří. A k čemu tohle celé šílenství? Protože to dělají i ti ostatní, Španělé, prokletí Angličané, drzí Holanďané, s kterými se pak musíme prát, což si vůbec nemůžeme dovolit. Taková válečná loď stojí dobrých tři sta tisíc livrů a je potopena v pěti minutách jediným výstřelem z děla, navždycky, a je zaplacená z našich daní. A v poslední době si žádá pan ministr financí desetinu všech našich příjmů a to je zhoubné, i když ji člověk celou nezaplatí, ale už ten duchovní postoj je zničující.

Neštěstí člověka pochází z toho, že nechce zůstat v klidu ve svém pokoji, tam, kam patří. To říká Pascal. Ale Pascal byl velký muž, byl to Frangipani ducha, vlastně opravdový řemeslník, a jako o takového o něj dnes není žádný zájem. Teď se čtou buřičské knihy od hugenotů nebo od Angličanů. Anebo se píší traktáty nebo takzvaná vědecká veledíla, ve kterých se všechno, všecičko zpochybňuje. Nic prý už nesouhlasí, všechno je teď najednou jinak. Ve sklenici vody prý teď najednou plavou docela malá zvířátka, která dříve nikdo neviděl; syfilida prý je docela normální nemoc a žádný trest Boží; Bůh prý nestvořil svět v sedmi dnech, nýbrž v miliónech let, jestli to byl vůbec on; divoši jsou prý lidé jako my; své děti prý vychováváme nesprávně; a zeměkoule prý už není kulatá jako až dosud, nýbrž nahoře a dole zploštělá jako meloun - jako by na tom záleželo! Ve všech oblastech se kladou otázky a do všeho se vrtá a zkoumá a ve všem se čmuchá a experimentuje do zblbnutí. Nestačí už, že se říká, co je a jak to je - teď musí být všechno ještě dokazováno,

nejlépe svědky a čísly a jakýmisi směšnými pokusy. Těmhle Diderotům a d'Alembertům a Voltairům a Rousscauům, a jak se všichni ti pisálkové jmenují - a jsou mezi nimi i duchovní a urození pánové! - se opravdu podařilo svou perfidní neklidnost, pouhou radost z nespokojenosti a potřebu nesmiřovat se pro všechno na světě se stávajícími poměry, zkrátka: přenést bezmezný chaos, který vládne v jejich hlavách, na veškerou společnost!
Kam se člověk podívá, vládne hektičnost. Lidé čtou knihy, ba dokonce i ženy je čtou. Duchovní vysedávají v kavárnách. A když někdy zasáhne policie a některého z těch arcipadouchů posadí za mříže, pak se rozječí nakladatelé a posílají petice a nejurozenější páni a dámy uplatňují svůj vliv, až je po několika týdnech ten člověk zase propuštěn anebo je mu umožněno, aby odešel do zahraničí, kde nadále bez zábran píše své pamflety. V salónech se hovoří už jenom o drahách komet a expedicích, o síle páky a o Newtonovi, o stavbě kanálů, o krevním oběhu a o průměru zeměkoule.
A dokonce i sám král si dal předvést takový novodobý nesmysl, jakousi umělou bouřku nazvanou elektřina: před tváří celého dvora třel jakýsi muž láhev a z té sršely jiskry a na Jeho Veličenstvo prý to udělalo hluboký dojem.
Nepředstavitelné, že jeho pradědeček, onen opravdu veliký Ludvík, za jehož požehnané vlády měl Baldini to štěstí ještě dlouhá léta žít, by strpěl před vlastníma očima takové směšné představení! Ale to je duch nové doby a všechno jednou špatně skončí!
Neboť když už se bezostyšně a nejdrzejším způsobem zpochybňuje autorita Boží církve; když se mluví o neméně z Boží vůle dané monarchii a posvátné osobě krále, jako by obojí byly jen variabilní veličiny v celém soupisu jiných vládních forem, které prý je možno vybírat si podle libosti; když už se jde konečně tak daleko, jak se občas stává, že se mluví o samotném Bohu všemohoucím, o jeho nejsvětější osobě jako o postradatelné a se vší vážností se tvrdí, že pořádek, mravnost a štěstí na zemi jsou myslitelné i bez něho, pouze z vrozené morálnosti a rozumu samotného člověka ... ó Bože, ó Bože! - pak se ovšem nelze divit, když se všechno obrací vzhůru nohama a mravy pustnou a lidstvo si přivolává Boží soud, neboť Boha popírá. Špatně to skončí. Veliká kometa z roku 1681, ze které si dělali legraci, o které mluvili jenom jako o shluku hvězd, byla přece varujícím znamením Božím, neboť zvěstovala - teď to přece víme - století rozkladu, rozvratu, - duchovního, politického a náboženského bahna, které si vytvořilo lidstvo samo a jednou se do něho samo také propadne a ve kterém se daří už jenom blyštivým a páchnoucím bahenním květinám, jako je tenhle Pélissier!
Stařec Baldini stál u okna a díval se nenávistným pohledem ven na řeku proti zapadajícímu slunci. Pod ním se vynořovaly nákladní čluny a pomalu klouzaly na západ k Pont Neuf a k přístavu před galériemi Louvru. Žádný člun tady nebyl tažen proti proudu, pluly říčním ramenem na druhé straně ostrova. Tady všechno jenom odplývalo, prázdné i naložené lodi, veslice i ploché čluny rybářů, špinavě hnědá i zlatavě se čeřící voda, všechno odplývalo pomalu, široce a nezadržitelně. A když se Baldini podíval přímo dolů pod sebe, těsně podle domovní zdi, měl pocit, jako by proudící voda odnášela pilíře mostu, a jímala ho závrať.
Byla to chyba, že si koupil dům na mostě, a dvojnásobná chyba, že si koupil dům na západní straně mostu. Teď měl ustavičně před očima uplývající řeku a měl pocit, jako by on sám i jeho dům i jeho v mnoha desetiletích nabytý majetek odplývaly jako řeka a jako by byl příliš stár a sláb, než aby se mohl ještě vzepřít proti mocnému proudění. Někdy, když měl co činit na levém břehu ve čtvrti kolem Sorbonny anebo u Saint-Sulpice, pak nešel přes ostrov a přes Pont Saint-Michel, ale vydal se delší cestou přes Pont Neuf, neboť tento most nebyl zastavěný. A pak se postavil k východnímu zábradlí a díval se proti proudu, aby aspoň jednou viděl, jak všechno proudí k němu; a na několik okamžiků se kochal představou, že v jeho životě nastal zvrat, že obchody vzkvétají, že se rodině daří, že ho ženy obletují a že se jeho existence, místo aby se rozplývala, stále více a více upevňuje.
Ale potom, když malinko zvedl oči, viděl ve vzdálenosti několika set metrů svůj vlastní dům, zchátralý, úzký a vysoký na Pont au Change a viděl okna své pracovny v prvním poschodí a viděl sebe sama stát u okna, viděl sebe sama, jak vyhlíží na řeku a pozoruje uplývající vodu tak jako teď" A tím se rozplynul krásný sen a Baldini stojící na Pont Neui se odvrátil, skleslejší než předtím, skleslý tak jako teď", kdy-' se odvrátil od okna, odešel k psacímu stolu a posadil se.
Před ním stál flakón s Pélissierovým parfémem. Tekutina se zlatohnědě třpytila ve slunečním světle, jasná, bez nejnepatrnějšího zakalení. Vypadala zcela nevinně, jako světlý čaj - a přece obsahovala vedle čtyř pětin alkoholu pětinu tajemné směsi, která uváděla celé město ve vzrušení. Tato směs zase pravděpodobně sestávala ze tří anebo z třiceti různých látek, které byly navzájem v určitém poměru, jenž měl nesčíslné množství obsahových možností. Byla to duše parfému -pokud je možno mluvit u parfému tohoto ledově chladného kšeftaře Pélissiera o duši - a šlo teď o to, dopídit se jejího složení.
Baldini se pečlivě vysmrkal a spustil žaluzii na okně, neboť přímé sluneční světlo neprospívá jakékoli vonné látce a jakékoli jemnější voňavé koncentraci. Ze zásuvky psacího stolu vytáhl čistý bílý krajkový kapesníček a rozprostřel jej. Potom otevřel flakón lehkým pootočením zátky. Přitom zaklonil hlavu daleko dozadu a zúžil nozdry, neboť nechtěl za žádnou cenu zachytit unáhleně čichový vjem přímo z láhve. Parfém je třeba čichat v rozvinutém provzdušněném stavu, nikdy koncentrovaný. Nastříkal několik kapek na kapesník, zamával jím ve vzduchu, aby zapudil alkohol, a potom si ho přidržel u nosu. Třemi krátkými nárazovitými vdechy prudce vtáhl vůni jako prášek, okamžitě ji zase vyfoukl, zamával rukou ve vzduchu, ještě jednou začenichal v trojitém rytmu a závěrem se zhluboka nadechl a pomaloučku pak s několikerým přerušováním, jako by klouzal po dlouhém, mírně se svažujícím schodišti, vzduch vydechl. Odhodil kapesník na stůl a zaklonil se v křesle.
Parfém byl odporně dobrý. Ten mizera Pélissier je bohužel opravdovým umělcem. Mistrem, bohužel, i když nikdy nechodil nikam do učení. Baldini si přál, aby parfém Amor a Psyché byl jeho vynálezem. Nebyl ani trošku ordinérní. Naprosto klasický, kulatý, harmonický. A přesto fascinoval novostí. Byl svěží, ale nikoli pronikavý. Byl plný, aniž by byl vtíravý. Měl hloubku, nádhernou trvalou, omamnou tmavohnědou hloubku, - a přesto nebyl ani trošičku přesycený nebo bombastický. Baldini téměř uctivě vstal a přidržel si ještě jednou kapesník u nosu. "Nádherné,

nádherné... zamumlal a dychtivě začichal, "má veselý charakter, je líbezný, je to jako melodie, přímo vyvolává dobrou náladu ... Nesmysl, dobrou náladu!" Zuřivě mrštil kapesníčkem na stůl, odvrátil se a odebral se do nejzazšího rohu pokoje, jako by se styděl za své nadšení.
Směšné! Dát se strhnout k takovýmhle eklogám. ‚Jako melodie. Veselý. Nádherný. Dobrá nálada. - Pitomost, dětinská pitomost. Dojem prvního okamžiku. Stará chyba. Otázka temperamentu. Pravděpodobně italské dědictví. Neposuzuj, pokud čicháš. To je první pravidlo, Baldini, ty hlavo skopová! Čichej, když čicháš, a posuzuj, když jsi dočichal! Amor a Psýché' není nevyrovnaný parfém. Opravdu zdařilý výrobek. Dovedně sestavená slátanina. Skoro bych řekl, že je to šikovně namíchaný šmejd, ale šmejd oslňující, a nic jiného než oslňování se od chlapa jako Pélissier nedalo taky očekávat. Přirozeně nevyrobí chlapík jako Pélissier tuctový parfém. Ten padouch oslňuje s největší dovedností, mate čich dokonalou harmonií, ten člověk je vlkem v rouše beránčím klasického čichového umění, jedním slovem: ohavník s talentem. A to je mnohem horší než fušer se spravedlivou vírou.
Ale ty, Baldini, ty se nedáš ošálit. Tys byl jen na okamžik překvapen prvním dojmem té slátaniny. Ale copak člověk ví, jak bude vonět za hodinu, když vyprchají nejtěkavější substance a když vystoupí do popředí střední složka. Anebo jak bude vonět dnes večer, až už se budou vnímat jenom těžké komponenty, které teď čichově spočívají jako v šerosvitu, uloženy pod příjemnými květinovými závoji? Vyčkej, Baldini!
Druhé pravidlo říká: parfém žije v době; má své mládí, svou zralost i stáří. A jen když ve všech třech různých věkových obdobích vydává stejně příjemnou vůni, pak je možné ho označit za zdařilý. Kolikrát jsme už měli takový případ, že směs, kterou jsme vytvořili, voněla při první zkoušce nádherně svěže, po krátké době páchla po shnilém ovoci a nakonec už jenom odporně po čistém cibetu, který jsme tam příliš silně nedózovali. A vůbec, pozor na cibet! Jediná kapička navíc způsobí katastrofu. Starý zdroj chyb. Kdo ví - třeba tam dal Pélissier příliš mnoho cibetu? Třeba do dnešního večera z jeho ambiciózního Amora a Psýché nezbyde než puch kočičí moči?
Uvidíme. Ucítíme to. Tak jako ostrá sekera štípe dřevěný špalek na nejdrobnější polínka, tak náš nos rozštípe ten parfém na nejmenší částečky. Pak se ukáže, že tahle údajně kouzelná vůně vznikla velice normální, dobře známou cestou. My, parfumér Baldini, se dostaneme tomu octáři Pélissierovi na stopu jeho fíglů. My mu strhneme masku z tlamy a dokážeme tornu novátorovi, co dovede staré řemeslo. Navlas přesně namícháme jako on ten jeho módní parfém. Pod našima rukama vznikne znovu tak dokonale okopírovaný, že ho ten větroplach sám už nedokáže rozlišit od svého vlastního parfému. Ne! To nám nepostačí! My parfém ještě vylepšíme! Prokážeme mu chyby a vymýtíme je, a tak mu to strčíme pod nos: jsi fušer, Pélissiere! Jsi jenom malý smraďoch! Jsi parvenu ve voňavkářském řemesle, víc nic!
A teď do práce, Baldini! Zbystři nos a čichej bez sentimentality. Analyzuj vůni podle všech pravidel umění! Do dnešního večera se musíš zmocnit vzorce!
A vrhl se nazpět k psacímu stolu, vytáhl papír, inkoust a čistý kapesník, všechno si připravil před sebe a začal s analytickou prací. Ta probíhala tak, že kapesník nasycený čerstvým parfémem honem přetáhl kolem nosu a snažil se zachytit v oblaku vůně jednu nebo druhou složku, aniž by se dal příliš rozptylovat komplexní směsí všech částí; a potom, zatímco v napřažené paži držel kapesník daleko od sebe, honem zaznamenal název zjištěné složky a potom znovu nechal přelétnout kapesník kolem nosu, snažil se polapit další fragment vůně a tak dále ...
Pracoval nepřetržitě po dvě hodiny. Jeho pohyby byly stále hektičtější, škrabanice pera na papíře stále neklidnější, z flakónu si vyléval a přidržoval před nosem stále větší dávky parfému.
Už téměř nic necítil, byl už dávno omámen éterickými substancemi, které vdechoval, nedokázal už rozpoznat nic z toho, o čem se na začátku svého zkoumání domníval, že se mu nepochybně podařilo analyzovat. Věděl, že nemá smysl čichat dále. Nikdy nezjistí, z čeho se skládá tenhle módní parfém, dnes už vůbec ne, ale zítra také ne, i když se mu nos, bude-li Bůh chtít, zase zotaví. Nikdy se nenaučil tomuto analytickému čichání. Bylo to pro něho neblaze odporné zaměstnání, rozebírat nějakou vůni; celek, dobře nebo méně dobře složenou vůni rozpitvávat v jednoduché fragmenty. Nezajímalo ho to. Dál už nechtěl.
Ale jeho ruka nepřestávala mechanicky, tisíckrát nacvičeným elegantním pohybem napájet krajkový šáteček, roztřásat jej a rychle jím mávat kolem obličeje; a mechanicky do sebe vdechoval při každém přelétnutí kapesníku dávku prosyceného vzduchu, aby ji podle všech pravidel umění pomalounku vydechoval. Až se konečně jeho vlastní nos osvobodil od trýzně tím, že zevnitř alergicky otekl a sám se uzavřel jako voskovou zátkou. Nedokázal už vůbec nic čichat a sotva mohl ještě dýchat. Měl nos jakoby zaletovaný silnou rýmou a v koutcích očí se mu sbíhaly malé slzičky. Díky Bohu! Teď mohl s dobrým svědomím skončit. Teď učinil povinnosti zadost, podle nejlepších sil, podle všech pravidel umění, a, jako už tak často, ztroskotal. Nikdo není povinován nad své možnosti. Pohov. Zítra ráno pošle k Pélissierovi pro velkou láhev Amora a Psýché a tím navoní španělskou kůži pro hraběte Verhamonta, jak si to objednal. A potom uchopí svůj kufřík se staromódními mýdly, voňavkami, pomádami a voňavými sáčky a obejde salóny stařičkých vévodkyň. A jednoho dne zemře poslední stará vévodkyně a tím jeho poslední zákaznice. A potom bude sám kmetem a prodá svůj dům bud Pélissierovi nebo některému jinému z těch dravě vzestupujících kramářů, třeba za něj dostane ještě několik tisíc livrů. A sbalí jeden dva kufry a se svou starou ženou, pokud do té doby ještě nezemře, odcestuje do Itálie. A když přežije cestu, zakoupí malý domek na venkově u Mesiny, kde je lacino. A tam zemře Giuseppe Baldini, kdysi největší parfumér v Paříži, v nejkrutější bídě, kdy se Bohu zlíbí. A tak to bude dobré.
Zazátkoval flakón, odložil pero a naposled si přetřel čelo kapesníkem, prosáklým parfémem. Cítil chlad vypařujícího se alkoholu, jinak nic. Pak začalo slunce zapadat.
Baldini vstal. Otevřel žaluzii a jeho tělo se až po kolena pohroužilo do večerního světla a rozzářilo se jako dohořelá, doutnající pochodeň. Viděl nachový lem slunce za Louvrem a jemnější záři na břidlicových střechách města. Řeka pod ním se třpytila jako zlato, lodě zmizely. A začal se zvedat vítr, neboť na vodní hladinu dopadly poryvy větru jako šupiny a tu a tam se to zatřpytilo a ustavičně se to blížilo, jako by obrovská ruka sypala do vody milióny louisdorových mincí, a na okamžik se zdálo, jako by řeka tekla opačným směrem: proudila k Baldinimu jako lesknoucí se

příval z ryzího zlata.
Baldiniho oči byly vlhké a smutné. Chvilku stál nehybně a pozoroval nádherný obraz. Potom znenadání prudce otevřel okno, široce rozevřel obě křídla a vyhodil velkým obloukem flakón s Pélissierovým parfémem. Viděl, jak pleskl o hladinu a na okamžik rozerval jiskřivý vodní koberec.
Do pokoje zavanul čistý vzduch. Baldini zhluboka dýchal a uvědomoval si, jak se mu otok v nose ztrácí. Potom zavřel okno. Téměř ve stejném okamžiku nastala noc, zcela náhle. Zlatavě se třpytící obraz města a řeky ztuhl v popelavě šedivou siluetu. V pokoji se rázem rozhostila ponurá tma. Baldini stál zase stejně strnule jako předtím a upřeně zíral z okna. "Nepošlu zítra k Pélissierovi," řekl a oběma rukama sevřel opěradlo židle. "Neudělám to. A také nebudu obcházet salóny.. Zajdu zítra k notáři a prodám dům i obchod. To udělám. Basta!"
Jeho obličej nabyl vzdorovitého, klukovského výrazu a najednou se cítil Baldini velice šťastný. Byl zase tím někdejším mladým Baldinim, odhodlaným, jako tomu bylo vždy, statečně čelit osudu, i když to v tomto případě znamená pouhý ústup! Ať si! Nic jiného nezbývalo. Ta pitomá doba nepřipouštěla jinou volbu. Bůh sesílá dobré i zlé časy, ale nechce, abychom ve zlých časech bědovali a naříkali, nýbrž abychom mužně obstáli. A on dal znamení. Krvavě červený zlatavý přelud města byl varováním: Jednej, Baldini, než bude pozdě! Ještě stojí tvůj dům pevně, ještě jsou sklady naplněny, ještě dobře prodáš svůj upadající obchod. Ještě pořád rozhoduješ ty. V Mesině ve vší skromnosti zestárneš, to sice nebylo tvým životním cílem - ale je to přece jen důstojnější a bohulibější než pompézně zahynout v Paříži. Ať si Brouetové, Calteauové q Pélissierové klidně triumfují. Giuseppe Baldini vyklízí pole. Ale učinil to sám od sebe a nepokořený!
Byl teď na sebe přímo hrdý. A cítil nekonečné ulehčení. Poprvé po mnoha letech mu ze zad ustoupila ponižující křeč, která křivila páteř a devótně kulatila ramena, a stál bez námahy vzpřímeně, uvolněně a svobodně a radoval se. Lehce dýchal nosem. Zřetelně vnímal vůni Amora a Psýché, která ovládala pokoj, ale už mu vůbec nevadila. Baldini změnil svůj život a cítil se báječně. Zajde teď nahoru za ženou a uvědomí ji o svém rozhodnutí a pak poputuje do Notre Dame a zapálí tam svíčku, aby poděkoval Bohu za milostivý pokyn a za neuvěřitelnou sílu charakteru, kterou Bůh propůjčil jemu, Baldinimu.
S téměř mladistvým elánem si nasadil na holou lebku paruku, vklouzl do modrého kabátu, uchopil svícen, který stál na psacím stole, a opustil pracovnu. Právě zapálil svíčku od lojové svíce na schodišti, aby si posvítil na cestu nahoru k bytu, když zaslechl dole v přízemí zvonek. Nebyla to krásná perská zvonkohra ve dveřích krámu, nýbrž křaplavý zvonek vchodu pro služebnictvo, odporný zvuk, který ho odjakživa rušil. Už několikrát chtěl ten previt odstranit a nahradit příjemnějším zvonkem, ale potom mu bylo vždycky líto peněz, a teď ho náhle napadlo - a zachechtal se při té myšlence -, že už je to jedno. Prodá ten dotěrný zvonek i s domem. Ať se s ním zlobí jeho nástupce!
Zvonek zase zadrnčel. Zaposlouchal se směrem dolů. Chénier už zřejmě odešel z krámu. Ani služebná nešla otevřít. Tak tedy sestoupil Baldini sám ze schodů, aby otevřel.
Odstrčil závoru, otevřel těžké dveře - a neviděl nic. Temnota úplně pohltila záři svíce. Potom velmi ponenáhlu rozeznával drobnou postavičku, dítě nebo nedospělého hocha, který nesl něco přes ruku.
"Copak chceš?"
"Přicházím od mistra Grimala a nesu kozinku," řekla postavička a přistoupila blíž a napřáhla k Baldinimu ohnutou paži, přes niž viselo několik kožek. Ve světle svíce rozeznal Baldini hochův obličej s úzkostně číhavýma očima. Stál tam přikrčeně. Vypadalo to, jako by se skrýval za napřaženou paží, jako někdo, kdo očekává ránu. Byl to Grenouille.
Kozinka pro španělskou kůži! rozpomněl se Baldini. Před několika dny přece objednal kůže, nejjemnější, nejměkčí jirchu pro psací podložku hraběte Verhamonta, patnáct franků za kus. Ale teď už ji vlastně nepotřebuje, může si ty peníze ušetřit. Na druhé straně, co když pošle chlapce jednoduše zpátky...? Kdo ví - mohlo by to udělat nepříznivý dojem. Třeba by ho pomluvili. Mohly by vzniknout fámy: Baldini prý se stal nespolehlivým, Baldini už nedostává stává žádné zakázky, Baldini už nemůže platit... a něco takového by nebylo dobré, ne ne, neboť takového něco by třeba mohlo i srážet prodejní hodnotu obchodu. Bude lepší přijmout ty kozinky, i když jsou teď už zbytečné. Nikdo se přece nemusí v nevhodnou dobu dovědět, že Giuseppe Baldini změnil svůj život.
"Pojď dál!"
Nechal chlapce vstoupit dovnitř a oba přešli do krámu, Baldini se svícnem vpředu, Grenouille s kůžemi za ním. Bylo to poprvé, co Grenouille vkročil do parfumérie, do místa, kde vůně nebyly pouhou parádou, nýbrž zcela nezastřeně střediskem zájmu. Přirozeně znal veškeré parfumérie a drogérie ve městě, po dlouhé noci stával před jejich výklady, tiskl nos do škvír ve dveřích. Znal všechny vůně, které se tu prodávaly, a často je už ve své mysli skládal v nejkrásnější parfémy. Nečekalo ho tedy nic nového. Ale stejně tak jako hudebně nadané dítě hoří touhou po tom, vidět zblízka orchestr anebo vystoupit v kostele na kruchtu ke skrytému manuálu varhan, tak hořel Grenouille touhou po tom, vidět zevnitř parfumérii, a když zaslechl, že mají být kůže dodány Baldinimu, vynaložil všechno úsilí, aby směl tuto pochůzku vyřídit.
A teď stál v Baldiniho krámu, na tom místě v Paříži, kde byl shromážděn největší počet odborně vytvořených vůní na nejmenším prostoru. V mihotavém, světle svíce toho mnoho neviděl, jen na okamžik stín pultu s váhou, obě volavky nad nádrží, křeslo pro zákazníky, tmavé regály u zdí, krátký záblesk mosazného náčiní a bílé etikety na lahvičkách a tyglících; a také nečichal o mnoho více, než už čichal předtím z ulice. Ale okamžitě vycítil vážnost, která vládla v těchto prostorách, člověk by skoro řekl posvátnou vážnost, pokud by slovo "posvátný" mělo pro Grenouille nějaký význam. Cítil chladnou vážnost, řemeslnou střízlivost suchého obchodního ducha, který lpěl na každém kusu nábytku, na každém kusu náčiní, na kádích a lahvích a hrncích. A zatímco kráčel za Baldinim, v Baldiniho stínu, neboť Baldini se vůbec nenamáhal posvítit mu, zmocnila se ho myšlenka, že patří sem a nikam jinam, jedině sem, že tady zůstane a že z tohoto místa otřese světem v základech.
Tato myšlenka byla přímo groteskně neskromná. Neexistovalo nic, ale skutečně vůbec nic, co by opravňovalo jen tak

přiběhlého koželužského dělníka pochybného původu, bez styků nebo protekce, bez nejnepatrnějšího stavovského postavení k naději, že zakotví v nejrenomovanějším obchodě s voňavkami v celé Paříži; tím spíše, když, jak už víme, likvidace obchodu již byla rozhodnutou věcí. Ale nešlo přece o žádnou naději, která by se nějak vyjadřovala v Grenouillových neskromných myšlenkách, nýbrž o jistotu. Věděl, že tento krám opustí už jen proto, aby si zašel pro své šaty ke Grimalovi, a pak už nikdy. Klíště zavětřilo krev. Po léta bylo v klidu a vyčkávalo. Teď se pustilo a padalo nazdařbůh, odhodláno na život a na smrt, naprosto beznadějně. A proto byla jeho jistota tak veliká.
Prošli krámem. Baldini otevřel zadní místnost, obrácenou k řece, byla využívána částečně jako sklad, částečně jako dílna a laboratoř, kde se vařila mýdla, třely pomády a mísily voňavky v baňatých lahvích. "Támhle?" řekl a ukázal na velký stůl, který stál u okna. "Támhle je polož."
Grenouille vystoupil z Baldiniho stínu, položil kůže na stůl, potom zase rychle uskočil zpátky a postavil se mezi Baldiniho a dveře. Baldini zůstal ještě chvilku stát. Držel svíci trochu stranou, aby kapky vosku nepadaly na stůl, a přejížděl hřbetem ruky po hladkém povrchu kůže. Potom obrátil nejhořejší kůži a přejel po sametové, zároveň drsné i měkké vnitřní straně. Kůže byla velice dobrá. Jako stvořená pro jeho práci. Při sušení se ani trochu nevytáhne, a až se pořádně přetře hladítkem, bude zase pružná, cítil to okamžitě, když ji promnul mezi palcem a ukazovákem; mohla v sobě uchovat vůni po pět nebo deset let; byla to velmi, velmi dobrá kůže - třeba si z ní jednou udělá rukavice, tři páry pro sebe a tři páry pro svou ženu, na cestu do Mesiny.
Odtáhl ruku. Pohled na pracovní stůl ho dojímal: jak tam všechno leželo připraveno k práci; skleněná vanička na vonnou koupel, skleněná deska na sušení, třecí misky na mísení tinktur, tlouček a stěrka, štětec a hladítko a nůžky. Připadalo mu, jako by všechny ty předměty jen spaly, protože je tma, a jako by zítra měly zase ožít. Snad by si měl ten stůl vzít s sebou do Mesiny? A část svého nářadí, jen ty nejdůležitější kousky... Člověku se dobře sedělo a pracovalo u tohohle stolu. Byl z dubových prken stejně jako jeho podstavec a byl příčně vyztužený, takže se na něm nic neotřásalo ani nekejklalo. Nevadila mu žádná kyselina ani olej a ani vryp nožem. Ale stálo by to celé jmění, dopravit ho do Mesiny! Dokonce i lodí! A proto se stůl prodá, zítra se prodá, a všechno, co je na něm a pod ním a kolem něho, se rovněž prodá! Neboť Baldini měl sice sentimentální srdce, ale měl i pevný charakter, a proto, jakkoliv mu to bude zatěžko, uskuteční své rozhodnutí; se slzami v očích se všeho zbaví, ale přesto to udělá, protože ví, že je to správné, neboť dostal znamení.
Otočil se a měl se k odchodu. Ve dveřích stál ten malý přihrblý človíček, na kterého téměř zapomněl. "Je to v pořádku," řekl Baldini. "Vyřiď svému mistrovi, že kůže je dobrá. V nejbližších dnech se u něho zastavím a zaplatím."
"Ano," řekl Grenouille a zůstal stát a zatarasil cestu Baldinimu, který se chystal opustit dílnu. Baldini se na okamžik zarazil, ale protože nic netušil, nepovažoval chlapcovo chování za drzost, nýbrž za plachost.
"Copak je?" zeptal se. "Máš mi ještě něco vyřídit? No tak to řekni!"
Grenouille stál přikrčen a díval se na Baldiniho pohledem, který jako by prozrazoval úzkost, ale ve skutečnosti byl plodem číhavého napětí.
"Chci u vás pracovat, pane Baldini. U vás, ve vašem obchodě chci pracovat."
Nebylo to řečeno jako prosba, ale jako požadavek a vlastně to ani nebylo řečeno, ale spíš to chlapec vyrazil, zasyčel jako had. A opět se Baldini omylem domníval, že příšerné Grenouillovo sebevědomí je pouze chlapecká neobratnost. Přívětivě se na něho usmál. "Ty jsi přece koželužský učeň, synku," řekl, "a já nepotřebuju koželužského učně. Já sám mám tovaryše, a učedníka nepotřebuju."
"Chcete tyhle kozinky navonět, mistře Baldini? Tyhle kožky, které jsem vám přinesl, ty přece chcete navonět?" syčel Grenouille, jako by vůbec nebral na vědomí Baldiniho odpověď.
"To tedy chci," řekl Baldini.
"Voňavkou Amor a Psýché od Pélissiera?" zeptal se Grenouille a ještě více se přikrčil a schoulil.
Tu se Baldini jemně zachvěl. Ne proto, že by se ptal, odkud to ten chlapec tak přesně ví, nýbrž prostě proto, že bylo uvedeno jméno té nenáviděné voňavky, na jejímž rozluštění dnes ztroskotal. "Jak tě napadla ta absurdní myšlenka, že bych použil cizí parfém, abych..."
"Je z vás cítit," šeptl Grenouille. "Máte jej na čele a v pravé kapse kabátu máte kapesník, který je jím nasáklý. Ten parfém Amor a Psýché není dobrý, je špatný. Je v něm příliš mnoho bergamotu a příliš mnoho rozmarýnu a příliš málo růžového oleje."
"Podívejme se," řekl Baldini, který byl překvapen, že se rozhovor obrátil na pole věcnosti. "Co ještě?"
"Pomerančový květ, limeta, karafiát, pižmo, jasmín, vinný líh a něco, co neznám podle jména, tady! Podívejte se, tady! V téhle láhvi!" A ukázal prstem do tmy. Baldini podržel svícen naznačeným směrem, jeho pohled následoval chlapcův ukazovák a padl na láhev v regále, která byla naplněna šedožlutým balzámem.
"Storax?" zeptal se.
Grenouille přikývl. "Ano, to je tam vevnitř. Storax." A pak se pokřivil, jako kdyby se ho zmocnila křeč, a zamumlal aspoň desetkrát slovo storax: "Storax, storax, storax..."
Baldini svítil svíčkou na nepatrného človíčka, který skřehotal slovo storax, a pomyslel si: Bud je posedlý, nebo je to podvodník a gauner, anebo je to Bohem nadaný talent. Neboť to, že udané látky ve správném poměru mohly vytvořit parfém Amor a Psýché, bylo naprosto možné; bylo to dokonce pravděpodobné. Růžový olej, karafiát a storax: po těchhle třech složkách se dnes odpoledne tak zoufale pídil. S nimi se pojily ostatní části kompozice - které, jak se domníval, rozeznal i on - jako segmenty, které vytvářely krásnou kulatou bábovku. Teď už šlo jenom o otázku, v jakém přesném vzájemném poměru je třeba je sloučit. Baldini by musel experimentovat po celé dny, aby tohle zjistil, byla by to příšerná práce, téměř ještě horší než pouhá identifikace částí, neboť teď šlo o to měřit, vážit a zaznamenávat a přitom dávat ďábelsky pozor, neboť nejnepatrnější nepozornost - záchvěv pipety, chyba při počítání kapek - mohla všechno pokazit. A každý zkažený pokus byl příšerně drahý. Každá zkažená směs znamenala malé jmění... Chtěl toho človíčka

vyzkoušet, chtěl se ho zeptat na přesný vzorec parfému Amor a Psýché. Když ho bude znát na gram a kapku přesně - potom je to samozřejmě podvodník, který se nějakým nekalým způsobem dostal k Pélissierově receptu, aby si tak získal přístup a zaměstnání u Baldiniho. Jestli ale vzorec přibližně uhádne, pak je to čichový génius a jako takový provokoval Baldiniův profesionální zájem. Ne že by snad Baldini chtěl změnit své rozhodnutí, že se vzdá obchodu! Nezáleželo mu na Pélissierově parfému jako takovém. Dokonce i kdyby mu chlapec obstaral litry toho parfému, Baldini ani ve snu nepomýšlel na to, provonět jím španělskou kůži pro hraběte Verhamonta, ale... Ale člověk přece nebyl po celý život parfumérem, nezabýval se po celý život vytvářením vůní, aby ze dne na den ztratil veškerou profesionální vášeň! Zajímalo ho teď zjistit vzorec té prokleté voňavky a ještě více ho zajímalo prozkoumat talent tohoto tajemného chlapce, který z jeho čela vyčetl tu vůni. Chtěl vědět, co za tím vězí. Byl prostě zvědavý.
"Zdá se, mladý muži, že máš jemný nos," řekl, když Grenouille přestal skřehotat, a ustoupil zpátky do dílny, aby opatrně postavil svícen na pracovní stůl, "nesporně jemný nos, ale..."
"Já mám nejlepší nos v Paříži, mistře Baldini," zaskřehotal Grenouille, "znám všechny pachy světa, všechny, které jsou v Paříži, všechny. Jen je nedovedu pojmenovat, ale názvy se dokážu naučit. Všechny pachy, které mají jméno, těch není mnoho, těch je jenom několik tisíc, všem se naučím. Nikdy nezapomenu jméno toho balzámu, storax, ten balzám se jmenuje storax, storax se jmenuje..."
"Mlč!" zvolal Baldini, "nepřerušuj mě, když mluvím! Jsi prostořeký a domýšlivý. Žádný člověk nezná tisíc pachů jménem. Dokonce ani já jich neznám jménem tisíc, nýbrž několik set, protože více než několik set jich v našem řemesle není. Všechno ostatní nejsou vůně, ale smrady!"
Grenouille, který' se během své delší výbušné námitky téměř tělesně rozrůstal, ve vzrušení dokonce na okamžik zašermoval oběma pažemi, aby to všechno, všechno co znal, opsal, při Baldiniho odpovědi opět sklapnul jako malá černá ropuška a setrvával na prahu dveří v číhavé nehybnosti.
"Mně," pokračoval Baldini, "je samozřejmě už dávno jasné, že Amor a Psýché se skládá ze storaxu, růžového oleje a karafiátu, stejně tak jako z bergamotu a rozmarýnového výtažku a tak dále a tak dále. Aby to člověk zjistil, k tomu stačí, jak už řečeno, jenom celkem jemný nos a je docela možné, že Bůh ti dal poměrně jemný nos, tak jako mnoha a mnoha jiným lidem -zejména v tvém věku - ale parfumér" a tu pozvedl Baldini ukazovák a vypjal hrud - "ale parfumér potřebuje víc než poměrně jemný nos. Potřebuje po dlouhá desetiletí školený, bezpečně pracující čichový orgán, který mu umožňuje, aby s jistotou rozluštil nejkomplikovanější vůně, pokud jde o druh a množství, stejně tak proto, aby tvořil nové, dosud neznámé směsi vůní. Takový nos" a fukl do svého nosu - "člověk nemá, mladý muži, takový nos získává vytrvalostí a pílí. Anebo bys mi snad mohl rovnou na požádání říct přesný vzorec Amora a Psýché? No? Dovedl bys to?"
Grenouille neodpovídal.
"Dokázal bys mi jej snad přibližně prozradit?" řekl Baldini a trochu se předklonil, aby viděl tu ropušku ve dveřích, "jen tak přibližně, odhadem? Tak co? Mluv, nejlepší nose z Paříže!"
Ale Grenouille mlčel.
"Tak vidíš," řekl Baldini, stejně spokojený jako zklamaný, a opět se napřímil. "Nedokážeš to. Ovšem že ne. Jak bys to taky mohl umět. Jsi jako někdo, kdo při jídle pozná, jestli je v polévce kerblík nebo petržel. No dobrá, to už je taky něco. Ale proto ještě dávno nejsi kuchař. V každém umění a taky v každém řemesle - pamatuj si to, než půjdeš! - nemá talent žádnou velkou cenu, ale zkušenost, která se nabývá skromností a pilí, ta znamená všechno."
Sáhl po svícnu na stole, když tu se ozval ode dveří skřípavě Grenouillův stísněný hlas. "Nevím, co je to vzorec, mistře, to nevím, ale jinak vím všechno!"
"Vzorec je alfa a omega každého parfému," odpověděl Baldini přísně, neboť už chtěl ten celý hovor ukončit. "Je to co nejpřesnější návod, v jakém poměru je třeba mísit jednotlivé ingredience, aby vznikla kýžená nezaměnitelná vůně; to je vzorec. Vzorec je recept -jestli tomuhle slovu rozumíš líp."
"Vzorec, vzorec," zakrákoral Grenouille a trochu se ve dveřích zvětšil. "Já žádný vzorec nepotřebuju. Já mám recept ve svém nose. Mám ten parfém pro vás namíchat, mistře? Mám ho namíchat? Mám?"
"Jakpak?" zvolal Baldini dosti hlasitě a podržel skřetovi svíčku před obličejem. "Jakpak namíchat?"
Grenouille se tentokrát ani trochu nezarazil. "Ale vždyť přece jsou tu všechny ty vůně, kterých je třeba. Přece jsou všechny tady, v téhle místnosti," řekl a ukázal zase do tmy.
Tady, růžový olej! Tady, pomerančový květ! Tady, karafiát! Tady, rozmarýn ...
"Ovšemže jsou tady!" zařvat Baldini. "Všechny jsou tady! Ale já ti říkám, ty hlavo skopová, že to není nic platné, když neznáš vzorec!"
"...tady je jasmín! Tady, vinný líh! Tady, bergamot! ,Tady, storax!" skřehotal Grenouille dál a při každém jménu ukazoval na jiný bod v místnosti, kde byla taková tma, že se regálů s láhvemi daly nejvýš jen vytušit.
"Ty asi vidíš i v noci, co?" vyjel na něho Baldini, "ty nemáš jen nejjemnější nos, ale i nejbystřejší oči v Paříži, viď? Jestli máš jen trochu dobré uši, tak je nastraž, neboť já ti něco povím: ty jsi malý podvodníček. Pravděpodobně jsi něco pochytil u Pélissiera, něco jsi tam vyčmuchal, vid? A myslíš si, že mě teď můžeš doběhnout, co?"
Grenouille tam stál a vypadalo to, jako by narostl, stál tam tak říkajíc v celé své výšce mezi dveřmi, nohy měl poněkud rozkročené, paže trochu rozpažené, takže vypadal jako černý pavouk, který se zachytil mezi prahem a veřejemi. "Dejte mi deset minut," řekl dosti uchvátaně. "A já vám vyrobím ten parfém Amor a Psýché. Teď hned a tady, v téhle místnosti. Mistře, dejte mi pět minut!"
"Ty si myslíš, že tě nechám tady ve své dílně rozbryndávat esence, které stojí celé jmění? Tebe?"
"Ano," řekl Grenouille.
"Pcha!" zvolal Baldini a přitom prudce z plných plic vydechl. Potom se zhluboka nadechl a dlouze se zadíval na pavoukovitého Grenouille a uvažoval. V podstatě je to jedno, pomyslel si. Vždyť zítra je stejně všemu konec. A já sice

vím, že to, co tvrdí, vůbec neumí, ba ani nemůže umět, jedině že by byl ještě větší než veliký Frangipani. Ale proč bych si nedal předvést před vlastníma očima to, co přece vím? Třeba mě jednoho dne v Mesině napadne - člověk je někdy ve stáří podivín a vezme si do hlavy nejbláznivější myšlenky -, že jsem nerozeznal takového olfaktorického génia, bytost, na které bohatě spočinula milost Boží, zázračné dítě, a nepoznal jsem, co v něm vězí - je to úplně vyloučené. Podle všeho, co mi říká můj rozum, je to vyloučené - ale dějí se zázraky, to je jisté. A co když, až budu jednou v Mesině umírat, mě na smrtelné posteli napadne: Tenkrát v Paříži, toho večera, jsi zavřel oči před zázrakem... To by nebylo zrovna příjemné, Baldini! Ať" si ten blázen rozbryndá těch pár kapek růžového oleje a pižmové tinktury. Sám bys je byl taky rozbryndal, kdyby tě Pélissierův parfém ještě doopravdy zajímal. A konečně, co znamená těch pár kapek, i když jsou drahé, velmi, velmi drahé - ve srovnání s jistotou vědění a poklidným sklonkem života?
"Dávej pozor!" řekl předstíraně přísným hlasem, "dávej pozor! Já... - jak se vůbec jmenuješ?"
"Grenouille," řekl Grenouille, "Jean-Baptiste Grenouille."
"Aha," řekl Baldini, "tak tedy dávej pozor, Jean-Baptiste Grenouilli! Já jsem si to rozmyslel. Dostaneš příležitost, teď, okamžitě dostaneš příležitost, abys mohl dokázat své tvrzení. To je zároveň i příležitost pro tebe, aby ses po nebetyčné blamáži naučil ctnosti skromnosti, která - v tvém mladém věku je snad, což lze ještě odpustit, sotva vyvinutá - je bezpodmínečným předpokladem pro tvůj další úspěch jako člena tvého cechu a stavu, jako manžela, jako poddaného i jako člověka a dobrého křesťana. Jsem ochoten ti udělit toto poučení na svůj účet, neboť jsem dnes z jistého důvodu naladěn k štědrosti, a, kdož ví, třeba se trochu rozveselím, až si jednoho dne vzpomenu na tuhle scénu. Ale.nemysli si, že mě můžeš nějak přechytračit! Nos Giuseppe Baldiniho je starý, ale bystrý, natolik bystrý, aby dokázal rozeznat nejmenší rozdíl mezi tvojí mixturou a tímhle výtvorem tady" a přitom vytáhl z kapsy svůj kapesníček navoněný parfémem Amor a Psýché a zatřepal jím Grenouillovi před nosem -"okamžitě to dokáže zjistit. Přistup blíž, nejlepší nose v Paříži! Přistup blíže k tomuto stolu a ukaž, co dovedeš! Ale dávej pozor, abys mi nic neporazil anebo neshodil! Ničeho se mi nedotýkej! Napřed tu udělám lepší světlo. Uděláme si veliké osvětlení pro tenhle malý experiment, není liž pravda?"
A s těmi slovy uchopil dva další svícny, které stály na kraji velkého dubového stolu, a rozsvítil je. Postavil všechny tři, jeden vedle druhého, na zadní podélnou stranu stolu, odsunul kůže a uklidil střední část stolu. Potom zároveň klidnými i hbitými pohyby vyndal náčiní, kterého bylo třeba k práci, z malého stojánku: velkou baňatou láhev na mísení, skleněný trychtýř, pipetu, malou a velkou odměrku a to všechno hezky uspořádal a postavil před sebe na dubovou desku.
Grenouille se mezitím odpoutal od rámu dveří. Už při nadneseném Baldiniho projevu s něho spadla strnulost i číhavá sklíčenost. Slyšel jenom souhlas, jen ono přitakání, s vnitřním jásotem dítěte, které si vyvzdorovalo dovolení a kašle na omezení, podmínky a morální napomínání, které se k tomu pojí. Stál tu uvolněně a poprvé se podobal spíše člověku než zvířeti a snášel zbytek Baldiniho přívalu výmluvnosti a věděl, že už zvítězil nad tímto mužem, který mu ustoupil.
Zatímco Baldini ještě přesouval své svícny na stole, vklouzl už Grenouille do tmy dílny, kde stály regály se vzácnými esencemi, oleji a tinkturami, a vybíral si, veden bezpečným větřením svého nosu, potřebné lahvičky z polic. Bylo jich devět: esence z pomerančových květů, limetový olej, karafiátový' a růžový olej, jasmínový, bergamotový a rozmarýnový extrakt, pižmová tinktura a storaxový balzám, to všechno si honem sundal z polic a připravil na okraj stolu. Nakonec přivlekl balón s vysoce koncentrovaným vinným lihem. Potom se postavil za Baldiniho, který ještě pořád s rozmyslnou pedanterií rozmisťoval své mísicí nádoby, posunul jednu skleničku ke straně, pak zase jinou o kousek dále, aby všechno mělo svůj správný obvyklý řád a stálo v nejvýhodnějším světle svící, a čekal a chvěl se netrpělivostí, až se staroch vzdálí a udělá mu místo.
"Tak," řekl konečně Baldini a ustoupil stranou. "Tady je uspořádáno všechno, co pro ten svůj - nazveme to blahovolně experiment - potřebuješ. Nic mi nerozbij, nic mi nerozbryndej! Uvědom si: tyhle tekutiny, s kterými teď budeš smět po pět minut zacházet, jsou velmi drahé a vzácné a určitě nic tak drahého a vzácného už v životě v tak koncentrované podobě nebudeš držet v rukou!"
"Kolik vám toho mám udělat, mistře?" zeptal se Grenouille.
"Co udělat... ?" řekl Baldini, který' ještě neskončil svůj projev.
"Kolik toho parfému?" zaskřehotal Grenouille, "kolik toho chcete? Mám naplnit až po okraj tuhle baňatou láhev?" a ukázal na mísicí láhev, která měla objem dobré tři litry.
"Ne, to rozhodně ne!" vykřikl Baldini zděšeně a křičela z něho stejně tak hluboce zakořeněná, jako i spontánní obava před mrháním s jeho majetkem. A jako by se styděl za svůj výkřik, který' to odhaloval, okamžitě se rozeřval: "A do řeči mi taky nemáš co skákat!" A potom pokračoval klidnějším, ironicky podbarveným tónem: "Nač potřebujeme tři litry parfému, kterého si oba nijak neváží me? V podstatě by stačila půlka odměrky. Ale protože takováhle malá množství se dají míchat jen nepřesně, dovolím ti, abys naplnil třetinku té mísicí láhve."
"Dobrá," řekl Grenouille, "naplním tu láhev do třetiny Amorem a Psýché. Ale mistře Baldini, budu to dělat svým způsobem. Nevím, jestli je to správný řemeslný postup, protože ho neznám. Ale udělám to po svém."
"Prosím," řekl Baldini, který věděl, že při této práci neexistuje můj nebo tvůj, nýbrž prostě jen jediný, jedině možný a správný způsob, který' spočívá v tom, znát vzorec a při příslušném přepočtu vyrobit konečné množství, jehož chci dosáhnout, a získat tak co nejpřesněji odměřený koncentrát z nejrůznějších esencí, který' se potom s alkoholem opět v přesném poměru, který' většinou kolísá mezi jednou ku deseti a jednou ku dvaceti, zředí v konečný výrobek, v parfém. Jiný způsob, jak dobře věděl, není možný. A proto mu muselo připadat jako čirý zázrak to, co teď uviděl a co zpočátku sledoval s posměšným odstupem, potom se zmatkem a konečně už jenom s bezmocným údivem. A tato scéna se mu vryla do paměti tak, že na ni nezapomněl do konce svého života.

15

Malý človíček Grenouille odzátkoval jako první věc balón s vinným lihem. Musel se namáhat, když zvedal těžkou nádobu. Musel ji zvednout téměř do výše hlavy, neboť tak vysoko stála láhev na mísení s nasazeným skleněným trychtýřem, do kterého, aniž si vzal na pomoc odměrku, lil přímo z balónu alkohol. Baldiniho až zamrazilo, když viděl tak koncentrovanou neschopnost - nejen že ten chlapík stavěl na hlavu parfumérský řád světa, když začal ředidlem, aniž by měl koncentrát, který' by mohl zředit - ani fyzicky to téměř nezvládal! Chvěl se námahou a Baldini každou vteřinu počítal s tím, že se těžký balón `s rachotem zřítí a roztříská všechno, Co je na stole. Svíce, pomyslel si. Proboha, ty svíce! Dojde k výbuchu a můj dům shoří...! A už se chtěl vrhnout kupředu, aby tomu bláznovi vyrval balón, když ho Grenouille sám postavil v pořádku na zem a opět zazátkoval. V mísicí láhvi se čeřila lehká čirá tekutina -ani kapka nekápla vedle. Na několik okamžiků si Grenouille oddechl a přitom se tvářil tak spokojeně, jako by měl za sebou nejobtížnější část práce. A opravdu, všechno co následovalo, se dělo s takovou rychlostí, že to Baldini sotva stačil sledovat očima, nemluvě o tom, že by byl dokázal rozeznat sled anebo i vůbec nějak uspořádat průběh dění. Grenouille jakoby namátkou sahal do řad flakonů s esencemi vůní, trhal z nich skleněné zátky, na vteřinku si obsah přidržel k nosu, potom nalil něco z jednoho flakonu, z jiného nakapal několik kapek, potom dal krapet z třetí lahvičky do trychtýře a tak pořád dále. Pipet, zkumavek, odměrek, lžiček, míchacích tyčinek - veškerého toho náčiní, které usnadňuje parfumérovi komplikovaný proces mísení, se Grenouille ani jednou nedotkl. Vypadalo to, jako by si jenom hrál, jako by cákal a šplouchal jako dítě, které z vody, trávy a bláta uvaří odpornou patlanici a potom tvrdí, že je to polévka. Ano, jako dítě, pomyslel si Baldini; a taky najednou vypadá jako dítě, navzdory hrubým rukám, navzdory zjizvenému rozbrázděnému obličeji a bambulatému stařeckému nosu. Považoval jsem ho za staršího než je, a teď mi připadá mladší. Vypadá na tři nebo čtyři roky; jako tihle nedokonalí, nepochopitelní, umínění, drobní tvorové, než se stanou lidmi, a kteří údajně nevinní myslí jenom na sebe, kteří si chtějí všechno na světě despoticky podřizovat a asi by to také udělali, kdyby jim nikdo v jejich velikášství nebránil a kdyby je ponenáhlu nejpřísnějšími výchovnými opatřeními neukázňoval a nevytvářel tak postupně dospělého člověka, který' se dokáže ovládat. Takové fanatické malé dítě vězelo v tomhle mladém muži, který stál u stolu s planoucíma očima a zapomněl na všechno kolem, zřejmě už ani nevěděl, že v dílně je ještě někdo kromě něho a těchto lahví, které s čipernou neohrabaností přikláněl k trychtýři, aby namíchal svou šílenou patlaninu, o níž bude potom se smrtelnou vážností tvrdit - a dokonce tornu bude i věřit! -, že je to ušlechtilý parfém Amor a Psýché. Baldiniho zamrazilo, když přihlížel v plápolavém světle svící tornu človíčkovi, který tak strašně zvráceně a tak strašně sebevědomě jednal: takoví jako on - myslel si a na okamžik mu bylo zase tak smutno a bídně a pocítil stejnou zuřivost jako odpoledne, když pohlížel na soumrak rudě zářícího města - takovíhle by byli dříve nemohli existovat; byl to úplně nový exemplář svého druhu, jaký mohl vzniknout jenom v téhle chorobné, zpustlé době... Ale ještě dostane za vyučenou, tenhle vypínavý chlapík! Zdeptá ho na konci tohohle směšného představení, že se odplíží jako přikrčená ne-, patrná nicka, tak jako přišel. Sběř! Člověk si dnes vůbec nesmí s nikým zadat, neboť všude se to jen hemží směšnou sběří!
Baldini byl tak zaujat svým vnitřním pobouřením a hnusem ze současnosti, že pořádně nepochopil, co to má znamenat, když najednou Grenouille zazátkoval všechny flakóny, vytáhl trychtýř z mísicí láhve, uchopil láhev jednou rukou za hrdlo, dlaní levé ruky ji ucpal a pořádně zatřepal. Teprve když láhev několikrát zavířila vzduchem a její drahocenný obsah jako limonáda lítal od břicha do hrdla, vyrazil Baldini vzteklý a zděšený výkřik. "Zadrž!" zavřeštěl. "Teď už je toho dost! Okamžitě přestaň! Basta! Okamžitě postav láhev na stůl a ničeho se už nedotýkej! Ničeho, rozumíš! Já jsem se asi zbláznil, když jsem vůbec poslouchal to tvoje pošetilé žvanění. Už ten způsob, jak s věcmi zacházíš, tvoje hrubost, tvůj primitivní nerozum mi ukazují, že jsi břídil, barbarský břídil a nadto ještě všivý drzý smrkáč. - Nehodíš se ani k tomu, abys míchal limonády. Ty se nehodíš ani k tomu, abys byl nejsprostším prodavačem lékořicové vody, nemluvě o tom, že bys chtěl být parfumérem! Buď rád, buď vděčný a spokojený, když tě tvůj mistr nechá nadále míchat ty své jíchy! Už se nikdy neopovažuj, slyšíš mě?, neopovažuj se už nikdy překročit práh nějaké parfumérie!"
Tak promluvil Baldini. A zatímco ještě mluvil, byl prostor kolem něho už prosycen vůní Amor a Psýché. Existuje přesvědčivá síla vůně, která je silnější než slova, než očité svědectví, než cit a vůle. Přesvědčivá sila vůně se nedá zapudit, vchází do nás jako vzduch, který' dýcháme do plic, vyplňuje nás, zcela nás naplní, není proti ní obrany. Grenouille postavil láhev, sundal ruku postříkanou parfémem z jejího hrdla a otřel si ji o lem kabátu. Jeden dva kroky, o které ustoupil, neohrabané poklesnutí jeho těla pod vlivem Baldiniho hlasitého kázání způsobily, že ve vzduchu vzniklo dost vln, aby se kolem dokola rozšířila nově vytvořená vůně. Víc nebylo třeba. Baldini sice běsnil, spílal a nadával, ale každým vdechnutím ztrácel jeho teatrální hněv v nitru ponenáhlu jakoukoli výživu. Uvědomoval si pomalu, že je poražen, a proto se jeho projev ke konci už mohl vystupňovat jenom v prázdný patos. A když pak mlčel, když chvíli mlčel, nebylo už ani třeba Grenouillovy poznámky: "Hotovo." To už beztak věděl.
Ale přesto, ačkoliv ho mezitím ze všech stran obklopoval vzduch, prosycený Amorem a Psýché, přistoupil ke starému dubovému stolu, aby udělal zkoušku. Vytáhl čistý sněhobílý krajkový kapesníček z levé kapsy kabátu, rozložil jej a nakapal na něj několik kapek, které vysál dlouhou pipetou z mísicí láhve. Zatřepal kapesníčkem v natažené paži, aby jej provzdušnil, a pak jej naučeným půvabným pohybem protáhl kolem nosu a vsál do sebe vůni. Zatímco ji nárazovitě vydechoval, posadil se na stoličku. Předtím při výbuchu zlosti zbrunátněl v obličeji a teď náhle úplně pobledl. "Neuvěřitelné," zamumlal tiše pro sebe, "přisámbůh - neuvěřitelné." A znovu a znovu tiskl nos ke kapesníčku a čichal a vrtěl hlavou a mumlal: "Neuvěřitelné." Byl to ‚Amor a Psýché, bez nejmenších pochyb Amor a Psýché, ta geniální nenáviděná směs vůní byla tak přesně okopírovaná, že by ji ani sám Pélissier nerozeznal od svého výrobku. ‚Neuvěřitelné..."
Drobný a pobledlý seděl velký Baldini na stoličce a vypadal směšně s kapesníčkem v ruce, který si tiskl k nosu jako panenka, když má rýmu. Úplně mu to vzalo řeč. Neříkal už ani "Neuvěřitelné", nýbrž vyrážel už jenom monotónní:

‚Hm..." ustavičně k tomu pokyvoval hlavou a civěl na obsah láhve: "Hm, hm, lun... Hm, hm, hm..." Po chvilce se přiblížil Grenouille a neslyšně jako stín přistoupil ke stolu.
"Není to žádný dobrý parfém," řekl, "je velice špatně sestavený, ten parfém."
"Hm, hm, hm," řekl Baldini a Grenouille pokračoval: "Jestli dovolíte, mistře, rád bych jej poopravil. Poskytněte mi jen minutku a já vám z toho udělám pořádný parfém!"
"Hm, hm, hm," řekl Baldini a přikývl. Ne proto, že by souhlasil, ale proto, že byl v tak bezmocně apatickém stavu, že by byl ke všemu a každému řekl: "Hm, hm, hm," a přikývl. A pokyvoval si dále hlavou a mumlal si: "Hm, hm, hm," a vůbec se neměl k tomu nějak zasáhnout, když Grenouille začal podruhé mísit, podruhé lil vinný líh z balónu do mísicí láhve k parfému, který v ní už byl, podruhé převracel obsah flakónů ve zdánlivě nahodilém sledu a množství do trychtýře. Teprve ke konci procedury - Grenouille tentokrát nezatřepal lahví, nýbrž jí jen pomalounku kroužil jako sklenkou koňaku, snad s ohledem na Baldiniho jemnocit, snad proto, že mu tentokrát připadal obsah drahocennější - tedy až teprve teď, když už hotová tekutina kroužila v láhvi, probudil se Baldini z omámení a vstal, s kapesníčkem pořád ještě přitisknutým k nosu, jako by se chtěl ozbrojit proti novému útoku na své nitro.
"Hotovo, pane," řekl Grenouille. "Teď je to velice dobrá vůně."
"Ano, ano, je dobře, je dobře," odpověděl Baldini a udělal volnou rukou odmítavý pohyb.
"Nechcete si na zkoušku přivonět?" bublal Grenouille dále, "nechcete, mistře? Žádnou zkoušku?"
"Později. Teď nejsem naložen na nějakou zkoušku... Mám v hlavě jiné věci. Jdi už! Pojď!" A uchopil svícen a kráčel přes krám ke dveřím. Grenouille ho následoval. Vešli do úzké chodby, která vedla ke vchodu pro služebnictvo. Staroch se došoural k brance, prudce škubl závorou a otevřel. Ustoupil stranou, aby chlapce pustil ven.
"Smím teď u vás pracovat, mistře? Smím?" zeptal se Grenouille, když už stál na prahu, zase přikrčený, zase s číhavým pohledem.
"Já nevím," řekl Baldini, "budu o tom přemýšlet. Jdi!" A potom Grenouille zmizel, najednou byl pryč, tma ho pohltila. Baldini tu svál a zíral tupě do noci. V pravé ruce držel svícen, v levé ruce kapesníček jako někdo, komu teče z nosu krev, a přece měl jenom strach. Honem zastrčil závoru na dveřích. Potom sundal s obličeje kapesník, který ho chránil, zastrčil ho do kapsy a vrátil se krámem do dílny.
Vůně byla tak nebesky krásná, že Baldinimu rázem zvlhly oči. Nepotřeboval už žádnou zkoušku. Stál jenom u pracovního stolu před mísicí láhví a dýchal. Parfém byl nádherný. Ve srovnání s‚Amorem a Psyché' byl jako symfonie ve srovnání s osamělým skřípáním housliček. A bylo to něco víc. Baldini zavřel oči a viděl, jak se v něm vynořují ty nejněžnější vzpomínky. Viděl sama sebe jako mladého muže kráčet večerními zahradami Neapole; viděl sama sebe v náručí ženy s černými kadeřemi a viděl siluety růžového keře na okenní římse, přes niž vanul noční vítr; slyšel zpívat osamělé ptáky a zdáli k němu doléhala hudba z přístavní krčmy; těsně u ucha slyšel šepot, slyšel slova "miluji tě" a cítil, jak se mu rozkoší ježí chloupky na pažích, teď!, teď v tomto okamžiku! Vytřeštil oči a zasténal rozkoší. Tenhle parfém nebyl parfémem, jaké až dosud znal. Nebyl to parfém, který' vyvolával lepší vůni, žádná voňavka, žádný toaletní předmět. Byla to naprosto nová věc, která sama ze sebe dokázala vytvářet celý svět, kouzelný bohatý svět, a člověk rázem zapomínal na všechen hnus kolem sebe a cítil se tak bohatý, tak volný, tak dobry' a bylo mu tak blaze...
Zježené chloupky na Baldiniho paži si zase lehly a zmocnil se ho omamný klid duše. Uchopil kůži, onu kozinku, která ležela na okraji stolu, a vzal nůž a kůži přiřízl. Potom položil kusy do skleněné vaničky a přelil je novým parfémem. Zaklopil vaničku skleněnou deskou, slil zbytek vůně do dvou lahviček, na které přilepil nálepky, a napsal na ně název Nuit Napolitaine -Neapolská noc. Pak zhasl světlo a odešel.
Nahoře u své ženy při večeři neříkal nic. Především se nezmiňoval o svatosvatém rozhodnutí, které učinil odpoledne. Ani jeho žena nic neříkala, neboť si všimla, že má dobrou náladu, a byla proto velice spokojena. Také už nezašel do katedrály Notre Dame, aby poděkoval Bohu za pevnost svého charakteru. Ba dokonce se toho dne poprvé zapomněl pomodlit před spaním.

16

Příštího jitra se odebral rovnou ke Grimalovi. Nejdříve zaplatil kozinku, a to plnou cenu, bez námitek a bez nejmenšího smlouvání. Potom pozval Grimala na láhev bílého vína do hospody "U stříbrné věže" a vyjednával s ním o učni Grenouillovi. Přirozeně mu neprozradil, proč ho chce a k čemu ho potřebuje. Předstíral cosi o velké objednávce voňavých kůží a aby ji zvládl, potřebuje nevyučenou pomocnou sílu. Potřebuje skromného chlapce, který by vykonával nejjednodušší služby, přiřezával kůže a tak dále. Objednal ještě jednu láhev a nabídl dvacet livrů jako odškodnění za nepříjemnosti, které způsobí Grimalovi Grenouillovým odchodem. Dvacet livrů byla ohromná částka. Grimal okamžitě přistoupil na nabídku. Odebrali se do koželužny, kde už Grenouille kupodivu čekal se sbaleným ranečkem, Baldini zaplatil svých dvacet livrů a odvedl si ho s sebou domů, přesvědčen, že udělal nejlepší obchod svého života. Grimal byl rovněž přesvědčen, že udělal nejlepší obchod svého života, vrátil se zpátky ke Stříbrné věži, vypil tam další dvě láhve vína, k polednímu se přestěhoval na druhý břeh ke Zlatému Ivu a nezřízeně se tam zpil, takže když se chtěl pozdě v noci zase vrátit ke Stříbrné věži, spletl si rue Geoffroi L'Anier s rue de Nonaindiéres, a tak se nedostal, jak doufal, přímo na Pont Marie, nýbrž na nábřeží des Ormes, což se mu stalo osudným, neboť tam sebou plácl jak dlouhý tak široký obličejem do vody jako do měkké postele. Byl okamžitě mrtev. Řeka ale potřebovala ještě delší dobu, než ho odvlekla od mělkého břehu kolem zakotvených nákladních člunů do silnějšího proudu uprostřed, a teprve v ranních hodinách plul koželuh Grimal anebo přesněji řečeno jeho vlhká,mrtvola čileji po proudu směrem k západu.
Když míjel Pont au Change, nehlučně, aniž narazil na mostní pilíře, uléhal právě dvacet metrů nad ním Jean-Baptiste

Grenouille ke spánku. V zadním koutě Baldiniho dílny mu přistavili pryčnu, na niž se teď odebral, zatímco jeho někdejší chlebodárce s údy roztaženými daleko od sebe plul po proudu chladné Seiny. Grenouille se blaženě schoulil a zmenšil se jako klíště. Když usínal, hroužil se stále hlouběji a hlouběji do sebe a triumfálně vstupoval do své vnitřní pevnosti, kde si vysnil voňavou oslavu vítězství, gigantické orgie s kouřem kadidla a vůní myrhy na svou vlastní počest.

17

S Grenouillovým příchodem začal vzestup firmy Giuseppe Baldiniho k národnímu, ba evropskému věhlasu. Perská zvonkohra neumlkala a volavky neustále chrlily voňavou vodu v krámě na Pont au Change. Hned prvního večera musel Grenouille namíchat velký balón Nuit Napolitaine a během následujícího dne bylo prodáno přes osmdesát flakónů tohoto parfému. Pověst této vůně se rozšířila závratnou rychlostí. Chénier dostával skelný pohled při počítání peněz a záda ho bolela od ustavičných hlubokých poklon, neboť přicházelo vysoké a nejvyšší panstvo anebo aspoň služebnictvo vysokého a nejvyššího panstva. A jednou se dokonce rozletěly dveře, až to zadrnčelo, a vešel lokaj hraběte d'Argenson a zakřičel, jak jen lokajové křičet dovedou, že chce pět lahví té nové vůně a Chénier se chvěl poníženou úctou ještě čtvrt hodiny poté, kdy už lokaj odešel, neboť" hrabě d'Argenson byl intendantem a ministrem války Jeho Veličenstva a nejmocnějším mužem v Paříži.
Zatímco byl Chénier v krámě sám vystaven návalu zákazníků, zamkl se Baldini se svým novým učedníkem v dílně. Před Chénierem ospravedlňoval své počínání fantastickou teorií, kterou označoval za "dělbu práce a racionalizaci". Vysvětloval, že po léta trpělivě přihlížel, jak Pélissier a jemu podobné figury pohrdající cechem mu přebírají zákaznictvo a bezohledně kazí obchody. Ted ale jeho shovívavost končí. Teď přijímá výzvu a odpovídá drzým přivandrovalcům protiúderem, a to jejich vlastními prostředky: každou sezónu, každých měsíc a třeba i každý ty'den se vytasí s novými vůněmi, a s jakými vůněmi! Využije až do krajnosti své tvůrčí nadání. A k tornu je třeba aby - podporován pouze nevyučeným pomocníkem - jedině a výhradně vyráběl parfémy, zatímco Chénier se bude výhradně věnovat jejich prodeji. Touto moderní metodou zahájí novou kapitolu v historii parfumerie, smetou konkurenci a nezměrně zbohatnou - ano, řekl vědomě a výslovně "zbohatnou", neboť si přeje, aby se jeho starý tovaryš podílel jistým procentem na tomto nesmírném bohatství.
Ještě před několika málo dny by byl Chénier označil takovéto řeči svého mistra za příznak stařeckého šílenství. ‚Teď je zralý pro Charité, byl by si myslel. Teď už to nemůže dlouho trvat, než definitivně odloží tlouček. Nyní si to ale už nemyslel. Už se k tomu ani nedostal, prostě měl příliš mnoho práce. Měl tolik práce, že vyčerpáním byl sotva večer s to vyprázdnit nabitou pokladnu a oddělit si z ní svůj podíl. Ani ve snu ho nenapadlo pochybovat o tom, že by v tom byl nějaký háček, když Baldini téměř denně přichází s nějakou novou vůní ze své dílny.
A co to bylo za vůně! Nejen parfémy nejvyšší a naprosto nejvyšší jakosti, nýbrž i krémy a pudry, mýdla, tužidla na vlasy, vodičky, oleje ... všechno, co mělo vonět, vonělo teď nově a jinak a nádherněji než předtím. A na všechno, ale opravdu na všechno, dokonce i na voňavé stuhy do vlasů, které jednoho dne vytvořila Baldiniho podivínská nálada, se vrhalo zákaznictvo jako očarované a ceny přitom nehrály žádnou roli. Vše, co Baldini vyrobil, mělo úspěch. A úspěch byl tak podmaňující, že jej Chénier přijímal jako přírodní úkaz a nepátral už po jeho příčinách. Že by snad nový učedník, ten neohrabaný skřet, který' sídlil v dílně jako pes a kterého, když mistr někdy vyšel z dílny, bylo vidět, jak stojí v pozadí a utírá sklenky a čistí hmoždíře - že by tato lidská nicka mohla mít něco společného s báječným rozkvětem obchodu, tomu by byl Chénier nevěřil, ani kdyby mu to byl někdo řekl.
Přirozeně s tím měl ten skřet společné všechno. To, co Baldini přinášel do krámu a předával Chénierovi k prodeji, byl jenom zlomek toho, co Grenouille namíchal za zamčenými dveřmi. Baldini už ani nestačil čichat. Bylo pro něho občas opravdovým utrpením udělat nějaký výběr mezi těmi nádhernými věcmi, které Grenouille vytvářel. Tento učeň čaroděj by byl mohl zásobovat veškeré parfuméry Francie svými recepty, aniž by se opakoval, aniž by jen jedenkrát vytvořil něco méněcenného anebo průměrného. - Tedy, lépe řečeno, recepty, tedy vzorci, by je byl nemohl zásobovat. Neboť Grenouille zpočátku komponoval své vůně ještě stále tím chaotickým a naprosto neprofesionálním způsobem, který' už Baldini znal, tím, že takříkajíc od boku, v zdánlivě divokém chaosu, mísil přísady. Aby mohl tohle bláznivé počínání když už ne kontrolovat, tedy aspoň pochopit, požádal Baldini jednoho dne Grenouilla, aby i když to považuje za zbytečné, používal při přípravě svých směsí váhu, odměrku a pipetu; a dále Ať" si zvyká nepojímat vinný líh jako vonnou látku, nýbrž jako ředidlo, které se přidává teprve na závěr, a konečně, Ať proboha nepostupuje tak uchvátaně, Ať" zachází s věcmi rozvážně a pomalu, jak se sluší na řemeslníka.
Grenouille tak učinil. A tak byl Baldini poprvé s to sledovat jednotlivé úkony čarodějnického mistra a zaznamenávat je. Seděl teď vedle Grenouilla s perem a papírem a zapisoval a ustavičně jen napomínal k pomalejšímu postupu a psal, kolik gramů této přísady, kolik dílků oné, kolik kapek té třetí putovalo do mísicí láhve. Tímto podivuhodným způsobem, že totiž určitý postup dodatečně analyzoval oněmi prostředky, bez jejichž předcházejícího použití by se byl vlastně vůbec ani nesměl konat, dospěl konečně Baldini přece jen k tornu, že měl souborný předpis. Jak dokázal Grenouille bez tohoto předpisu míchat své parfémy, zůstávalo pro Baldiniho i nadále hádankou, ba spíše zázrakem, ale aspoň převedl teď zázrak do vzorce a tím do jisté míry uspokojil svého ducha, žíznícího po pravidlech, a uchránil svůj parfumérský obraz světa před úplným kolapsem.
Ponenáhlu vylákal z Grenouilla receptury veškerých parfémů, které až dosud vynalezl, a dokonce mu zakázal připravovat nové vůně, aniž byl Baldini přítomen s perem a papírem a pozoroval ostražitýma očima výrobní proces a krok za krokem ho zaznamenával. Své poznámky, brzy to bylo několik desítek vzorců, přenášel potom pečlivě krasopisně do dvou různých knížeček, z nichž jednu zamkl do své ohnivzdorné pokladny a druhou ustavičně nosil u sebe a v noci s ní chodil i spát. To mu dávalo pocit jistoty. Neboť teď mohl, kdykoli chtěl, sám opakovat Grenouillovy

zázraky, které jím hluboce otřásly, když byl tenkrát poprvé jejich svědkem. Se svou písemnou sbírkou vzorců se domníval, že spoutá děsivý tvůrčí chaos, který' prýštil z nitra jeho učedníka. Na Baldiniho měla uklidňující vliv i skutečnost, že už nemusí jenom pitomě stát, ale že pozoruje a zapisuje a podílí se na tvůrčím procesu, a to také posílilo jeho sebevědomí. Za nějakou dobu si dokonce o sobě začal myslet, že ne nepodstatnou měrou přispívá ke zdaru jemných vůní. A když je pak měl zaznamenány ve svých knížečkách a byly v trezoru a skrýval je na vlastních prsou, nepochyboval už o tom, že teď jsou naprosto a zcela jeho majetkem.
Ale i Grenouillovi byl ku prospěchu ukázňující postup, který mu Baldini vnutil. Sám na to sice nebyl odkázán. Nemusel nikdy vyhledávat staré vzorce v zápisech, aby znovu sestavil po týdnech nebo po měsících nějaký parfém, neboť vůně nezapomínal. Ale naučil se povinnému zacházení s odměrkou a s váhou, a tím si osvojil jazyk parfumerie a instinktivně vycítil, že mu znalost tohoto jazyka může být prospěšná. Po několika málo ty'dnech ovládal Grenouille nejen jména veškerých vonných látek v Baldiniho dílně, nýbrž byl i s to napsat sám vzorec svého parfému a naopak proměňovat cizí vzorce a návody v parfémy a v jiné voňavé výrobky. Ba ještě víc! Když už se naučil vyjadřovat své parfumérské ideje v gramech a kapkách, nepotřeboval již ani meziakt experimentu. Když mu Baldini přikázal, aby vytvořil novou vůni, Ať" už pro parfém na kapesníčky nebo pro voňavý sáček nebo pro nějakou šminku, nesahal už Grenouille po flakónech a práškách, ale posadil se prostě ke stolu a rovnou napsal vzorec. Naučil se, jak rozšiřovat cestu od své vnitřní představy vůně k hotovému parfému o vytvoření vzorce. Pro něho to byla oklika. V očích světa, to znamená v Baldiniho očích, to však byl pokrok. Grenouillovy zázraky zůstaly stejné jako předtím. Ale receptura, kterou je teď opatřoval, jim ubírala na hrůznosti a to byla výhoda. Čím lépe ovládal Grenouille řemeslné zvyky a postupy, čím normálněji se dovedl vyjadřovat konvenčním jazykem parfumerie, tím méně se ho bál a tím méně ho podezíral jeho mistr. Zanedlouho už ho Baldini považoval jenom za neobyčejně čichově nadaného člověka, nikoli však už za druhého Frangipaniho anebo dokonce za tajemného mistra čaroděje a Grenouillovi to bylo jenom vhod. I řemeslnický mrav mu sloužil jako vítaná kamufláž. Přímo ukolébával Baldiniho vzorným postupem při vážení přísad, při kroužení mísicí lahví, při skrápění zkušebních bílých kapesníčků kapkami parfému. Uměl jimi zatřepat již téměř stejně půvabně, stejně elegantně je nechat přeletět kolem nosu jako jeho mistr. A příležitostně, v dobře uvážených intervalech, se dopouštěl chyb, které byly takové, že si jich Baldini musel povšimnout: zapomněl filtrovat, nastavil špatně váhu, zapsal nesmyslně vysoké procento ambrové tinktury do vzorce... A dal si pak chybu vytknout, aby ji potom co nejhorlivěji opravil. Tak se mu podařilo ukolébat Baldiniho v iluzi, že koneckonců je vše v pořádku a v ničem není žádný háček. Neměl v úmyslu starocha nějak šálit. Vždyť se od něho chtěl opravdu učit. Ne snad míchání parfémů nebo správnému složení vůní, to jistě ne! Na tomto poli neexistoval nikdo na světě, kdo by ho mohl poučovat. A ingredience, vyskytující se v Baldiniho krámu, by byly zdaleka nevystačily, kdyby chtěl uskutečnit své představy opravdu velikého parfému. Co mohl u Baldiniho realizovat, pokud jde o vůně, byly hračičky ve srovnání s vůněmi, které nosil uvnitř v sobě a které se chystal jednoho dne realizovat. K tornu ale, to věděl dobře, potřeboval bezpodmínečně splnění dvou předpokladů: jedním byl pláštík měšťanské existence; aspoň členství v tovaryšstvu, pod jehož ochranou by mohl holdovat svým nejtajnějším vášním a nerušeně sledovat své nejtajnější ci1e. Druhým předpokladem byla znalost oněch řemeslných postupů, podle nichž se vůně vyráběly, izolovaly, kondenzovaly, konzervovaly a tím se pak teprve stávaly použitelnými pro ušlechtilejší účely. Grenouille měl totiž opravdu nejlepší nos na světě, jak analyticky, tak i vizionářsky, ale neměl dosud schopnost zmocňovat se vůní v jejich podstatě.

18

A tak se ochotně dal poučovat v umění, jak vařit mýdlo z vepřového sádla, jak šít rukavice z jirchy, jak míchat pudry z pšeničné mouky a mandlových otrub a rozmělněných fialkových kořínků. Hnětl voňavé svíce z dřevěného uhlí, ledku a třísek santálového dřeva. Lisoval orientální pastilky z myrhy, benzoe a jantarového prášku. Hnětl kadidlo, šelak, vetiver a skořici na dýmající kuličky. Prosíval a třel Poudre Impériale z mletých růžových lístků, květů levandule a kaskarilové kůry. Míchal líčidla, bílá a sivě modrá a formoval karmazínově červené mastné rtěnky. Vypíral nejjemnější prášek na nehty a křídu na zuby, která chutnala po mátě. Mixoval vodičku na kadeření paruk a kapky na bradavice a kuří oka, bělidlo na odstraňování pih na pleti a výtažek z beladony pro oči, kantaridovou mast pro pány a toaletní ocet pro dámy... Grenouille se učil zhotovovat veškeré vodičky a prášky, toaletní a krášlicí prostředky, ale i čajové a bylinné směsi, likéry, marinády a podobně, zkrátka všechno, co ho mohl Baldini naučit svým velkým tradovaným věděním, učil se to sice bez nějakého zvláštního zájmu, ale bez reptání a úspěšně.
Naproti tomu sledoval s obzvláštní horlivostí, když ho Baldini zasvěcoval do vyrábění tinktur, výtažků a esencí. Neúnavně dokázal lisovat jádra hořkých mandlí v šroubovém lisu anebo drtit pižmová zrnka, nebo mastné šedivé ambrové hrudky sekat břitkým nožem anebo strouhat fialkové kořínky, aby potom louhoval štěpinky v nejjemnějším lihu. Naučil se používat dělicí nálevku, jíž se odlučoval čistý olej, lisovaný z citronové kůry, od kalné sedliny. Učil se sušit byliny a květy na roštech ve stinném teple a konzervovat chrastící listí v hrncích zapečetěných voskem a v truhlách. Naučil se umění, jak vymývat pomády, jak vyrábět nálevy, jak filtrovat, koncentrovat, klasifikovat a rektifikovat.
Baldiniho dílna se ovšem nehodila k tomu, aby se v ní vyráběly ve velkém stylu květinové a bylinné oleje. A v Paříži by také bylo sotva po ruce potřebné množství čerstvých rostlin. Ale příležitostně, když bylo možno koupit lacino na trhu čerstvou rozmary'nu, šalvěj, mátu nebo anýzová semena anebo když přišla větší zásilka kosatcových hlíz, baldriánového kořenu, kmínu, muškátového ořechu anebo sušených květů karafiátu, tu se probudila v Baldinim alchymistická ži1a, vytáhl velký destilační přístroj, měděnou destilační káď s kondenzačním hrncem nasazeným nahoře - takzvanou maurskou hlavicí, jak hrdě prohlašoval s nímž už před čtyřiceti lety destiloval na jižních svazích Ligurie a

na výšinách Luberonu ve volné přírodě levanduli. A mezitím co Grenouille rozdroboval materiál k destilování, Baldini v hektickém chvatu zatápěl - neboť rychlé zpracování znamenalo alfu i omegu tohoto procesu - ve vyzděném ohništi, na něž postavil měděný kotel s vodou na dně. Hodil tam rozsekané rostliny, nasadil dvoustěnnou maurskou hlavici na hrdlo přístroje a připojil dvě hadičky na odtok a přítok vody. Tuto rafinovanou konstrukci pro vodní chlazení, vysvětloval Baldini, vestavěl teprve dodatečně, neboť kdysi na širém poli, v přírodě, se přirozeně chladilo pouhým přivátým vzduchem. Potom rozdmýchal oheň.
Ponenáhlu to začalo v kotli bublat. A po chvíli, napřed váhavě po kapkách, potom tenounkým čůrkem vytékal destilát z třetí rourky maurské hlavice do florentinské láhve, kterou tam Baldini přistavil. Zpočátku to vypadalo dosti nevzhledně, jako řídká kalná polívčička. Ponenáhlu ale, především když byla naplněná láhev zaměněna za novou a stála chvíli v klidu stranou, začal se odvar dělit na dvě různé tekutiny: dole stála květinová nebo bylinná voda, nahoře plavala silná vrstva oleje. Když se pak opatrně spodním zobákovitým hrdlem florentinské láhve odlila jen jemně vonící květinová voda, pak zbyl čistý olej, esence, pronikavě vonící podstata rostlin.
Grenouille byl tímto procesem přímo fascinován. Jestliže někdy v životě v něm něco roznítilo nadšení -přirozeně žádné navenek viditelné, nýbrž skryté nadšení, hořící jako studený plamen - pak to byl tento postup, jak s pomocí ohně, vody a páry a vykoumané aparatury vyrvat věcem jejich voňavou duši. Tato voňavá duše, éterický olej, bylo přece na nich to nejlepší, to jediné, čím jej zaujaly. Ten pitomý zbytek: květ, listy, slupka, plod, barva, krása, živost a všechny ty zbytečnosti, ho nezajímaly. To byl jen obal a balast. To bylo třeba jen odvrhnout.
Čas od času, když destilát nabyl čirosti vody, sundali destilační přístroj z ohně, otevřeli ho a vylili rozvařené zbytky. Vypadaly ničemně a bledě jako rozmáčená sláma, jako vylouhované kosti malých ptáčků, jako zelenina, která se příliš dlouho vařila, mdle a vláknitě, rozbředle, sotva podobny samy sobě, odporně mrtvolně a téměř naprosto zbaveny vlastní vůně. Vyhazovali je z okna do řeky. Pak naplnili přístroj čerstvými rostlinami, doplnili vodu a postavili ho zase na ohniště. A znovu to začalo v kotli klokotat a opět vytékala životní míza rostlin do florentinských láhví. Tak to šlo často po celou noc. Baldini se staral o topení, Grenouille si všímal lahví, víc nebylo třeba v době mezi jejich vy'měnou dělat.
Sedávali na stoličkách kolem ohně v zajetí hrubé kádě, oba očarovaní, i když ze zcela různých důvodů. Baldini vychutnával žár ohně a plápolavou rudou zář plamenů a mědi, miloval praskot hořícího dřeva, klokotání v destilačním přístroji, neboť mu to připadalo jako za starých časů. Tu mohl člověk začít snít a horovat! Přinesl láhev vína z krámu, neboť vedro vyvolávalo žízeň a pít víno, to bylo ' taky jako kdysi. A pak začal donekonečna vyprávět příběhy ` ze starých časů. O válce o dědictví španělské, na jejímž průběhu v boji proti Rakušanům měl podstatný podíl; o kamisárech, misárech, s nimiž běsnil v Cevennách; o dceři jistého hugenota v Esterelu, která opojena levandulovou vůní mu byla po vůli; o lesním požáru, který' by byl málem rozdmýchal a který' by byl pravděpodobně zachvátil celou Provence, to bylo tak jisté, jako že je Bůh na nebi, neboť vanul ostrý mistral; a vyprávěl o destilaci, stále znovu o tom, jak ve volné přírodě za noci, při měsíčku, při,víně a cvrkotu cikád destiloval, a o levandulovém oleji, který' tak vyrobil a který' byl tak jemný a silný, že mu jej vyvážili stříbrem; o svých učednických létech v Janově, o svých létech vandrovních a o městě Grasse, ve kterém je tolik parfumérů jako jinde ševců, a mezi nimi tak bohatí, že si žijí jako knížata v nádherných domech se stinnými zahradami a terasami a s dřevem obkládanými jídelnami, ve kterých hodují z porcelánových talířů se zlatými příbory, a pokračoval tak stále dál...
Takovéto příběhy vyprávěl starý Baldini a pil k tornu víno a od vína a žáru ohně a nadšení z vlastních příběhů mu rudly tvářičky. Grenouille ale, který' seděl poněkud více ve stínu, vůbec neposlouchal. Jeho nezajímaly nějaké staré příběhy, jeho zajímal výhradně nový postup. Upřeně zíral na rourku v hlavici přístroje, z které vytékal tenounký pramének destilátu. A když se na něj díval, představoval si, že on sám je takový alambik, ve kterém to klokotá tak jako v tomhle a ze kterého prýští destilát jako tady, jenže lepší, novější, neobvyklejší, destilát z oněch ušlechtilých rostlin, které on sám vypěstoval ve svém nitru, které tam kvetly a jejichž vůni necítil nikdo jiný kromě něho a které by svým jedinečným parfémem mohly proměnit svět v líbě vonící rajskou zahradu Eden, v níž by pro něho život byl olfaktoricky do jisté míry snesitelný. Být takovým velkým alambikem, destilačním přístrojem, který' by zaplavil celý svět vlastními vyrobenými destiláty, to byl sen, jemuž se oddával Grenouille.
Zatímco Baldini rozpálený vínem vyprávěl stále nevázanější příběhy o tom, jak to bylo dříve a zabředával stále bezuzdněji do vlastního horování, Grenouille velmi brzy upouštěl od svých bizarních fantastických představ. Prozatím vypudil představu o velkém alambiku z hlavy a namísto toho uvažoval, jak by mohl využít svých čerstvě nabitých vědomostí pro bližší cíle.

19

Netrvalo to dlouho a byl z něho specialista v oblasti destilování. Zjistil - a jeho nos mu přitom pomáhal více než Baldiniův soubor pravidel - že žár ohně má rozhodující vliv na jakost destilátu. Každá rostlina, každý květ, každé dřevo a každý olejnatý plod vyžadují zvláštní proceduru. Jednou bylo třeba vyvinout nejostřejší páru a jindy zase stačil mírný klokot a některý květ ze sebe vydal to nejlepší teprve, když se smahnul na nejmenším plameni.
Podobně důležitá byla i předběžná příprava. Mátu a levanduli bylo možno destilovat v celých trsech. Jiné rostliny bylo třeba jemně roztřídit, rozsekat, rozstrouhat, rozlisovat anebo dokonce nasadit jako záparu, než je člověk dal do měděného kotle. Něco se ale nedalo vůbec destilovat a to Grenouilla krajně rozhořčovalo.
Když Baldini viděl, jak bezpečně Grenouille ovládá aparaturu, dal mu volnou ruku v zacházení s destilačním přístrojem a Grenouille této svobody důkladně využíval. Zatímco během dne míchal parfémy a zhotovoval i jiné vonné a bylinné produkty, zabýval se v noci výhradně tajemným uměním destilačním. Měl plán vyrábět zcela nové vonné látky a tím

aspoň zhotovovat některé z vůní, které nosil ve svém nitru. Zpočátku měl i jisté drobné úspěchy. Podařilo se mu vyrobit olej z květů kopřiv a semen řeřichy, vodičku z čerstvě oloupané bezové kůry a tisových větví. Destiláty se sotva ještě podobaly vůní výchozím látkám, ale přesto byly dosti zajímavé, aby se hodily pro další zpracování. Pak ovšem existovaly látky, u nichž postup naprosto selhal. Grenouille se pokoušel vydestilovat vůni skla, hlinitě chladnou vůni hladkého skla, kterou normální lidé vůbec nevnímají. Obstaral si okenní sklo a lahvové sklo a zpracovával je ve velkých kusech, ve střepech a v drobných střepinkách, jako prach - bez nejmenšího úspěchu. Destiloval mosaz, porcelán a kůži, obilí a oblázky. Destiloval čistou hlínu. Destiloval krev a dřevo a čerstvé ryby. Své vlastní vlasy. Nakonec destiloval i vodu, vodu ze Seiny, o jejímž zvláštním pachu se domníval, že stojí za to, aby byl zachován. Domníval se, že s pomocí destilačního přístroje dokáže vyrvat těmto látkám jejich charakteristický pach, tak jak to bylo možné u tymiánu, levandule a u kmínových semínek. Vždyť nevěděl, že destilace není ničím jiným než procesem na oddělování smíšených substancí, jejich prchavé a méně prchavé části a že pro parfumerii má nějaký užitek jen potud, že odděluje prchavý éterický olej jistých rostlin od jejich zbytků, které jsou chudé na vůni nebo zcela bez vůně. U látek, které neobsahovaly tento éterický olej, byl destilační proces přirozeně zcela nesmyslný. Nám, dnešním lidem, kteří jsme fyzikálně vzděláni, je to okamžitě jasné. Pro Grenouilla ovšem bylo toto poznání namáhavě vydobytým výsledkem dlouhého řetězu pokusů, které v něm vyvolávaly zklamání. Po celé měsíce, noc co noc seděl u destilačního přístroje a všemožně se pokoušel pomocí destilace vyrobit radikálně nové vůně, vůně, které až dosud neexistovaly v koncentrované podobě na této zemi. Až na několik směšných rostlinných olejů z toho však nic nevzniklo. Z hluboké, nezměrně bohaté studnice svých představ nevytěžil jedinou kapku konkrétní vonné esence, ze všeho toho, co mu, pokud jde o vůni, tanulo na mysli, nedokázal realizovat jediný atom.
Když si uvědomil své ztroskotání, zastavil pokusy a na smrt onemocněl.

20

Dostal vysokou horečku, kterou v prvních dnech doprovázelo silné pocení a později, jako by už nestačily póry jeho kůže, vznikaly nesčetné pupínky. Grenouillovo tělo bylo poseto těmito červenými puchýřky. Četné z nich popraskaly a vylily vodnatý obsah a pak se znovu plnily. Jiné se rozrůstaly v opravdové nežity, rudě otékaly a roztrhávaly se jako krátery a chrlily hustý hnis a krev smísenou se žlutým hlenem. Po krátké době vypadal Grenouille jako mučedník zevnitř kamenovaný a podbírající se ze sta ran.
Baldini si přirozeně dělal starosti. Bylo by mu jistě nemilé, kdyby měl ztratit svého drahocenného učedníka zrovna v tom okamžiku, kdy se chystal rozšířit svůj obchod za hranice hlavního města a dokonce za hranice celé země. Neboť opravdu se stávalo stále častěji, že nejen z provincie, nýbrž i od cizích dvorů docházely objednávky na ony nové vůně, po nichž šílela Paříž; a Baldini se zabýval myšlenkou, že založí filiálku na předměstí Saint-Antoine, aby zvládl tak velkou poptávku, že to bude opravdová malá manufaktura, kde by se míchaly nejžádanější vůně a plnily ve velkém do pěkných malých flakónků a zabaleny hezkými děvčaty by se posílaly do Holandska, Anglie a do Německé říše. Pro mistra usedlého v Paříži bylo takovéto počínání nepříliš legální, ale Baldini měl přece od nedávna protekci na vyšších místech, zjednaly mu ji jeho rafinované vůně, a to nejenom u intendanta, nýbrž i u tak důležitých osobností, jako byl hlavní pařížský celník a člen královského kabinetu financí a podporovatel hospodářsky vzkvétajících podniků pan Feydeau de Brou. Tento pán mluvil dokonce také o vyhlídkách na královské privilegium, což bylo to nejlepší, co by si vůbec člověk mohl přát, vždyť to byl jakýsi klíč, s jehož pomocí šlo obejít veškeré státní a stavovské poručníkování, znamenalo by to konec veškerých obchodních starostí a věčnou záruku pro bezpečný, nikým neohrožovaný blahobyt.
A pak tu byl ještě jeden plán, jímž byl Baldini těhotný, jeho oblíbený plán, jakýsi opačný projekt k manufaktuře na předměstí Saint-Antoine, která pokud by nevyráběla masové zboží, tak přece jen zboží pro každého přístupné: chtěl vytvořit pro vybraný počet vznešeného a nejvznešenějšího zákaznictva osobité parfémy, tedy spíše je dát vytvořit, parfémy, které by se hodily jako na míru šité šaty jen k jediné osobě, jen tou by směly být používány a nesly by její vznešené a urozené jméno. Přestavoval si Parfum de la Marquise de Cernay, Parfum de la Maréchale de Villers, Parfum du Duc d'Aiguillon a tak podobně. Snil o parfému de Madame la Marquise de Pompadour, ba dokonce o parfému de Sa Majesté le Roi ve skvěle broušeném achátovém flakónku s cizelovanou zlatou obrubou a s jménem Giuseppe Baldini, parfumér, vrytým diskrétně na vnitřní straně dna flakónu. Jméno krále a jeho vlastní jméno na jednom a témže předmětu. Takovýmito nádhernými představami se Baldini opájel! A teď mu Grenouille onemocněl. Vždyť přece Grimal, Bůh mu bud milostiv, mu kdysi přísahal, že mu nikdy nic není, že všechno vydrží, že dokonce překoná i černý mor. A teď najednou zničeno nic na smrt onemocněl. Co když zemře? Hrůza! Pak by mu s ním zemřely i nádherné plány o manufaktuře, o hezkých děvčátkách, o privilegiu a o parfému pro krále.
Baldini se tedy rozhodl, že nebude ničeho šetřit, aby zachránil vzácný život svého učedníka. Nařídil, aby přesídlil z pryčny v dílně do čisté postele v horním poschodí jeho domu. Dal povléci postel damaškem. Vlastnoručně pomáhal při přenášení nemocného po úzkých schodech, ačkoli se mu nevýslovně hnusily pupínky a hnisající nežity. Přikázal své ženě, aby uvařila slepičí polévku s vínem. Poslal pro nejznamenitějšího lékaře z celé čtvrti, pro jistého Procopa, kterému musel zaplatit předem dvacet franků! Jen aby byl tak laskav a obtěžoval se.
Doktor přišel, špičkami prstů nadzvedl prostěradlo, vrhl jediný pohled na Grenouillovo tělo, které opravdu vypadalo jako rozstřílené stovkami kulek a odešel z pokoje, aniž otevřel svou brašnu, kterou za ním ustavičně nosil jeho asistent. Případ, řekl Baldinimu, je naprosto jasný. Jde o syfilitickou variantu černých neštovic, smíšenou s hnisavými spalničkami v posledním stádiu. Léčení už není možné, protože k tělu, které se již rozkládá, a je podobnější mrtvole než živoucímu organismu, nelze přiložit lancetu k pouštění žilou, jak to vyžaduje řád a pravidla. A ačkoliv dosud není cítit morový pach, charakteristický pro průběh této nemoci - což je ovšem kupodivu a z přísně vědeckého hlediska to

představuje malou kuriozitu - nemůže být o smrti pacienta během příštích osmačtyřiceti hodin nejmenších pochyb, jako že se jmenuje doktor Procope. Nato si dal znovu vyplatit dvacet franků za absolvovanou návštěvu a učiněnou prognózu - z toho byl ochoten vrátit pět franků v případě, že by mu přenechali kadáver s klasickou symptomatikou k demonstračním účelům - a poroučel se.
Baldini byl úplně bez sebe. Naříkal a křičel pln zoufalství. Hryzl se do prstů, jak zuřil nad svým osudem. Znova se mu zhatily plány na velký úspěch krátce před cílem. Před časem to byl Pélissier a jeho kumpáni s bohatstvím své invence. Teď to byl tenhle mládeneček se svou nevyčerpatelnou zásobou nových vůní, tenhle malý špindíra, který se nedá vyvážit ani zlatem, který' zrovna teď, ve fázi obchodního rozkvětu, musel dostat syfilitické neštovice a hnisavé spalničky stadio ultimo! Zrovna teď! Proč ne za dva roky? Proč ne za rok? Do té doby by ho byl mohl vyplundrovat jako stříbrný důl, jako zlatého oslíka. Za rok by si byl mohl klidně umřít. Ale ne! Umře si teď, hergot sakra, během osmačtyřiceti hodin!
Na okamžik se zaobíral Baldini myšlenkou, že by měl putovat do katedrály Notre Dame, zapálit svíci a úpěnlivě prosit Svatou Matku Boží za Grenouillovo uzdravení. Ale pak od myšlenky upustil, neboť čas letěl. Zaběhl pro inkoust a papír a vystrnadil svou ženu z pokoje nemocného. Bude u něho sám na stráži. Pak se usadil na židli vedle postele, listy na zápisky na kolenou, pero namočené do inkoustu v ruce, a pokoušel se vyslechnout od Grenouilla parfumistickou zpověď. Ať" přece proboha nevezme beze slova s sebou do hrobu ty poklady, které nosí ve svém nitru! Ať" přece teď, v posledních hodinách svého života, složí k jeho věrným rukám závět', aby světu nezůstaly navěky odepřeny nejkrásnější vůně všech dob! Baldini bude věrně spravovat tuto závět', tento kánon vzorců nejušlechtilejších ze všech kdy čichaných vůní a přivede jej k rozkvětu. Připojí nesmrtelnou slávu ke Grenouillovu jménu, ano -a to mu přísahá při všech svatých -, tu nejlepší ze všech vůní položí k nohám králi v achátovém flakónu s cizelovaným zlatem a vryty'm věnováním od Jeana-Baptista Grenouilla, parfuméra v Paříži. Takto mluvil, nebo přesněji: tak šeptal Baldini do Grenouillova ucha, zapřísahavě, úpěnlivě, lichotivě a ustavičně.
Ale všechno bylo marné. Grenouille ze sebe nevydal nic než vodnatý výměšek a krvavý hnis. Mlčky ležel v damašku a zbavoval se těchto odporných šťáv, nikoli však pokladů svého vědění, ba ani nejmenšího vzorce na nějakou vůni. Baldini měl chuť ho uškrtit, měl chuť ho zabít, měl chuť vymlátit z tohoto umírajícího těla ta nejvzácnější tajemství, kdyby to bylo mělo nějaké vyhlídky na úspěch... A kdyby to bylo tak křiklavě neodporovalo jeho pojetí křesťanské lásky k bližnímu.
A tak šeptal dále hlasy andělskými v nejsladších tónech a staral se o nemocného a přikládal mu chladné náčinky - jakkoli ho to stálo příšerné přemáhání - na zpocené čelo a na žhnoucí vulkány ran a po lžičkách mu naléval do úst víno, aby přiměl jeho jazyk k mluvení, činil tak po celou noc - marně. Když svítalo, zanechal svého počínání. Vyčerpaně klesl do křesla na druhém konci pokoje a civěl už ani ne zuřivě, nýbrž odevzdán do tiché rezignace, na malé umírající Grenouillovo tělo naproti němu v posteli, které už nemohl ani zachránit, ani oloupit, z něhož už pro sebe nemohl vůbec nic vytěžit, už musel jenom nečinně přihlížet jako kapitán přihlížející zániku lodi, která s sebou strhává do hlubiny veškeré jeho bohatství. Tu se náhle rozevřely rty na smrt nemocného a hlasem, který' ve své jasnosti a pevnosti nenapovídal téměř nic o blížícím se zániku, promluvil: "Povězte mi, mistře: existují ještě jiné prostředky než lisování nebo destilace, kterými se dá z těles vydobývat vůně?"
Baldini, který si myslel, že hlas je pouze výplodem jeho fantazie anebo přichází dokonce z onoho světa, odpověděl mechanicky: "Ano, existují."
"Které?" ozvalo se z lůžka a Baldini vyvalil unavené oči. Grenouille ležel nehybně v poduškách. Že by promluvila mrtvola?
"Které?" ozvalo se znovu a tentokrát rozeznal Baldini, že se Grenouillovy rty pohybují. "Teď je konec," pomyslel si, "teď umírá. To je horečné blouznění nebo smrtelná agónie." A vstal, odebral se k lůžku a sklonil se nad nemocným. Grenouille měl oči otevřené a díval se na Baldiniho týmž podivně číhavým pohledem, kterým na něm ulpěl při prvním setkání.
"Které?" zeptal se znovu.
Tu se Baldini vzpamatoval - nechtěl odepřít umírajícímu jeho poslední vůli - a odpověděl: "Existují tři takové způsoby, milý synu: enfleurage á chaud, enfleurage á froid, enfleurage á 1'huile. V mnohém ohledu předstihují destilaci a používají se k získávání nejjemnějších ze všech vůní: jasmínu, růže a pomerančových květů."
"Kde?" zeptal se Grenouille.
"Na jihu," odpověděl Baldini. "Především v městě Grasse."
"Dobře," řekl Grenouille.
A s těmi slovy zavřel oči. Baldini se pomalu napřimoval. Byl velice deprimován. Shledával své poznámkové lístky, na které si nezapsal ani řádek, a pak sfoukl svíčku. Venku se už rozednívalo. Byl na smrt unaven. Měl bych zavolat kněze, pomyslel si. Potom se pravou rukou zběžně pokřižoval a vyšel z místnosti.
Grenouille ale nebyl ani trochu mrtvý. Jen velice tvrdě spal a hluboce snil a nasával do sebe šťávy. Puchýřky na jeho pokožce už začínaly usychat a kráterky hnisu přestávaly mokvat, rány se mu začínaly zavírat. Během jednoho týdne se uzdravil.

21

Nejraději by byl ihned odešel na jih, tam, kde by se mohl naučit novým technikám, o nichž mluvil jeho starý mistr. Ale na to nebylo ovšem ani pomyšlení. Vždyť byl přece jenom učedníkem, to znamená nickou. Přísně vzato, tak mu vysvětloval Baldini - když jeho počáteční radost z Grenouillova zmrtvýchvstání pominula -, přísně vzato byl ještě méně než nickou, neboť k řádnému učedníkovi patří bezvadný, totiž manželský původ, příbuzenstvo přiměřené stavu a

učební smlouva, z čehož ovšem Grenouille nevlastní vůbec nic. Jestliže Baldini je ochoten mu navzdory všemu jednoho dne přece jen dopomoci k výučnímu listu, tak jenom s ohledem na Grenouillovo nevšední nadání, na jeho bezvadné chování v budoucnosti, a také proto, že Baldini nikdy nedokáže zapřít svou nekonečnou dobrosrdečnost, i když mu už tak často jenom uškodila.
Trvalo to ovšem ještě hodnou chvíli, než Baldini splnil svůj dobromyslný slib. Téměř tři roky. Za tu dobu Baldini s Grenouillovou pomocí splnil své ctižádostivé sny. Založil manufakturu na předměstí Saint-Antoine, prosadil se exkluzívními parfémy u dvora, obdržel královské privilegium. Jeho jemné voňavé výrobky se prodávaly až do Petrohradu, až do Palerma, až do Kodaně. Dokonce v Cařihradě byla žádána jeho voňavka se silným pižmovým pachem, ačkoli tam mají vskutku dost vlastních vůní. Ve vznešených obchodech londýnské City to vonělo po Baldiniho parfémech stejně jako na dvoře v Parmě, ve varšavském zámku nejinak než v zámečku hraběte z Lippe-Detmoldu. Baldini, i když se už nedávno smířil s tím, že stráví stáří v hořké chudobě u Mesiny, se vyšvihl v sedmdesáti letech v nesporně největšího parfuméra Evropy a v jednoho z nejbohatších občanů Paříže.
Počátkem roku 1756 - mezitím přikoupil i sousední, dům na Pont au Change výhradně jen pro bydlení, neboť" starý dům byl doslova až po střechu nacpaný vonnými látkami a kořením - sdělil Grenouillovi, že je teď ochoten propustit ho z učení, ovšem jenom s třemi podmínkami: předně nesmí v budoucnu žádný z parfémů vzniklých pod Baldiniho střechou ani sám vyrábět, ani předávat třetím osobám jejich vzorec; za druhé musí opustit Paříž a nesmí se tam vrátit, dokud Baldini bude žít; a za třetí musí zachovat naprosté mlčení o obou předcházejících podmínkách. To všechno musí odpřísáhnout při všech svatých, při ubohé duši své matky a při své vlastní cti.
Grenouille, který' neměl ani ponětí o tom, co je to čest, ani nevěřil na svaté anebo dokonce na ubohou duši své matky, odpřísáhl. Byl by odpřísáhl všechno. Byl by přijal jakoukoli Baldiniho podmínku, neboť chtěl vlastnit ten směšný výuční list, který' by mu umožňoval nenápadně žít a volně cestovat a nacházet zaměstnání. Všechno ostatní mu bylo lhostejné. Co to také bylo za podmínky! Nevkročit už do Paříže? Nač potřeboval Paříž! Vždyť ji přece znal až do nejskrytějších páchnoucích koutů, měl ji u sebe, ať" se odebere kamkoliv, vlastnil Paříž už po léta. - Nevyrábět žádný z Baldiniho úspěšných parfémů, nepředávat žádné vzorce? Jako by nedokázal vynajít tisíc jiných, stejně dobrých a ještě lepších, kdykoli se mu zachce! Ale to se mu vůbec nechtělo. Vůbec neměl v úmyslu konkurovat Baldinimu anebo některému jinému z měšťanských parfumérů. Vůbec netoužil po tom, nahrabat si s pomocí svého umění obrovské jmění, ani z něho nechtěl žít, když měl možnost žít jinak. Chtěl uskutečnit, co bylo v jeho nitru, nic jiného, jen to, co bylo v jeho nitru, které považoval za úžasnější než všechno, co mu mohl poskytnout vnější svět. A proto nebyly Baldiniho podmínky pro Grenouilla žádnými podmínkami.
Na jaře se vydal na cestu, jednoho dne v květnu, záhy zrána. Od Baldiniho dostal malý batůžek, košili, dva páry punčoch, velký salám, koňskou houni a pětadvacet franků. Baldini řekl, že prý' je to mnohem více, než je povinován mu dát, vždyť Grenouille mu nezaplatil ani sou výučného za hluboké vzdělání, kterého se mu u něj dostalo. Je povinen mu dát jenom dva franky cestovného, jinak vůbec nic. Ale nedokáže prostě zapřít svou dobromyslnost, stejně tak jako hluboké sympatie, které nashromáždil během let ve svém srdci pro dobráka Jeana-Baptista. Přeje mu hodně štěstí na jeho pouti a ještě jednou ho naléhavě vybízí, aby nezapomněl na svou přísahu. S těmito slovy ho doprovodil ke vchodu pro služebnictvo, kde ho kdysi přijal, a propustil ho.
Ruku mu nepodal, tak daleko zase jeho sympatie nesahala. Ještě nikdy mu nepodal ruku. Vůbec se vždycky vyhýbal tomu dotknout se ho, snad z jakéhosi zbožného hnusu, tak, jako by tu bylo nebezpečí, že by se od něho mohl nakazit nebo pošpinit. Řekl mu jen stručně "adieu". A Grenouille přikývl a přikrčil se a odcházel. Ulice byla liduprázdná.

22

Baldini za ním hleděl, jak pajdá přes most k ostrovu, malý, shrbený, batoh na zádech jako hrb, a zezadu mu připadal jako stařec. Za mostem u paláce Sněmovny, kde ulice zahýbala, ho ztratil z očí a pocítil neobyčejné ulehčení.
Nikdy toho chlapíka neměl rád, nikdy. Teď si to mohl konečně přiznat. Po celou dobu, kdy ho měl pod svou střechou a vydrancovával ho, se necítil nijak dobře. Měl pocit jako bezúhonný člověk, který' poprvé v životě dělá něco zakázaného, hraje hru s nedovolenými prostředky. Zajisté, riziko, že mu přijdou na jeho úskoky, bylo nepatrné a vyhlídka na úspěch byla obrovská. Ale stejně velké byly i nervozita a špatné svědomí. Skutečně za všechna ta léta neuplynul jediný den, kdy by nebyl pronásledován nepříjemnou představou, že nějakým způsobem bude muset jednou zaplatit za to, že se spustil s tímhle člověkem. Jen aby všechno dopadlo dobře! Tak se vždycky úzkostně modlil, jen aby se mi povedlo sklidit úspěch tohoto riskantního dobrodružství, aniž bych za to musel draze zaplatit! Jen aby se mi to povedlo! Sice není správné, co dělám, ale Pánbůh' přivře oko, určitě to udělá! Vždyť mě během mého života dost často tvrdě trestal bez jakékoli příčiny, bylo by tedy jen spravedlivé, kdyby se tentokrát zachoval shovívavě. V čem vlastně spočívá můj přečin, je-li to vůbec nějaký přečin? Nejvýše snad v tom, že se pohybuju trošičku mimo cechovní řád, když exploatuju zázračné nadání nevyučeného chlapce a vydávám jeho schopnost za svou vlastní. Nejvýš v tom, že jsem nepatrně uhnul z tradiční cestičky řemeslnické ctnosti. Nejvýš v tom, že dnes dělám to, co jsem včera ještě zatracoval. Je to zločin? Jiní podvádějí po celý život. Já jsem si trošinku zafixloval jen pár let. A také jen proto, že mi náhoda přihrála tak jedinečnou příležitost. Třeba to ani nebyla náhoda, třeba mi sám Pánbůh poslal do domu toho kouzelníka, aby odčinil, jak jsem byl po celou dobu ponižován Pélissierem a jeho kumpány. Snad se božské řízení nezaměřuje vůbec na mě, ale proti Pélissierovi! To by mohlo být velice snadno možné! Jak jinak by totiž Bůh hodlal trestat Pélissiera, než tím, že by mě povýšil? Moje štěstí by tedy v důsledku toho bylo prostředkem božské spravedlnosti a jako takové bych je nejen směl, nýbrž musel přijmout, bez studu a bez nejnepatrnější lítosti...
To si v uplynulých letech velice často myslel Baldini, když ráno sestupoval po úzkém schodišti do krámu a když večer

vystupoval zase nahoru s obsahem pokladny a odpočítával těžké zlaté a stříbrné mince do své pokladnice, a pak v noci, když ležel vedle chrápající kostry své ženy a samým strachem ze svého štěstí nemohl spát.
Ale teď konečně pominuly všechny chmurné myšlenky. Příšerný host byl pryč a už se nikdy nevrátí. Majetek tu ale zůstane a je zajištěn pro veškerou budoucnost. Baldini si přiložil ruku na prsa a ucítil pod látkou kabátu knížečku na svém srdci. Bylo v ní zaznamenáno šest set vzorců, více, než by kdy dokázaly realizovat celé generace parfumérů. I kdyby dnes všechno ztratil, tak by se jenom s touhle zázračnou knížečkou znovu stal během jediného roku bohatým mužem. Opravdu, co si člověk mohl ještě přát! .
Paprsky ranního slunka dopadly přes štíty protějších domů žluté a teplé na jeho tvář. Baldini ještě stále hleděl k jihu dolů ulicí směrem k paláci Sněmovny - bylo to prostě až příliš příjemné, že už nevidí vůbec nic z toho Grenouilla! - a rozhodl se z překypujícího pocitu vděčnosti ještě dnes podniknout pout' do Notre Dame, hodit zlaťák do pokladničky, zapálit tři svíce a děkovat svému Pánu na kolenou, že ho zahrnul tak velikým štěstím a ušetřil ho své pomsty.
Ale jako naschvál mu pak zase do toho něco přišlo, neboť odpoledne, právě když se chtěl vydat na cestu do kostela, se rozšířila zvěst, že Angličané vypověděli Francii válku. To sice nebylo samo o sobě nic zneklidňujícího. Protože však chtěl Baldini právě v těchto dnech vyexpedovat zásilku parfémů do Londýna, odsunul návštěvu Notre Dame a namísto toho zašel do města, aby získal nějaké zprávy, a potom se odebral do své manufaktury na předměstí Saint-Antoine, aby prozatím stornoval zásilku do Londýna. V noci v posteli, krátce před usnutím, ho napadla geniální myšlenka: vzhledem k válečnému konfliktu, který' hrozil, že vypukne kvůli koloniím v Novém světě, se rozhodl uvést na trh parfém pod jménem Prestige du Québec, s pryskyřičně heroickou vůní, jehož úspěch -tím si byl jist - ho více než dost odškodní za to, že odpadl obchod s Anglií. S těmito sladkými myšlenkami v hloupé staré hlavě, kterou s ulehčením složil na polštář, pod nímž příjemně pociťoval tlak knížečky se vzorci, usnul mistr Baldini a už se nikdy neprobudil.
V noci totiž došlo k malé katastrofě, která s náležitým prodlením dala podnět k tomu, že na královský rozkaz musely být postupně strženy veškeré domy na všech mostech města Paříže: bez zjevné příčiny se zhroutil Pont au Change na západní straně mezi třetím a čtvrtým pilířem. Dva domy se zřítily do řeky tak dokonale` a tak náhle, že žádný z jejich obyvatel nemohl být zachráněn. Naštěstí šlo jenom o dvě osoby, totiž o Giuseppe Baldiniho a o jeho ženu Terezu. Služebnictvo si, ať" už s dovolením nebo bez dovolení, vzalo volno. Chénier, který' se vracel teprve v brzkých ranních hodinách lehce podroušený domů -spíše se chtěl vrátit domů, neboť dům tam už přece nestál - utrpěl nervové zhroucení. Třicet lét se kojil nadějí, že Baldini, který' neměl ani děti ani příbuzné, ho uvede v závěti jako dědice. A teď, jedním rázem zmizelo veškeré dědictví, všechno, dům, obchod, suroviny, dílna i Baldini sám - ba dokonce i závěť, která by snad ještě skýtala vyhlídku na vlastnictví manufaktury!
Nenašlo se vůbec nic - ani mrtvoly, ani pokladnice, ani knížečka s šesti sty vzorci. Jediné, co zbylo po Giuseppovi Baldinim, největším parfumérovi Evropy, byl smíšený pach pižma, skořice, octa, levandule a tisíce jiných látek, který se ještě po několik týdnů vznášel nad tokem Seiny od Paříže až do Le Havru.

Díl druhý

23

V tu dobu, kdy se zřítil dům Giuseppa Baldiniho, byl už Grenouille na silnici směřující do Orléansu. Zanechal za sebou okruh pachů velikého města a každým krokem, kterým se od něho vzdaloval, se vzduch stával jasnějším, čistším a průzračnějším. Přímo se ředil. Na každém metru se už nehonily stovky a tisíce různých zápachů v divokém sledu, nýbrž několik málo pachů, které tam byly - pach písčité silnice, luk, země, rostlin, vody, táhlo v dlouhých drahách nad krajem, pomalu se vzdouvaly, pomalu mizely, nijak prudce nepřerušovány.
Grenouille pociťoval tuto prostotu jako osvobození. Pozvolna se měnící vůně lichotily jeho nosu. Poprvé v životě nemusel být při každém vdechnutí připraven na to, že zavětří něco nového, neočekávaného, nepřátelského anebo že ztratí něco příjemného. Poprvé mohl dýchat téměř svobodně, aniž by přitom musel ustavičně číhavě čichat. Téměř` říkáme, neboť opravdu svobodně neproudilo ovšem Grenouillovým nosem nic. I když k tomu neměl nejmenší příčiny, zůstávala v něm vždycky jakási instinktivní rezervovanost, ostražitá vůči všemu, co přicházelo zvenčí a mělo být vpuštěno do něho dovnitř. Po celý život, dokonce i v těch několika málo okamžicích, v nichž prožíval náznaky něčeho takového jako zadostiučinění, spokojenost, ba snad dokonce štěstí, raději vydechoval než vdechoval - tak jako přece ani svůj život nezačal nadějným nadechováním, nýbrž vražedným křikem. Ale nepřihlížíme-li k této výhradě, která u něho znamenala konstituční omezení, cítil se Grenouille, čím dál nechával za sebou Paříž, stále lépe, dýchal stále lehčeji, šel stále čilejším krokem, a dokonce se občas vzchopil k tomu, že se napřímil, takže zdáli téměř vypadal jako obyčejný řemeslnický tovaryš, tedy jako úplně normální člověk.
Nejsvobodněji pociťoval oddálenost od lidí. V Paříži žilo na nejtěsnějším prostoru více lidí než v kterémkoli jiném městě na světě. Šest, sedm set tisíc lidí žilo v Paříži. Na ulicích a náměstích se přímo hemžili a domy jimi byly napěchované od sklepů až po střechy. V Paříži byl sotva nějaký kout, který' by nebyl přeplněn lidmi, nebyl tam kámen ani kousíček země, který' by nepáchl po lidech.
Teprve teď si Grenouille ujasnil, když se vymanil z toho lidského pachu, že právě tento nahromaděný zápach ho skličoval po osmnáct let jako vzduch těhotný bouří. Až dosud se vždycky domníval, že je to svět jako takový, z něhož se musí vytratit. Nebyl to ale svět, byli to lidé. Se světem, jak se mu zdálo, s liduprázdným světem, by se dalo žít.
Třetího dne své pouti se dostal do olfaktorického gravitačního pole Orléansu. Ještě dlouho předtím, než nějaké viditelné znamení připomínalo blízkost města, si Grenouille všiml zahuštění lidského pachu ve vzduchu a rozhodl se,

navzdory svému původnímu záměru, že se Orléansu vyhne. Nechtěl si dát už zase tak brzo pokazit čerstvě získanou svobodu dýchání smradlavým lidským klimatem. Vyhnul se velkým obloukem městu, u Chateauneuf narazil na Loiru a překročil ji u Sully. Až tam mu vystačil salám. Koupil si nový a táhl pak do vnitrozemí, když opustil tok řeky.
Nevyhýbal se už jenom městům, vyhýbal se teď i vesnicím. Byl jako opojený stále více řídnoucím, stále lidem vzdálenějším vzduchem. Jenom proto, aby se znovu zásobil, přiblížil se k nějakému sídlišti anebo osamělému dvorci, koupil si chléb a zase zmizel v lesích. Po několika týdnech mu dokonce i setkání s těmi několika málo pocestnými na odlehlých cestách byla přespříliš, nesnášel už občasně se vyskytující zápach sedláků, kteří kosili na lukách první sena. Úzkostně se vyhýbal každému ovčímu stádu, nikoli kvůli ovcím, ale proto, aby se vyhnul pachu pastýřů. Vydal se rovnou přes pole, volil na míle dlouhé okliky, když cítil, že se k němu blíží eskadrona jezdců, vzdálená ještě hodiny. Ne proto, že by se obával jako jiní tovaryši a tuláci, že by byl kontrolován a dotazován po papírech a snad dokonce odveden k službě ve válce - vždyť ani nevěděl, že je válka -, nýbrž jedině proto, že se mu hnusil lidský zápach jezdců. A tak to přišlo samo od sebe a bez zvláštního rozhodnutí, že jeho plán dostat se nejkratší cestou do Grasse ponenáhlu bledl. Plán se tak říkajíc rozplýval ve svobodu jako všechny ostatní plány a záměry. Grenouille už nechtěl někam, ale chtěl už jenom pryč, pryč od lidí.
Nakonec už putoval jenom v noci. Přes den zalézal do podrostu, spal pod keři, ve křoví, na co nejnepřístupnějších místech, schoulený jako zvíře, zemitě hnědou koňskou houni přetaženou přes tělo a přes hlavu, nos vklíněný do loketní jamky a směřující k zemi, aby sny nerušil ani nejnepatrnější cizí zápach. Při západu slunce se probouzel, zavětřil do všech světových stran, a teprve když se čichem ubezpečil, že i poslední sedlák opustil pole a nejodvážnější poutník vyhledal nějaké přístřeší před snášející se tmou, teprve když noc se svými domnělými nebezpečími vysmýčila zem od lidí, vylezl Grenouille ze své skrýše a pokračoval v cestě. Nepotřeboval světlo, aby viděl. Už dříve, když ještě putoval ve dne, měl často po celé hodiny zavřené oči a šel jen podle nosu. Pronikavě zářivý obraz krajiny, oslnivé světlo, náhlost a ostrost vidění očima mu působily bolest. Jedině měsíční světlo mu bylo příjemné. Měsíční světlo neznalo žádné barvy a vykreslovalo jen slabě obrysy krajiny. Zaplavovalo zemi špinavou šedí a na dobu jedné noci zardousilo život. Tento svět jakoby ulitý z olova, v němž se nepohnulo nic než vítr, který' občas jako stín padl na šedivé lesy a v němž nežilo nic než vůně holé země, byl jediný svět, který' pro něho platil, neboť se podobal světu jeho duše.
Tak táhl směrem k jihu. Přibližně jižním směrem, neboť se neřídil žádným magnetickým kompasem, ale pouze kompasem svého nosu, který mu dával obcházet každé město, každou vesnici, každé sídliště. Po týdny nepotkal jediného člověka. A byl by se mohl kolébat uklidňující vírou, že je sám na tmavém, chladným měsíčním světlem ozářeném světě, kdyby ho jemný kompas nepoučil o něčem jiném.
I v noci tu byli lidé. I v nejodlehlejších oblastech byli lidé. Jenom se uchýlili do svých skrýší jako krysy a spali. Země od nich nebyla očištěna, neboť dokonce i ve spánku vypařovali svůj pach, který' pronikal otevřenými okny a škvírami jejich obydlí ven do volné přírody a zamořoval přírodu, ponechanou zdánlivě sobě samotné. Čím více si Grenouille zvykal na čistší vzduch, tím citelněji ho zasahoval takový lidský zápach, který' náhle naprosto neočekávaně za noci přivanul, odporný jako pach kloaky, a prozrazoval přítomnost nějakého pasteveckého obydlí nebo uhlířské chýše anebo loupežnického doupěte. A prchal dále' a reagoval stále citlivěji na ustavičně vzácnější zápach lidského těla. Tak ho vedl jeho nos do stále odlehlejších krajin země, vzdaloval ho stále více od lidí a hnal ho stále mocněji k magnetickému pólu co největší osamělosti.

24

Tento pól, totiž lidem nejvzdálenější bod celého království, byl v ústředním masivu Auvergne, přibližně pět dní cesty jižně od Clermontu, na vrcholu dva tisíce metrů vysoké sopky jménem Plomb du Cantal.
Hora sestávala z obrovského kužele, z olovnatě šedivého kamení a byla obklopena nekonečnou, strohou, jen šedivým mechem a šedivým křovím porostlou vysočinou, z níž tu a tam čněly hnědé vrcholy skal jako shnilé zuby a několik stromů zuhelnatělých požáry. Dokonce i za bílého dne byla tato krajina tak bezútěšně nehostinná, že i nejchudší pastýř ovcí již beztak chudé provincie by sem byl nezahnal svá zvířata. A v noci, při bledém světle luny, vypadala ve své Bohem opuštěné osamělosti, jako by už ani nebyla z tohoto světa. Dokonce i široko daleko hledaný auvergneský bandita Lebrun dal přednost tomu, probít se do Cevenn a tam se dát dopadnout a rozčtvrtit, než aby se skrýval na Plomb du Cantal, kde by ho byl sice nikdo nehledal a nenašel, ale kde by byl stejně jistě zemřel smrtí doživotní osamělosti, která mu připadala mnohem horší. V okruhu mnoha mil kolem hory nežili ani lidé, ani pořádné teplokrevné zvíře, jen několik netopýrů a brouků a hadů. Už po celá desetiletí nikdo nevystoupil na vrchol.
Grenouille se dostal k hoře za jedné srpnové noci roku 1756. Když se rozednívalo, stál na vrcholu. Ještě nevěděl, že tady jeho cesta končí. Myslel si, že je to jenom pouhá etapa na cestě za stále čistším vzduchem, a zatočil se dokola a nechal bloudit pohled svého nosu po mohutném panoramatu této sopečné pustiny: směrem na východ, kde se táhla rozlehlá pahorkatina Saint-Flour a bažiny řeky Riou; na sever do končin, ze kterých přišel a kde ve dne putoval krasovým pohořím; na západ, odkud mu lehký jitřní vánek nepřinášel nic než pach kamenů a tvrdé trávy; a konečně na jih, kde se táhly na míle daleko výběžky Plombu až k temným strží Truyeru. Všude, ve všech světových stranách byl stejně vzdálen od lidí a zároveň by byl každý krok v každém směru znamenal zase větší blízkost k lidem. Kompas kroužil. Neudával už žádnou orientaci. Grenouille byl u cíle. Ale zároveň byl zajat.
Když vycházelo slunce, stál ještě pořád na stejném místě a nastavoval nos do vzduchu. Se zoufalým úsilím se pokoušel vyčenichat směr, odkud se výhrůžně blížil lidský pach, a opačný směr, kam musel prchat dále. Obával se, že v každém směru přece jen ještě objeví nějaký skrytý útržek lidského zápachu. Ale tady nebylo nic. Tady byl jen klid, takříkajíc čichový klid. Kolem dokola vládl jenom homogenní pach mrtvých kamenů, šedivých lišejníků a suchých travin, vanoucí jako tiché šumění, a jinak nic.

Grenouille potřeboval velmi dlouhou dobu, aby uvěřil tomu, co necítil. Nebyl připraven na své štěstí. Jeho nedůvěra se dlouho bránila proti tomuto příjemnému poznání. Zatímco slunce stoupalo nad obzor, začal si dokonce vypomáhat očima a pátral na horizontu po nejnepatrnějším znamení lidské přítomnosti, po střeše nebo chatrči, po dýmu ohně, po plotu, mostu nebo nějakém stádu. Přidržoval si ruce k uším a naslouchal, 'zda neuslyší naklepávání kosy anebo snad štěkot psa anebo křik dítěte.. Po celý den setrval v žhnoucím vedru na vrcholku Plombu du Cantal a marně čekal na nejnepatrnější příznak. Teprve když zapadlo slunce, ustupovala ponenáhlu jeho nedůvěra stále sílícímu pocitu euforie: unikl nenáviděnému odiu! Je skutečně naprosto sám! Je jediným člověkem na světě!
Vyrazil z něho nesmírný jásot. Tak jako ztroskotanec, který po celé týdny bloudil na moři, zdraví extaticky první ostrov obydlený lidmi, tak slavil Grenouille svůj příchod na horu osamělosti. Křičel štěstím. Odhodil batoh, přikrývku i hůl a dupal nohama po zemi, rozhazoval pažemi do výše, tančil dokola, řval vlastní jméno do všech světových stran, zatínal pěsti a vítězně jimi hrozil širé rozlehlé krajině ležící pod ním i zapadajícímu slunci, triumfálně, jako by je byl osobně vyhnal z nebes. Choval se jako šílenec až dlouho do noci.
Příští dny strávil tím, že se zařizoval na hoře - neboť" si byl jist, že tuto požehnanou krajinu zase hned tak rychle neopustí. Nejdříve začenichal, kde je voda, a našel ji v prohlíklince kousek pod vrcholem, kde tenkým praménkem tekla podle skály. Nebylo jí mnoho, ale s trochou trpělivosti stačila ukojit na den jeho potřebu tekutin. Našel i potravu, totiž malé mloky a užovky, které, když jim uštípl hlavu, polykal s kůží i kostmi. K tomu jedl suché lišejníky a trávu a bobule klikvy, které našel v mechu. Tento způsob obživy, naprosto pochybený podle měšťáckých měřítek, mu ani v nejmenším nevadil. Už v posledních týdnech a měsících se neživil stravou vyrobenou lidmi, jako třeba chlebem, salámem a sýrem, ale když ucítil hlad, sežral všechno, co mu přeběhlo přes cestu a připadalo mu jen trochu jedlé. Naprosto nebyl labužníkem. Vůbec neznal požitek, pokud požitek spočíval v něčem jiném než v čistém, netělesném zápachu. Také nijak netoužil po pohodlí a byl by zcela spokojen, kdyby se uložil ke spánku na holém kameni. Ale našel něco lepšího.
Poblíž pramene objevil průrvu, která vedla do nitra hory v četných těsných záhybech a přibližně po třiceti metrech končila závalem. Na konci této jeskyně bylo tak těsno, že se Grenouillova ramena dotýkala kamení, a tak nízko, že tam mohl stát jenom skrčený. Ale mohl sedět, a když se schoulil do klubíčka, mohl dokonce i ležet. To naprosto stačilo jeho potřebě komfortu. Neboť místo mělo neocenitelné přednosti: Na konci tunelu vládla dokonce i za dne nejčernější noc, bylo tam mrtvé ticho a vzduch vydechoval vlhký slaný chlad. Grenouille okamžitě ucítil, že na toto místo ještě nikdy nevkročila živoucí bytost. Téměř ho zachvátil pocit posvátné hrůzy, když se ujal vlastnictví tohoto místa. Pečlivě rozprostřel na zem koňskou houni, jako by pokrýval oltář, a lehl si na ni. Cítil nebeské blaho. Ležel v nejopuštěnější hoře Francie, padesát metrů hluboko pod zemí, jako ve vlastním hrobě. Ještě nikdy v životě se necítil tak bezpečně - dokonce ani v břiše své matky. Ať" si venku třeba shoří svět, tady nic z toho nezpozoruje. Tiše se rozplakal. Nevěděl, komu by měl poděkovat za tolik štěstí.
V příštích dnech vycházel ven jenom proto, aby uhasil žízeň, aby se honem zbavil moči a výkalů a aby si nalovil ještěrky a hady. V noci se dali snadno chytit, neboť se uchylovali pod kamenné desky anebo do malých jeskyněk, kde je snadno vyčenichal.
K vrcholu vystoupil během prvních týdnů ještě několikrát, aby očichal obzor. Ale brzy se z toho stal spíš obtížný návyk než potřeba, neboť ani jednou neucítil nic hrozivého. A tak nakonec s těmito výlety přestal a dbal už jenom na to, aby se co možná nejrychleji navrátil do své hrobky, když vykonal potřeby, které byly bezpodmínečně nutné pro pouhé přežití. Neboť tady v hrobce žil v nejvlastnějším slova smyslu. To znamená, seděl více než dvacet hodin denně v naprosté temnotě a naprostém tichu a naprosté nehybnosti na koňské houni na konci kamenné chodby, záda opíral o sut', ramena tiskl mezi skály a stačil si sám.
Víme o lidech, kteří vyhledávají samotu: kajícníci, ztroskotanci, světci nebo proroci. Uchylují se především do pouští, kde se živí sarančaty a medem divokých včel. Mnozí bydlí i v jeskyních a poustevnách na odlehlých ostrovech anebo se usadí - poněkud teatrálněji - do klecí, které jsou namontovány na tyčích, a vznášejí se vysoko ve vzduchu. Dělají to, aby byli blíže Bohu. Trýzní se samotou a skrze ni činí pokání. Jednají tak ve víře, že vedou bohulibý život. Anebo čekají po dlouhé měsíce nebo léta na to, že se jim v samotě dostane božského vnuknutí, které by potom co nejhorlivěji chtěli šířit mezi lidmi.
Nic z toho všeho neplatilo pro Grenouilla. S Pánem Bohem neměl ani ten nejnepatrnější záměr. Nekál se a nečekal na nějaké vyšší vnuknutí. Uchýlil se do osamělosti jen pro své vlastní jedinečné potěšení, jen proto, aby byl blízko sobě samému. Koupal se ve své vlastní, už ničím nerozptylované jsoucnosti a shledával, že je to nádherné. Ležel ve skalní hrobce jako mrtvola, sotva ještě dýchal, sotva že mu ještě tlouklo srdce -a přece žil tak intenzívně a prostopášně, jako nikdy nežil žádný bonviván tam venku ve světě.

26

Dějištěm těchto prostopášností bylo - jak by tomu také mohlo být jinak - jeho snové impérium, do něhož od narození zahrabával obrysy všech pachů, s který'mi se kdy setkal. Aby se přivedl do nálady, vyvolával napřed ty nejranější, ty nejvzdálenější: nepřátelský, zapařený vzduch ložnice paní Gaillardové; kožnatě vyschlý odér jejích rukou; octově kyselý dech pátera Terriera; hysterický, teplý mateřský pot kojné Bussieové; mrtvolný puch hřbitova Nevinných; vražedný zápach své matky. A utápěl se v hnusu a nenávisti a vlasy se mu ježily tajemnou hrůzou.
Občas, když ho tento aperitiv hnusností ještě dostatečně nerozparádil, dopřál si malinký čichový výlet ke Grimalovi a vychutnával zápach syrových masitých kůží a koželužských třísel anebo si představoval koncentrovaný horký dech šesti set tisíc Pařížanů v dusném tíživém vedru vrcholícího léta.
A potom rázem - to byl smysl cvičení - vypukla s orgastickou silou jeho nakupená nenávist. Jako bouře napadla

všechny pachy, které se odvážily urazit jeho vznešený nos. Jako krupobití na obilné pole do nich začala bušit, jako orkán rozprášila tu sběř a utopila ji v obrovské očistné potopě destilované vody. Tak spravedlivý byl jeho hněv. Tak veliká byla jeho pomsta. Ach! Jak výlučný okamžik! Grenouille, ten malý človíček se zachvíval vzrušením, jeho tělo se křečovitě svíjelo v rozkošnické spokojenosti a nadýmalo se, takže na okamžik narazil temenem hlavy do stropu jeskyně, pak zase pomalu klesal zpátky a zůstal ležet, uvolněný a hluboce uspokojený. Tento výbušný akt vyhasnutí veškerých odporných pachů byl vskutku příjemný, vskutku až příliš příjemný... Snad mu tohle číslo bylo nejmilejší z celého sledu scén jeho snového divadla světa, neboť mu zprostředkovávalo báječný pocit poctivého vyčerpání, který" následuje jen po opravdu velikých hrdinských činech.
Teď si mohl na chvíli s dobrým svědomím odpočinout. Natáhl se; pokud to bylo možné ve stísněné kamenné komnatě. Avšak na vysmýčených rohožích své duše se pohodlně natáhl po celé délce a podřimoval a hleděl nečinně před sebe a nechal si ovívat nos jemnými vůněmi: například kořenným vánkem, přineseným jako z jarních luk; vlahým májovým větříkem, který profukuje první zelené bukové listy; větrem od moře, drsným jako slané mandle. Bylo pozdě odpoledne, když se zvedl - takříkajíc pozdní odpoledne, neboť přirozeně neexistovalo žádné odpoledne nebo dopoledne nebo večer nebo jitro, neexistovalo žádné světlo a žádná tma, nebyly také žádné jarní louky a nebylo také žádné zelené bukové listí... V Grenouillově snovém vesmíru totiž vůbec neexistovaly žádné věci, ale byly tam jenom pachy věcí. (Proto je to už jen takový způsob vyjadřování mluvit o tomto vesmíru jako o krajině, ovšem způsob značně adekvátní a jedině možný, neboť náš jazyk se nehodí k popisu čichem vnímatelného světa.) Bylo tedy pozdní odpoledne, abych tak řekl stav a okamžik v Grenouillově duši, jaký vládne na jihu koncem siesty, když pomalu opadá z krajiny polední ochrnutí a zadržovaný život chce znovu začít. Žár, který' vzplanul ze zášti - nepřítel veškerých jemných vůní - vyprchal, sběř démonů byla zničena. Všechny jím vysněné oblasti tu ležely čisté a měkké v lascivním klidu probuzení a čekaly, že nad nimi zavládne Pánova vůle.
A Grenouille se zvedl - jak už řečeno - a vytřásl spánek ze všech svých údů. Stál, sebevědomím narostlý velký Grenouille, jako obr se postavil ve veškeré své nádheře a velikosti, byl na něho nádherný pohled -téměř škoda, že ho nikdo neviděl! - a rozhlédl se kolem sebe, pyšný a majestátný.
Ano, toto byla jeho říše! Jedinečná Grenouillova říše! Stvořená a ovládaná jím, jedinečným Grenouillem, jím zpustošená, kdykoli se mu zlíbí, a zase znovu vybudovaná, jím donekonečna rozšířená a chráněná plamenným mečem proti každému vetřelci. Tady neplatilo nic než jeho vůle, vůle velkého, nádherného, jedinečného Grenouilla. A když byly vyhubeny zápachy minulosti, tak si teď přál, aby to v jeho říši vonělo. A kráčel mocnými kroky po nivách ležících ladem a rozséval vůni nejrůznějších druhů, tu marnotratně, tam střídmě na nekonečně širých plantážích a malých intimních záhoncích, tu rozhazoval semena po hrstích anebo je sázel po jednom do míst zvlášť k tornu vyvolených. Až do nejodlehlejších končin své říše spěchal Veliký Grenouille, zuřivý zahradník, a brzy už nebyl nikde ani koutek, kam by byl nehodil nějaké zrnko vůně.
A když viděl, že je dobře a že celá zem je prosycena jeho božským grenouillovským semenem, tu nechal Veliký Grenouille spadnout déšť vinného lihu, jemný a stálý a všude to začalo klíčit a pučet a setba se měla k světu, až srdce plesalo. Už se vlnila bohatě na plantážích a ve skrytých zahradách stály stonky nalité šťávou. Pupence květů přímo vyrážely ze svých slupek.
Tu přikázal Veliký Grenouille dešti, aby ustal. A stalo se. A poslal mírné slunko svého úsměvu na zemi, načež se rázem rozevřela nádhera miliónů květů od jednoho konce říše k druhému a vytvořila jediný pestrý koberec utkaný z myriád nádherných kalichů vůní. A Veliký Grenouille viděl, že je dobře, velmi, velmi dobře. A foukl nad krajinu vítr svého dechu. A květy polaskány vydaly vůni a smísily své myriády vůní v jednu, ustavičně se měnící, a přece ve stálé proměně sjednocenou, univerzální vůni, která holdovala jemu, Velikému, Jedinému, Nádhernému Grenouillovi, a ten, trůně na zlatě vonícím mraku, vdechoval vůni a vůně oběti mu byla příjemná. A uvolil se několikrát požehnat svému stvoření a za to mu bylo poděkováno jásáním a plesáním a opětovnými nádhernými přívaly vůní. Mezitím nadešel večer a vůně se rozlévaly dále a mísily se v modři noci ve stále fantastičtější tóny. Nastala opravdová plesová noc vůní s gigantickým ohňostrojem skvostných vůní.
Veliký Grenouille se ale poněkud unavil a zívl a řekl: "Hle, vykonal jsem veliké dílo a velice se mi líbí. Ale tak jako všechno dokonalé mě začíná nudit. Chci se uchýlit do ústraní a dopřát si na závěr tohoto namáhavého dne v komnatách svého srdce ještě drobné potěšení."
Tak promluvil Veliký Grenouille a zatímco prostý lid vůní pod ním radostně tančil a plesal, vznesl se on se široce roztaženými křídly ze zlatého mraku přes noční krajinu své duše domů do svého srdce.

27

Ach, bylo to příjemné vrátit se domů! Dvojí úřad mstitele a stvořitele světa byl nemálo namáhavý a stejně namáhavé bylo, nechat se potom po celé hodiny oslavovat vlastním stvořením. Unaven božskými, stvořitelskými a reprezentačními povinnostmi toužil Veliký Grenouille po domácích radostech.
Jeho srdce bylo purpurovým zámkem. Stál v kamenné poušti, zakryt dunami, obklopen oázou bažiny a sedmi kamennými zdmi. Bylo možno jej dosáhnout jenom letem. Měl tisíc komor a tisíc sklepení a tisíc přepychových salónů, mezi nimi jeden s prostou purpurovou pohovkou, na níž Grenouille, který' teď už nebyl Velikým Grenouillem, nýbrž Grenouillem - úplně soukromou osobou, nebo prostě milý Jean-Baptiste, obvykle odpočíval po námaze dne.
V komnatách zámku ale stály regály od podlahy až ke stropu a v nich byly všechny pachy, které Grenouille nashromáždil během svého života, bylo jich několik miliónů. A ve sklepích zámku, tam odpočívaly v sudech nejlepší vůně jeho života. Když uzrály, byly naplněny do láhví a potom ležely v kilometry dlouhých vlhkých a chladných

chodbách, uspořádány podle ročníku a původu, a bylo jich tolik, že by jeden život nestačil, aby všechny vypil. A když se milý Jean-Baptiste konečně navrátil do svého nejintimnějšího domova a ležel v purpurovém salónu na své prosté útulné pohovce - a vyzul, chceme-li to tak říci, konečně boty zatleskal a přivolal své sluhy, kteří, neviditelní, nehmatatelní, neslyšní a především nečichatelní, byli tedy naprosto imaginární sluhové, a přikázal jim, aby vešli do komnat a z velké knihovny pachů přinesli ten nebo onen svazek a sestoupili pak do sklepa a donesli mu něco k pití. Imaginární sluhové přispěchali a Grenouillův žaludek se křečovitě svíral v tryznivém očekávání. Měl náhle pocit jako piják, kterého u výčepu přepadne strach, že by mu mohli z nějakého důvodu odmítnout objednanou sklenku kořalky. Co kdyby sklepy a komnaty byly najednou prázdné, co kdyby se víno v sudech zkazilo? Proč ho nechávají čekat? Proč nepřicházejí? Potřeboval to okamžitě, potřeboval to naléhavě, přímo po tom dychtil, zemře na místě, když to nedostane. Ale jen klid, Jean-Baptiste! Klid, můj milý! Vždyť přijdou, vždyť přinesou, čeho si žádáš. Sluhové už sem letí. Nesou na neviditelném podnose knihu vůní, nesou v neviditelných rukou v bílých rukavičkách vzácné láhve, staví je velice opatrně, uklánějí se a mizí.

A ponechán o samotě, konečně tase sám, sahá Jean-Baptiste po vytoužených vůních, otevírá první láhev, nalévá si sklenku až po okraj, přikládá ji ke rtům a pije. Vypije jedním douškem sklenku chladné vůně a je to skvostné! Je to tak spásonosně dobré, že milému Jean-Baptistovi rozkoší zvlhnou oči a on si okamžitě nalévá druhou sklenku této vůně: vůně z roku 1752, zachycené na jaře, před východem slunce na Pont-Royal, s nosem otočeným k západu, odkud vanul lehounký větřík, ve kterém se mísil pach moře, vůně lesa a trochu dehtové vůně člunů, které kotvily u břehu. Byla to vůně první, ke svému konci se blížící noci, kterou bez Grimalova dovolení strávil na toulkách Paříží. Byla to čerstvá vůně blížícího se dne, prvního rozednívání, které zažil na svobodě. Tato vůně mu tenkrát zvěstovala svobodu. Zvěstovala mu jiný život. Vůně onoho jitra byla pro Grenouille vůní naděje. Pečlivě si ji uchovával. A denně z ní upíjel. Když vyprázdnil druhou sklenku, opadla veškerá nervozita, opadly z něj pochybnosti a nejistota a naplnil ho nádherný klid. Přitiskl se zády k měkkým polštářům pohovky, otevřel knihu a začal číst ve svých vzpomínkách. Četl o zápaších svého dětství, o školních zápaších, o zápaších ulic a koutů města, o lidských zápaších. A ucítil příjemné zatrnutí, neboť to byly vesměs nenáviděné; zapuzené pachy, které tu byly vyvolávány. Se zhnuseným zájmem četl Grenouille v knize odporných smradů, a když převládl odpor nad zájmem, prostě knihu sklapl, odložil ji a vzal si jinou.

Přitom ustavičně popíjel ušlechtilé vůně. Po láhvi s vůní naděje odzátkoval láhev z roku 1744, která byla naplněna teplou vůní dřeva před domem paní Gaillardové. A potom vypil láhev vůně letního večera, prosycenou parfémem a těžkou květy, kterou sebral na okraji parku v Saint-Germain-des-Prés roku 1753.

Byl teď pořádně naplněn vůněmi. údy spočívaly stále tíživěji v poduškách. Jeho duch se báječně zamlžoval. A přesto ještě nebyl na konci rozmařilé hostiny. Jeho oči už sice nedokázaly číst, kniha mu už dávno vyklouzla z ruky - ale nechtěl zakončit večer, aniž vyprázdnil poslední láhev, tu nejnádhernější. Byla to vůně děvčete z rue des Marais...

Pil ji nábožně a za tím účelem se naprímil na pohovce, ačkoli mu to bylo zatěžko, neboť purpurový salón se kolébal a kroužil kolem něj při každém pohybu. V pozici žáčka, kolena přitisknutá k sobě, nohy těsně vedle sebe, levou ruku opřenou o levé stehno - tak pil malý Grenouille nejlahodnější vůni ze sklepů svého srdce, sklenku po sklence, a byl stále smutnější a smutnější. Věděl, že pije příliš. Věděl, že tolik dobrého nesnese. A přesto pil, dokud nebyla láhev prázdná: prošel temnou chodbou z ulice do dvorka. Kráčel ke světelné záři. Děvče sedělo a rozkrajovalo mirabelky. Z dálky praskaly rakety a petardy ohňostroje ...

Postavil sklenku a zůstal ještě, zkamenělý sentimentalitou a chlastem, po několik minut sedět, tak dlouho, dokud nezmizela i poslední pachuť z jazyka. Civěl před sebe. V mozku měl náhle tak prázdno jako v láhvích. Pak se svalil ke straně na purpurovou pohovku a rázem upadl do omamného spánku.

V témže okamžiku usnul i skutečný, fyzický Grenouille na koňské houni. A jeho spánek byl stejně propastné hluboký jako onoho fantazírujícího Grenouilla, neboť herkulovské činy a výstřednosti jeho představivosti jej fyzicky nemálo vyčerpaly - byli přece koneckonců oba jedna a táž osoba.

Když se probudil, neprobudil se ovšem v purpurovém salónu svého purpurového zámku za sedmi zdmi a ani v jarních voňavých nivách své duše, nýbrž jedině a pouze v kamenném sklepení na konci tunelu na tvrdé zemi v temnotě. A hladem a žízní mu bylo zle až na zvracení a mrazilo ho a cítil se bídně jako notorický piják po prohýřené noci. Po čtyřech vylezl z jeskyně.

Venku byla neurčitá denní doba, většinou začínající nebo končící noc, ale dokonce i o půlnoci ho do očí bodal jas hvězdné záře jako jehly. Vzduch mu připadal prašný, drsný, pálil ho v plících, krajina byla tvrdá, narážel o kameny. A dokonce i nejjemnější vůně působily dráždivě a leptavě na jeho nos, který odvykl světu. Grenouille, klíště, se stal citlivým jako rak, který opustil svůj krunýř a putuje nahý mořem.

Odebral se k místu, kde prýštila voda, olizoval vlhkost ze stěny, jednu, dvě hodiny, bylo to mučivé, čas nebral konce, čas, v němž ho skutečný svět pálil na kůži. Utrhl si několik trsů mechu z kamenů, hltavě je do sebe cpal, přidřepl si, kadil při žraní, všechno muselo být honem, honem, honem - a jako by ho honili, jako by byl drobným zvířátkem s měkkým masem a nahoře na nebi už kroužili jestřábi, běžel zpátky k jeskyni, až na konec jeskyně, kde ležela koňská houně. Tady byl konečně zase v bezpečí.

Opřel se vzadu o hromadu suti, natáhl nohy a čekal. Musel teď sedět úplně v klidu, nehnout tělem, úplně v klidu, jako nádoba, které při každém pohybu hrozí, že vyšplíchne. Ponenáhlu se mu dařilo zkrotit svůj dech. Vzrušené srdce tlouklo klidněji, vnitřní vlnobití se pomaloučku zklidňovalo. A náhle přepadla jeho mysl osamělost jako černá hladina. Zavřel oči. Tmavé dveře do jeho nitra se otevřely a on vstoupil. Další představení divadla Grenouillovy duše začalo.

Tak to pokračovalo den ze dne, týden po týdnu, měsíc po měsíci. Tak to pokračovalo po sedm dlouhých let.
Během té doby zuřila ve vnějším světě válka, a to válka světová. Bojovalo se ve Slezsku a Sasku, v Hannoveru a v Belgii, v Čechách a v Pomořanech. Královská vojska umírala v Hesensku a ve Vestfálsku, na Baleárách a v Indii, na řece Mississippi a v Kanadě, pokud už nepodlehla tyfu cestou tam. Válka stála život milióny lidí, francouzského krále jeho koloniální říši a všechny zúčastněné státy tolik peněz, že se nakonec s těžkým srdcem rozhodly, že ji ukončí.
Grenouille by byl v té době jednou v zimě málem zmrzl, aniž by si to uvědomil. Po pět dní ležel v purpurovém salónu, a když se v jeskyni probudil, nemohl se už zdvihnout ani pohnout. Zavřel zase oči, aby usnul a už se neprobudil. Ale náhle se prudce oteplilo, Grenouille se zahřál a to ho zachránilo.
Jednou ležel snili tak vysoko, že už neměl vůbec sílu, aby se prohrabal k lišejníkům. Živil se tedy na kost zmrzlými netopýry.
Jindy ležel před jeskyní mrtvý havran. Snědl ho. To byly jediné události, které v těch sedmi letech vzal z vnějšího světa na vědomí. Jinak žil jenom ve své hoře, jen v říši své duše, kterou si sám stvořil. A byl by tam zůstal až do smrti (neboť mu nic nechybělo), kdyby bylo nedošlo ke katastrofě, která ho vyhnala z hory a vyvrhla zpátky do světa.

29

Katastrofa nebyla ani zemětřesení ani lesní požár ani zřícení hory ani zával průrvy. Nebyla to vůbec žádná vnější katastrofa, nýbrž katastrofa v jeho nitru, a proto obzvlášť trapná, neboť zablokovala Grenouillovi oblíbenou cestu útěku. Udála se ve spánku. Lépe řečeno ve snu. Přesněji ve snu, ve spánku, v srdci, ve fantazii. Ležel na pohovce v purpurovém salónu a spal. Kolem něho stály prázdné láhve. Spoustu toho vypil, závěrem dokonce dvě láhve vůně rusovlasého děvčete. Asi toho bylo příliš, neboť jeho spánek, ačkoli byl tak hluboký, že se podobal smrti, nebyl tentokrát beze snů, nýbrž prostoupen příšernými snovými šmouhami. Tyto šmouhy byly zřetelně rozeznatelné jako útržky pachu. Zpočátku táhly kolem Grenouillova nosu jenom jako tenké proužky, potom houstly a změnily se v obláčky. Teď to vypadalo, jako by stál uprostřed bažiny, z které vystupovala mlha. Mlha stoupala pomalu stále výše. Grenouille byl brzy úplně zahalen mlhou, prosycen mlhou a mezi chuchvalci mlhy už vůbec nebylo ani trošku valného vzduchu. Nechtěl-li se udusit, musel vdechovat tuto mlhu. A jak už řečeno, mlha byla pachem. A Grenouille také věděl, jaký že je to pach. Mlha byla jeho vlastním pachem. Jeho, Grenouillovým vlastním pachem byla mlha.
A teď nastalo to nejhroznější, že Grenouille, ačkoli věděl, že tento pach je jeho pachem, nebyl schopen ho čichově postihnout. Nedokázal, utápěje se úplně sám v sobě, za nic na světě něco ucítit! Když si to uvědomil, vykřikl tak příšerně pronikavě, jako by zaživa hořel na hranici. Výkřik rozrazil stěny purpurového salónu, zdi zámku, vyjel ze srdce přes příkopy a bažiny a pustiny ven, rozlehl se noční krajinou jeho duše a rozšířil se jako divoký požár, zazněl z jeho úst klikatým tunelem ven do světa, daleko přes vysočinu Saint-Flour, bylo to, jako by křičela hora. A Grenouille se probudil vlastním křikem. Při probouzení tloukl kolem sebe, jako by musel zapudit nečichatelnou mlhu, která ho chtěla zadusit. Byl k smrti vyděšen, třásl se po celém těle čirým strachem ze smrti. Kdyby byl výkřik neroztrhl mlhu, byl by se sám v sobě utopil - příšerná smrt. Zamrazilo ho, když si na to vzpomněl. A zatímco ještě tak seděl a třásl se a pokoušel se soustředit zmatené, vyděšené myšlenky, věděl už zcela bezpečně jedno: změní svůj život, i kdyby to bylo jen proto, že by už nikdy nechtěl podruhé snít tak strašidelný sen. Podruhé by to už nepřežil.
Přehodil si přes ramena koňskou houni a vylezl ven pod široké nebe. Venku bylo zrovna dopoledne, dopoledne koncem února. Slunce svítilo. Krajina voněla vlhkým kamením, mechem a vodou. Ve větru už se vznášela jemná vůně sasanek. Dřepl si před jeskyní na zem. Sluneční světlo ho hřálo. Zhluboka vdechoval svěží vzduch. Už ho jenom mrazilo, když si znovu vzpomněl na mlhu, které unikl, ale zachvěl se blahem, když pocítil na zádech teplo. Přece jen bylo dobře, že ještě existuje vnější svět, i kdyby měl být jen pouhým útočištěm. Nelze ani domyslet tu hrůzu, kdyby u východu z tunelu nebyl našel žádný svět! Žádné světlo, žádný zápach, vůbec nic - už jenom tu příšernou mlhu, uvnitř, zevně, všude . . .
Šok ponenáhlu ustupoval. Ponenáhlu se uvolňovalo sevření strachu a Grenouille se začal cítit bezpečněji. K polednímu už zase získal svou starou chladnokrevnost. Přiložil ukazovák a prostředníček levé ruky k nosu a vdechoval mezi hřbety prstů. Cítil vlhký jarní vzduch prostoupený kořennou vůní sasanek. Necítil nižádný pach svých prstů. Otočil ruku a začichal ke dlani. Ucítil teplotu ruky, ale čichově nevnímal nic. Teď si vykasal rozedraný rukáv košile, zabořil nos do ohbí lokte. Věděl, že je to to místo, kde všichni lidé mají svůj vlastní pach. Ale on nevnímal nic. Necítil nic ani v podpaží ani na nohou ani na pohlaví, ke kterému se sklonil, jak daleko to jen šlo. Bylo to groteskní: on, Grenouille, který dovedl vyčenichat na mile každého jiného člověka, nebyl s to čichat své vlastní pohlaví, vzdálené sotva na píď od jeho nosu! Přesto ho nezachvátila panika, ale řekl si po chladné úvaze: "Není tomu tak, že bych nebyl cítit, protože všechno je cítit. To, že necítím svůj vlastní pach, je naopak proto, že od svého narození jsem den ze dne čichal sebe samého, a můj nos proto vůči němu zcela otupěl. Kdybych dokázal oddělit svůj vlastní pach anebo aspoň jeho část a po jisté době odvykání se k němu vrátit, pak bych jej - a tedy také sebe - velice snadno ucítil."
Odhodil koňskou houni a vysvlékl si šaty anebo to, co ještě z jeho šatů zbývalo, ty hadry a cáry. Po sedm dlouhých let je nesvlékl z těla. Musely být prosyceny skrz naskrz jeho pachem. Naházel je na hromadu před vchodem do jeskyně a vzdálil se. Potom vystoupil poprvé po sedmi letech zase na vrchol hory. Tam se postavil na stejné místo, na němž stál tenkrát při svém příchodu, nastavil nos k západu a nechal si svištět vítr kolem nahého těla. Měl v úmyslu se naprosto vyvětrat, tak silně se napumpovat západním větrem - to znamená pachem moře a vlhkých luk -, aby tento pach převládl nad vůní jeho vlastního těla, a tím si vytvořil postupný přechod mezi svou grenouillovskou osobností a svými šaty, a ten pak dokáže jasně vnímat. A aby se mu dostalo co možná nejméně vlastního pachu do nosu, před klonil trup, natáhl krk proti větru tak daleko, jak to jen šlo, a napřáhl paže dozadu. Vypadal jako plavec, krátce před tím, než skočí do vody. V této krajně směšné pozici setrval po několik hodin, přičemž se jeho pokožka, která odvykla světlu a byla bílá

jako červ, zabarvila doruda jako langusta, přesto že slunce bylo ještě slabé. K večeru sestoupil zase k jeskyni. Už zdaleka viděl svou hromádku šatů. Na posledních metrech si zacpal nos a uvolnil ho teprve, když jej sklonil těsně nad onu hromadu. Udělal očichávací zkoušku, jak se jí naučil u Baldiniho, prudce vdechl vzduch a zase ho pomalu nárazovitě vydechoval. Aby zachytil pach, vytvořil oběma rukama nad šaty zvonec, do něhož strčil nos jako srdce zvonu. Dělal všechno možné, aby vyčichal z šatů svůj vlastní pach. Ale pach v nich nebyl. Rozhodně tam nebyl. Bylo v nich tisíce jiných pachů. Pach kamení, písku, mechu, pryskyřice, havraní krve - dokonce i pach salámu, který si před lety koupil v blízkosti Sully, to všechno bylo ještě jasně vnímatelné. Šaty obsahovaly olfaktorický deník posledních sedmi, osmi let. Jen jeho vlastní pach, pach toho, který" je v té době bez přestání nosil, neobsahovaly.
Teď ho přece jen pojala úzkost. Slunce zapadlo. Stál nahý u vchodu do jeskyně, na jejímž tmavém konci po sedm let žil. Vítr studeně foukal a Grenouille mrzl, ale nevšímal si toho, že mrzne, neboť v něm sídlil jiný chlad, totiž strach. Nebyl to stejný strach, jaký pocítil ve snu, ten příšerný strach, že se udusí sebou samým, který' bylo třeba za každou cenu setřást a před nímž ještě mohl uprchnout. To, co teď cítil, byl strach, že se nevyzná sám v sobě. Byl to strach tomuto strachu protikladný. Nemohl před ním uprchnout, ale musel mu vyjít vstříc. Musel - a i když toto poznání bylo hrůzné - bez jakýchkoli pochyb vědět, zda vlastní nějaký pach anebo ne. A sice teď hned. Okamžitě.
Vrátil se zpět do jeskyně. Po. několika metrech už ho obklopovala naprostá temnota, ale vyznal se v ní jako v nejjasnějším světle. Mnohotisíckrát šel touto cestou, znal každý krok a každý zákrut, cítil každý výstupek skály visící ze stropu a každý sebemenší vyčnívající kámen. Najít cestu nebylo obtížné. Obtížné bylo bojovat proti vzpomínce na klaustrofobický sen, který' v něm stoupal jako vlna přílivu stále výše a výše, čím více postupoval kupředu. Ale byl odvážný. To znamená, potíral strachem z toho, že by nevěděl, strach z toho, že by věděl, a podařilo se mu to, protože věděl, že nemá na vybranou. Když dospěl na konec štoly, tam, kde stoupal zával suti, oba druhy strachu z něj spadly. Cítil se klidný. Hlavu měl úplně jasnou a nos nabroušený jako skalpel. Dřepl si, položil si obě ruce na oči a přičichl. Na tomto místě, v tomto odlehlém kamenném hrobě, ležel po sedm dlouhých let. Kdyby nikde jinde na světě, tak tady to po něm vonět muselo. Pomalu vdechoval. Přesně zkoumal. Nespěchal s úsudkem. Čtvrt hodiny zůstal dřepět. Měl neošálitelnou paměť a věděl přesně, jak to páchlo na tomto místě před sedmi lety: kamenně a vlhkým slaným mokrem a tak čistě, že žádná živoucí bytost, ať člověk nebo zvíře, nemohla nikdy na toto místo vkročit... Přesně tak to ale páchlo i teď.
Zůstal ještě chvíli dřepět, úplně klidně a jen tiše pokyvoval hlavou. Potom se otočil a zpočátku přikrčený, a pak, když to výška chodby dovolila, vycházel vzpřímený ven pod širé nebe. Venku si navlékl své hadry /boty mu zplesnivěly už před léty, přehodil si koňskou houni přes ramena a opustil ještě téže noci Plomb du Cantal a vydal se jižním směrem na cestu.

30

Vypadal strašně. Vlasy mu sahaly až po ohbí kolen, tenký vous až k pupku. Nehty vypadaly jako ptačí spáry a na rukou a na nohou, kde už hadry nestačily zakrýt tělo, mu v cárech odpadávala kůže.
První lidé, jež potkal, byli to sedláci na poli poblíž města Pierrefortu, když ho spatřili, před ním s křikem uprchli. V městě samém vyvolal naproti tornu úplnou senzaci. Lidé se po stovkách srocovali, aby na něho čuměli. Někteří ho považovali za uprchlého galejníka. Jiní říkali, že vůbec není opravdový člověk, nýbrž že je to jakási směs člověka a medvěda, jakási lesní bytost. Jeden, který' se kdysi plavil na moři, tvrdil, že vypadá jako příslušník divokého indiánského kmene v Cayenne, který žije na druhé straně velikého oceánu.- Předvedli ho k starostovi města. Tam se k překvapení shromážděných lidí vykázal výučním listem, otevřel ústa a vyprávěl poněkud zajíkavými slovy - neboť to byla první slova, která ze sebe po sedmileté přestávce vypravil - ale docela dobře srozumitelnými, že byl na vandru jako tovaryš přepaden loupežníky, zavlečen do jakési jeskyně a tam vězněn sedm let. V té době že nespatřil ani světlo slunce ani jediného člověka, že ho neviditelná ruka živila tím, že mu spouštěla do temnoty koš a konečně ho osvobodila pomocí žebříku, aniž věděl proč a aniž kdy spatřil své únosce nebo zachránce. Příběh si vymyslel, neboť mu připadal věrohodnější než pravda, a také tomu tak bylo, neboť podobné loupežné přepady se udávaly v horách Auvergne, Languedocu a v Cevennách opravdu nezřídka. Ať" tak či onak, starosta to bez námitek zaprotokoloval a podal zprávu o události markýzovi de la Taillade-Espinasse, lennímu pánovi města a členu parlamentu v Toulouse.
Markýz se už jako čtyřicátník obrátil zády k versailleskému dvorskému životu, uchýlil se na své statky a tam žil pro vědu. Z jeho pera pocházelo významné dílo o dynamickém národním hospodářství, ve kterém navrhoval, aby byly odstraněny veškeré dávky z vlastnictví půdy a zemědělských výrobků a zároveň aby byla zavedena sestupná daň z příjmů, která by nejtvrději postihla ty nejchudší a tak by je přinutila k silnějšímu rozvoji hospodářské aktivity.
Povzbuzen úspěchem této knížečky, sepsal traktát o výchově chlapců a dívek ve stáří od pěti do deseti let a pak se zaměřil na experimentální zemědělství a pokoušel se přenášením býčího semene na různé druhy travin vypěstovat živočišně rostlinného kříženec pro výrobu mléka, jakousi vemena tou rostlinu. Po počátečních úspěších, které mu dokonce umožnily vyrobit jakýsi sýr z travního mléka, který označila vědecká akademie v Lyonu jako sýr s kozí příchutí, i když poněkud hořčí, musel zastavit své pokusy kvůli obrovským nákladům na býčí semeno rozstřikované v hektolitrech po polích. Agrobiologické problémy v něm však nevyvolaly jen zájem o takzvanou hroudu, nýbrž o půdu vůbec a o její vztah k biosféře.
Sotva dokončil praktické práce na vemenaté mléčné rostlině, vrhl se s nezlomným badatelským elánem na velký esej o souvislostech mezi blízkostí Země a vitální silou. Jeho teze zněla, že život se může rozvíjet jenom v jisté vzdálenosti od Země, protože Země sama ustavičně vyzařuje zkázonosný plyn, takzvané fluidum letale, který ochromuje vitální síly a jemuž dříve či později zcela podlehnou. Proto usilují všichni živoucí tvorové vzdálit se růstem od Země, rostou tedy

směrem od ní a nikoli směrem k ní; a proto, když je stáří sehne a opět skloní k Zemi, musejí neodvratně propadnout letálnímu plynu, v nějž se také nakonec sami promění procesem rozkladu po své smrti.
Když se markýz de la Taillade-Espinasse doslechl, že se v Pierrefortu našlo individuum, které po celých sedm let sídlilo v jeskyni - tedy zcela obklopeno zhoubným živlem Země, - byl bez sebe nadšením a okamžitě dal přivést Grenouilla k sobě do laboratoře, kde ho podrobil důkladné prohlídce. Shledal, že jeho teorie je co nejnázorněji potvrzena: fluidum letale už rozrušilo Grenouilla do té míry, že jeho pětadvacetileté tělo vykazovalo zřetelně příznaky stařeckého chátrání. Jedině fakt -tak si to vysvětloval Taillade-Espinasse -, že Grenouille dostával během svého zajetí potravu z rostlin vzdálených od Země, pravděpodobně chléb a ovoce, zabránil jeho smrti. Někdejší zdravotní stav může být nastolen znovu jedině důkladným vyhnáním fluida pomocí ventilačního přístroje přivádějícího vitální vzduch, který vynalezl on sám, Taillade-Espinasse. Takovýto přístroj měl stát na sýpce svého městského paláce v Montpellieru, a jestliže je Grenouille ochoten být k dispozici jako vědecký demonstrační objekt, tak jej nejenom zbaví beznadějného zamoření zemním plynem, ale dá mu ještě slušnou peněžitou odměnu ...
O dvě hodiny později seděli ve voze. Ačkoli silnice byly v pramizerném stavu, urazili čtyřiašedesát mil do Montpellieru za necelé dva dny, neboť markýzovi nemohl nikdo zabránit, aby navzdory pokročilému stáří nepobízel bičem kočího i koně a osobně nepomáhal, když se zlomila rozvora nebo když se polámala pera; byl tak nadšen svým objevem, tak dychtil představit jej co nejdříve učené veřejnosti. Grenouille naproti tomu nesměl ani jednou vystoupit z kočáru. Musel sedět ve svých hadrech, zachumlán do přikrývky nasáklé vlhkou zemí a hlínou. Během cesty dostal k jídlu jenom syrovou kořenovou zeleninu. Markýz doufal, že tím způsobem dokáže uchovat ještě chvíli zamoření zemským fluidem v ideálním stavu.
Když přijeli do Montpellieru, dal odvést okamžitě Grenouille do sklepa svého paláce, rozeslal pozvánky veškerým členům lékařské fakulty, spolku botaniků, zemědělské škole, chemicko-fyzikální jednotě zednářské lóže a ostatním učeným společnostem, kterých bylo ve městě více než tucet. A o několik dní později - přesně týden poté, co opustil svou horskou samotu - stál Grenouille na podstavci ve velké aule univerzity v Montpellieru a byl představen jako vědecká senzace roku shromáždění, které čítalo několik set hlav.
Ve své přednášce ho označil Taillade-Espinasse za živoucí důkaz správnosti teorie o letálním fluidu Země. Zatímco mu postupně strhával z těla hadry, vysvětloval zhoubný účinek, který měl ničivý plyn na Grenouillovo tělo: tady je vidět puchýřky a jizvy, způsobené popálením plynem; tam na prsou onen veliký rudě lesklý plynový karcinom; všude po celém těle rozklad kůže; a dokonce i zřetelné fluidální zmrzačení kostry, které se projevuje jako koňská noha a hrb. Také vnitřní orgány, jako slezina, játra, plíce, žlučník a zažívací trakt jsou těžce poškozeny, jak nade vší pochybnost prokázala analýza vzorku stolice, který je v misce u nohou demonstranta a každý si jej může prohlédnout. Proto lze souhrnně říci, že ochrnutí vitálních sil, které způsobilo sedmileté zamoření fluidem letale Taillade', už pokročilo tak daleko, že demonstrant -jehož zevnějšek už ostatně vykazuje příznačné krtkovité rysy - může být označen spíše za bytost zasvěcenou smrti než životu. Přesto si referent troufá tvrdit, že tohoto člověka zasvěceného smrti dokáže pomocí ventilační terapie kombinované s vitální dietou během týdne postavit na nohy tak dalece, že příznaky pro naprosté vyléčení budou každému zcela zjevné, a vyzývá přítomné shromáždění, aby se po týdenní lhůtě samo přesvědčilo o úspěchu této prognózy, která pak ovšem bude muset být považována za platný důkaz pro správnost teorie o letálním fluidu Země.
Přednáška měla obrovský úspěch. Učené obecenstvo referentovi bouřlivě tleskalo a pak defilovalo kolem podstavce, na němž stál Grenouille. Ve své konzervované zchátralosti a se starými jizvami a zmrzačeními vypadal opravdu tak impozantně strašně, že ho už každý považoval za napůl zetlelého a beznadějně ztraceného, ačkoli on sám se cítil naprosto zdráv a silen. Někteří pánové ho odborně proklepávali, proměřovali, dívali se mu do úst a do očí. Někteří se na něho obraceli s otázkami a ptali se ho na život v jeskyni a na to, jak se teď cítí. Přísně se však držel příkazů, které mu udělil markýz, a odpovídal na takové otázky jenom přiškrceným zachroptěním, přičemž oběma rukama bezmocně ukazoval na hrtan a tím dával najevo, že i ten je už rozežrán fluidem letale Taillade.
Na konci představení ho Taillade-Espinasse zase zabalil a odvezl domů na sýpku svého paláce. Tam ho za přítomnosti několika vybraných doktorů lékařské fakulty zavřel do ventilačního přístroje na vitální vzduch, do posady sroubené z těsně k sobě přiléhajících smrkových prken, která byla provětrávána pomocí nasávacího komínu, vyčnívajícího daleko nad střechou a přivádějícího horský vzduch prostý letálního plynu, jenž byl pak zase vypouštěn s pomocí kožené ventilační klapky umístěné na dně posady. Zařízení bylo udržováno v provozu zástupem sluhů, kteří se ve dne v noci starali o to, aby se ventilátory vestavěné do komína nezastavily. A zatímco Grenouille byl tímto způsobem obklopen ustavičně očišťujícím proudem vzduchu, byly mu vždycky po hodině podávány malými dvojitými dvířky vestavěnými po straně dietní potraviny, které vznikaly daleko od země: holubí polévky, skřivánčí paštiky, ragú z divokých kachen, zavařené ovoce ze stromů, chléb z druhů pšenice, které vyrostly do mimořádné výšky, pyrenejské víno, kamzičí mléko a krém z vajec slípek, chovaných v podkroví paláce.
Po pět dní trvala tato kombinovaná odmořovací a revitalizační kůra. Potom dal markýz zastavit ventilátory a odvést Grenouille do umývárny, kde ho několik h(,din namáčeli do lázní z vlažné dešťové vody a konečně od hlavy k patě umyli mýdlem z ořechového oleje z andského města Potosí. Ostříhali mu nehty na nohou a na rukou, vyčistili zuby plaveným dolomitským vápnem, oholili ho, přistřihli a učesali mu vlasy, nakadeřili a napudrovali ho. Byl objednán krejčí i švec a Grenouille dostal hedvábnou košili s bílým jabotem a bílými krajkami na manžetách, hedvábné punčochy, kabát, kalhoty a vestu z modrého sametu a krásné černé kožené boty s přezkami, pravá bota obratně skrývala zmrzačenou nohu. Markýz sám mu vlastnoručně milostivě pokryl bílým mastkovým zásypem zjizvený obličej, nanesl mu na rty a tváře karmazínovou červeň a dodal s pomocí měkké tužky z uhlí z lipového dřeva obočí opravdu ušlechtilou klenbu. Potom ho navoněl svým osobním parfémem, dosti jednoduchou fialkovou vůní, poodstoupil o několik kroků a potřeboval dlouhou dobu na to, aby vyjádřil své nadšení slovy.

"Monsieur," spustil konečně, "jsem nadšen sám sebou. Jsem dojat svou vlastní genialitou. Nikdy jsem sice nepochyboval o správnosti své fluidální teorie; ovšemže ne; ale přímo mnou otřáslo, že mi byla tak nádherně potvrzena v praktické terapii. Byl jste zvířetem a udělal jsem z vás člověka. Je to přímo božský čin. Dovolte, abych byl pohnut! - Předstupte před toto zrcadlo a podívejte se na sebe! Poprvé v životě poznáte, že jste člověk! Žádný obzvlášť mimořádný nebo nějak vynikající člověk, ale přece jen docela ucházející! Jděte, monsieur, podívejte se na sebe a obdivujte zázrak, který jsem na vás uskutečnil."
Bylo to poprvé, že někdo oslovil Grenouilla monsieur.
Přistoupil před zrcadlo a podíval se do něho. Až do tohoto okamžiku se ještě nikdy nepodíval do zrcadla. Viděl před sebou pána v jemném modrém oděvu s bílou košilí a hedvábnými punčochami a instinktivně se přikrčil tak, jako se vždycky krčíval před takovýmito vznešenými pány. Vznešený pán se ale přikrčil také a když se Grenouille zase napřímil, udělal vznešený pán totéž a potom oba strnuli a upřeně se na sebe dívali.
Co Grenouille překvapovalo nejvíc, byl fakt, že vypadá tak neuvěřitelně normálně. Markýz měl pravdu: nevypadal nijak zvlášť dobře, ale nebyl ani obzvláště ošklivý. Byl trošku malý, vypadal poněkud nemotorně, obličej měl poněkud bezvýrazný, zkrátka jako tisíce jiných lidí. Kdyby teď sešel dolů na ulici, nikdo by se za ním neotočil. Ani jemu samotnému by takový člověk, jakým byl teď, nebyl nijak nápadný, kdyby ho potkal. Jedině snad, že by cítil, že tento někdo kromě fialek voní stejně málo jako pán v zrcadle a on sám, který stojí před zrcadlem.
A přesto tomu nebylo ani deset dnů, co se před ním rozutekli sedláci, když ho viděli. Necítil se tenkrát nijak jinak než teď, a teď, když zavřel oči, se necítil ani trochu jinak než tenkrát. Vdechl vzduch, který stoupal po jeho těle, a ucítil špatný parfém a samet a čerstvý klih kůže z bot; ucítil hedvábí, pudr, líčidla, jemnou vůni mýdla z Potosí. A náhle věděl, že z něj neudělala normálního člověka holubí polévka a celý ten hokus pokus s ventilací, nýbrž jedině a pouze těch pár kousků oděvu, střih vlasů a troška té kosmetické maškarády.
Otevřel oči, zamžoural a viděl, jak na něj zamžoural i monsieur v zrcadle a jak se kolem jeho karmínově rudých rtů mihl drobný úsměv, úplně tak, jako by mu chtěl naznačit, že mu není zcela nesympatický. A také Grenouille shledával, že monsieur v zrcadle, tato za člověka převlečená, maskovaná postava bez vůně, má cosi do sebe; přinejmenším se mu zdálo, jako by mohla - kdyby se jen trošku zdokonalila její maska - zapůsobit na vnější svět tak, jak by byl Grenouille sám od sebe nikdy neočekával. Přikývl postavě a viděl, že zatímco mu přikývla také, kradmo nadula nozdry ...

31

Příštího dne - markýz se právě chystal, že ho seznámí s nejnutnějšími pózami, gesty a tanečními kroky pro nadcházející vstup do společnosti - předstíral Grenouille záchvat závratí a složil se, zdánlivě naprosto vysílen a jako by mu hrozilo udušení, na divan. Markýz byl úplně bez sebe. Svolával služebnictvo, volal, aby přinesli vějíře a přenosné ventilátory, a zatímco sluhové spěchali, poklekl ke Grenouillovi, přivíval mu vzduch kapesníčkem nasáklým fialkovou vůní a zapřísahal ho a přímo žebronil, aby se přece vzpamatoval, aby zrovna teď nevydechl duši, nýbrž aby, pokud je to jen trošku možné, vyčkal ještě do pozítří, protože jinak je ohroženo na nejzazší míru přežití teorie letálního fluida.
Grenouille se svíjel a kroutil, sípěl, sténal, máchal rukama a odstrkoval kapesníček a konečně se velmi dramaticky skulil z divanu a zalezl do nejodlehlejšího kouta pokoje. "Tenhle parfém ne!" zvolal jako z posledních sil, "tenhle parfém ne, ten mě zabije!" A teprve když Taillade-Espinasse vyhodil kapesníček z okna a svůj rovněž fialkami vonící kabát odhodil do sousedního pokoje, nechal Grenouille pomalu odeznívat svůj záchvat a vyprávěl postupně se uklidňujícím hlasem, že jako parfumér má profesionálně citlivý čich a že už odjakživa, ale obzvláště teď, v období, kdy se uzdravuje, prudce reaguje na jisté parfémy. Že právě vůně fialky, jinak samo o sobě něžného kvítka, ho tak silně odpuzuje, si dovede vysvětlit jenom tím, že parfém markýzův obsahuje vysoký podíl výtažku z kořene fialky, který' pro svůj podzemní původ působí zhoubně na letálně fluidálně napadenou osobu, jako je Grenouille. Už včera při první aplikaci vůně se mu zatočila hlava, a dnes, když znovu ucítil tu vůni fialkového kořene; měl pocit, jako by ho někdo srážel zpátky do příšerné dusné podzemní díry, ve které po sedm let vegetoval. Jeho přirozenost se proti tornu vzbouřila, jinak se to nedá říci, neboť když mu umění pana markýze umožnilo, aby žil jako člověk ve fluida prostém vzduchu, raději by okamžitě zemřel, než aby se ještě jednou vydal v plen nenáviděnému fluidu. Ještě teď se v něm všechno svírá, když si jen vzpomene na parfém z toho kořene.
Pevně však doufá, že by se okamžitě zase uzdravil, kdyby mu markýz dovolil navrhnout vlastní parfém k naprostému vypuzení fialkové vůně. Pomýšlí přitom na obzvlášť lehký parfém se vzdušnou notou, který' by se skládal hlavně z přísad vzdálených od Země, jako z vody, z mandlových a pomerančových květů, eukalyptu, oleje ze smrkového jehličí a cypřišového oleje. Jenom stříknout trošku této vůně na jeho šaty, jenom pár kapek na krk a tváře, a byl by jednou provždy vyzbrojen proti opakování onoho trapného záchvatu, který ho právě přepadl...
To, co tu pro srozumitelnost reprodukujeme v uspořádané nepřímé řeči, byl ve skutečnosti půlhodinový, kašláním a hekáním a dušností přerušovaný drmolivý příval slov, který Grenouille podmalovával chvěním a gestikulací a koulením očí. Na markýze to udělalo silný dojem. Ještě více než symptomatika utrpení ho přesvědčila jemná argumentace jeho chráněnce, která byla přednesena zcela v duchu teorie letálního fluida. Přirozeně že to byl ten fialkový parfém. Odporně blízký Zemi, ba dokonce výrobek z podzemní části rostliny! Možná že už je tím infikován i on sám, protože tento parfém používá mnoho let. Neměl vůbec potuchy, že se každým dnem touto vůní přibližuje stále více k smrti. Dna, strnulost šíje, ochablost pohlavního údu, hemeroidy, tlak v uších, zkažený zub - všechno to pochází nepochybně od toho smradu fluidem prosyceného kořene fialky. A tenhle malý hloupý človíček, ta hromádka neštěstí támhle v rohu pokoje ho k tomu přivedla. Byl dojat. Nejraději by byl k němu přistoupil, byl by ho zvedl a přitiskl ke svému osvícenému srdci. Ale obával se, že ještě stále voní po fialkách, a tak znovu zavolal sluhy a přikázal, aby odstranili z domu všechen

fialkový parfém, aby vyvětrali celý palác a rovněž ve ventilátoru s vitálním vzduchem provětrali jeho šaty a Grenouilla aby okamžitě odnesli v jeho nosítkách k nejlepšímu parfumérovi ve městě. Právě toho chtěl Grenouille svým záchvatem dosáhnout.
Voňavkářství mělo v Montpellieru starou tradici, a ačkoli v nedávné době ve srovnání s konkurenčním městem Grasse poněkud upadlo, žilo ve městě přece jen ještě několik dobrých mistrů parfumérů a rukavičkářů. Nejváženější mezi nimi, jistý Runel, prohlásil s ohledem na obchodní styky s domem markýze de la Taillade-Espinasse, jemuž dodával mýdla, oleje a parfémy, že je ochoten učinit tak neobvyklý krok a na hodinu postoupit svůj ateliér tomu podivnému pařížskému voňavkářskému tovaryši, který k němu byl přinesen v nosítkách. Ten si nedal vůbec nic vysvětlovat, nechtěl ani vědět, kde co najde, řekl, že prý' se vyzná, že si sám poradí; a zamkl se v dílně a zůstal tam déle než hodinu, zatímco Runel se správcem markýzova domu zašel na pár sklenek vína do krčmy a tam se dověděl, proč jeho fialkový parfém v markýzově domě už nechtějí ani cítit.
Runelova dílna a krám nebyly zdaleka tak bohatě vybaveny jako svého času Baldiniův obchod s vonnými látkami v Paříži. S těmi několika květinovými oleji, vodičkami a kořením by byl nemohl průměrný parfumér dělat žádné velké divy. Ale Grenouille rozeznal prvním čenichavým nadechnutím, že látky, které tu jsou po ruce, naprosto postačí pro jeho účely. Nechtěl stvořit žádný velkolepý parfém; nechtěl namíchat žádnou prestižní voňavku jako tenkrát pro Baldiniho, takovou, která by vynikla v moři prostřednosti a přilákala lidi. Ani prostinká voňavčička z pomerančových květů, jak slíbil markýzovi, nebyla jeho vlastním cílem. Běžné silice z neroli, eukalyptu a cypřišového listí měly jenom zakrýt vlastní vůni, kterou měl v úmyslu vyrobit: vůni člověčiny. Chtěl si přivlastnit pach lidí, který' sám nevlastnil, i kdyby to prozatím měla být jen špatná náhražka. Přirozeně, abstraktní lidský pach neexistuje, stejně tak jako neexistuje abstraktní lidská tvář. Každý člověk páchne jinak, nikdo to přece nevěděl lépe než Grenouille, který znal tisíce a tisíce individuálních pachů a už od narození rozeznával lidi čichem. A přece - existuje parfumistické základní téma lidského pachu, ostatně dosti jednoduché: potově mastné, sýrově nakyslé, celkem hodně odporné základní téma, které lpí stejně na všech lidech a nad nímž se teprve v jemnějším rozlišení vznáší obláček jakési individuální aury.
Ale tuto auru, tuto navýsost komplikovanou nezaměnitelnou šifru osobního pachu není ovšem většina lidí schopna vnímat. Většina lidí neví, že ji vůbec má, a kromě toho dělá vše, aby ji skryla pod šaty anebo pod módními umělými vůněmi. Jenom ona základní vůně, onen primitivní lidský výpar je jim důvěrně znám, jen v něm žijí a cítí se v bezpečí a jen ten, kdo vydává ten odporný všeobecný pach, je jimi považován za sobě rovného.
Byl to zvláštní parfém, jejž Grenouille toho dne vytvořil. Podivnější parfém dosud na světě ještě nebyl. Nevoněl jako parfém, nýbrž jako člověk, který voní. Kdyby byl někdo ucítil tento parfém v temné místnosti, byl by si myslel, že tam stojí druhý člověk. A kdyby jej byl použil nějaký člověk, který sám voněl člověčinou, pak by nám pachově tento člověk připadal jako dva lidé, anebo ještě hůře, jako obludná zdvojená bytost, jako postava, kterou už nelze jednoznačně identifikovat, protože se jeví rozplizle a neostře, jako obraz na dně jezera, na jehož hladině se zachvívají vlnky.
Aby napodobil tuto lidskou vůni - velice nedostatečně, jak sám věděl, ale přece dost obratně, aby jiné oklamal -, vyhledal si Grenouille v Runelově dílně nejneobvyklejší přísady.
Za prahem dveří, které vedly na dvůr, byla hromádka ještě dosti čerstvého kočičince. Vzal si ho půl lžičky a s několika kapkami octa a trochou roztlučené soli jej dal do mixovací láhve. Pod pracovním stolem našel kousek sýra zvíci nehtu na palci, který tam zřejmě spadl Runelovi při jídle. Byl už dost starý a začínal se rozkládat a vydával štiplavě ostrý zápach. Z víka kádě se sardinkami, která stála v zadní části krámu, seškrábal trošku čehosi, páchnoucího zatuchlou rybinou, smísil to se shnilým vejcem a kastorem, s amoniakem, muškátem, nastrouhaným rohem a přiškvařenou vepřovou kůží najemno rozdrobenou. K tomu přidal relativně značné množství cibetu, smíchal tyto příšerné přísady s lihem, nechal je louhovat a pak všechno přefiltroval do jiné láhve. Odvar zapáchal přímo katastrofálně. Smrděl jako stoka, jako hniloba, a když se smísily zamáváním vějířku jeho výpary s čistým vzduchem, bylo to, jako by člověk stál za parného letního dne v Paříži v rue aux Fers, na rohu rue de la Lingerie, kde se střetají pachy z Tržnice, ze hřbitova Nevinných a z přeplněných domů.
Na tuto hrůznou základnu, která. sama o sobě páchla spíše po zdechlině než po člověku, položil Grenouille vrstvu olejovitě čistých vůní: mátu peprnou, levanduli, terpentýn, citrón, eukalyptus, a ztlumil je buketem jemných květinových olejů, jako je geránie, růže, pomerančový květ a jasmín, a příjemně je překryl. Po dalším zředění lihem a troškou octa nebylo už z původního základu směsi cítit nic odporného. Latentní smrad se čerstvými přísadami vytratil až do neznatelná, odpornost byla zkrášlena vůní květin, stala se dokonce téměř zajímavou a rozklad už kupodivu vůbec nebyl cítit, a to ani v nejmenším. Naopak se zdálo, jako by z parfému vycházela silná okřídlená vůně života.
Grenouille nalil odvar do dvou flakónů, které zazátkoval a strčil do kapsy. Potom vymyl láhve, hmoždíře, trychtýře a lžíce pečlivě vodou, vydrhl je olejem z hořkých mandlí, aby smazal veškeré pachové stopy, a pak vzal druhou mixovací láhev. V ní honem zkomponoval jiný parfém, jakousi kopii předcházejícího, který se. rovněž skládal ze svěžích a libovonných prvků, jehož základem však už nebyl pekelný odvar, nýbrž úplně konvenčně trochu pižma, ambry, trošičku cibetu a oleje z cedrového dřeva. Sám o sobě voněl naprosto jinak než předcházející parfém - plytčeji, bezúhonněji, méně chorobně -, neboť mu chyběla složka napodobeného lidského pachu. Ale kdyby jej použil obyčejný člověk a vůně se smísila s jeho vlastním pachem, pak by se už nedal rozeznat od parfému, který Grenouille vytvořil výhradně pro sebe.
Když nalil i druhý parfém do flakónů, vysvlékl se donaha a postříkal své šaty prvním parfémem. Pak si jej jemně vetřel do podpaží, mezi prsty na nohou, na pohlaví, na prsa, na krk, na uši a na vlasy, zase se oblékl a opustil dílnu.

32

Když vykročil na ulici, přepadl ho náhle strach, neboť věděl, že poprvé v životě šíří kolem sebe lidský pach. Jemu samotnému se zdálo, že smrdí, že zcela odporně smrdí. A nedovedl si představit, že by jiní lidé rovněž neshledávali jeho pach smradlavým, a neodvažoval se jít rovnou do výčepu, kde na něho čekali Runel a správce markýzova domu. Připadalo mu méně riskantní vyzkoušet si novou auru napřed v anonymním prostředí.
Kradl se nejužšími a nejtemnějšími uličkami dolů k řece, kde měli koželuzi a barvíři své dílny a provozovali svou páchnoucí živnost. Když ho někdo potkal anebo když šel kolem průjezdu domu, kde si hrály děti anebo před nímž seděly staré ženy, přinutil se, aby šel pomaleji a nesl svůj pach ve velkém uzavřeném oblaku kolem sebe.
Od mládí byl zvyklý na to, že když ho lidé míjeli, nebrali ho vůbec na vědomí, nikoli proto, že by jím pohrdali - jak se kdysi domníval -, nýbrž proto, že nezpozorovali nic z jeho existence. Kolem něho nebyl žádný prostor, žádné vlnobití, které by tak jako jiní lidé šířil do atmosféry, žádný stín, takříkajíc, který by mohl vrhnout na tvář jiných lidí. Jenom když se přímo s někým srazil v tlačenici anebo zcela znenadání na rohu ulice, potom byl na krátký okamžik vzat na vědomí; a dotyčný člověk většinou se zděšením odstoupil o krok, zíral na Grenouilla po několik vteřin, jako by viděl bytost, která by vlastně neměla existovat, bytost, která ačkoliv je nesporně tady, jakýmsi podivným způsobem není přítomná. A potom zmizel a v příštím okamžiku na něho zase zapomněl...
Teď ale, v ulicích Montpellieru, Grenouille cítil a jasně viděl - pokaždé když to spatřil znovu, proběhl jím prudký pocit hrdosti -, že na lidi jaksi zapůsobil. Když šel kolem jakési ženy, která se skláněla přes obrubeň kašny, všiml si, jak na okamžik zvedla hlavu, aby se podívala, kdo tu je, a potom, zřejmě uklidněna, zase věnovala pozornost vědru. Jakýsi muž, který k němu stál obrácen zády, se otočil a chvíli se za ním zvědavě díval. Děti, které potkával, se vyhýbaly - nikoli ustrašeně, nýbrž proto, aby mu udělaly místo; a dokonce když náhle vyběhly z průjezdů domů a znenadání se s ním střetly, nepolekaly se, nýbrž proklouzly kolem něho, jako by to považovaly za samozřejmé, jako by už tušily, že se jeho osoba blíží.
Několika takovýmito setkáními se naučil přesněji hodnotit sílu a působnost své nové aury a stal se sebevědomějším a vyzývavějším. Přistupoval rychleji k lidem, těsněji je míjel, dokonce poněkud rozpřáhl paže a jako náhodou se dotkl paží chodce. Jednou jakoby nedopatřením vrazil do muže, kterého chtěl předejít. Zůstal stát, omluvil se a muž, který by se ještě včera při Grenouillově náhlém příchodu zastavil, jako kdyby do něho udeřil hrom, se zatvářil, jako by se nic nestalo, přijal omluvu, dokonce se mírně usmál a poklepal Grenouillovi na rameno.
Opustil uličky a vyšel na náměstí před dómem Saint-Pierre. Zvony zvonily. Po obou stranách portálu se tlačili lidé. Právě končil svatební obřad. Chtěli vidět nevěstu. Grenouille tam zaběhl a zamíchal se mezi dav. Tlačil se, zavrtával se do davu, chtěl tam, kde stáli lidé nejhustěji namačkáni, měli kolem něho být co nejblíže, na dotek, chtěl jim přímo pod nos rozprostřít svůj vlastní pach. A uprostřed tlačenice rozpřáhl ruce a rozkročil se a prudce si rozepnul límec, aby se pach mohl bez překážky linout z jeho těla... A jeho radost byla bezmezná, když zjistil, že ostatní si ničeho nevšímají, naprosto ničeho, že všichni tihle muži a ženy a děti, kteří stojí namačkáni kolem něho, se dají tak snadno oklamat a jeho pach spančovaný z kočičince, sýra a octa vdechují jako pach sobě rovného a jeho, Grenouilla, kukaččí plemeno ve svém středu, přijímají jako člověka mezi lidmi.
U kolenou ucítil jakési dítě, malé děvčátko, které bylo zaklíněno mezi dospělými lidmi. Zvedl je do výše s pokryteckou starostlivostí a vzal si je na ruku, aby lépe vidělo. Matka to nejen strpěla, ale dokonce mu poděkovala a holčička výskala radostí.
Tak stál Grenouille aspoň čtvrt hodiny v lůně davu a cizí dítě měl přitisknuté na svatouškovskou hrud. A zatímco táhl kolem průvod svatebčanů, doprovázený duněním zvonů a jásotem lidí, na něž se snesl déšť mincí, propukl v Grenouillovi jiný jásot, černý jásot, zlý triumfální pocit, který ho roztřásl a opájel jako záchvat chlípnosti, a musel se ovládat, aby jej nerozstříkl jako jed a žluč na všechny ty lidi a aby jim jásavě nevykřikl do tváře: že z nich nemá žádný strach; ba že k nim necítí ani nenávist, nýbrž jimi z celého srdce pohrdá, protože jsou hloupí, až to smrdí; protože se od něho dají obelhávat a oklamávat; protože nejsou ničím a on je vším! A jako na výsměch přitiskl k sobě dítě úžeji, uvolnil se a křičel s ostatními sborem: "Ať" žije nevěsta! Ať" žije nevěsta! Ať" žije nádherný pár!"
Když se svatebčané vzdálili a když se dav začal rozcházet, vrátil dítě matce a vešel do kostela, aby se zotavil ze svého vzrušení a odpočinul si. V nitru dómu byl vzduch naplněn kadidlem, které v studených chuchvalcích prýštilo ze dvou kadidelnic po obou stranách oltáře a jako dusivá přikrývka se kladlo na jemnější pachy lidí, kteří tam před chvilkou ještě seděli. Grenouille se posadil do lavice pod kůrem.
Náhle se ho zmocnila velká spokojenost. Vůbec ne opilá spokojenost, jakou pociťoval tenkrát v lůně hory při svých osamělých orgiích, nýbrž velice chladná a střízlivá spokojenost, jakou rodí vědomí vlastní moci. Teď věděl, čeho je schopen. S nejnepatrnějšími pomocnými prostředky díky vlastnímu géniu napodobil pach člověka a hned napoprvé jej vystihl tak dobře, že se jím dalo oklamat dokonce i dítě. Teď věděl, že dovede ještě mnohem víc. Věděl, že dovede tento pach vylepšit. Dokáže vytvořit vůni, která bude nejenom lidská, nýbrž nadlidská, andělskou vůni, tak nepopsatelně dobrou a životnou, že ten, kdo ji ucítí, bude okouzlen a bude muset milovat z celého srdce Grenouilla jako nositele této vůně.
Ano, budou ho muset milovat, když budou v zajetí jeho vůně, a nejen přijímat jej jako sobě rovného, budou ho milovat až k zešílení, až k obětování vlastní bytosti, budou se zachvívat rozkoší, křičet, plakat nadšením, aniž by věděli proč, budou klesat na kolena jako pod chladným kadidlem Božím, jen když ucítí jeho, Grenouilla! Chtěl být všemocným bohem vůně, tak jako jím byl ve svých fantaziích, ale teď jím chtěl být ve skutečném světě a nad skutečnými lidmi. A věděl, že je to v jeho moci. Neboť lidé mohou zavřít oči před velikostí, před hrůzností, před krásou a mohou zavřít uši před melodiemi anebo omamujícími slovy. Ale nemohou se ubránit vůni. Neboť vůně je sestrou dechu. S ním vchází do lidí, nemohou se jí ubránit, chtějí-li žít.
A přímo do nich vchází vůně, přímo do srdce a kategoricky tam rozhoduje o náklonnosti a pohrdání, o hnusu a libosti,

lásce a nenávisti. Kdo ovládá pachy, ten ovládá srdce lidí.
Grenouille seděl úplně uvolněně na lavici v dómu Saint-Pierre a usmíval se. Neměl euforickou náladu, když pojal plán, že bude ovládat lidi. V jeho očích nebylo šílené plápolání a žádná bláznivá grimasa mu nekřivila tvář. Nebyl beze smyslů. Byl tak jasného a veselého ducha, že se ptal sám sebe, proč to vůbec chce. Ale říkal si, že to chce proto, že je skrz naskrz zlý. A přitom se usmíval a byl velice spokojený. Vypadal úplně nevinně, jako člověk, který je šťastný. Chvíli tak zůstal sedět v nábožném mlčení a vdechoval hlubokými doušky vzduch nasycený kadidlem. A opět mu přelétl po tváři veselý úsměv: jak mizerně voní tenhle Bůh! Jak směšně špatně byla udělána vůně, kterou tenhle Bůh nechal ze sebe stoupat. Nebyla to ani pravá vůně kadidla, co se kouřilo z kadidelnic. Byla to špatná náhražka, zfalšovaná lipovým dřevem a skořicovým prachem a ledkem. Bůh smrděl. Bůh byl malý ubohý smraďoch. Byl podveden, tenhle Bůh. Anebo byl sám podvodníkem, nejinak než Grenouille -jenže mnohem horším podvodníkem!

33

Markýz de la Taillade-Espinasse byl nadšen novým parfémem. Řekl, že dokonce i pro něho jako objevitele letálního fluida je překvapivé vidět, jak eklatantní vliv má na všeobecný stav individua tak podřadná a prchavá věcička, jakou je parfém, a to podle toho, zda je svým původem úzce spjatá se Zemí a nebo zda je od Země vzdálená. Grenouille, který tu ještě před několika málo hodinami ležel bledý a blízek mdlobám, vypadá teď svěží a kvetoucí, jak jen může vypadat zdravý člověk jeho stáří, ba je možno říci, že - s veškerými výhradami, které je třeba vzít v úvahu u muže jeho stavu a jeho nepatrného vzdělání -získal dokonce cosi jako osobnost. Každopádně se Taillade-Espinasse zmíní o tomto případu v kapitole o vitální dietetice ve svém pojednání k teorii letálního fluida, které v nejbližší době vyjde. - Prozatím se ale sám navoní tou novou vůní.
Grenouille mu vydal oba flakóny s konvenční květinovou vůní a markýz se jí postříkal. Projevoval vysokou spokojenost z účinku. Připadá mu, jak se přiznal, když byl po léta jako olovem zatížen tou strašlivou fialkovou vůní, jako by mu teď narostla květinová křídla; a nemýlil-li se, tak i ta příšerná bolest v kolenou, stejně tak jako hučení v uších začíná ustupovat; celkem vzato se cítí jako okřídlený, cítí se tonizován a o několik let omládlý. Přistoupil ke Grenouillovi, objal ho a nazval "svým fluidálním bratrem" a dodal, že přitom naprosto nejde o společenské, nýbrž o čistě spirituální oslovení, in conspectu universalitatis fluidi letalis, před nímž - a jedině před ním! - jsou si všichni lidé rovni; a také prý plánuje - a to řekl a odstoupil od Grenouilla, a sice velice přátelsky, ani v nejmenším snad zhnusen, skoro jako by odstupoval od sobě rovného - vbrzku založit internacionální suprastavovskou lóži, jejímž cílem bude naprosto překonat fluidum letale, aby mohlo být v nejkratší době nahrazeno čistým fluidem vitale, a už teď slibuje, že jako jejího prvního proselitu získá Grenouilla. Pak si dal napsat na lístek recepturu květinového parfému, zastrčil si ji do kapsy a daroval Grenouillovi padesát louisdorů.
Přesně týden po své první přednášce představil markýz de la Taillade-Espinasse svého chráněnce znovu v aule university. Nával byl obrovský. Přišel celý Montpellier, nejenom vědecký, ale také a především společenský Montpellier, mezi tím četné dámy, které chtěly vidět bájného jeskynního člověka. A ačkoli Tailladovi protivníci, především zástupci Kruhu přátel botanických univerzitních zahrad' a členové Spolku na podporu agrikultury' zmobilizovali veškeré své přívržence, bylo představení fulminantním úspěchem. Aby připomněl obecenstvu Grenouillův stav před ty'dnem, nechal Taillade-Espinasse kolovat napřed kresby, které ukazovaly jeskynního člověka v celé jeho ošklivosti a zchátralosti. Pak dal předvést nového Grenouilla v krásném sametovém modrém kabátě a hedvábné košili, našminkovaného, napudrovaného a načesaného; a už způsob, jak šel, totiž vzpřímeně a půvabnými kroky a s elegantním pohupováním v bocích, jak úplně bez cizí pomoci vystoupil na podstavec, jak se hluboce uklonil, hned tam a hned zase sem a s úsměvem kynul, způsobilo, že veškeří pochybovači a kritikové zmlkli. Dokonce i přátelé botanických univerzitních zahrad sklíčeně mlčeli. Změna byla příliš oslňující, zázrak, který se tu zřejmě stal, příliš ohromova1: tam, kde se ještě před týdnem krčilo zdivočelé zesurovělé zvíře, stál teď vskutku civilizovaný, ztepilý člověk. , V sále se rozšířila téměř nábožná nálada, a když Taillade-Espinasse zahájil přednášku, zavládlo naprosté ticho. Znovu, rozvíjel svou do omrzení známou teorii o letálním zemském fluidu, potom vysvětloval, jakými mechanickými a dietetickými prostředky je vypudil z těla demonstrovaného muže a nahradil vitálním fluidem, a konečně vyzval všechny přítomné, přátele stejně jako protivníky, aby vzhledem k tak přesvědčivé evidentnosti zanechali odporu proti novému učení a společně s ním, Tailladem-Espinassem, bojovali proti zlému fluidu a uvítali dobré vitální fluidum. Přitom rozevřel náruč a obrátil oči k nebi a mnozí z učených mužů učinili totéž a ženy se rozplakaly.
Grenouille stál na podstavci a neposlouchal. Pozoroval s největším zadostiučiněním účinek zcela jiného fluida, daleko reálnějšího: svého vlastního fluida. Navoněl se totiž velice silně, aby to odpovídalo prostorovým požadavkům auly, a sotva vystoupil na pódium, aura jeho vůně z něho začala mocně vyzařovat. Viděl ji -vskutku ji viděl dokonce na vlastní oči! -, jak zachvacuje diváky sedící v nejpřednějších řadách, jak se šíří dále dozadu a konečně jak dospívá do posledních řad a na galérii. A koho zachvátila - Grenouillovi plesalo srdce radostí -, toho očividně změnila. V zajetí jeho vůně, aniž si to sami uvědomovali, měnili lidé výraz tváře, chování i city. Ten, kdo na něho zpočátku civěl jen s pouhým údivem, pohlížel na něj teď přívětivějšíma očima; kdo setrvával zakloněn ve svém křesle s kriticky svraštělým čelem a významně protaženými koutky úst, ten se teď lehce předklonil a jeho tvář nabyla uvolněného dětského výrazu; a dokonce i v obličejích úzkostlivých, ustrašených a nejcitlivějších posluchači, kteří dokázali snést svého času pohled na něho jen se zděšením a současný pohled snášeli jen se značnou skepsí, se projevovaly náznaky přívětivosti, ba dokonce sympatie, když dospěla jeho vůně až k nim.
Na konci přednášky povstalo celé shromáždění a propuklo ve frenetický jásot. "Ať žije vitální fluidum! Ať" žije Taillade-Espinasse! Ať žije fluidální teorie! Pryč s ortodoxní medicínou!" Tak křičela učená obec Montpellieru,

nejvýznamnějšího univerzitního města francouzského jihu a markýz de Taillade-Espinasse prožíval největší hodiny svého života.
Avšak Grenouille, který' teď sestoupil z podstavce a vmísil se do davu, věděl, že ovace platí vlastně jemu, výhradně jemu, Jeanu-Baptistu Grenouillovi, i když nikdo z těch, kteří jásali v sále, to netušil.

34

Ještě několik týdnů zůstal v Montpellieru. Získal značnou proslulost a byl zván do salónů, kde se ho vyptávali na jeho život v jeskyni a na vyléčení markýzem. Stále znovu musel vyprávět příběh o loupežnících, kteří ho unesli, o koši, který' byl k němu spouštěn, a o žebříku. A pokaždé příběh stále skvěleji vyšperkovával a vymýšlel nové podrobnosti. Tak nabyl zase jistou dovednost v mluvení - ovšem velice omezenou, neboť s řečí to s ním nikdy nebylo valné -a, co pro něho bylo důležitější, naučil se rutinovaněji lhát.
V podstatě, jak zjistil, mohl lidem vyprávět co chtěl. Když k němu už jednou pojali důvěru -a pojímali k němu důvěru s prvním vdechnutím jeho umělého pachu -, pak uvěřili všemu. Nabyl kromě toho určitou jistotu ve společenském vystupování, kterou nikdy předtím neměl. Projevovala se dokonce i tělesně. Vypadalo to, jako by vyrostl. Zdálo se, že se mu hrb zmenšuje. Chodil téměř úplně vzpřímeně. A když byl někým osloven, nepolekal se, neškubl sebou, nýbrž zůstal vzpřímeně stát a vzdoroval pohledům na něho upřeným. Přirozeně se v té době z něho nestal muž velkého světa ani lev salónů anebo suverénní společník. Ale přece jen z něho očividně spadávala sklíčenost a neohrabanost a na jejich místo nastoupilo chování, - které se dalo vykládat jako přirozená skromnost nebo jako lehká vrozená plachost, a to přímo dojímalo mnohé pány a mnohé dámy - tenkrát měli v mondénních kruzích slabost pro přirozenost a pro jistý neotesaný šarm.
Začátkem března si sbalil věci a vydal se jednoho dne záhy zrána tajně na cestu, sotvaže se otevřely městské brány. Byl oděn do nenápadného hnědého kabátu, který si den předtím zakoupil u vetešníka, a na hlavě mu seděl ošumělý klobouk, který' mu napůl zakrýval tvář, Nikdo ho nepoznal, nikdo ho neviděl nebo si ho nepovšiml, neboť se toho dne obezřetně vzdal svého parfému. A když po něm dal markýz k polednímu pátrat, všichni se dušovali, že sice viděli spoustu lidí, jak opouštějí město, ale rozhodně mezi nimi nebyl ten známý jeskynní člověk, kterého by si byli určitě všimli. Markýz dal tedy rozhlásit, že Grenouille opustil Montpellier s jeho souhlasem, aby odcestoval z rodinných důvodů do Paříže. V duchu se ovšem strašně zlobil, neboť měl v úmyslu podniknout s Grenouillem turné po celém království, aby získával přívržence pro svou fluidální teorii.
Po jistém čase se však zase uklidnil, neboť jeho sláva se šířila i bez jakéhokoli turné, téměř bez vlastního přičinění. Vycházely dlouhé články o letálním Tailladově fluidu v Journal des Savans a dokonce i v Courier de 1'Europe a z široka daleka přicházeli letálně postižení pacienti, aby se od něho dali léčit. V létě roku 1764 založil první Lóži vitálního fluida, která čítala v Montpellieru sto dvacet členů a zřídila pobočky v Marseilli a Lyonu. Potom se rozhodl, že se odváží skoku do Paříže, aby odtud dobyl celý civilizovaný svět pro svou nauku, ale ještě předtím chtěl, aby propagačně podpořil své tažení, uskutečnit velevýznamný fluidální čin, který' by odsunul do stínu vyléčení jeskynního člověka, stejně jako všechny ostatní experimenty, a tak se dal počátkem prosince doprovodit skupinou neohrožených adeptů při expedici na Pic du Canigou, který' leží na stejném poledníku jako Paříž a je považován za nejvyšší horu Pyrenejí. Markýz, stojící na prahu kmetského věku, se chtěl dát vynést na dva tisíce osm set metrů vysoký vrchol a tam se po tři týdny vystavit nejčiřejšímu, nejčerstvějšímu vitálnímu vzduchu a, jak zvěstoval, hodlal na Štědrý večer zase sestoupit dolů jako čiperný dvacetiletý mladík.
Adepti to vzdali již kousek za Vernetem, posledním lidským sídlištěm na úpatí strašlivého pohoří. Markýze však nemohlo nic odradit. Shodil ze sebe v ledové zimě šaty a pustil se sám do výstupu, přičemž vyrážel jásavé výkřiky. To poslední, co z něho kdy lidé spatřili, byla jeho silueta, která mizela v sněhové bouři a extaticky se zpěvem zdvihala ruce k nebi.
Na Štědrý večer marně čekali učedníci na návrat markýze de la Taillade-Espinasse. Nevrátil se ani jako kmet, ani jako mladík. Ani s příchodem léta příštího roku, když ho nejodvážnější začali hledat a vyšplhali na stále ještě zasněžený vrchol Pic du Canigou, nenalezli z něho nic, ani kus oděvu, ani některý jeho úd, ani kostičku.
Jeho učení to ovšem nijak neuškodilo. Naopak. Brzy se rozšířila pověst, že se na vrcholu hory zasnoubil s věčným vitálním fluidem, že se s ním sloučil a že s ním splynulo a že se nadále neviditelný vznáší ve věčném mládí nad vrcholky Pyrenejí a kdo k němu vystoupí, do toho že rovněž fluidum vejde a zůstane po celý rok ušetřen jakékoli nemoci i procesu stárnutí. Až hluboko do 19. století zastávaly mnohé katedry lékařství Tailladovu fluidální teorii a v četných okultních spolcích byla terapeuticky aplikována. A ještě dnes po obou stranách Pyrenejí, zejména v Perpignanu a Figueras existují tajné lóže tailladistů, kteří se jednou do roka setkávají, aby vystoupili na Pic du Canigou.
Tam zapálí velký oheň, údajně na oslavu slunovratu a na počest svatého Jana -ve skutečnosti ale proto, aby svému mistru, Taillade-Espinassóvi a jeho velikému fluidu holdovali a aby došli života věčného.

Díl třetí

35

Zatímco Grenouille potřeboval pro první etapu své cesty Francií sedm let, urazil druhou etapu za méně než sedm dní. Nevyhýbal se už živým silnicím a městům, nedělal už žádné okliky. Měl pach, měl peníze, měl,sebedůvěru a měl

naspěch.
Už večer téhož dne, kdy opustil Montpellier, dospěl do Le Gran-du-Roi, malého přístavního městečka jihozápadně od Aigues Mortes, kde nastoupil na nákladní plachetnici do Marseille. V Marseilli vůbec neopustil přístav, nýbrž okamžitě vyhledal loď, která ho dopravila podle pobřeží dále na východ. O dva dny později byl v Toulonu, po dalších třech dnech v Cannes. Zbytek ušel pěšky. Šel stezkou, která vedla na sever do vnitrozemí, do kopců.
Po dvou hodinách stanul na pahorku a před ním se prostírala na míle daleko rozsáhlá kotlina, jakási obrovská mísa, tvořená krajinou, ohraničená kolem dokola mírně stoupajícími pahorky a strmými horskými řetězy a její rozlehlá kotlina byla pokrytá čerstvě obdělanými poli, zahradami a olivovými háji. Nad touto mísou se vznášelo zcela zvláštní, podivuhodně intimní podnebí. Ačkoli bylo moře tak blízko, že ho bylo vidět ze hřbetů pahorků, neovládalo ovzduší ani moře ani sůl ani písek ani širost, nýbrž tichá odloučenost, zcela tak, jako by byl člověk mnoho dní cesty vzdálen od pobřeží. A ačkoli se směrem na sever táhla veliká pohoří, na nichž ležel a ještě dlouho bude ležet sníh, nebylo tu cítit ve vzduchu nic drsného ani strohého a žádný chladný vítr. Jaro postoupilo mnohem dále než v Montpellieru. Jemný opar překrýval pole jako skleněný příklop. Kvetly meruňky a mandlovníky, teplý vzduch byl prostoupen vůní narcisů.
Na opačném konci veliké mísy, snad ve vzdálenosti dvou mil, leželo nebo lépe řečeno lpělo na svazích město. Z dálky nepůsobilo nijak pompézním dojmem. Nebyl tam žádný mohutný dóm, který' by přečníval domy, jenom malý pahýl kostelní věže, nebyla tam žádná dominující pevnost ani nápadně nádherná budova. Hradby vůbec nevypadaly vzdorovitě, tu a tam vyhřezly některé domy za jejich okruh, především dolů do roviny, a propůjčovaly hranicím města jakýsi rozháraný vzhled. Vypadalo to, jako by městečko bylo příliš často dobýváno a zase osvobozováno, jako by bylo unaveno a nehodlalo budoucím útočníkům klást ještě nějaký vážnější odpor - ale nikoli ze slabosti, nýbrž z nedbalosti anebo dokonce z jakéhosi pocitu síly. Vypadalo, jako by nemělo zapotřebí se nějak holedbat. Ovládalo velikou voňavou mísu u svých nohou a zdálo se, že mu to stačí.
Toto zároveň nevzhledné a sebevědomé místo bylo město Grasse, již po několik desetiletí všeobecně uznávaná výrobní a obchodní metropole pro vonné látky, voňavkářské zboží, mýdla a oleje. Giuseppe Baldini kdysi vyslovoval jeho jméno vždycky s horoucím zanícením. Říkal, že toto město je Římem vůní, zaslíbenou zemí parfumérů, a ten, kdo si tady nevysloužil ostruhy, nemá právo nazývat se parfumérem.
Grenouille shlížel velmi střízlivým pohledem na město Grasse. Nehledal zaslíbenou zemi voňavkářství a srdce mu neplesalo při pohledu na hnízdo, které bylo přilepeno tam naproti na svazích. Přišel proto, že věděl, že se tam může naučit některé techniky, jak získávat vůně, lépe než kdekoli jinde. A tyto techniky si chtěl osvojit, neboť je potřeboval pro své úmysly. Vytáhl z kapsy flakón se svým parfémem, jemně se jím postříkal a vydal se na cestu. Po půl druhé hodině, kolem poledne, byl v Grasse.
Poobědval v hostinci na horním konci města na náměstí aux Aires. Po celé délce náměstí protékal potok, v němž koželuzi prali kůže a potom je rozvěšovali k sušení. Zápach byl tak pronikavý, že leckterému z hostů přecházela chuť k jídlu. Grenouillovi však nikoli. Dobře znal tenhle zápach, dodával mu pocit jistoty. Ve všech městech vyhledával vždycky napřed čtvrti koželuhů. Bylo mu potom, jako by už nebyl cizincem, když vyšel ze sféry zápachu a odtud prozkoumával ostatní oblasti města.
Po celé odpoledne bloumal městem. Bylo neuvěřitelně špinavé, navzdory anebo snad spíše právě pro spoustu vody, která zurčela z desítek pramenů a kašen v nepravidelných potůčcích a stružkách městem dolů a podminovávala i ulice anebo je zaplavovala bahnem. Domy byly v některých čtvrtích tak natěsnány, že pro chodníčky a schodišťátka sotva zbývalo tak na loket šíře a chodci brodící se bahnem museli přecházet těsně kolem sebe. A dokonce i na náměstích a na několika málo širších ulicích se dokázaly povozy navzájem jen tak tak vyhnout.
Přesto ale při veškeré té špíně, při veškeré umouněnosti a stísněnosti praskalo město řemeslnickým shonem. Grenouille při své obchůzce objevil ne méně než sedm mydlářství, více než desítku mistrů rukavičkářů a parfumérů, nespočetné drobnější destilárny, dílny na výrobu pomád, lahůdek a konečně asi tak sedm obchodníků, kteří ve velkém prodávali vůně.
To byli ovšem kupci, kteří disponovali opravdovými velkoobchody s vonnými látkami. Na jejich domech to však bylo sotva vidět. Fasády směrem do ulice vypadaly měšťansky skromně. Ale to, co bylo uskladněno za těmito fasádami, ve špýcharech a obrovských sklepích, sudy s olejem, stohy nejjemnějšího levandulového mýdla, balóny s květinovými parfémy, víny, alkoholy, svitky voňavých kůží, pytle a truhly a bedny nacpané kořením... - Grenouille to cítil do všech podrobností přes silné zdi -, to byly poklady a bohatství, jaké nevlastnila ani knížata: A když bystřeji začichal, prozaickými obchodními a skladovými prostorami obrácenými směrem do ulice, pak objevil, že na zadní straně těchto drobných nenápadných měšťanských domů jsou stavby nejluxusnějšího, druhu. Kolem malých, ale rozkošných zahrad, v nichž se dařilo oleandrům a palmám a kde zurčely překrásné vodotrysky obklopené záhonky, se rozprostírala většinou v podobě písmene U otevřeného směrem na jih, vlastní křídla sídel: v horních poschodích byly ložnice zalité sluncem a vyčalouněné hedvábím, v přízemí pak exotickým dřívím vykládané salóny a jídelny, občas terasovitě vestavěné do zahrad a v nich se opravdu, jak kdysi vyprávěl Baldini, jedlo zlatými příbory z porcelánových talířů.
Panstvo, které bydlilo za těmito skromnými kulisami, páchlo zlatem a mocí, těžkým zajištěným bohatstvím a všichni tím páchli silněji než vše to, co Grenouille v tomto ohledu až dosud na své cestě provincií ucítil.
Před jedním ze zakamuflovaných paláců zůstal delší dobu stát. Dům stál na začátku rue Droite, hlavní třídy, která procházela městem od západu k východu. Nevypadal nijak mimořádně, snad byl trošku širší v průčelí a důstojnější než ostatní budovy, ale vůbec ne impozantní. Před vjezdem stál vůz, z něhož právě skládali sudy. Druhý povoz čekal. Jakýsi muž vešel s papíry do kanceláře, pak z ní zase s jiným mužem vyšel, oba zmizeli v průjezdu. Grenouille stál na protější straně ulice a přihlížel shonu. To, co se tu dělo, ho nezajímalo. Přesto se tu zastavil. Cosi ho zaujalo.
Zavřel oči a soustředil se na pachy, které k němu přilétaly z protější budovy. Byly tam pachy cibule, octa a vína, pak steré těžké pachy skladu, potom pachy bohatství, které vydechovaly zdi jako jemný zlatý pot a konečně pachy

zahrady, která musela ležet na opačné straně domu. Nebylo snadné zachytit tyto jemnější pachy zahrady, neboť se jen v tenkých praménccích táhly přes hřeben střechy dolů na ulici. Grenouille vycítil vůni magnólií, hyacintů, lýkovce a rododendronů...-ale zdálo se, že je tu ještě něco jiného. Cosi vražedně dobrého, co vonělo v této zahradě, vůně tak vybraná, jakou ještě v životě necítil - anebo přece jen -jednou jedenkrát se dotkla jeho nosu ... Musel se téhle vůni ještě více přiblížit.
Uvažoval, zda nemá prostě průjezdem vniknout do usedlosti. Ale mezitím se tam nahromadilo tolik lidí při skládání a kontrolování sudů, že by byl určitě nápadný. Rozhodl se, že se vrátí ulicí a najde si pak nějakou uličku nebo průchod, který snad povede dále po příčné straně domů. Po několika metrech dospěl k městské bráně na začátku rue Droite. Prošel jí, stále směřoval doleva a sledoval s kopce dolů městské hradby. Nedošel daleko a ucítil zahradu, napřed slabě, ještě smíšenou s vůní polí, potom stále silněji. Konečně věděl, že už je zcela blízko. Zahrada sahala k městským hradbám. Byl přímo vedle ní. Když ustoupil o několik kroků zpátky, spatřil přes hradby nejhornější větve pomerančovníku.
Zase zavřel oči. Vůně zahrady ho přepadly, zřetelně a jasně konturované jako barevné stuhy duhy. A jedna z nich, ta nejvzácnější, ta, na níž mu záleželo, byla mezi nimi. Grenouille rozkoší zamrazilo a polilo jej horko. Krev mu stoupla do hlavy jako dopadenému chlapci a ustoupila do středu těla a stoupala znovu a zase ustupovala a nemohl proti tomu nic dělat. Tento útok vůně přišel příliš náhle. Na okamžik, na krátkou dobu nadechnutí, na věčnost se mu zdálo, jako by se čas zdvojnásobil anebo radikálně zmizel, neboť už nevěděl, zda teď je teď a zda tady je tady, anebo zda spíše teď není tenkrát a tady tam, totiž v rue des Marais v Paříži v září roku 1753: vůně, která sem zavála ze zahrady, byla vůně rusovlasé dívky, kterou tenkrát zavraždil. To, že opět našel ve světě tuto vůni, mu vehnalo do očí slzy blaženosti - a k smrti ho vylekalo, že by to snad neměla být pravda.
Jímala ha závrať a poněkud zavrávoral a musel se opřít o zeď a pomalu podle ní sklouzával do dřepu. Tam se soustředil a zkrotil svého ducha a pak začal vdechovat fatální vůni v kratších, méně riskantních vdechnutích. A zjistil, že vůně za zdí se sice extrémně podobá vůni rusovlasého děvčete, ale že není naprosto stejná. Přirozeně pocházela rovněž od rusovlasé dívky, o tom nemohlo být pochyb. Grenouille viděl to děvče před sebou ve své čichové představě jako na obraze: nesedělo klidně, nýbrž poskakovalo sem a tam, rozpalovalo se a zase chladlo, zřejmě hrálo nějakou hru, při které se člověk musí rychle pohybovat a zase honem zůstat stát - s nějakou jinou osobou, která ostatně měla naprosto bezvýznamný pach. Děvče mělo oslnivě bílou plet'. Mělo zelenavé oči. Mělo ve tváři, na krku a na ňadrech pihy.
Vlastně - Grenouillovi se na okamžik zatajil dech, potom mocněji začenichal a pokusil se zapudit čichovou vzpomínku na děvče z rue des Marais ... vlastně tohle děvčátko ještě nemělo ňadra v pravém slova smyslu! Mělo sotva začínající náznak ňader. Mělo nekonečně něžně a jemně vonící, pihami poseté, snad teprve po několik málo dní, snad teprve po několik málo hodin ... vlastně teprve od tohoto okamžiku, teprve začínající vypouklinky ňader. Jiným slovem, děvče bylo ještě dítětem. Ale jakým dítětem!
Grenouillovi vyvstal na čele pot. Věděl, že děti nijak zvlášť nevoní, stejně tak jako zeleně pučící květiny před rozkvětem. Avšak tento téměř ještě zavřený květ za zdí, který nebyl dosud zpozorován nikým jiným než právě teď Grenouillem, vyhání první voňavé výhonky a už teď voní tak omamně nebesky, že až se jednou rozvine v plné nádheře, bude vyluzovat takový parfém, jaký svět ještě nepocítil. Už teď voní lépe, pomyslel si Grenouille, než tenkrát to děvče z rue des Marais. Nikoli tak silně, nikoli tak objemně, ale jemněji, s bohatšími fasetami a zároveň přirozeněji. Za jeden až dva roky ale tato vůně uzraje a bude tak důrazná, že se jí žádný člověk, ať muž či žena, nedokáže ubránit. A lidé budou překonáni; odzbrojeni, budou bezmocně stát před kouzlem této dívky a nebudou vědět proč. A protože jsou hloupí a používají nosy jenom k funění a domnívají se, že všechno a cokoli poznávají očima, řeknou si, že je to proto, že tohle děvče je krásné a graciézní a půvabné. Ve své omezenosti budou vynášet její pravidelné rysy, štíhlou postavu, bezvadná ňadra. A budou říkat, že její oči jsou jako smaragdy a zuby jako perly a údy hladké jako slonovina - a ještě spoustu dalších idiotských přirovnání. A zvolí ji za jasmínovou královnu a pitomí portrétisté ji namalují a lidé budou čumět na její obraz a budou říkat, že je to nejkrásnější žena Francie. A mládenci budou po celé noci sedět pod jejím oknem a výt ke zvukům mandolín... Tlustí bohatí starci budou na kolenou žebrat u jejího otce o její ruku... a ženy každého věku zavzdychají při pohledu na ni a ve spánku budou snít o tom, aby aspoň jediný den vypadaly tak svůdně jako ona. A nikdo z nich nebude vědět, že to není její vzezření, jemuž ve skutečnosti propadli, že to není její údajně neposkvrněná vnější krása, nýbrž jedině a pouze její nesrovnatelná nádherná vůně! Jen on, Grenouille, to bude vědět, jen on sám. Ví to už teď.
Ach! Chtěl tuhle vůni mít! Nikoli tak marným, neohrabaným způsobem jako tenkrát tu vůni děvčete z rue des Marais. Tu přece tenkrát do sebe jen nahltal a tím ji zničil. Nikoli, vůni děvčete za hradbami si chtěl opravdu přivlastnit; chtěl ji z ní stáhnout jako kůži a chtěl ji učinit svou vlastní vůní. Jak se to mělo stát, to ještě nevěděl. Ale měl před sebou přece ještě dva roky času, aby se to naučil. Nemohlo to být v podstatě obtížnější, než uloupit vůni vzácné rostliny.
Vstal. Téměř s nábožným zanícením, jako by opouštěl cosi posvátného anebo spící ženu, se vzdálil přikrčen, tiše, aby ho nikdo neviděl, aby ho nikdo neslyšel, aby nikoho neupozornil na svůj skvostný nález. Tak prchal podle hradeb až na opačný konec města, kde se konečně ztratil dívčí parfém a kde byl opět vpuštěn do města branou des Fénéants. Ve stínu domů se zastavil. Zapáchající opar ulic mu dodal jistoty a napomohl mu zkrotit vášeň, která ho přepadla. Po chvíli se zase úplně uklidnil. Řekl si, že prozatím už nebude chodit do blízkosti zahrady za hradbami. Nebylo to třeba. Příliš ho to vzrušovalo. Květina tam v zahradě poroste bez jeho přičinění, a jakým způsobem se bude vyvíjet, to stejně dobře věděl. Nesměl se v nevhodnou dobu opájet její vůní. Musel se vrhnout do práce. Musel rozšířit své vědomosti a zdokonalit své řemeslné dovednosti, aby byl vyzbrojen na dobu žatvy. Měl teď ještě dva roky čas.

Nedaleko brány des Fénéants v rue de la Louve objevil Grenouille malou voňavkářskou dílnu a zeptal se tam po práci. Ukázalo se, že patron, mistr parfumér Honoré Arnulfi zemřel minulou zimu a že teď jeho vdova, živá černovlasá paní, asi třicetiletá, vede sama obchod s pomocí jednoho tovaryše.
Paní Arnulfiová si dlouho stěžovala na zlé časy a na svou prekérní hospodářskou situaci a pak prohlásila, že si vlastně ani nemůže dovolit druhého tovaryše, na druhé straně však kvůli stále více se hromadící práci by nějakého tovaryše naléhavě potřebovala. Kromě toho pak ve svém domě vůbec nemůže ubytovat druhého tovaryše, ale že má malou chaloupku ve své olivové zahradě za františkánským klášterem - sotva deset minut odtud -a tam by mohl v případě nutnosti přespávat nenáročný mladý muž; dále pak že sice má jako poctivá mistrová zodpovědnost za tělesné blaho svých tovaryšů, že si toho je vědoma, ale na druhé straně vůbec není s to poskytnout dvě teplá jídla denně - jedním slovem paní Arnulfiová byla - což Grenouille sám už dávno vycítil - žena se zdravou náturou a zdravým smyslem pro obchod. A protože mu vůbec nezáleželo na penězích a protože řekl, že se spokojí se mzdou dvou franků týdně a s ostatními skromnými podmínkami, rychle se dohodli. Pak zavolala paní Arnulfiová prvního tovaryše, obrovitého muže jménem Druot, a Grenouille okamžitě uhodl, že ten je zvyklý sdílet lože s paní Arnulfiovou a že ona v jistých věcech nerozhodne, aniž se s ním poradila. Rozkročil se před Grenouillem, který ve srovnání s tímhle obrem vypadal přímo směšně titěrně, prohlížel si Grenouilla a šířil kolem sebe oblak pachu spermat, ostře se na něho zahleděl, jako by tím způsobem chtěl rozeznat nekalé záměry anebo případného soka, konečně se shovívavě ušklíbl a přikývnutím vyslovil souhlas.
Tím bylo všechno uspořádáno. Grenouillovi se dostalo stisku ruky, studené večeře, přikrývky a klíče od chatrče, což byla vlastně komůrka bez oken, která příjemně voněla po starém ovčím hnoji a seně a kde se jakž takž zařídil. Příštího dne nastoupil práci u paní Arnulfiové.
Byla doba narcisů. Paní Arnulfiová dávala pěstovat květiny na vlastních malých parcelách, které měla pod městem ve velké krajinné míse, anebo kupovala narcisy od sedláků, s nimiž zavile smlouvala o každý lot. Květiny byly dodávány záhy zrána, byly po celých koších vysypávány v dílně na obrovské, ale jako pírko lehké voňavé hromady o deseti tisících květech. Mezitím Druot zkapalňoval ve velikém kotli vepřové sádlo a hovězí lůj v krémovitou polévku, do které pak sypal po vědrech čerstvé květy, zatímco Grenouille musel ustavičně míchat kopistem dlouhým jako koště.
Květy ležely vteřinku na hladině jako na smrt vylekané oči a pobledly v tom okamžiku, kdy je kopist zamíchal do tekutiny a kdy je obklopil teplý tuk. A téměř ve stejném okamžiku už ochably a uvadly a zřejmě je přepadla smrt tak rychle, že jim vůbec nezbývala jiná volba, než vydechnout své poslední voňavé vzdechy právě do onoho média, které utopilo; neboť - Grenouille si toho všiml ke svému nepopsatelnému nadšení - čím více květů zamíchal do kotle, tím silněji voněl tuk. A nebyly to snad jen mrtvé květy, které voněly v tuku dále, nikoli, byl to i samotný tuk, který si přisvojil vůni květů.
Časem polévka zhoustla a museli ji honem procedit velkým sítem, aby ji zbavili vylouhovaných mrtvol květů a aby ji připravili pro květy čerstvé. Potom míchali kopistem a cedili dále, po celý den, bez jakékoli přestávky, neboť práce nesnášela nižádné prodlení, až potom večer celá ta hromada květů proběhla tukovým kotlem. Aby nepřišlo vůbec nic nazmar, byly odpadky spařeny vroucí vodou a vyždímány ve vřetenovém lisu až do poslední kapky a přesto ještě vznikal tímto způsobem jemně voní olej. Podstatná část vůně však, duše moře květin, zůstala v kotli, uzavřena a zachována v nevzhledném šedobílém, jen pomalu tuhnoucím tuku.
Příštího dne se pokračovalo s macerací, jak se nazýval tenhle postup, kotel byl znovu roztopen, tuk zkapalněn a byly do něj nasypány nové květy. Tak to šlo mnoho dní od rána do večera. Práce byla namáhavá. Grenouille měl pocit, jako by měl paže z olova, na rukou měl mozoly a záda ho bolela, když večer vrávoral do své chatrče. Druot, který byl snad třikrát tak silný jako on, ho ani jednou při míchání nevystřídal, ale spokojil se s tím, že přisypával lehounké květy, hlídal oheň a příležitostně si, kvůli vedru, zašel někam na doušek. Ale Grenouille ani nehlesl. Bez námitek od rána do večera míchal květy do tuku a při míchání sotva pociťoval námahu, neboť byl stále znovu fascinován procesem, který se odehrával před jeho očima a pod jeho nosem: rychlým vadnutím květů a absorpcí jejich vůně.
Po jisté době rozhodl Druot, že tuk je nasycen a že už nemůže absorbovat další vůni. Uhasili oheň, naposledy procedili hustou polévku a nalili ji pak do kameninových kelímků, kde za chvilinku ztuhla v nádherně voňavou pomádu.
Teď nadešel okamžik tak očekávaný paní Arnulfiovou, která přišla, aby zkontrolovala vzácný výrobek, aby jej opatřila nálepkami a popsala a výtěžek co nejpřesněji, podle kvality a kvantity, zanesla do knih. Když osobně zaklopila kelímky, zapečetila je a odnesla do chladných hlubin sklepa, oblékla si černé šaty, vzala vdovský závoj a obešla veškeré kupce a obchodníky s parfémy ve městě. Dojemnými slovy vylíčila pánům svou situaci osamělé ženy, dala si udělat nabídky, srovnala ceny, povzdechla a konečně prodala - nebo neprodala. Parfémovaná pomáda v chladnu uskladněná vydrží dlouho. A když jí v tom okamžiku ceny nevyhovovaly, kdož ví, třeba v zimě nebo příštího jara stoupnou. Bylo třeba také uvážit, zda by nebylo lépe než prodávat těmhle kupčíkům, společně s jinými drobnými výrobci naložit náklad pomády do Janova anebo zúčastnit se konvoje na podzimní veletrh do Beaucairu - sice riskantní podnikání, ale v případě úspěchu nesmírně výnosné. Tyto různé možnosti paní Arnulfiová pečlivě rozvážila a občas je vzájemně propojila a prodala část svých pokladů, jinou část schovala a s třetí částí obchodovala na vlastní pěst. Jestliže ovšem při svých průzkumech nabyla dojmu, že trh s pomádami je přesycen a že se jeho zásoby v dohledné době nezmenší v její prospěch, spěchala s vlajícím šlojířem domů a přikázala Druotovi, aby celou výrobu podrobil laváži a změnil ji v absolutní esenci.
A pak se zase přinesla pomáda ze sklepa, co nejopatrněji se zahřála v uzavřených hrncích, promísila se s nejjemnějším vinným lihem a pomocí vestavěného mísicího přístroje, který obsluhoval Grenouille, se důkladně promísila a proprala. Směs pak byla odnesena zase do sklepa, kde rychle vychladla, alkohol se odloučil od tuhnoucího tuku v pomádě a mohl být pak vypouštěn do láhve. Vznikl z něho teď jakýsi parfém, ovšem parfém s nesmírnou intenzitou, zatímco zbylá

pomáda ztratila podstatnou část své vůně. Opětovně tedy přešla vůně květů do jiného média. Ale tím ještě operace zdaleka neskončila. Po důkladné filtraci přes gázové roušky, na nichž uvízly i ty nejnepatrnější hrudky tuku, nalil Druot parfémovaný alkohol do malého alambiku a destiloval ho nad velmi mírným plamenem, a to pomalu. To, co potom zbylo v kotli, když alkohol vyprchal, bylo nepatrné množství bledě zbarvené tekutiny, která byla Grenouillovi velmi dobře známá, kterou však v takové kvalitě a tak čistou neucítil ani u Baldiniho, ani třeba u Runela: čistý olej z květů, jejich čirá vůně, stotisíceronásobně zkoncentrovaná v malé loužičce absolutní esence. Tato esence už nevoněla hrozně. Voněla téměř bolestně intenzívně, ostře a štiplavě. A přece stačila už jediná její kapka, rozpuštěná v litru alkoholu, aby znovu ožila a aby celé pole květin ve své vůni vstalo z mrtvých.
Výtěžek byl strašně nepatrný. Tekutinou z kotle se naplnily sotva tři flakónky. Víc nezbylo z vůně statisíce květů než tři malé flakónky. Ale znamenaly celé jmění už tady v Grasse. A ještě mnohem více, kdyby se poslaly do Paříže anebo do Lyonu, do Grenoblu, Janova nebo do Marseille! Paní Arnulfiová se dívala na lahvičky tklivě krásným pohledem, laskala je očima, a když je brala do rukou a uzavírala je dokonale zabroušenými skleněnými zátkami, zatajovala dech, aby nerozfoukala vůbec nic z jejich vzácného obsahu. A aby se po zazátkování neztratil vypařováním ani ten nejmenší atom, zapečetila zátky tekutým voskem a přetáhla přes ně rybí měchýř, který pevně převázala na hrdle láhví. Potom postavila lahvičky do skříňky vyložené vatou, odnesla je do sklepa a tam je co nejpečlivěji zamkla.

37

V dubnu macerovali kručinku a pomerančové květy, v květnu moře růží, jejichž vůně na celý měsíc pohroužila město do krémově sladké neviditelné mlhy. Grenouille dřel jako kůň. Skromný, s téměř otrockou ochotou vykonával všechny ty podřadné práce, které mu Druot ukládal. Ale zatímco zdánlivě tupě míchal kopistem, vymýval kádě, čistil dílnu anebo tahal dříví na otop, neušlo jeho pozornosti vůbec nic z podstatných věcí řemesla, nic z metamorfózy vůní. Přesněji, než by to byl kdy dokázal Druot, totiž svým nosem, sledoval a bděl nad poutí vůně lístků květů přes tuk a alkohol až do rozkošných malých flakónků. Mnohem dříve, než to Druot zpozoroval, už cítil, když se tuk příliš rozehřál, cítil, kdy byly květy vyčerpány, kdy byla polévka nasycena vůní, cítil, co se odehrává uvnitř mísicí nádoby a zcela přesně věděl v kterém okamžiku musí být ukončen destilační proces. A příležitostně se i projevoval, ovšem zcela nezávazně a aniž odkládal své podřízené chování. Prý se mu zdá, řekl, jako by byl tuk už příliš horký; skoro se domnívá, že už by se mělo přecezovat; má prý' jakýsi pocit, jako by se alkohol v alambiku právě vypařil... A Druot, který sice nebyl zrovna báječně inteligentní, ale taky nebyl úplně pitomý, časem poznal, že je na tom se svým rozhodováním nejlépe tehdy, když udělá nebo nařídí to, co si Grenouille zrovna "jen tak myslel" nebo "měl takový nějaký pocit". A Grenouille nevyjadřoval nikdy drze anebo přemoudřele to, co se domníval anebo co cítil, a protože nikdy - a především nikdy v přítomnosti paní Arnulfiové! - nepodrýval Druotovu autoritu a jeho nadřazené místo prvního tovaryše ironicky nezpochybňoval, neviděl Druot nižádný důvod, aby nenásledoval Grenouillovy rady, ba aby mu časem zcela otevřeně nepřenechával stále více rozhodování.
Stále častěji se stávalo, že Grenouille už nejenom mísil, ale zároveň i přisypával, topil a cedil, zatímco Druot si odskočil do hospody U čtyř Dauphinů na sklenku vína nebo nahoru k madame, aby tam zařídil, co bylo třeba. Věděl, že se na Grenouille může spolehnout. A Grenouille, ačkoliv musel dělat dvojí práci, vychutnával, že je sám, že se zdokonaluje v novém umění a že může příležitostně dělat drobné experimenty. A se zlodějskou radostí zjišťoval, že pomáda, kterou připravil on, je nesrovnatelně jemnější, že jeho absolutní esence je o mnoho stupňů čistší než ta, kterou vyrobili společně s Druotem.
Koncem července začínala doba jasmínů, v srpnu potom doba tuberóz. Obě květiny měly tak výlučný a zároveň tak křehký parfém, že jejich květy se nejenom musely trhat před slunce východem, nýbrž také vyžadovaly nejspeciálnější, nejjemnější zpracování. Teplo zmenšovalo jejich vůni, náhlá lázeň v horkém maceračním tuku by ji byla úplně zničila. Tyto nejušlechtilejší ze všech květin si nedaly prostě jen tak vyrvat svou duši, bylo třeba ji z nich doslova vymámit, vylichotit. V obzvláštním zavoňovacím prostoru byly rozestřeny na desky natřené chladným tukem anebo volně zahaleny do šátků napojených olejem a musely se pomalu uspat k smrti. Teprve po třech nebo čtyřech dnech uvadly a vydechly svou vůni do okolního tuku a oleje. Potom se odtud opatrně vybraly a nasypaly se tam nové květy. Postup se opakoval snad desetkrát, dvacetkrát, až se pomáda nasytila a voňavý olej se vylisoval z šátků, a to už tu bylo září. Výtěžek byl ještě podstatně nepatrnější než při maceraci. Ale kvalita takové jasmínové pasty získané studenou enfleuráží anebo takového huile antique de tubéreuse překonávala zdaleka kvalitu jakéhokoli výrobku parfumérského umění, pokud jde o jemnost a věrnost originálu. Zejména u jasmínu se zdálo, jako by se sladká, ulpívající erotická vůně květu zobrazila na mastných deskách jako v zrcadle a teď vyzařovala naprosto věrně - ovšem cum grano salis. Neboť Grenouillův nos samozřejmě rozeznával ještě rozdíl mezi vůní květů a jejich konzervovanou vůní: jako něžný závoj spočíval vlastní pach tuku - byt byl tuk sebečistší - na obrazu vůně originálu, zmírňoval ji, jemně oslaboval pronikavost a dokonce snad činil teprve teď snesitelnou její krásu pro obyčejné lidi. V každém případě však byla studená enfleuráž nejrafinovanějším a nejúčinnějším prostředkem, jak zachytit jemné vůně. Lepší prostředek nebyl. A i když metoda nepostačovala k tomu, aby dokonale přesvědčila Grenouillův nos, přece jen věděl, že stačí na oklamání světa tuponosých tisíceronásobně.
A tak již po krátké době překonal svého učitele Druota jak v macerování, tak i v umění získávat vůně studenou cestou a dal mu to najevo osvědčeným, poníženě diskrétním způsobem. Druot mu rád přenechal úkol chodit na jatka a tam kupovat nejvhodnější tuky, čistit je, vypouštět je, filtrovat a určovat poměr jejich směsí -pro Druota to byl vždycky velice nesnadný a obávaný úkol, neboť čistý, žluklý anebo silně po vepři, skopci anebo skotu páchnoucí tuk mohl zničit nejvzácnější pomádu. Přenechal mu také, aby určoval vzdálenost namaštěných desek v zavoňovací místnosti i

přesný čas, kdy je třeba vyměnit květy, a také stupeň nasycenosti pomády. Brzy mu přenechal veškerá svá prekérní rozhodování, která Druot, podobně jako svého času Baldini, činil vždycky jen přibližně podle naučených pravidel, která však Grenouille přesně vystihoval schopností svého nosu - což Druot ovšem netušil.
"Má šťastnou ruku," říkal Druot, "má dobrý cit pro věci."A někdy si i myslel: "Je prostě mnohem nadanější než já, je stokrát lepší parfumér." A zároveň ho považoval za vyloženého pitomce, protože Grenouille, jak se Druot domníval, nezískával ze svého nadání ani ten nejnepatrnější kapitál, zatímco Druot to v dohledné době dotáhne se svými skromnějšími schopnostmi až na mistra. A Grenouille ho posiloval v jeho názoru, pilně se tvářil jako hlupáček, neprojevoval ani nejnepatrnější ctižádost, tvářil se, jako by vůbec nevěděl o vlastní,genialitě, nýbrž jako by jednal jen podle příkazů mnohem zkušenějšího Druota, bez něhož by byl nulou. Tímto způsobem spolu velice dobře vycházeli.
Pak přišel podzim a zima. V dílně teď bylo klidněji. Vůně květů spočívaly zajaty v kelímcích a flakónech ve sklepě, a když si madam nepřála proprat tu či onu pomádu anebo zdestilovat pytel suchého koření, nebylo toho zrovna mnoho na práci. Byly ještě olivy, týden po týdnu několik košíků. Vylisovali z nich první olej a zbytek dali do olejny. A víno, které Grenouille částečně zdestiloval a rektifikoval na alkohol.
Druot se ukazoval stále řidčeji. Vykonával své povinnosti v posteli paní Arnulfiové, a když se objevil a páchl potem a semenem, tak jenom proto, aby po chvilce zmizel do hospody U čtyř Dauphinů. Také madam přicházela zřídka dolů. Zabývala se svými majetkovými záležitostmi a sešíváním své garderóby na dobu po smutečním roce. Často Grenouille po celé dny nespatřil nikoho než služebnou, od které v poledne dostával polévku a večer chleba s olivami. Sotva vycházel ven. Kolektivního cechovního života, zejména pravidelných schůzek tovaryšů a průvodů, se zúčastňoval jen do té míry, aby nebyl nápadný ani svou nepřítomností, ani svou přítomností. Přátele nebo bližší známé neměl, ale úzkostně dbal na to, aby nebyl pokud možno považován za arogantního nebo podivínského člověka. Přenechal ostatním tovaryšům, aby poznali, že jeho společnost je nudná a nezajímavá. Byl mistrem v umění šířit kolem sebe nudu a chovat se jako neohrabaný hlupák - ovšem ne tak přehnaně, aby si z něho s požitkem dělali legraci anebo aby ho využívali za oběť některého ze svých drsných cechovních žertíků. Podařilo se mu vzbudit dojem, že je naprosto nezajímavý. Nechali ho na pokoji. A nic jiného si také nepřál.

38

Trávil veškerý svůj čas v dílně. Druotovi tvrdil, že by chtěl vynalézt recept na kolínskou vodu. Ve skutečnosti však experimentoval se zcela jinými vůněmi. Jeho parfém, který si namíchal v Montpellieru, ačkoliv ho používal velice šetrně, se pomaloučku vyčerpával. Vytvořil si nový. Ale tentokrát se nespokojil s tím, že by z chvatně složených látek jakž takž napodobil základní lidský pach, nýbrž vynaložil svou ctižádost na to, aby zkomponoval osobní vůni anebo spíše několikeré osobní vůně.
Napřed si vyrobil pach nenápadnosti, pachový oděv myší šedi pro všední dny, v němž se sice ještě vyskytoval sýrově nakyslý pach lidský, ale vyzařoval už jenom do okolního světa, jakoby silnou vrstvou plátěných a vlněných oděvů položených před suchou stařeckou kůži. S touto vůní se mohl klidně odebrat mezi lidi. Parfém byl dost silný, aby olfaktoricky zdůvodnil existenci osoby, a zároveň tak diskrétní, že nikoho neobtěžoval. Grenouille tímto parfémem vlastně pachově neexistoval, a přesto byl ve své jsoucnosti co nejskromněji ospravedlněn - dvojaký stav, který mu přicházel vhod jak v domě Arnulfiových, tak i při příležitostných pochůzkách do města.
Při určitých příležitostech se ovšem ukázalo, že skromná vůně je na překážku. Když měl z Druotova pověření něco obstarat anebo když si chtěl sám pro sebe u některého obchodníka koupit trochu cibetu anebo několik zrnek pižma, mohlo se stát, že ho buď při jeho dokonalé nenápadnosti přehlédli a neobsloužili, anebo ho sice viděli, ale obsloužili ho špatně, anebo na něho při obsluhování zase zapomněli. Pro takovéto příležitosti si namíchal něco výraznějšího, parfém, který byl mírně cítit potem, s několika olfaktorickými hranami a strohostmi, což mu propůjčovalo drsnější vzezření a vyvolávalo v lidech přesvědčení, že má naspěch a že ho štvou naléhavé úkoly. Také s imitací Druotovy aury seminalis měl dobré výsledky. Dokázal ji vyrobit tak, že navoněl mastné prostěradlo pastou z čerstvých kachních vajec a nakvašené pšeničné mouky. Používal ji tehdy, když mu šlo o to, vyvolat jistou pozornost.
Jiný parfém z jeho arzenálu byla vůně vzbuzující soucit, která se osvědčila u žen středního a vyššího věku. Voněl pak jako řídké mléko a čisté měkké dřevo. Působil pomocí tohoto parfému dojmem - i když byl neholený, zamračený a oblečený do pláště - jako ubohý bledý chlapec v ošumělé kazajce, kterému je třeba pomoci. Trhovkyně, jakmile ho ucítily, mu strkaly do kapes ořechy a křížaly, protože vypadal tak hladově, nebo jak jim připadalo, bezmocně. A u řezníkovy ženy, neúprosně přísné babizny, si směl vybírat staré páchnoucí zbytky ryb a kostí a zadarmo si je brát, neboť vůně nevinnosti dojímala její mateřské srdce. Z těchto zbytků zase získával přímou digerací s alkoholem hlavní složku pachu, který používal, když chtěl být bezpodmínečně sám a když si přál, aby se mu lidé vyhýbali. Tento pach vytvářel kolem něho atmosféru tichého hnusu, dech hniloby, jaký vychází při probuzení ze starých nepěstovaných úst. Byl tak působivý, že dokonce i nepříliš citlivý Druot se bezděčně odvracel a vycházel z místnosti, aniž si ovšem jasně uvědomoval, co ho ve skutečnosti odpuzuje. A několik kapek tohoto repelentu, nakapaných na práh chatrče, postačilo, aby zabránilo vstupu jakémukoliv vetřelci, ať to byl člověk nebo zvíře.
Pod ochranou těchto různých pachů, které měnil podle vnějších podmínek jako šaty a které mu všechny sloužily k tomu, aby zůstal ve světě lidí neobtěžován a ve své podstatě nepoznán, se věnoval Grenouille své opravdové vášni: subtilnímu lovu vůní. A protože měl před sebou veliký cíl a ještě více než - rok času, postupoval nejen s horoucím zápalem, nýbrž i neobyčejně plánovitě a systematicky, když brousil své zbraně, když vypilovával své techniky, když ponenáhlu zdokonaloval své metody. Začal tam, kde skončil u Baldiniho, u získávání vůní z neživých předmětů: z kamene, kovu, skla, dřeva, soli, vody, vzduchu...

To, co tenkrát s pomocí hrubého destilačního postupu bědně ztroskotalo, se teď dařilo díky silně absorbující síle tuků. Grenouille na několik dní obklopil hovězím lojem mosaznou kliku dveří, jejíž chladně zastřená vůně se mu líbila. A hle, když seškrábal lůj, byl cítit sice v nepatrné míře, ale přece jednoznačně po oné klice. A dokonce i po omývání v alkoholu byl pach dále cítit, nekonečně jemně, vzdáleně, překryt pachem vinného lihu a rozeznatelný na celém světě pouze jemným nosem Grenbuillovým - ale přece jen tu byl a to znamenalo: že je aspoň v principu použitelný. Kdyby měl deset tisíc klik a kdyby je na tisíc dní ponořil do loje, dokázal by vyrobit nepatrnou kapku absolutní esence vůně mosazné kliky, tak silnou, že by každý měl naprosto nezvratně před nosem iluzi originálu.
Totéž se mu podařilo s porézní vápennou vůní kamene, který' našel v olivové zahradě před svou chatrčí. Maceroval jej a získal malininkou hrudku pomády z kamene, jejíž infinitezimální pach ho nepopsatelně uspokojoval. Zkombinoval ho s jinými pachy, pachy ze všech možných předmětů v okolí své chatrče a ponenáhlu vyrobil olfaktorický miniaturní model olivového háje za františkánským klášterem, který mohl nosit s sebou uzavřený v nepatrném flakónu a mohl ho čichově znovu vyvolávat, kdykoli se mu zlíbilo.
Byla to virtuózní, umělecká voňavá díla, která vytvářel, překrásné drobné hračičky, které ovšem nikdo kromě něho nemohl zhodnotit anebo vůbec vzít na vědomí. On sám ale byl nadšen nesmyslnými dokonalostmi a v jeho životě ani dříve ani později neexistovaly tak skutečné okamžiky nevinného štěstí jako v té době, kdy s hravým nadšením vytvářel voňavé krajiny, zátiší a obrazy jednotlivých předmětů. Brzy však přešel k živoucím objektům.
Vydal se na lov za zimními mouchami, larvami, krysami, koťaty a utápěl je v teplém tuku. V noci se vkrádal do stájí a chlévů, aby na několik hodin zahaloval do tukem natřených šátků anebo do olejových bandáží krávy, kozy a podsvinčata. Anebo se vkradl do ovčína, aby tajně ostříhal jehně a pak jeho vonící vlnu vypral ve vinném lihu.
Výsledky nebyly zpočátku příliš uspokojivé. Neboť na rozdíl od trpělivých předmětů, jako byla klika a kámen, si dala zvířata odebírat své pachy jenom neochotně. Prasata odírala bandáže na trámech svých kotců. Ovce bečely, když se v noci blížil s nožem. Krávy tupě setřásaly mastné šátky z vemen. Několik chroustů, které chytil, vylučovalo, zatímco je chtěl zpracovat, odporně páchnoucí výměsky a krysy, zřejmě ze strachu, mu nakálely do olfaktoricky vysoce citlivých pomád. Zvířata, která chtěl macerovat, nedávala na rozdíl od květin své vůně bez námitek, anebo aspoň s něměm povzdechem, nýbrž se zoufale bránila proti umírání, nechtěla se za žádnou cenu dát zpracovat, zmítala se a bojovala a tím vytvářela nepoměrně vysoké množství smrtelného potu vyvolaného strachem, který' pokazil překyselením teplý tuk. Tak se ovšem nedalo rozumně pracovat. Bylo třeba objekty zklidnit, a to tak náhle, že se už nedostaly k tomu, aby měly strach anebo aby kladly odpor. Musel je zabít.
Nejprve to zkusil s malým pejskem. Naproti před jatkami jej odlákal kouskem masa od jeho matky k sobě do dílny, a zatímco zvíře s radostným vzrušením vrtělo ocasem a chňapalo po mase v Grenouillově levičce, udeřil je polenem, které držel v pravičce, krátce a drsně do týla. Smrt přepadla pejska tak náhle, že měl ještě výraz štěstí kolem tlamy a v očích, když ho Grenouille už dávno umístil v zavoňovací místnosti na rošt mezi tukové desky, kde teď pejsek vydával svůj čistý, potem z úzkosti nezkalený psí pach. Bylo třeba ovšem dávat pozor! Mrtvoly, stejně tak jako utržené květy, se rychle ka7ily. A tak stál Grenouille u své oběti na stráži, přibližně po dvanáct hodin, až zjistil, že začínají prýštit první nitky sice příjemného, ale k pomýlení páchnoucího mrtvolného pachu z psího těla. Okamžitě přerušil enfleuráž, odklidil mrtvolu a dal tu trochu vonícího tuku do kotle, kde jej pečlivě promyl. Vydestiloval alkohol, až ho bylo jen tak do náprstku, a tento zbytek nalil do maličké skleněné rourky. Parfém byl zřetelně cítit vlhkým, čerstvě lojovitým a poněkud ostrým zápachem psí kůže, dokonce po ní byl cítit překvapivě silně. A když Grenouille
nechal očichat rourku staré psici od jatek, ta se radostí rozštěkala a kňučela a nechtěla už od rourky oddálit nozdry. Grenouille ale zase rourku pečlivě uzavřel a strčil ji do kapsy a ještě dlouho ji nosil u sebe jako vzpomínku na den onoho triumfu, kdy se mu poprvé podařilo uloupit živoucí bytosti její voňavou duši.
Potom, velice ponenáhlu a krajně opatrně, se pustil do pokusů s lidmi. Napřed se plížil v bezpečné vzdálenosti se sítí s velikými oky, neboť mu ani tak nezáleželo na tom, aby získal velkou kořist, jako spíše na vyzkoušení principu své lovecké metody.
Kryt svou lehkou vůní nenápadnosti, vmísil se v hospodě U čtyř Dauphinů večer mezi hosty a upevnil nepatrné útržky látky nasycené olejem a tukem pod lavice a stoly a do skrytých výklenků. O několik dnů později je zase sebral a zkoumal. Skutečně vydechovaly vedle všech možných kuchyňských výparů, tabákového čmoudu a vůně vína i trochu lidského pachu. Zůstával ale velice nevýrazný a zastřený, byl spíše náznakem všeobecných výparů než osobním pachem. Podobná masová aura, ale čistší a vystupňovaná do vznešené upocenosti, se dala získat v katedrále, kde Grenouille rozvěsil své výzkumné hadříky pod lavice čtyřiadvacátého prosince a šestadvacátého prosince je zase sebral, když nad nimi věřící odseděli ne méně než sedm mší: na impregnovaných hadřících se vytvořil přísterný konglomerát pachu z potu zadnic, krve menstruací, vlhkých podkolení a křečovitě sevřených rukou, promísený s vyráženým dechem ž tisíce hrdel zpívajících chorály a ševelících Ave Maria a ze skličujícího kouře kadidla a myrhy - přísterný ve svém mlhavém, nekonturovaném, nevolnost vyvolávajícím shluku, a přece už jednoznačně lidský.
První individuální pach ulovil Grenouille v nemocnici Charité. Podařilo se mu ukrást prostěradlo určené ke spálení, na němž ležel krátce předtím brašnářský tovaryš, jenž zemřel na souchotiny. Byl do něj zahalen po celé dva měsíce. Prostěradlo bylo tak silně nasáklé vlastním tukem brašnáře, že absorbovalo jeho výpary jako enfleurážní pasta a mohlo být okamžitě podrobeno laváži. Výsledek byl přízračný: pod Grenouillovým nosem vstal brašnář z roztoku vinného lihu olfaktoricky z mrtvých a vznášel se prostorem, i když podivnou reprodukční metodou a četnými miasmaty své choroby strašidelně znetvořen, přece jakž takž poznatelný jako individuální obraz vůně: malý muž, asi třicetiletý, plavovlasý, s tupým nosem, s krátkými údy, plochýma sýrovýma nohama, opuchlým pohlavím, se žlučovitým temperamentem a mdlým pachem z úst -žádný hezký člověk ten brašnář čichově nebyl a nestál za to, aby byl, jako ten pejsek, déle uchováván. A přesto ho nechal Grenouille po celou noc jako ducha vůně třepetat se chatrčí a stále znovu ho očichával, šťasten a hluboce spokojen pocitem moci, kterou nabyl nad aurou jiného člověka. Příštího dne ho prostě

vylil.
V těchto zimních dnech podnikl ještě jeden test. Němé žebračce, která procházela městem, zaplatil frank za to, aby jeden den nosila na nahém těle hadříky preparované různými tukovými a olejovými směsmi. Ukázalo se, že jistá kombinace z loje, z ovčích ledvin a několikrát čištěného vepřového sádla a hovězího loje v poměru dvě ku pěti ku třem, když se k ní přidalo nepatrné množství prvního olivového oleje, se nejlépe hodila pro vstřebávání lidského pachu.
S tím se Grenouille spokojil. Vzdal se toho, aby se zmocnil nějakého žijícího člověka celkově a aby ho zpracovával parfumisticky. Něco takového by bylo vždycky spojeno s rizikem a nebylo by to přineslo žádné nové poznatky. Věděl, že teď ovládá techniky, jak oloupit člověka o jeho vůni, a neměl zapotřebí, aby si to opětovně dokazoval.
Pach člověka sám o sobě mu byl také lhostejný. Dovedl náhražkami dostatečně lidský pach napodobit. To, po čem toužil, byl pach určitých lidí: totiž oněch krajně vzácných lidí, kteří inspirují lásku. Ti byli jeho oběťmi.

39

V lednu se provdala vdova Arnulfiová za svého prvního tovaryše Dominika Druota, který' tím postoupil na mistra rukavičkáře a parfuméra. Uspořádala se velká hostina pro cechovní mistry, skromnější pro tovaryše, madam koupila novou matraci do postele, kterou teď oficiálně sdílela s Druotem, a vytáhla ze skříně svou pestrou garderóbu. Jinak zůstalo všechno při starém. Ponechala si staré dobré jméno Arnulfiová, ponechala si nerozdělené jmění, finanční vedení obchodu a klíče od sklepa; Druot plnil dennodenně své sexuální povinnosti a potom se osvěžoval vínem; a Grenouille, ačkoliv byl teď prvním a jediným tovaryšem, vykonával většinu prací za stále stejně malou mzdu, skromné zaopatření a bědné přístřeší.
Rok začal žlutou záplavou farnézových květů, hyacintami, fialkami a narkotickými narcisy. Jedné březnové neděle - mohlo to být tak přibližně rok po jeho příchodu do Grasse - se vydal Grenouille na cestu, aby zjistil, jak to vypadá v zahradě za hradbami na druhém konci města. Tentokrát byl na onu vůni připraven, věděl dosti přesně, co ho očekává... a přesto, když ji potom zvětřil, už u Nové brány, teprve na půl cestě k onomu místu u hradeb, tu se mu již hlasitěji rozbušilo srdce a cítil, jak ho štěstím svědí krev v žilách: byla tu ještě pořád, ta nesrovnatelně krásná rostlina, přečkala bez úhony zimu, byla plná šťávy, rostla, protahovala se, vyháněla nejkrásnější výhonky! Její vůně, jak očekával,. zesílila, aniž ztratila na jemnosti. To, co se ještě před rokem jemně rozstřikovalo a odkapávalo, teď jako by se sloučilo v jemně pastózní vonný proud, který se třpytil v tisíci barvách, a přesto vázal každou barvu a už se nepřerušoval. A tento proud, tak zjišťoval Grenouille, se napájel ze stále sílícího zdroje. Ještě rok, už jenom rok, už jenom dvanáct měsíců, potom tento zdroj překypí a on bude moci přijít, uchopit jej a zachytit divoký výpad této vůně.
Běžel podle zdi až .k dobře známému místu, za nímž se rozkládala zahrada. Ačkoli děvče zřejmě nebylo v zahradě, nýbrž v domě, ve své komůrce za zavřenými okny, vanula odtud její vůně jako ustavičný jemný vánek. Grenouille tu stál úplně tiše. Nebyl opojen nebo sklíčen jako poprvé, když ji ucítil. Byl naplněn pocitem štěstí milence, který" zdáli pozoruje svou zbožňovanou a ví, že si ji za rok odvede. Opravdu, Grenouille, to poustevnické klíště, ta zrůda, ta nestvůra Grenouille, který nikdy nepocítil lásku a nikdy nemohl lásku vyvolat, stál onoho březnového dne u hradeb před městem Grasse a miloval a měl hluboký pocit štěstí ze své lásky.
Nemiloval ovšem člověka, nemiloval to děvče v domě za hradbami. Miloval vůni. Jedině ji a nic jiného a jenom ji, jako svou budoucí vlastní vůni. Za rok si pro ni přijde, to si přísahal při vlastním životě. A po tomto podivuhodném slibu anebo zásnubách, slibu, který dal sám sobě a své budoucí vůni, slibu věrnosti, opustil místo s veselou myslí a vrátil se zpátky do města.
Když potom v noci ležel ve své chatrči, vyvolal si ještě jednou ze vzpomínky onu vůni - nedokázal odolat pokušení - a pohroužil se do ní, laskal se s ní a dal se od ní laskat, tak blízce, tak snově blízko, jako by ji už opravdu vlastnil, svou vůni, svou vlastní vůni a miloval ji samu o sobě a sebe pro ni po dlouhou omamnou vzácnou chvíli. Chtěl si odnést tento pocit zamilování do sebe sama s sebou do spánku. Ale právě v tom okamžiku, kdy zavřel oči a potřeboval už jen jediný okamžik, aby usnul, jej pocit opustil, náhle zmizel, a na jeho místě bylo cítit v komoře chladný, ostrý zápach kozího chlívka.
Grenouille se vylekal. "Co bude," pomyslel si, "když tato vůně, kterou budu vlastnit ... co bude, když dojde? Není to jako ve vzpomínce, kde všechny pachy byly nepomíjivé. Ta opravdová vůně se opotřebovává ve světě, je prchavá. A až bude spotřebována, už tu nebude zdroj, ze kterého jsem ji vzal. A budu nahý jako předtím a budu si muset: vypomoci náhražkami. Ne, bude to horší než předtím! Neboť mezitím jsem ho přece poznal a vlastnil, svůj vlastní nádherný pach, a nebudu na něj moci zapomenout, neboť nikdy nezapomenu na žádnou vůni. A tak budu celý svůj život trávit ze vzpomínky, tak jako už teď jsem na okamžik žil ze své předčasné vzpomínky na vůni, kterou budu vlastnit... Nač ji tedy vůbec potřebuju?"
Tato myšlenka byla Grenouillovi krajně nemilá. Nesmírně jej lekalo, že vůni, kterou ještě nemá, ale kterou bude jednou mít, musí zase nevyhnutelně ztratit. Jak dlouho ta vůně vydrží? Několik dní? Několik týdnů? Snad měsíc, když se s ní velice úsporně navoní? A potom? Viděl už sama sebe, jak vytřepává z lahvičky poslední kapku, jak vymývá flakón vinným lihem, aby nepřišel ani nejnepatrnější zbytek nazmar, a potom viděl, cítil, jak jeho milovaná vůně navždy a neodvolatelně vyprchává. Bude to jako pomalé umírání, jakýsi druh obráceného dušení se, trýznivé, ponenáhlé vypařování jeho samého do příšerného světa.
Zamrazilo ho. Zachvátila ho touha vzdát se svých plánů, vyjít ven do noci a odejít do dáli. Chtěl putovat přes zasněžené hory, bez odpočinku, sto mil daleko do Auvergne, a tam zalézt do své staré jeskyně a spát a spát a zemřít ve spánku. Ale neučinil to. Zůstal sedět a nepovolil své touze, ačkoliv byla tak silná. Nepovolil jí, přestože to byla jeho stará touha, odejít do daleka a zalézt do nějaké jeskyně. Znal to už. To, co ještě neznal, bylo vlastnictví lidské vůně, tak

nádherné jako vůně děvčete za hradbami. A i když věděl, že vlastnictví této vůně se svou následnou ztrátou bude muset strašně draze zaplatit, přece se mu zdálo vlastnictví i ztráta žádoucnější, než aby se krutě vzdal obojího. Vždyť po celý svůj život se pořád něčeho vzdával. Ale ještě nikdy nevlastnil a neztratil.
Ponenáhlu ustupovaly pochybnosti a s nimi i mrazení. Cítil, jak se zase znovu oživuje teplá krev a jak se ho zase zmocňuje vůle udělat to, co si předsevzal. A to mocněji než předtím, protože tato vůle už nepramenila z pouhé žádostivosti, nýbrž k ní přistupovalo ještě uvážené rozhodnutí. Klíště Grenouille, postavené před volbu uschnout samo v sobě anebo se pustit a spadnout, se rozhodlo pro druhou možnost s vědomím, že tento pád bude jeho posledním. Lehl si opět na své lože, blaženě se za~hrul do slámy, blaženě vlezl pod přikrývku a připadal si velice heroický.
Grenouille by nebyl Grenouillem, kdyby ho dlouho uspokojoval fatalisticko-heroický pocit. K tomu měl příliš houževnatou vůli po seberealizaci, příliš prohnanou povahu a příliš rafinovaného ducha. Dobrá, rozhodl se, že bude vlastnit onu vůni děvčete za hradbami. A když ji po několika týdnech zase ztratí a zemře kvůli této ztrátě, pak je to taky v pořádku. Lepší by však bylo nezemřít a navzdory tomu vlastnit tu vůni anebo aspoň její ztrátu odsouvat tak dlouho, jak jen to bude možné. Bylo by třeba učinit tu vůni trvanlivější. Bylo by třeba zadržet její nestálost, aniž by přitom byla oloupena o charakter - parfumistický problém.
Existují vůně, které trvají po celá desetiletí. Skříňka natřená pižmem, kousek kůže napojený skořicovým olejem, hrudka ambry, skříňka z cedrového dřeva mají aromaticky téměř věčný život. A jiné - limetový olej, bergamot, narcisové a tuberózové výtažky a mnohé vůně květin - vyprchají již po několika hodinách, když jsou čisté a nevázané vystaveny vzduchu. Parfumér čelí této fatální okolnosti tím, že příliš prchavé vůně váže trvanlivými vůněmi, přikládá jim tedy jakási pouta, která krotí jejich touhu po svobodě, přičemž umění spočívá v tom povolit tato pouta do té míry, že vázaná vůně zdánlivě podrží svou svobodu, a přece ji tak těsně poutá, že nemůže uniknout. Grenouillovi se tento umělecký kousek podařil jednou dokonale u tuberózového oleje, jehož efemérní vůni vázal nepatrným množstvím cibetu, vanilky, ladana a cypřiše a tím ji vlastně teprve přivedl k uplatnění. Proč by nemělo být něco podobného možné i s vůní děvčete? Proč by neměl použít a pomarnit v nejčistší podobě tuto nejvzácnější a nejkřehčí ze všech vůní? Jak těžkopádné! Jak nesmírně nerafinované! Copak lidé nechají diamanty nebroušené? Nosí se zlato ve valounech na krku? Je snad Grenouille primitivním lupičem vonných látek jako Druot a jako ostatní macerátoři, destilátoři a lisovači květů? Nebo snad není největším parfumérem na světě?
Udeřil se do čela údivem, že už na to nepřišel mnohem dříve: přirozeně že tato jedinečná vůně nesmí být používána v syrovém stavu. Musí ji zasadit jako nejvzácnější drahokam. Musí vykouzlit diadém vůní, v jehož nejvznešenějším místě, zároveň vázána v jiné vůně a zároveň je ovládajíc bude zářit jeho vůně. Vytvoří parfém podle všech pravidel umění a vůně děvčete za hradbami bude jeho ústřední notou.
Ovšem jako pomocné přísady, jako základní, prostřední a hlavní nota, jako vůdčí vůně a jako fixátor nebudou použity pižmo a cibet, nebude použit růžový olej, ani neroli se nehodí. To je jisté. Pro takovýto parfém, pro lidský parfém, je třeba jiných ingrediencí.

40

V květnu téhož roku našli lidé v růžovém poli na poloviční cestě mezi Grasse a mezi východně ležícím městem Opiem nahé tělo patnáctiletého děvčete. Děvče bylo zabito úderem obušku do týla. Sedlák, který' je objevil, byl hrůzným nálezem tak zmaten, že by byl na sebe téměř sám uvrhl podezření, když policejnímu náčelníkovi chvějícím se hlasem ohlašoval, že ještě nikdy neviděl něco tak krásného - když vlastně chtěl říci, že ještě nikdy neviděl nic tak hrůzného. Děvče bylo opravdu vzácně krásné. Patřilo k tomu zádumčivému typu žen, které jsou jako z tmavého medu, hladké a sladké a nesmírně lepkavé; těžkomyslným gestem, pohozením kšticí, jediným pomalým šlehnutím svého pohledu ovládnou prostor, a přitom stojí uprostřed vichřice zcela klidně, zdánlivě si vůbec nejsou vědomy vlastní přitažlivé síly, s níž k sobě neodolatelně strhávají tužby a duše mužů stejně tak jako žen. A byla mladá, mladičká, půvab jejího typu ještě neztěžkopádněl. Dosud byly její těžké údy hladké a pevné, ňadra jako vyloupnuta z vejce, a její hladký obličej obklopený černými silnými vlasy měl ještě nejjemnější kontury a nejtajnější místa. Vlasy samotné ovšem chyběly. Vrah je ustřihl a odnesl, stejně tak jako šaty.
Lidé podezírali cikány. Neboť od cikánů se dá očekávat všechno. Cikáni jak známo tkají koberce ze starých šatů a vycpávají své polštáře lidskými vlasy a zhotovují z kůže a zubů oběšenců malé panenky. Pro tak perverzní zločin přicházeli v úvahu jen cikáni. V té době tam ale široko daleko žádní cikáni nebyli, naposled táhli krajem v prosinci. Pro nedostatek cikánů podezírali potom lidé italské sezónní dělníky. Italové tam ale taky žádní nebyli. Na ně bylo ještě příliš brzy. Přijdou teprve v červnu na sklizeň jasmínu, nemohli to tedy být ani oni. Konečně upadli v podezření parukáři, u nichž se pátralo po vlasech zavražděného děvčete. Marně. Pak se tvrdilo, že to byli židé, potom to byli údajně chlípní mniši z kláštera benediktýnů - těm ovšem bylo všem už daleko přes sedmdesát let -, potom cisterciáci, potom svobodní zednáři, potom choromyslní z nemocnice Charité, potom uhlíři, potom žebráci a nakonec nemravná šlechta, zejména markýz de Cabris, protože ten už byl potřetí ženatý a pořádal, jak se tvrdilo, ve svých sklepeních orgiastické mše a pil přitom panenskou krev, aby vystupňoval svou potenci. Nic konkrétního se ovšem nedalo dokázat. Nikdo nebyl svědkem vraždy, šaty a vlasy mrtvého děvčete se nikde nenašly. Po několika týdnech policejní náčelník zastavil pátrání.
V polovině června přišli Italové, mnozí s rodinami, aby se dali najmout při sběru květů. Sedláci je sice zaměstnali, ale zakázali, pamětlivi vraždy, svým ženám a dcerám, aby se s nimi stýkaly. Jistota je jistota. Neboť ačkoli sezónní dělníci opravdu nebyli zodpovědní za spáchanou vraždu, přece jenom v zásadě by za ni mohli být zodpovědni, a proto bylo

lepší mít se před nimi na pozoru.
Nedlouho po začátku sklizně jasmínu byly spáchány další dvě vraždy. Zase byly oběťmi dvě dívky krásné jako obrázek, zase patřily k těm zádumčivým černovlasým typům, zase byly nalezeny nahé a s ostříhanými vlasy, usmrceny byly tupým předmětem ranou do týla a ležely v květinových polích. Opět scházela jakákoli stopa po pachateli. Zpráva se rozšířila jako stepní požár a už hrozilo, že vypuknou projevy nepřátelství proti přivandrovalcům, když se rozneslo, že obě oběti byly Italky, dcery jednoho janovského nádeníka.
Teď se rozhostil děs po celém kraji. Lidé už nevěděli, proti komu mají zaměřit svou bezmocnou zášť. Sice ještě někteří podezřívali blázny nebo obskurního markýze, ale přece jen tak docela tomu nikdo nevěřil, neboť blázni byli ve dne v noci pod dozorem a markýz už před dlouhou dobou odcestoval do Paříže. Lidé se tedy semkli úžeji. Sedláci otevřeli pro přivandrovalé Italy, kteří,až do té doby tábořili pod širým nebem, své stodoly. Měšťáci zřídili v každé čtvrti strážní službu, která procházela v noci městem. Policejní náčelník zesílil hlídky u bran. Ale všechna opatření nebyla nic platná.
Několik málo dnů po dvojnásobné vraždě byla nalezena další mrtvola dívky, stejně zohavená jako předešlé. Tentokrát šlo o sardinskou pradlenu z biskupského paláce, která byla zabita poblíž velké vodní nádrže u Fontaine de la Foux, tedy přímo před branami města. A ačkoli konzulové pod tlakem pobouřeného občanstva učinili další opatření - zostřili kontroly u bran, zesílili noční hlídky, zakázali všem ženským osobám vycházet po setmění -, neuplynul toho léta jediný týden, v němž by nebyla nalezena mrtvola nějakého mladého děvčete. A vždycky to byly takové, které teprve začínaly být ženami, a vždycky byly ty nejkrásnější a většinou náležely k onomu temnému přitažlivému typu - ačkoli vrah už brzy neopovrhoval ani typem děvčat převládajícím mezi domácím obyvatelstvem, to znamená měkkými, poněkud tělnatějšími děvčaty s bílou pletí. Dokonce i brunetky a dokonce i plavovlásky - pokud ovšem nebyly příliš hubené - se stávaly v poslední době jeho oběti. Vyslídil je všude, už nejen v okolí Grasse, nýbrž i uprostřed města, ba dokonce i v domech. Dcera jistého truhláře byla nalezena zavražděná ve své komůrce v pátém poschodí a nikdo v domě nezaslechl ani nejnepatrnější šramot a žádný ze psů, kteří jinak zvětřili každého cizince a dokázali ho zahnat svým štěkotem, tentokrát ani neštěkl. Vrah se zdál být nepolapitelný, nehmotný jako, duch.
Lidé se začínali bouřit a nadávat na vrchnost. Nejnepatrnější zpráva způsobovala, že - se srocovali. Potulný handlíř, který prodával nápoje lásky a jiné šarlatánské přípravky, byl téměř umlácen, neboť se začalo tvrdit, že jeho prostředečky obsahují rozemleté dívčí vlasy. Radnici v Cabris a nemocnici Charité se někdo pokusil zapálit. Obchodník se suknem Alexandre Misnard zastřelil vlastního sluhu, který se v noci vracel domů, protože ho považoval za zlopověstného vraha děvčat. Ten, kdo si to mohl dovolit, poslal dospívající dcery ke vzdáleným příbuzným anebo do penzionátů v Nice, Aix anebo Marseille. Policejní náčelník byl na naléhání městské rady zbaven místa. Jeho nástupce dal příkaz, aby mrtvoly všech ostříhaných krasavic byly prohlédnuty kolegiem lékařů, pokud jde o jejich panenství. Bylo shledáno, že všechny zůstaly nedotčené.
Kupodivu zvýšil tento poznatek úděs, místo aby jej zmírnil, neboť se každý tajně domníval, že děvčata byla znásilněna. V tom případě by byl znám aspoň vrahův motiv. Teď se ale nevědělo vůbec nic, teď byli všichni zcela bezradní. A ten, dko věřil v Boha, utekl se k modlitbě, aby byl aspoň jeho vlastní dům uchráněn před ďábelským soužením.
Městská rada, grémium třiceti nejbohatších a nejváženějších šlechticů a patriciů z Grasse, ve své většině osvícení a antiklerikální pánové, kteří až dosud nebrali biskupa vůbec na vědomí a z klášterů a opatství by byli nadělali nejraději sklady zboží anebo továrny, tito hrdí a mocní pánové z městské rady se ve své tísni pokořili natolik, že pana biskupa v poníženě koncipované petici prosili, aby proklel a uvrhl do klatby obludu vraždící dívky, jíž se světská moc nedokáže zmocnit, aby tak učinil stejně, jako to učinil jeho vzácný předchůdce v roce 1708 s hroznými kobylkami, které tenkrát ohrožovaly zemi. A opravdu byl koncem září grasský vrah děvčat, který až do té doby zavraždil neméně než dvace čtyři krásných panen ze všech vrstev obyvatelstva, veřejně vyvěšeným oznámením, jakož i ústně ze všech katazelen města, mezi nimi i z kazatelny Notre.Dame-du-Puy biskupem osobně a slavnostně uvržen do klatby.
Úspěch byl nepopiratelný. Vraždy ustaly ze dne na den. Říjen a listopad uplynuly bez mrtvol. Počátkem prosince přišly zprávy z Grenoblu, že tam v poslední době obchází vrah děvčat, který škrtí své oběti a strhává jim v cárech z těla šaty a rve jim z hlavy vlasy v chomáčích. A ačkoli vyto hrubé zločiny nebyly naprosto v souladu s čistě prováděnými grasskými vraždami, byli přece jen všichni lidé přesvědčeni o tom, že jde o jednoho a téhož pachatele. Grassští občané se s ulehčením třikrát pokřižovali, že bestie už není u nich, nýbrž že řádí v Grenoblu vzdáleném sedm dní cesty.
Zorganizovali pochodňový průvod na počdest biskupa a čtyřiadvacátého prosince se sloužila velká děkovná mše. K prvnímu lednu 1766 byla zesílená bezpečnostní opatření opět odvolána a zákaz nočního vycházení byl pro ženy zrušen. S neuvěřitelnou rychlostí se zase znormalizoval veřejný i souromý život. Strach byl jako odvanut, nikdo už nemluvil o hrůze, která ještě před několika málo měsíci ovládala město i okolí. Dokonce už ani v postižených rodinách se o tom nemluvilo. Vypdalo to, jako by byla biskupská kletba zapudila nejen vraha, nýbrž i každou vzpomínku na něho. A lidé s tím byli srozumění.

41

Jenom ten, kdo měl dceru, která se zrovna dostala do podivuhodného věku, ten ji pořád ještě nerad nechával bez dozoru, bylo mu úzko, když se šeřilo, a ráno, když shledal, že je svěží a zdravá, byl šťasten -ovšem aniž si přitom plně uvědomoval důvod.
V Grasse však žil muž, který tomuto míru nedůvěřoval. Jmenoval se Antoine Richis a zastával úřad druhého konzula a bydlel v reprezentativním domě na začátku rue Droite.
Richis byl vdovcem a měl dceru jménem Laura. Přestože mu nebylo ještě ani čtyřicet a jeho vitalita byla nezlomená, rozhodl se, že se svým dalším sňatkem ještě několik let počká. Napřed chtěl provdat dceru. Ale ne za kdekoho, nýbrž za

muže šlechtického stavu. Žil tam například baron de Bouyon, který vlastnil syna a léno u Vence, měl dobrou pověst a bědnou finanční situaci, a tak se s ním Richis už dohodl o budoucí svatbě dětí. Až potom bude Laura pod čepcem, měl v úmyslu sám vysunout svá nápadnická tykadla směrem k vysoce váženým rodům Drée, Maubert nebo Fontmichel - ne proto, že by snad byl ješitný a za každou cenu by chtěl mít v posteli ženu ze šlechtického rodu, nýbrž proto, že chtěl založit dynastii a uvést potomstvo na kolej, která by vedla k nejvyšší společenské vážnosti a k politickému vlivu. K tomu potřeboval ještě aspoň dva syny, z nichž by jeden převzal obchod, zatímco druhý by prostřednictvím právnické kariéry a parlamentu v Aix sám postoupil mezi šlechtu. Takovéto ambice však mohl pěstovat úspěšně jen v tom případě, když jako muž svého stavu spojí svou osobu a svou rodinu co nejúžeji s provensálskou šlechtou.
To, co ho k takovýmto ctižádostivým plánům opravňovalo, bylo jeho báječné bohatství. Antoine Richis byl daleko široko nejbohatším občanem. Vlastnil latifundie nejen v oblasti Grasse, kde pěstoval pomeranče, olivy, pšenici a konopí, nýbrž i u Vence a kolem Antibes, kde měl spachtované pozemky. Vlastnil domy v Aix, domy na venkově, měl podíly na lodích, které se plavily do Indie, stálou kancelář v Janově a největší obchodní sklad s vonnými látkami, lahůdkami, oleji a kůžemi ve Francii.
Avšak to nejvzácnější, co Richis vlastnil, byla jeho dcera. Byla jeho jediným dítětem, bylo jí právě šestnáct let, měla temně rusé vlasy a zelené oči, měla tak rozkošný obličej, že návštěvníci jakéhokoliv stáří a pohlaví okamžitě ztuhli a nedokázali už od ní odvrátit pohled a přímo hltali očima její tvář, jako by lízali zmrzlinu, a přitom nabývaly jejich tváře výraz typický pro takovouto činnost - totiž výraz přihlouplé odevzdanosti. Dokonce i Richis, když pohlédl na vlastní dceru, se přistihl při tom, že na chvíli, tak na čtvrt nebo i půl hodiny zapomínal na svět a tím na své obchody - což se mu jinak nestávalo ani ve spánku -, že se naprosto utápěl v pohledu na nádherné děvče, a potom ale už nedovedl říct, co vlastně dělal. A v poslední době - jak si s nelibostí uvědomoval -, večer, když ji ukládal do postele, anebo někdy ráno, když ji šel budit a ona ještě ležela a spala jako v náruči Boží a závojem jejího nočního roucha se rýsovaly tvary boků a ňader - tu se mu bolestně svíral žaludek a zužovalo hrdlo a polykal a Bůh ví, proklínal se, že je otcem této ženy, že není cizím člověkem, neznámým mužem, před kterým by ležela, jako teď leží před ním, a který by se bez váhání s veškerou žádostivostí mohl položit k ní, na ni a do ní. A tu na něm vyvstával pot a všechny údy se mu roztřásly, zatímco v sobě dusil tuto hrůznou žádostivost a nakláněl se k ní, aby ji cudným otcovským polibkem probudil.
V minulém roce, v době vražd, ho ještě takovéto fatální touhy nepřepadaly. Kouzlo, kterým na něho tenkrát působila jeho dcera, bylo - tak se mu aspoň zdálo - ještě dětským kouzlem. A proto se také nikdy vážně neobával, že by se Laura mohla stát obětí onoho vraha, který', jak bylo všeobecně známo, nepřepadal ani děti ani ženy, nýbrž výhradně dospělá panenská děvčata. Zesílil sice ostrahu svého domu, dal opatřit okna prvního poschodí nory'mi mřížemi a přikázal komorné, aby sdílela ložnici s Laurou. Ale nechtělo se mu poslat Lauru pryč, tak jako to lidé jeho stavu činili se svými dcerami, ba dokonce s celými rodinami. Považoval toto chování za hodné pohrdání a nedůstojné člena rady a druhého konzula, který, jak se domníval, by měl být spoluobčanům příkladem rozvahy, odvahy a nepoddajnosti. Kromě toho byl mužem, který si nedal předepisovat svá rozhodnutí jinými lidmi ani davem propadlým panice a už vůbec ne jednotlivým anonymním lumpem nebo zločincem. A tak během celé té hrozné doby byl jedním z mála ve městě, kteří byli vyzbrojeni proti horečce strachu a zachovali si chladnou hlavu. Ale to se teď kupodivu změnilo. Zatímco se totiž lidé venku chovali tak, jako by už vraha byli pověsili, oslavovali konec jeho běsnění a už téměř zapomínali na neblahou dobu, vstoupil do srdce Antoina Richise strach jako ošklivý jed. Dlouhou dobu si nechtěl připustit, že právě strach ho přiměl, aby oddaloval cesty, na které se měl už dávno vydat, že nerad opouští dům, že zkracuje návštěvy a zasedání, aby se už zase honem mohl vrátit domů. Omlouval se sám před sebou nevolností a přepracováním, dokonce si i přiznával, že má jiné starosti, tak jako je má každý otec, který má dceru jistého věku, naprosto normální starosti... Copak už nepronikl věhlas její krásy ven do světa? Copak si už muži nemohli vymknout krk, když s ní šel v neděli do kostela? Copak už jistí pánové v radě nezačínali nadbíhat vlastním jménem anebo jménem svých synů?...

42

Ale potom jednoho dne v březnu seděl Richis v salónu a viděl, jak Laura vychází do zahrady. Měla na sobě modré šaty, na něž padaly její rusé vlasy, které planuly v září slunce, a ještě nikdy ji neviděl tak krásnou. Zmizela za křovím. A pak to trvalo snad jen o dva údery srdce déle než očekával, že se Laura zase vynoří - a k smrti se polekal, neboť si po dobu dvou úderů srdce myslel, že ji navždy ztratil.
Téže noci se probudil ze strašného snu, na jehož obsah si už nedokázal vzpomenout, který ale měl co činit s Laurou, a vřítil se do jejího pokoje, přesvědčen, že je mrtvá, že leží zavražděná a zprzněná a ostříhaná na lůžku - a našel ji nedotčenou.
Vrátil se do své komnaty zbrocen potem a chvěl se
rozčilením, nikoli rozčilením, nýbrž strachem, teď si konečně přiznával, že se ho zmocnil šílený strach, a zatímco si to přiznával, uklidňoval se a v hlavě se mu jasnilo. Jestliže měl být upřímný, tak od počátku nevěřil v účinek biskupovy klatby; nevěřil také tomu, že vrah teď řádí v Grenoblu; nevěřil ani tomu, že vůbec kdy opustil město. Nikoli, žije tu ještě pořád, uprostřed grasských občanů a jednoho dne znovu udeří. V srpnu a v září viděl Richis některé ze zavražděných dívek. Pohled na ně ho vyděsil a zároveň, jak musel přiznat, ho fascinoval, neboť všechny byly, každá z nich velice speciálním způsobem, vybraně krásné. Nikdy by si byl nepomyslel, že žije v Grasse tolik nepoznané krásy. Vrah mu otevřel oči. Vrah měl vybraný vkus. A měl systém. Nejen že veškeré vraždy byly provedeny týmž pečlivým způsobem, i výběr obětí prozrazoval téměř ekonomicky plánujícího ducha. Richis sice nevěděl, co vlastně vrah od své oběti vyžaduje, neboť to nejlepší: krásu a půvab jejich mládí jim přece nemohl uloupit. Anebo snad ano? ... V každém případě se mu ale zdálo, že vrah, jakkoli to mohlo znít absurdně, není destruktivním duchem, nýbrž duchem pečlivě

shromažďujícím. Když si totiž člověk - uvažoval Richis -všechny ty oběti nepředstavoval už jako jednotlivá individua, nýbrž jako části vyššího principu a představoval si idealisticky jejich případné vlastnosti slité v jednotný celek, pak by musel obraz složený z takovýchto kamínků mozaiky dát obraz krásy vůbec a kouzlo, které by z něho vycházelo, by už nebylo lidské, nýbrž božské. (Jak vidíme, byl Richis člověk osvíceně uvažující, který' se nezalekl ani blasfemických závěrů, a i když neuvažoval v čichových, nýbrž optických kategoriích, tak se přece jenom silně přiblížil k pravdě.)
Dejme tomu -tak uvažoval Richis dále -, že by vrah byl takovým sběratelem krásy a že by pracoval na obrazu dokonalosti, byt' by to bylo jen ve fantazii jeho chorobného
mozku; dejme tomu dále, že by byl mužem nejvybranějšího vkusu a dokonalé metody, jakým se vskutku zdál být, pak se nedalo předpokládat, že by se vzdal nejvzácnějšího kamínku mozaiky k onomu obrazu, který' by se na světě dal najít: že by se vzdal Laušiny krásy. Jeho veškeré dosavadní vražedné dílo by bez ní nemělo vůbec žádnou cenu. Ona byla jenom konečným kamenem jeho stavby.
Když Richis dospěl k tomuto příšernému závěru, seděl v noční košili na svém lůžku a divil se, jak je klidný. Nemrazilo ho už a nechvěl se. Neurčitý strach, který' ho po celé týdny trýznil, zmizel a ustoupil vědomí konkrétního nebezpečí: vrahova mysl a úsilí bylo zcela zřejmě od počátku upřeno na Lauru. A všechny ostatní` vraždy byly jen přípravnou prací pro tuto poslední korunující vraždu. Zůstávalo sice nejasné, jaký materiální účel by měly vraždy mít a zda vůbec nějaký takovýto účel mají. Ale to podstatné, totiž vrahovu systematickou metodu a jeho ideální motiv Richis prohlédl.
A čím déle o tom uvažoval, tím více se mu obojí líbilo a tím větší úctu měl k vrahovi - ovšem úctu, která vyzařovala na něho samého zase zpět jako po odrazu z lesklého zrcadla, neboť to byl přece Richis, kdo odhalil svým bystrým analytickým rozumem protivníkovy spády.
Kdyby Richis sám byl vrahem a kdyby byl posedlý stejnými vášnivými nápady jako vrah, byl by také nemohl postupovat jinak, než postupoval až dosud on, a tak jako on by byl všechno vynaložil na to, aby korunoval své šílené dílo zavražděním nádherné a jedinečné Laury.
Tato poslední myšlenka se mu obzvláště zalíbila. To, že byl schopen se vmyslet do situace budoucího vraha své dcery, ho stavělo do situace daleko nadřazené vrahovi. Neboť vrah, to bylo jasné, nebyl při veškeré své inteligenci určitě s to se vmyslit do situace Richise -byt' jen proto, že určitě nemohl tušit, že Richis se už dávno do vrahovy situace vcítil. V podstatě to nebylo jinak než v obchodním životě - mutatis mutandis samozřejmě. Člověk má převahu nad konkurentem, jehož záměry prohlédl; od něho se už nemůže dát porazit; nikoli tehdy, když se člověk jmenuje Antoine Richis, když je všemi mastmi mazaný a když má bojovnou náturu. Koneckonců mu největší voňavkářský podnik ve Francii, jeho jmění a úřad druhého konzula nespadly do klína z milosti, nýbrž vybojoval si je, vyvzdoroval a vydobyl lstí, tím že včas rozeznal nebezpečí, tím že bystře uhodl plány konkurentů a vypíchl své odpůrce. A svých budoucích cílů, moci a šlechtického titulu pro své potomstvo dosáhne rovněž. A stejně zkříží plány onoho vraha, svého konkurenta pokud jde o vlastnictví Laury, i kdyby to mělo být jenom proto, že Laura tvoří rovněž závěrečný kámen v budově Richisových vlastních plánů. Rozhodně ji miloval; ale rovněž ji potřeboval. A to, co potřebuje k uskutečnění svých nejvyšších ambicí, to si nedá od nikoho vzít, to bude držet pevně zuby nehty.
Teď už mu bylo lépe. Když se mu podařilo stlačit své noční úvahy, pokud jde o boj s démonem, na úroveň obchodního konfliktu, cítil, jak zase nabývá novou odvahu, ba přímo převahu. Zmizel poslední zbytek strachu, rozplynul se pocit sklíčenosti a tísnivé starosti, který ho trápil jako senilního roztřeseného dědka, mlha ponurých tušení, v níž po týdny tápal, jako by byla odváta. Byl teď v důvěrně známém terénu a cítil se být připraven na jakoukoli výzvu.

43

S ulehčením, téměř s uspokojením vyskočil z postele, zazvonil a přikázal sluhovi, který rozespale vevrávoral do místnosti, aby připravil šatstvo a proviant, protože zamýšlí s rozbřeskem dne v doprovodu dcery odcestovat do Grenoblu. Potom se oblékl a vytáhl ostatní personál z postelí.
Uprostřed noci se probudil dům v rue Droite k rušnému životu. V kuchyni vzplanul oheň, chodbami se kmitaly rozčilené služebné, sluha běhal po schodech nahoru a dolů, ve sklepeních chrastily klíče správce skladu, ve dvoře svítily pochodně, čeledíni běželi ke koním, jiní vyvlékali mezky ze stájí, zapřahalo se, sedlalo, běhalo a nakládalo - vypadalo to skoro tak, jako by přitáhly austro-sardinské tlupy, pleníce a pálíce jako v roce 1746, a že pán domu v panickém spěchu chystá útěk. Avšak naprosto tomu tak nebylo! Pán domu seděl suverénně jako francouzský maršál u psacího stolu své kanceláře, pil bílou kávu a vydával příkazy ustavičně se hemžícímu služebnictvu. Kromě toho psal dopisy starostovi a prvnímu konzulovi, svému notáři, svému právnímu zástupci, svým bankéřům v Marseille, baronovi de Bouyon a různým obchodním partnerům.
K šesté hodině ranní vyřídil korespondenci a učinil veškerá opatření pro své plány. Strčil si za pás dvě malé cestovní pistole, opásal se opaskem s penězi a zamkl psací stůl. Pak šel probudit dceru.
V osm hodin se dala karavana do pohybu. Richis jel na koni v čele, vypadal velkolepě ve vínově rudém, zlatě lemovaném kabátci, černém redingotu a černém klobouku s líbivým chocholem z per. Následovala ho dcera, skromněji oblečená, ale tak oslnivě krásná, že na ní lidé na ulici i v oknech mohli oči nechat, že dav nábožně vzdychal a muži smekali klobouky - zdánlivě před druhým konzulem, ve skutečnosti ale před ní, před královsky vyhlížející ženou. Potom téměř nepovšimnuta následovala komorná, potom Richisovi sluhové se dvěma nákladními koňmi - použití vozu nebylo žádoucí vzhledem k všeobecně známému stavu silnice do Grenoblu - a závěr průvodu tvořil tucet vším možným zbožím naložených mezků pod dozorem dvou pacholků. U Dvorské brány vzdaly stráže puškami poctu a sklopily je teprve tehdy, když poslední mezek přecupital kolem nich. Děti za nimi ještě běžely drahnou chvíli, mávaly za průvodem, který se pomalu vzdaloval po příkré klikaté cestě vedoucí z kopce dolů.

Na lidi učinil odchod Antoina Richise s dcerou podivně hluboký dojem. Připadalo jim, jako by se byli zúčastnili archaického obětního průvodu. Rozhlásilo se, že Richis odjíždí do Grenoblu, tedy do onoho města, kde v poslední době řádí netvor vraždící dívky. Lidé nevěděli, co si o tom mají myslet. Bylo to, co činil Richis, trestuhodná lehkomyslnost, nebo obdivuhodná odvaha? Byla to výzva, anebo usmiřování bohů? Tušili jen velice nejasně, že krásné děvče s rusými vlasy teď viděli naposledy. Tušili, že Laura Richisová je ztracena.
Toto tušení se prokázalo jako správné, ačkoli spočívalo na naprosto nesprávných předpokladech. Richis totiž vůbec netáhl do Grenoblu. Pompézní odchod nebyl totiž nic jiného než finta. Jeden a půl míle severozápadně od Grasse, v blízkosti vesnice Saint-Vallier dal zastavit. Vydal svému sluhovi plné moci a průvodní dopisy a přikázal mu, aby karavanu s mezky dopravil s pacholky do Grenoblu.
Richis sám se obrátil s Laurou a s komornou do Cabris, kde si v poledne odpočinul a potom přes pohoří Tanneron cestoval dále na jih. Cesta byla nesmírně obtížná, ale dovolovala obejít Grasse a grasskou kotlinu dalekým západním obloukem a k večeru dosáhl nepoznán pobřeží... Příštího dne - takový byl Richisův plán - se chtěl dát s Laurou přepravit na Lerinské ostrovy, na menším z nichž stál dobře opevněný klášter Saint-Honorat. Byl spravován hrstkou starých, ale ještě velice zdatných mnichů, které Richis dobře znal, neboť už po léta prodával a kupoval veškerou klášterní výrobu eukalyptového likéru, piniových jader a cypřišového oleje. A právě tam, v klášteře Saint-Honorat, kromě žaláře v Chateau d'If a státního vězení na Ile Sainte-Marguerite, asi nejbezpečnějším místě provincie, zamýšlel pro nejbližší dobu umístit svou dceru. On sám se chtěl zase neprodleně navrátit na pevninu, obejít tentokrát Grasse cestou přes Antibes a východně přes Cagnes, aby ještě navečer téhož dne dorazil do Vence. Tam už mezitím objednal svého notáře, aby uzavřel dohodu s baronem de Bouyon o zásnubách jejich dětí Laury a Alfonse. Chtěl de Bouyonovi učinit nabídku, kterou by šlechtic nemohl odmítnout: převzetí jeho dluhů ve výši čtyřiceti tisíc livrů, věno skládající se z částky v téže výši, jakož i různých pozemků a výrobny oleje u Maganosc, dále pak roční renty ve výši tří tisíc livrů pro mladý pár. Jedinou Richisovou podmínkou bylo, že se svatba bude konat během deseti dnů a v den svatby se dohodne, že se mladý pár potom ubytuje ve Vence.
Richis věděl, že takovýmto uspěchaným postupem vyžene cenu za spojení své rodiny s rodinou de Bouyonů do nepoměrně velké výše. Kdyby byl vyčkával déle, byl by toho dosáhl laciněji. Baron by byl přímo žebral o to, aby dceru měšťanského velkoobchodníka směl povýšit prostřednictvím svého syna do šlechtického stavu, neboť věhlas Lauřiny krásy by ještě vzrostl, stejně tak jako Richisovo bohatství a Bouyonova finanční tíseň. Ale nešť! Při tomto obchodu nebyl jeho protivníkem baron, nýbrž neznámý vrah. Šlo o to, zhatit obchod jemu. Provdaná žena, deflorovaná a pokud možno otěhotnělá, se už nehodila do jeho exkluzívní galérie. Poslední kamínek mozaiky by tím oslepl. Laura by tak ztratila pro vraha jakoukoli cenu, jeho dílo by ztroskotalo. A tuto porážku měl pocítit! Richis chtěl oslavit svatbu v Grasse s veškerou pompou a s veškerou publicitou. A i když neznal svého protivníka a i když ho nikdy nepozná, přece Richisovi působilo požitek, když věděl, že právě onen neznámý bude přítomen této události a na vlastní oči bude muset přihlížet, jak to, po čem nejvíce toužil, mu bude před nosem odňato.
Plán byl velice bystře vymyšlen. A znovu je třeba obdivovat Richisův důvtip, s nímž se přiblížil pravdě. Neboť svatba Laury Richisové se synem barona de Bouyorl by byla skutečně znamenala pro grasského vraha děvčat zničující porážku. Ale plán nebyl ještě uskutečněn. Richis dosud ještě nedostal dceru pod záchranný čepec. Dosud ji ještě nedodal do bezpečného kláštera Saint-Honorat. Ještě stále se prodírali tři jezdci nehostinným pohořím Tarineronu. Občas byly cesty tak špatné, že bylo třeba sesednout s koní. Bylo možno postupovat jen velice pomalu. Doufali, že se k večeru dostanou k moři u Napoule, malé obce západně od Cannes.

44

V tu dobu, kdy Laura Richisová opouštěla s otcem Grasse, byl Grenouille na opačném konci města v arnulfiovské dílně a maceroval narcisy. Byl sám a byl spokojen. Jeho pobyt v Grasse se chýlil ke konci. Očekával ho den triumfu. Venku v chatrči leželo ve skříňce vykládané vatou čtyřiadvacet maličkých flakónů s aurou čtyřiadvaceti panen proměněnou v kapky - nejvzácnější esence, které Grenouille získal v minulém roce studenou tukovou enfleuráží těl, digerováním vlasů a šatů, laváží a destilací. A pětadvacátou, nejvzácnější a nejdůležitější, si chtěl obstarat dnes. Měl už připraven kelímek s několikrát čištěným tukem, šátek z nejjemnějšího plátna a balón vysoce rektifikovaného alkoholu pro tento poslední zátah. Terén byl co nejdokonaleji prozkoumán. Vládlo novoluní. Věděl, že vloupání do dobře zajištěného domu v rue Droite by bylo nesmyslné. Proto tam chtěl vklouznout už za soumraku, ještě než se zavřou brány, a pod záštitou vlastní bezpachovosti, která jako ochranný kryt znemožňovala lidem i zvířatům, aby ho brali na vědomí, se chtěl skrýt v některém koutě domu. Teprve později, až všichni usnou, veden temnotou kompasem nosu by vystoupil ke komůrce svého pokladu. Na místě samém by jej zpracoval v plátně, nasáklém tukem. Jenom vlasy a šaty by jako obvykle odnesl s sebou, protože tyto součásti by musely být přímo proprány ve vinném lihu, což se dalo pohodlněji udělat v Dílně..
Pro konečné zpracování pomády a oddestilování koncentrátu plánoval další noc. A když půjde všechno dobře -a neměl důvod pochybovat o tom, že všechno půjde dobře -, potom pozítří bude vlastnit veškeré esence pro nejlepší parfém na světě a opustí Grasse jako nejlépe vonící člověk na celém světě.
K polednímu byl se svými narcisy hotov. Uhasil oheň, přikryl kotel s tukem a vyšel před dílnu, aby se ochladil. Vítr vanul od západu.
Už při prvním nadechnutí si všiml, že něco nesouhlasí. Atmosféra nebyla v pořádku. V oparu vůní města, v tomto závoji utkaném z tisícerých nitek, chyběla zlatá nit. Během posledních týdnů tato voňavá nit tak zesílila, že ji Grenouille vnímal dokonce i na druhé straně města u své chatrče. Teď byla pryč, zmizela a nedala se vyčenichat ani nejintenzivnějším čicháním. Grenouille téměř strnul děsem.

Je mrtvá, pomyslel si. Pak ještě zděšeněji: Někdo mě předešel. Někdo jiný utrhl mou květinu a přivlastnil si její vůni! Nedokázal ze sebe vypravit výkřik, na to byl jeho otřes příliš velký, ale postačil pro slzy, které mu vytryskly z koutků očí a začaly stékat po obou stranách nosu.
Tu přišel Druot z hospody U čtyř Dauphinů domů
k obědu a vyprávěl jen tak mimochodem, že dnes ráno vytáhl druhý konzul s dvanácti mezky a se svou dcerou do Grenoblu. Grenouille polkl slzy a vyběhl napříč městem ke Dvorské bráně. Na prostranství před branou se zastavil a zavětřil. A v čistém, městskými pachy nedotčeném západním větru opravdu zase objevil svou zlatou nit, sice jemnou a slabou, ale přesto jednoznačně poznatelnou. Ovšem líbezná vůně nevanula ze severozápadu, kam vedla silnice do Grenoblu, nýbrž spíše ze směru Cabris - a možná dokonce z jihozápadu.
Grenouille se zeptal stráže, po které silnici se vydal druhý konzul. Strážný ukázal k severu. Nikoli po silnici do Cabris? Určitě ne, řekl strážný, viděl to přece na vlastní oči.
Grenouille běžel městem nazpět ke své chatrči, sbalil prostěradlo, hrnek s pomádou, roztěrku, nůžky a malý hladký obušek z olivového dřeva do svého cestovního tlumoku a neprodleně se vydal na cestu -nikoli na cestu do Grenoblu, nýbrž na cestu, kterou mu udával nos: na jih.
Tato cesta, přímá cesta do Napoule, vedla podle výběžků Tanneronu, údolími Frayére a Siagne. Byla pohodlná pro chůzi. Grenouille kráčel rychle. Když se mu po pravé straně vynořilo Auribeau, visící nahoře na hřbetu hor, cítil, že už téměř dohonil prchající. O chvíli později už byl ;ve stejné výši jako oni. Cítil je teď jednotlivě a dokonce cítil i pach jejich koní. Mohli být od něho nejvýš půl mile na západ, kdesi v lesích Tanneronu. Mířili na jih k moři. Přesně tak jako on.
Kolem páté hodiny odpoledne dospěl Grenouille do La Napoule. Zašel do hostince, najedl se a požádal o laciný nocleh. Řekl, že je koželužský tovaryš z Nice a že je na cestě do Marseille. Odpověděli mu, že může přenocovat ve stáji. Tam si lehl do kouta a odpočíval. Cítil, že se blíží jeho tři jezdci. Stačilo mu už jenom čekat.
Po dvou hodinách - už se smrákalo - přijeli. Aby zachovali své inkognito, vzali si jiné šaty. Obě ženy teď na sobě měly tmavé oděvy a závoje, Richis černý kabát. Vydával se za šlechtice, který přijíždí z Castellane; zítra se hodlá přeplavit na Lerinské ostrovy a požádal, aby mu hostinský obstaral člun, který by byl připraven při východu slunce.
Zeptal se, zda kromě něho a jeho lidí jsou v domě ještě jiní hosté. Nikoli, řekl hostinský, je tu jen koželužský tovaryš z Nice, který přenocuje ve stáji.
Richis poslal ženy do jejich pokojů. Sám zašel do stáje, aby donesl, jak řekl, ještě něco ze sedlových brašen. Napřed nemohl koželužského tovaryše ani najít, musel požádat podkoního o lucernu. Potom ho spatřil, jak leží v koutě na slámě na staré houni, hlavu opřenou o cestovní tlumok a tvrdě spí. Vypadal tak naprosto nenápadně, že měl Richis na okamžik dojem, že se tam vůbec nevyskytuje, nýbrž že je to jenom přelud, vržený kmitavými stíny svíčky v lucerně. V každém případě si byl Richis okamžitě jist, že od této přímo dojemně nevinné bytosti není třeba se ani v nejmenším obávat nějakého nebezpečí, a tiše se vzdálil, aby nerušil spánek, a vrátil se zpátky do domu.
Povečeřel společně se svou dcerou v pokoji. Nevysvětlil jí účel a cíl podivné cesty a neudělal to ani teď, ačkoli ho o to poprosila. Řekl, že ji do toho zítra zasvětí a že se může spolehnout na to, že všechno, co plánuje a dělá, se obrátí v její dobro a budoucí štěstí.
Po jídle si zahráli několik partií hombre, které všechny prohrál, protože namísto do karet se ustavičně díval na její tvář, aby se pokochal její krásou. Kolem deváté ji doprovodil do jejího pokoje, který byl naproti jeho pokoji, políbil ji na dobrou noc a zamkl dveře zvenčí. Pak se sám odebral také na lůžko.
Rázem se cítil velice unaven po námaze dne a minulé noci a zároveň byl velmi spokojen sám se sebou i s vývojem událostí. Bez jakýchkoli starostlivých myšlenek, bez ponurých tušení, která ho ještě do včerejška trápila pokaždé, když zhasl lampu, a bránila mu ve spánku, usnul tentokrát okamžitě a spal beze snů, bez sténání, bez křečovitého škubání tělem anebo nervózního převalování na lůžku. Poprvé po dlouhé době upadl Richis do hlubokého, klidného osvěžujícího spánku.
V tutéž dobu vstal ze svého lůžka ve stáji Grenouille. Také on byl spokojen sám se sebou a s vývojem událostí a cítil se nesmírně svěží, ačkoli ani vteřinku nespal. Když Richis přišel předtím do stáje, aby ho vyhledal, tak se jenom tvářil, že spí, aby vystupňoval dojem neškodnosti, který sám o sobě už vyzařoval na základě svého pachu nenápadnosti. Jinak než Richis jeho, vzal ostatně on Richise nesmírně přesně na vědomí, totiž olfaktoricky, a naprosto mu neušlo, jak se Richisovi ulevilo, když jej spatřil.
A tak se oba při krátkém setkání vzájemně přesvědčili o své neškodnosti, neprávem i právem, a to bylo dobře, jak Grenouille shledával, neboť jeho zdánlivá a Richisova skutečná důvěřivost usnadňovaly Grenouillovi jeho počínání. Ostatně názor, který' by v opačném případě byl sdílel i Richis.

45

Grenouille se pustil do díla s profesionální rozvážností. Otevřel cestovní tlumok, vyňal z něj prostěradlo, pomádu a roztěrku, rozprostřel prostěradlo na houni, na níž předtím ležel, a začal je natírat mastnou pastou. Byla to práce, která vyžadovala svůj čas, neboť záleželo na tom, aby mastnota byla nanášena tady v silnější, tam zase v tenčí vrstvě, podle toho, na která místa na těle se ta která část prostěradla přiloží. ústa a ramena, ňadra, pohlaví a nohy vydávaly větší množství pachů než třeba holeně, záda a lokty; dlaně zase větší množství než hřbety rukou; obočí více než víčka a tak dále - a podle toho bylo třeba nanášet silnější vrstvu tuku. Grenouille tedy na prostěradle přímo modeloval pachový diagram těla, které hodlal zpracovávat, a tato část práce ho vlastně nejvíce uspokojovala, neboť šlo o uměleckou techniku, která zaměstnávala stejnou měrou mysl, fantazii i ruce a nadto v myšlenkách předjímala požitek z

očekávaného konečného výsledku.
Když vypotřeboval celý kelímek pomády, dotkl se ještě tu a tam povrchu, na jednom místě prostěradla trošku tuku odebral, na jiném místě jej přidal, retušoval, ještě jednou překontroloval vymodelovanou tukovou krajinu - ovšem nosem, nikoli očima, neboť celá ta činnost se odehrávala v naprosté temnotě, což možná bylo dalším důvodem pro Grenouillovu vyrovnaně radostnou náladu. V této noci novoluní neodvracelo nic jeho pozornost. Svět nebyl ničím, než jenom pachem a trochou šumění příboje od moře. Byl ve svém živlu. Potom složil prostěradlo jako tapetu, takže namaštěné plochy ležely na sobě. Bylo to pro něho bolestné počínání, neboť dobře věděl, že i při největší opatrnosti se části vymodelovaných obrysů tímto způsobem zploští a posunou. Ale neměl jinou možnost, jak prostěradlo přenést. Když je složil do té míry, že je mohl bez zvláštních obtíží přehodit přes ruku a nést, vzal si roztěrku, nůžky a malý obušek z olivového dřeva a vykradl se ven.
Nebe pokrývaly mraky. V domě už nehořelo žádné světlo. Jediná jiskřička v této neprostupně černé noci probleskovala na východě na majáku v pevnosti ostrova Sainte-Marguerite, vzdáleném více než míli, nepatrné jasné bodnutí jehlou v hluboce černém plátně noci. Ze zálivu sem vanul lehký, rybinou páchnoucí vítr. Psi spali.
Grenouille zašel k vikýři stodoly, pod nímž stál opřený žebřík. Odstavil ho a srovnal do kolmé polohy. Pod pravou rukou svíral tři příčky a přečnívající část žebříku mu spočívala na pravém rameni. Takto balancoval žebřík přes dvůr až pod její okno. Okno bylo pootevřené. Když stoupal po žebříku, pohodlně jako po schodech, blahopřál si k té okolnosti, že má možnost sklízet vůni děvčete tady v Napoule. V Grasse, při zamřížovaných oknech a přísně střeženém domě by bylo všechno mnohem obtížnější. Tady spala dokonce sama. Nemusel ani odstraňovat komornou.
Zatlačil na křídlo okna, otevřel je, vklouzl do pokojíku a odložil prostěradlo. Potom se obrátil k posteli. Vůně jejích vlasů převládala, neboť Laura ležela na břiše a obličej spočívající na zahnuté paži měla vtisknutý do polštáře, takže se její týl přímo ideálně nabízel ráně obuškem.
Zvuk úderu byl tupý a skřípavý. Nenáviděl tento zvuk. Nenáviděl jej už proto, že to byl zvuk, zvuk při jeho jinak tichém počínání. Jen se stisknutými zuby dokázal snášet tento odporný zvuk, a když odezněl, stál ještě chvíli strnule a zarputile, v ruce křečovitě svíral obušek, jako by se obával, že by se zvuk mohl vrátit odkudsi ozvěnou. Nevrátil se však, do pokojíku se navrátilo ticho, dokonce zmnožené
ticho, protože teď už se neozýval ani srkavý dech děvčete. A tak se brzy uvolnil i Grenouillův napjatý postoj (který by se dal vykládat také jako projev úcty nebo jakási křečovitá minuta ticha) a jeho tělo pružně zvláčnělo.
Odložil obušek a teď už ho ovládala jenom horlivá přičinlivost. Nejdříve rozložil zavoňovací prostěradlo, rozprostřel je volně rubem po stole a židlích a dbal na to, aby mastná strana zůstala nedotčena. Potom odhrnul přikrývku. Nádherná vůně děvčete, která náhle teple a hustě vyprýštila, se ho vůbec nedotkla. Znal ji přece a vychutnávat až do úplného opojení ji bude moci později, až ji bude opravdu vlastnit. Teď šlo o to, zachytit vůni co nejvíce, co možná nejméně nechat vyprchat, teď bylo třeba se vrcholně soustředit a pospíšit si.
Rychle rozstřihl noční úbor, svlékl děvče, uchopil namaštěné prostěradlo a přehodil je přes nahé tělo. Potom zvedl děvče, podhrnul převislý zbytek prostěradla, zavinul je jako pekař závin, zahrnul konce a zabalil tělo od hlavy až k patě. Jenom vlasy ještě vykukovaly z tohoto zábalu mumie. Těsně u kůže hlavy je ustřihl a zabalil je do noční košile, kterou svázal do uzlíčku. Nakonec přehrnul přes ostříhanou lebku kousek prostěradla, který zůstal volný, uhladil přesahující konce a jemnými doteky prstů jej upevnil. Pečlivě celý balík prohlédl. Nebyla v něm už žádná škvíra, žádná dírka, žádný pootevřený záhyb, kudy by mohl unikat dívčin pach. Byla dokonale zabalena. Nezbývalo mu už nic než čekat šest hodin, až se začne rozednívat.
Uchopil malou stoličku, na níž ležely její šaty, odnesl ji k posteli a posadil se. Ve volných černých šatech lpěla ještě jemně její vůně, smísená s pachem anýzových placiček, které si strčila do kapsy jako proviant na cestu. Položil si nohy na pelest postele, do blízkosti jejích nohou, přikryl se jejími šaty a pustil se do anýzových placiček. Byl unaven. Ale nechtěl spát, neboť se neslušelo, aby člověk spal během práce, i když tato práce teď už znamenala jenom čekání.
Rozpomenul se na noci, které strávil v Baldiniho dílně při destilaci: na začouzený alambic, na plápolající oheň, na tiše bublavý zvuk, s nímž destilát odkapával z chladicí rourky do florentinské láhve. Čas od času bylo třeba dohlédnout na oheň, doplnit vodu pro destilaci, vyměnit florentinskou láhev, nahradit vyčerpaný destilační materiál. A přece měl vždycky pocit, že nebdí proto, aby vykonával občas tyto případné činnosti, nýbrž že bdění má svůj vlastní smysl. Dokonce i tady v tomto pokojíku, kde se proces enfleuráže uskutečňoval zcela spontánně, ano, kde dokonce i nevhodné zkoumání, obracení a dotek vonícího balíku by byly mohly být jen rušivé - dokonce i tady, tak se zdálo Grenouillovi, byla důležitá jeho bdělá přítomnost. Spánek by byl ohrozil ducha zdaru.
Ostatně mu nepřipadalo zatěžko zůstat vzhůru a čekat, navzdory únavě. Toto čekání miloval. I u čtyřiadvaceti ostatních dívek je miloval, neboť to nebylo pouhé tupé čekání ani žádostivé očekávání, nýbrž doprovodné, smysluplné, do jisté míry činné čekání.
Během tohoto čekání se cosi konalo. Konalo se to podstatné. A i když to nevykonával sám, tak se to konalo jeho prostřednictvím. Vydal ze sebe to nejlepší. Vynaložil veškerý svůj um a dovednost. Nedopustil se přitom žádné chyby. Dílo bylo jedinečné. Bude korunováno úspěchem ... Už jenom několik hodin musí čekat. Toto čekání ho v hloubi duše uspokojovalo. V celém svém životě se necítil tak dobře, tak klidný, tak vyrovnaný, tak jednotný, ve shodě se sebou samým -- ani tenkrát ve své hoře - jako v tyto hodiny řemeslné přestávky, kdy v hluboké noci seděl u svých obětí a bděl a čekal. Byly to jediné okamžiky, kdy se v jeho ponurém mozku tvořily téměř veselé myšlenky.
Kupodivu se tyto myšlenky nezabývaly budoucností. Nemyslel na vůni, kterou bude za několik hodin sklízet, nemyslel na parfém z pětadvaceti dívčích aur, nemyslel na budoucí plány, štěstí a úspěch. Nikoli, vzpomínal na minulost. Vzpomínal na zastávky svého života, od domu paní Gaillardové a vlhce teplé hranice dříví před ním, až ke své dnešní cestě do malé, rybinou páchnoucí vesnice Napoule. Vzpomínal na koželuha Grimala, na Giuseppa Baldiniho, na markýze de la Taillade-Espinasse, vzpomínal na město Paříž, na jeho veliký, tisícinásobně proměnlivý ošklivý pach, vzpomínal

na rusovlasé děvče z rue des Marais, na volnou přírodu, na řídký vítr, na lesy. Vzpomněl si i na horu v Auvergne -- naprosto se nevyhýbal této vzpomínce -- , vzpomínal na svou jeskyni, na liduprázdnou atmosféru. Vzpomínal i na své sny. A vzpomínal na všechny tyto věci s velikým zalíbením. Ano, zdálo se mu, když se ve vzpomínkách vrací do minulosti, že je člověkem, kterému obzvlášť přeje štěstí, a že jeho osud ho vedl sice spletitými, ale nakonec správnými cestami - jak by jinak bylo možné, že by se byl dostal až sem, do tohoto temného pokoje, k cíli svých přání? Když si to pořádně rozvážil, byl jedincem obdařeným opravdovou milostí!
Zmocnilo se ho pohnutí, pokora a vděčnost. "Děkuji ti," řekl tiše, "děkuji ti, Jean-Baptiste Grenouilli, že jsi takový, jaký jsi!" Tak dojat byl1 sám sebou.
Potom zavřel oči -- nikoli proto, aby spal, nýbrž aby se pilně odevzdal pokoji této svaté noci. Pokoj naplnil jeho srdce. Ale připadalo mu, jako by zavládl i kolem něho. Cítil pokojný spánek komorné v sousední místnosti, hluboce uspokojený spánek Antoina Richise naproti přes chodbu, cítil pokojný spánek hostinského i čeledínů, psů, zvířat ve stáji, celé vesnice i moře. Vítr se utišil. Všechno bylo klidné. Nic nerušilo tento mír.
Jednou odsunul nohu ke straně a dotkl se zlehka Lauřiny nohy. Vlastně nikoli její nohy, nýbrž jenom prostěradla, které ji zahalovalo, potřené tenkou vrstvou tuku napájeného její vůní, její nádhernou vůní, jeho vůní.

46

Když se ptáci rozezpívali - tedy ještě dlouho před rozedněním -, vstal a dokončil svou práci. Odkryl prostěradlo a stáhl je jako náplast z mrtvoly. Tuk se krásně odlupoval z kůže. Jen na záhybech těla ulpěly některé zbytky, které potom musel setřít roztěrkou. Ostatní nitky pomády setřel Lauřinou vlastní košilí, s níž nakonec ještě přetřel tělo od hlavy k patě, tak že se i pórový tuk v drobcích sežmolil z kůže a s ním i poslední nitečky a kousíčky její vůně. Teprve teď pro něho byla opravdu mrtvá, uvadlá, bledá a ochablá jako květinový odpad.
Hodil košili do velkého navoněného prostěradla, v němž jedině ona bude žít dál, přiložil k tomu noční úbor s jejími vlasy a sbalil všechno do malého pevného balíčku, který sevřel pod paží. Nedal si ani práci s tím, aby přikryl mrtvolu na posteli. A ačkoliv se černě noci už proměnila v šedivou modř svítání a předměty v pokoji začaly nabývat obrysy, nevrhl už jediný pohled na postel, aby ji aspoň jedenkrát ve svém životě spatřil očima. Její postava ho nezajímala. Vůbec pro něho neexistovala jako tělo, nýbrž jenom jako nehmotná vůně. A tuto vůni odnášel pod paží a bral si ji s sebou.
Tiše se vyšvihl na předprseň okna a sestupoval po žebříku. Venku se zase zvedl vítr. A nebe se rozjasňovalo a rozlilo po kraji chladné tmavomodré světlo.
O půl hodiny později rozdělávala služka v kuchyni oheň. Když vyšla před dům, aby přinesla dříví, viděla žebřík opřený o zeď, ale byla ještě příliš rozespalá, než aby si to dokázala nějak srovnat v hlavě. Krátce po šesté vyšlo slunce. Obrovské a zlatorudé se vynořilo z moře mezi oběma Lerinskými ostrovy. Na nebi nebyl ani mráček. Začínal zářivý jarní den.
Richis, jehož pokoj byl obrácen na západ, se probudil v sedm hodin. Poprvé po mnoha měsících opravdu nádherně spal a .proti svému zvyku zůstal ještě čtvrthodinku ležet, protahoval se a spokojeně vzdychal a naslouchal příjemnému lomozu, který k němu pronikal z kuchyně. Když potom vstal a dokořán otevřel okno a viděl, jaké je venku krásné počasí, a vdechl čerstvý kořenný jitřní vzduch a slyšel mořský příboj, tu jeho dobrá nálada neznala mezí a on našpulil rty a začal si hvízdat veselou melodii. Zatímco se oblékal, hvízdal si dále a hvízdal ještě pořád, když opouštěl svůj pokoj a pružným krokem přistoupil ke dveřím pokoje své dcery. Zaklepal. A zaklepal znovu, docela tiše, aby jí nepolekal. Žádná odpověď. Usmál se. Měl pochopení pro to, že ještě spí.
Opatrně vsunul klíč do klíčové dírky a otočil jím, tiše, úplně tiše, obezřetně, aby ji neprobudil, téměř dychtil po tom, aby ji ještě zastihl ve spánku, z něhož by ji probudil polibkem, ještě jednou, naposledy, než ji bude muset odevzdat jinému muži.
Dveře se rozletěly, vkročil dovnitř a sluneční světlo mu dopadlo do tváře. Pokoj byl jakoby naplněn tekutým stříbrem, všechno zářilo a na okamžik musel bolestí přivřít oči.
Když je zase otevřel, viděl Lauru ležet na posteli nahou a mrtvou a ostříhanou dohola a oslnivě bílou. Všechno bylo jako v tom příšerném snu, který měl předminulou noc v Grasse a který 7ase zapomněl a jehož obsah mu teď jako úder blesku projel mozkem. Všechno bylo pojednou navlas takové jako v onom snu, jenže mnohem jasnější.

47

Zpráva o smrti Laury Richisové se v grasském kraji rozšířila tak rychle, jako by to byla třeba zvěst: "Král je mrtev!" nebo: "Je válka!" anebo: "Piráti přistáli na pobřeží!", a vyvolala podobný, ba ještě horší děs. Rázem tu byl zase pečlivě zapomenutý strach, virulentní jako minulého podzimu, s veškery'mi průvodními jevy: s panikou, pobouřením, hněvem, hysterickým podezíráním, zoufalstvím. Lidé zůstávali v noci ve svých domech, zamykali své dcery, zabarikádovávali se, nedůvěřovali si navzájem a už vůbec nespali. Každý si myslel, že to bude pokračovat jako tenkrát, každý týden jedna vražda. Čas jako by se navrátil o půl roku zpět.
Strach ochromoval ještě více než před půl rokem, neboť náhlý návrat nebezpečí, o kterém se lidé domnívali, že je dávno překonáno; rozšířil mezi nimi pocit bezmocnosti. Vždyť dokonce selhala i biskupova kletba! Vždyť ani Antioine Richis, veliký Richis, nejbohatší občan města, druhý konzul, mocný, rozvážný muž, který měl k službám všechny prostředky, nedokázal ochránit své vlastní dítě! Když se vrahova ruka nezalekla ani posvátné krásy Lauřiny - neboť vskutku připadala všem, kteří ji znali, jako světice, především teď, když byla mrtvá; jaká tu byla ještě naděje ujít vrahovi? Byl

krutější než mor, neboť před morem bylo možno uprchnout, před tímto vrahem však nikoli, jak dokazoval Richisův příklad. Měl zřejmě nadpozemské schopnosti. Určitě je spolčen s ďáblem, jestliže není ďábel sám. A tak si mnozí, a především prostší povahy, nevěděli jiné rady než chodit do kostela a modlit se, každý cech a řemeslo k jinému patronovi, zámečníci ke svatému Aloisiovi, tkalci ke svatému Kryšpínovi, zahradníci ke svatému Antoníčkovi, parfuméři ke svatému Josefovi. A brali s sebou ženy a dcery, modlili se společně, jedli a spali v kostele, neopouštěli jej dokonce ani ve dne, přesvědčeni, že pod ochranou zoufalého společenství a před tváří madony naleznou jediné možné bezpečí, pokud vůbec ještě nějaké bezpečí existuje.
Jiné, bystřejší hlavy, se semkly, protože církev už jednou selhala, do okultních skupin, najaly za spoustu peněz aprobovanou čarodějnici z Gourdonu, uchýlily se do jedné z četných vápencových slují v grasském podzemí a pořádaly černé mše, aby si naklonili Belzebuba. Jiní zase, především příslušníci vyššího měšťanstva a vzdělané šlechty, sázeli na nejmodernější vědecké metody, magnetizovali své domy, hypnotizovali dcery, vytvářeli fluidální kroužky mlčení ve svých salónech a pokoušeli se společně vytvářenou myšlenkovou emisí telepaticky zapudit vrahova ducha. Korporace organizovaly prosebné poutě z Grasse do Napoule a zpátky. Mniši pěti klášterů ve městě sloužili permanentní prosebné bohoslužby s ustavičnými zpěvy, takže, hned na tom, hned na onom konci města byla slyšet ve dne v noci nepřetržitá lamentace. Už se skoro nikde nepracovalo.
Tak očekávalo obyvatelstvo Grasse v horečné nečinnosti, téměř s netrpělivostí, příští vraždu. Nikdo nepochyboval o tom, že k ní dojde. A tajně toužil každý po této hrozné zvěsti v jediné naději, že se nebude týkat jeho, nýbrž někoho jiného.
Ovšem vrchnost ve městě, v kraji a v provincii se tentokrát nedala nakazit hysterickou náladou lidu. Poprvé od okamžiku, kdy došlo k první vraždě, se uskutečnila plánovitá a plodná spolupráce mezi fojtstvími v Grasse, Draguignanu a Toulonu, mezi magistráty, policií, intendantem, parlamentem a námořnictvem.
Důvodem pro tento solidární postup mocných byly na jedné straně obavy ze všeobecného povstání lidu, na druhé straně fakt, že od zavraždění Laury Richisové tu byly jisté záchytné body, které teprve umožňovaly systematické pronásledování vraha. Vrah byl spatřen. Zřejmě šlo o onoho ominózního koželužského tovaryše, který se v noci, kdy byla spáchána vražda, zdržoval ve stáji hostince v Napoule a příštího jitra beze stopy zmizel. Podle shodných údajů hostinského, podkoního a Richise to byl nenápadný, drobný muž v hnědém kabátě a s cestovním tlumokem z hrubého plátna. Ačkoli jinak vzpomínka tří svědků zůstávala podivuhodně neurčitá, ačkoli nedokázali popsat třeba obličej, barvu vlasů anebo způsob řeči toho muže, přece jenom hostinský ještě věděl, že mu, pokud se nemýlí, na chováni a chůzi cizince bylo nápadné cosi neobratného, jako by pokulhával, jako by měl poraněnou nohu anebo zmrzačené chodidlo.
S těmito poznatky zahájily už kolem poledního v den vraždy dva oddíly jízdního četnictva pronásledování vraha směrem na Marseille -jeden oddíl podle pobřeží, druhý směrem do vnitrozemí. Nejbližší okolí Napoule pročesávali dobrovolníci. Dva komisionáři grasského zemského soudu odcestovali do Nice, aby tam pátrali po koželužském tovaryši. V přístavech Fréjus, Cannes a Antibes byly kontrolovány všechny vyplouvající lodě, na hranicích se Savojskem byly uzavřeny všechny cesty, cestující se museli legitimovat. Na všech branách v Grasse, Vence, Gourdonu a na dveřích kostelů ve vesnicích se objevil pro ty, kteří uměli číst, popis pachatele v zatykači. Třikrát denně byl kromě toho ještě rozhlašován. Domněnka, že pachatel má koňskou nohu, posilovala ovšem názor, že jde v tom případě o samotného ďábla, a proto vyvolávala mezi obyvatelstvem spíše paniku, než aby se získaly použitelné informace.
Teprve když předseda soudu v Grasse z pověření Richise vypsal odměnu ve výši dvou set livrů za informace, které přispějí k dopadení pachatele, vedly denunciace k zatčení několika koželužských tovaryšů v Grasse, Opiu a Gourdonu, z nichž jeden opravdu měl tu smůlu, že kulhal. Toho už chtěli podrobit mučení, navzdory alibi, potvrzenému četnými svědky, když tu, desátého dne po spáchání vraždy, se přihlásil u magistratury člen městské stráže a učinil soudcům následující výpověď. V poledne onoho dne prý on, Gabriel Tagliasco, kapitán stráže, vykonával jako obvykle službu u Dvorské brány, a tu byl osloven individuem, na něž, jak si teď uvědomuje, se značně hodí popis ze zatykače, opětovně a naléhavě byl dotazován na cestu, po níž druhý konzul se svou karavanou opustil ráno město. Nepřikládal události samé ani tenkrát ani později nijaký význam a také by si byl už sám od sebe určitě nevzpomněl na ono individuum - nebylo na něm totiž nic pozoruhodného -, kdyby je byl včera nebyl náhodou spatřil znovu, a sice tady v Grasse, v rue de la Louve, před dílnou mistra Druota a paní Arnulfiové, a při té příležitosti si také povšiml, když se ten člověk pak zase vracel do dílny, že zřejmě kulhá.
O hodinu později byl Grenouille zatčen. Hostinský a jeho podkoní v Napoule, kteří se zdržovali kvůli identifikaci podezřelých v Grasse, v něm okamžitě poznali koželužského tovaryše, který" u nich tenkrát přenocoval: Je to on a nikdo jiný, on musí být tím hledaným vrahem.
Potom prohledali dílnu, prohledali i chatrč v olivovém háji za františkánským klášterem. V koutě, naprosto neskrýván, ležel rozstříhaný noční úbor, košile a rusé vlasy Laury Richisové. A když potom rozkopali podlahu, objevovaly se postupně šaty a vlasy ostatních čtyřiadvaceti děvčat. Našel se i dřevěný obušek, jímž byly oběti zabity, a také plátěný cestovní tlumok. Indicie byly nezvratné. Byl dán příkaz, aby vyzváněly kostelní zvony. Předseda soudu dal oznámit provoláním a vyhláškami, že zlopověstný vrah děvčat, po němž se téměř rok pátralo, je konečně zatčen a uvězněn.

48

Zpočátku lidé oznámení nevěřili. Považovali je za lest, kterou chtějí úřady zakrýt svou neschopnost a uklidnit nebezpečně podrážděnou náladu lidu. Příliš dobře si ještě vzpomínali na dobu, kdy se tvrdilo, že vrah odtáhl do Grenoblu. Příliš hluboce se tentokrát do jejich duší zakořenil strach.

Teprve když byly příštího dne na náměstí před soudní budovou veřejně vystaveny důkazy - byl to hrůzný pohled na pětadvacatery šaty s pětadvaceti chomáči vlasů, vystavenými jako strašáci na tyčích na čelní straně náměstí naproti katedrále -, tu se veřejné mínění změnilo.
Stovky lidí defilovaly podle pochmurné galérie. Rodinní příslušníci obětí, kteří opět poznávali šaty, se s výkřiky hroutili. Ostatní dav, zčásti ze senzacechtivosti, zčásti proto, aby byl plně přesvědčen, se dožadoval vidět vraha. Výkřiky brzy zesílily natolik, neklid na malém, lidmi se hemžícím náměstí byl tak hrozivý, že se předseda soudu rozhodl dát vyvést Grenouilla z cely a ukázat ho u okna prvního poschodí soudní budovy.
Když Grenouille přistoupil k oknu, řev zmlkl. Rázem nastalo tak dokonalé ticho, jako v horký letní den o polednách, když jsou všichni venku na polích anebo když se uchýlili do stínu domů. Nebylo už slyšet žádný krok, žádné odkašlávání ani dech. Dav tu po dlouhou chvíli jen zíral s otevřenými ústy. Nikdo nedokázal pochopit, že útlý, drobný, přikrčený človíček nahoře v okně, ta odmocnina, ta ubohá chudinka, ta nicka se dopustila pětadvaceti vražd. Prostě se nepodobal vrahovi. Nikdo by byl sice nedovedl říci, jak si vlastně vraha, toho ďábla, představoval, ale všichni se shodovali v tom: takhle ne! A přece - ačkoli vrah vůbec neodpovídal představám lidí, a proto jeho předvedení, jak by se bylo možno domnívat, by mohlo působit málo přesvědčivě - ačkoli to bylo paradoxní, vycházel už přesvědčující účinek z existence toho člověka v okně a z faktu, že právě jenom on a nikdo jiný nebyl představen jako vrah. Všichni si říkali: To přece nemůže být pravda! - a v témže okamžiku věděli, že to musí být pravda.
Ovšem když stráže zase odvedly skřeta zpět do tmy pokoje, teprve když už ho nebylo vidět, nýbrž už jenom, i když na kratičkou chvíli, existoval jako vzpomínka, skoro by se dalo říci jako pojem v mozcích lidí, jako pojem pro odporného vraha - tu teprve ustoupilo překvapení davu a na jeho místo nastoupila přiměřená reakce: ústa se zavřela, tisíce očí znovu ožilo. A potom zaburácel jediný dunivý křik zloby a pomsty: "Chceme ho mít!" A chystali se vzít útokem soudní budovu, aby ho vlastníma rukama zardousili, aby ho roztrhali na kusy. Stráže musely vynaložit veškeré úsilí, aby zabarikádovaly bránu a vytlačily dav. Grenouille byl co nejrychleji zase odveden zpátky do sklepení. Předseda soudu přistoupil k oknu a slíbil rychlé a příkladně přísné projednání před soudem. Přesto trvalo ještě dlouhé hodiny, než se dav rozešel, a celé dny, než se město jakž takž uklidnilo.
Proces s Grenouillem se konal opravdu bez dlouhých průtahů, protože nejenom průkazní materiál byl naprosto přesvědčivý, nýbrž i obžalovaný sám při výsleších bez okolků přiznal vraždy, z kterých byl obviňován.
Jedině když byl dotazován po motivu, nedovedl dát uspokojivou odpověď. Ustavičně jenom opakoval, že ta děvčata potřeboval, a proto je zabil. K čemu že je potřeboval a co má vůbec znamenat ono "že je potřeboval", k tomu mlčel. Nato byl dán na mučení, po celé hodiny ho věšeli za nohy, napumpovali do něho sedm pint vody, dali mu nohy do klády -bez nejmenšího úspěchu. Zdálo se, že ten člověk je naprosto necitelný vůči tělesné bolesti, nevydal ze sebe ani hlásku, a když byl opětovně dotazován, tvrdil stále: "Potřeboval jsem je." Soudci ho považovali za choromyslného. Upustili od dalšího mučení a rozhodli se, že skončí proces bez dalších výslechů.
Jediné zdržení, k němuž ještě došlo; byla právnická půtka mezi magistrátem Draguignanu, v jehož fojtství leží La Napoule, a mezi parlamentem v Aix, neboť obě instituce na sebe chtěly strhnout proces. Ale grasští soudcové si už případ nedali vzít. Byli to přece oni, kdo dopadl pachatele, v okruhu jejich příslušnosti byl spáchán převážný počet vražd, a jim také hrozil nahromaděný hněv lidu, kdyby přenechali vraha jinému soudu. Jeho krev musela téci v Grasse.
Patnáctého dubna 1766 byl vynesen rozsudek a byl přečten obžalovanému v jeho cele: "Parfumérský tovaryš Jean-Baptiste Grenouille," tak se v něm pravilo, "má být během osmačtyřiceti hodin odveden na místo promenády před branami města, tam přivázán s obličejem obráceným k nebi na dřevěný kříž a zaživa obdržet dvanáct ran železnou tyčí, které mu rozdrtí klouby paží, nohou, boků a ramen, a potom má být vztyčen vpletený na kříž až do své smrti." Obvyklá praxe milosti, totiž uškrtit delikventa po rozdrcení údů pomocí oprátky, byla katovi výslovně zakázána, i kdyby měl smrtelný zápas trvat řadu dní. Mrtvola potom má být v noci zahrabána na mrchovišti a místo nebude označeno.
Grenouille přijal rozsudek bez pohnutí. Soudní sluha se ho zeptal na poslední přání. "Nic," řekl Grenouille, má prý všechno, co potřebuje.
Do cely přišel kněz, aby ho vyzpovídal, ale už po čtvrt hodině odtud zase vyšel s nepořízenou. Odsouzenec prý na něho pohlédl při zmínce o Bohu tak nechápavě, jako by toto jméno právě slyšel poprvé, potom prý se natáhl na pryčnu a upadl okamžitě do hlubokého spánku. Každé další slovo prý nemělo smysl.
V následujících dvou dnech přicházelo mnoho lidí, aby spatřilo zblízka slavného vraha. Strážní je nechali nahlédnout špehýrkou ve dveřích cely a za každý pohled vyžadovali šest sou. Jistý mědirytec, který chtěl zhotovit skicu, musel zaplatit dva franky. Motiv ale vyvolával spíše zklamání. Vězeň, spoutaný řetězy na rukou a na nohou, ležel po celou dobu na pryčně a spal. Obličej měl obrácený ke zdi a nereagoval ani na klepání, ani na volání. Přístup do cely byl návštěvníkům striktně zakázán, a strážní se navzdory lákavým nabídkám neodvažovali zákaz porušit. Byla tu obava, že by vězeň mohl být v nevhodný okamžik zavražděn některým z rodinných příslušníků svých obětí. Z téhož důvodu mu nesmělo být podstrkováno také žádné jídlo. Bylo by mohlo být otrávené. Během celé doby, kterou Grenouille trávil ve vězení, dostával jídlo z čeledínské kuchyně biskupského paláce a vrchní vězeňský dozorce je musel napřed ochutnat. Poslední dva dny ovšem vůbec nejedl. Ležel a spal. Občas zařinčely řetězy, a když dozorce přispěchal ke špehýrce, viděl, že se vězeň napil vody z láhve, vrhl se zase na lože a spal dál. Zdálo se, jako by byl tento člověk tak unaven životem, že už ani nechtěl prožívat poslední hodiny v bdělém stavu.
Mezitím bylo připravováno prostranství před branou pro popravu. Tesaři stavěli popraviště, veliké třikrát tři metry a dva metry vysoké, se zábradlím a solidními schody - tak nádherné popraviště dosud v Grasse ještě nikdy neviděli. K tomu pak dřevěnou tribunu pro honoraci a plot pro prostý lid, který měl být udržován v jisté vzdálenosti. Místa v oknech domů nalevo a napravo od brány a v budově stráže byla už dávno pronajata za přehnané ceny. Katův pacholek si dokonce vyjednal s nemocnými v Charité, která stála poněkud stranou, že mu postoupí své pokoje, a potom je pronajímal dále s tučným ziskem senzacechtivým lidem. Prodavači limonád míchali už do zásoby celé konve

lékořicové šťávy, mědirytec vytiskl v mnoha stech exemplářích skicu vraha, kterou udělal ve vězení a trošku drsněji ji ještě doplnil podle své fantazie, kočující obchodníci proudili po desítkách do města, pekaři pekli upomínkové perníčky. Kat, mistr Papon, - který už po léta nelámal žádného delikventa, si dal ukout těžkou čtyřhrannou železnou tyč a s ní šel na jatka, aby si tam na mrtvých zvířatech cvičil údery tyčí. Směl udeřit jenom dvanáctkrát a těmito dvanácti ranami muselo být rozlámáno dvanáct kloubů, aniž by přitom poškodil hodnotné části těla jako například hruď nebo hlavu -nesnadná práce, která vyžadovala co největší dovednost.
Měšťané se připravovali na událost jako na veliký svátek. Že se nebude pracovat, se rozumělo samo sebou. Ženy si žehlily sváteční šaty, muži vyprašovali kabáty a dávali si čistit boty, aby se jen leskly. Kdo měl vojenskou hodnost nebo úřad, kdo byl cechovním mistrem, advokátem, notářem, ředitelem nějakého bratrstva anebo jinak významný, ten si oblékl uniformu a oficiální kroj, s řády, šerpami, řetězy a bělostně napudrovanou parukou. Věřící se hodlali post festum shromáždit k bohoslužbám, učedníci Satanovi k pořádné černé mši jako projev díků, vzdělaná šlechta k magnetické seanci v radnicích v Cabris, Villeneuve a Fontmichel. V kuchyních se už peklo a smažilo, ze sklepů se vynášelo víno a z trhů květiny na výzdobu, v katedrále zkoušel varhaník s kostelním sborem.
V Richisově domě v rue Droite však zůstávalo ticho. Richis si zakázal jakékoli přípravy pro "den osvobození", jak označoval lid den vrahovy popravy. Všechno se mu hnusilo. Náhle opět propuknuvší strach lidí se mu hnusil, a stejně tak se mu teď hnusila horečná radost z nadcházející události. I lidé, všichni dohromady, se mu hnusili. Nezúčastnil se předvedení pachatele a jeho obětí na náměstí před katedrálou, stejně tak se nezúčastnil procesu ani odporného defilé senzacechtivých občanů před celou odsouzence. K identifikaci vlasů a šatů své dcery objednal soudce k sobě do domu, učinil stručnou a klidnou výpověď a požádal, aby mu ponechali předměty jako relikvie, což se také stalo. Odnesl je do Laušiny komůrky, položil rozstříhanou noční košili a živůtek na její postel, rozprostřel rusé vlasy na polštář a posadil se k tomu a neopouštěl už komůrku ve dne ani v noci, jako by chtěl touto nesmyslnou stráží odčinit, co zanedbal tenkrát v noci v La Napoule. Byl tak naplněn hnusem, hnusem z celého světa a ze sebe samého, že nedokázal ani plakat.
Také vrah se mu hnusil. Nechtěl ho už vidět jako člověka, nýbrž jenom jako oběť", která bude zabita jako dobytče. Chtěl ho spatřit teprve při popravě, až bude ležet na kříži a až na něho s rachotem dopadne dvanáct ran, pak si ho přál vidět, chtěl ho pak vidět docela zblízka, dal si rezervovat místo v nejpřednější řadě. A až se lidé zase rozutečou, po několika hodinách, potom hodlal vystoupit k němu nahoru na popraviště a posadit se vedle něho a být na stráži, po celé noci, po celé dny, když to bude třeba, a přitom mu hledět do očí, vrahovi své dcery, a nakapat mu do očí veškerý ten hnus, který byl v něm, veškerý ten hnus lít do jeho smrtelného zápasu jako leptající kyselinu, tak dlouho, dokud ta bestie nechcípne...
A potom? Co udělá potom? To nevěděl. Snad začne znovu žít svým obvyklým životem, snad se ožení, snad zplodí syna, snad neudělá nic, snad zemře. Bylo mu to naprosto lhostejné. Uvažovat o tom mu připadalo nesmyslné, jako by přemýšlel o tom, co by měl dělat po vlastní smrti: přirozeně že nic. Nic, co by už teď mohl vědět.

49

Poprava byla určena na pět hodin odpoledne. Už ráno přicházeli první zvědavci toužící po podívané a zajišťovali si místa. Měli s sebou židle a stoličky, polštářky na sezení, jídlo, víno i děti. Když kolem poledne začaly proudit davy venkovského obyvatelstva ze všech světových stran, bylo prostranství promenády už tak hustě obsazeno, že se nově příchozí museli utábořit na terasovitě stoupajících zahradách a polích na druhé straně prostranství a na silnici do Grenoblu. Obchodníci už dělali dobré obchody, jedlo se a pilo, všude to hučelo a vřelo jako na jarmarku. Brzy se shromáždilo na deset tisíc lidí, více než o slavnosti Jasmínové královny, více než na největších procesích, více než se jich kdykoli předtím sešlo v Grasse. Stáli na svazích až daleko nahoru. Viseli ve větvích stromů, dřepěli na zdech, na hradbách a na střechách, tlačili se po desíti, po dvanácti v oknech. Jenom uprostřed prostranství promenády, chráněno tarasícím plotem, jakoby vykrojeno z těsta lidského davu, zůstalo ještě volné místo kolem tribuny a popraviště, které náhle vypadalo docela malé, jako hračka anebo jako jeviště loutkového divadla. A také zůstala volná ulička od popraviště k Dvorské bráně a do rue Droite.
Krátce po třetí hodině se objevil mistr Papon se svými pacholky. Zaburácel potlesk. Nesli k popravišti kříž sroubený z dřevěných trámů a připevnili ho do vhodné pracovní výše, tím že jej položili na čtyři těžké truhlářské kozy. Truhlářský tovaryš kříž přibil. Každý pohyb katových pacholků i truhláře odměňoval dav potleskem. Když potom Papon přistoupil s železnou tyčí, obešel kříž, odměřil si kroky, hned z té, hned zase z oné strany vedl imaginární ránu, vypukl opravdový jásot.
Ve čtyři hodiny se začala zaplňovat tribuna. Bylo možno obdivovat spoustu vznešených lidí, bohaté pány s lokaji a dobrými mravy, krásné ženy, velké klobouky, třpytivé šaty. Byla přítomna veškerá šlechta z města i z venkova. Páni z městské rady se objevili v sevřeném útvaru, vedeni oběma - konzuly. Richis měl na sobě černé šaty, černé punčochy, černý klobouk. Za městskou radou vpochodoval magistrát pod vedením předsedy soudu. Jako poslední se objevil biskup na otevřených nosítkách, v zářivě fialovém ornátu a se zeleným kloboučkem na hlavě. Kdo měl ještě pokrytou hlavu, smekl teď čepici. Zavládla slavnostní nálada.
Potom se přibližně deset minut nedělo nic. Panstvo zaujalo místa, lid nehybně vyčkával, nikdo už nejedl, všichni čekali. Papon a jeho pacholci stáli na jevišti popraviště jako přibití. Slunce viselo velké a žluté nad Esterelem. Z Grasské kotliny vanul vlahý vítr a přinášel nahoru vůni pomerančových květů. Bylo velice teplo a přímo nepravděpodobné ticho.
Konečně když už se všichni domnívali, že napětí nemůže trvat déle, aniž by vybuchlo v tisíceronásobný výkřik, ve

vřavu, v běsnění anebo jiný masový projev, bylo slyšet v tichu dusot koní a skřípění kol.
Po rue Droite sem vjížděl zavřený vůz s dvěma koňmi, vůz policejního náčelníka. Projel branou a objevil se teď pro každého viditelný v úzké uličce, která vedla k popravišti. Policejní náčelník trval na tomto způsobu předvedení, protože se domníval, že by jinak nemohl zaručit delikventovu bezpečnost. Obvyklé to rozhodně nebylo. Vězení bylo vzdáleno sotva pět minut od popraviště, a když odsouzenec z jakéhokoliv důvodu už nemohl zvládnout pěšky tuto krátkou trať, pak by to byla zastala otevřená kára tažená oslem. Ještě nikdo nikdy nezažil, aby někdo k vlastní popravě jel v kočáře, s kočím, livrejovanými sluhy a v doprovodu jezdců.
Navzdory tomu nevznikl v davu nepokoj nebo nevole, právě naopak. Lidé byli spokojeni, že se vůbec něco děje, považovali záležitost s kočárem za zdařilý nápad, podobně jako v divadle, kde se oceňuje, když je známý kus předveden překvapivě novým způsobem. Mnozí dokonce shledávali, že výstup je přiměřený. Tak neobyčejně odpornému zločinci přísluší mimořádné zacházení. Nebylo přece možné přivléct ho jako sprostého silničního lupiče v řetězech na popraviště a tam ho zabít. Na tom by přece nebylo nic senzačního. Odvést ho z polštářů ekvipáže na kříž - v tom spočívala nesrovnatelně nápaditější krutost.
Kočár se zastavil před popravištěm a tribunou. Lokajové seskočili, otevřeli dvířka a vysunuli schůdky. Vystoupil policejní náčelník, po něm důstojník městské stráže a konečně Grenouille. Měl na sobě modrý kabát, bílou košili, bílé hedvábné punčochy a černé střevíce s přezkami. Nebyl spoután. Nikdo ho nevedl za paži. Vystoupil z kočáru jako svobodný muž.
A pak se stal zázrak. Anebo něco podobného jako zázrak, totiž cosi tak nepochopitelného, neslýchaného a neuvěřitelného, že by to byli všichni svědkové dodatečně označovali za zázrak, kdyby o tom byli ještě někdy promluvili, což se nestalo, protože se později všichni dohromady styděli, že se toho vůbec zúčastnili.
Stalo se totiž, že těch deset tisíc lidí na prostranství promenády a na okolních svazích se znenadání jedním rázem cítilo proniknuto neochvějnou vírou, že ten drobný mužík v modrém kabátě, který právě vystoupil z kočáru, naprosto nemůže být vrahem. Ne že by snad pochybovali o jeho totožnosti! Stál tu tentýž člověk, kterého viděli před několika málo dny na náměstí v okně soudní budovy a kterého by byli v zuřivé nenávisti zlynčovali, kdyby se ho byli tenkrát zmocnili. Tentýž, který byl dva dny předtím na základě přesvědčivých důkazů a vlastního přiznání podle práva odsouzen. Tentýž, po jehož zabití katem ještě před minutou dychtivě toužili. Byl to on, bez jakýchkoli pochyb!
A přece - to také nebyl on, nemohl to být, nemohl být vrahem. Muž, který stál na popravišti, byl ztělesněná nevinnost. To v tom okamžiku věděli všichni, od biskupa až po prodavače limonád, od markýze až po mladou pradlenku, od předsedy soudu až po posledního uličníka.
Také Papon to věděl. A jeho pěsti, které svíraly železnou tyč, se roztřásly. Rázem pocítil takovou slabost ve svých silných pažích, takovou nejistotu v kolenou, takovou úzkost v srdci jako dítě. Nebude schopen zvednout tuto tyč, nikdy v životě nedokáže vynaložit sílu, aby ji zvedl na toho drobného nevinného muže, ach, bál se okamžiku, kdy bude odsouzenec vyveden nahoru, třásl se a musel se opřít o svou vražednou tyč, aby se mu slabostí nepodlomila kolena, jemu, velkému silnému Paponovi!
Nejinak se vedlo desetitisícům mužů a žen a dětí a starců, kteří tam byli shromážděni: slábli jako mladá děvčata, která podléhají šarmu svého milence. Zaplavil je mocný pocit náklonnosti, něžnosti, šílené dětinské zamilovanosti, ba, Bůh ví, lásky k tomu drobnému vrahounkovi a nedovedli, nechtěli proti tomu nic dělat. Bylo to jako pláč, proti němuž se nelze bránit, jako dlouho zadržovaný pláč, který stoupá z břicha nahoru a všechno, co se staví na odpor, podivuhodně rozkládá, všechno zkapalňuje a vyplavuje. Lidé už byli pouze tekutinou, vnitřně v duchu a v duši rozloženi, už jenom jakousi amorfní likvidností a jedině své srdce cítili jako neovladatelnou hroudu kymácející se v jejich nitru a položili je, každá a každý, do ruky drobného mužíka v modrém kabátě, aby si s ním počal, cokoli je mu libo: milovali ho. `
Grenouille teď už stál po několik minut u otevřených dvířek kočáru a nehýbal se. Lokaj vedle něho klesl na kolena a klesal stále níže, až do oné prostrativní pozice, která je obvyklá v Orientě před sultánem a před Alláhem. A dokonce i v této pozici se ještě chvěl a kolísal a chtěl klesat dál, chtěl si lehnout celým tělem na zem, chtěl proniknout do země, pod zem. Chtěl samou odevzdaností klesat až na druhou stranu světa. Důstojník městské stráže a policejní náčelník, oba drsní mužové, jejichž úkolem by bylo odvést teď odsouzence na popraviště a vydat jej katovi, nedokázali už koordinovaně jednat. Plakali a sundávali z hlavy klobouky, znovu si je nasazovali, házeli je na zem, padali si navzájem do náruče, odstupovali od sebe, šermovali nesmyslně pažemi ve vzduchu, lomili rukama, škubali sebou a šklíbili se, jako posedlí tancem svatého Víta.
Honorace, která byla usazena o něco dále, se oddávala svému dojetí sotva diskrétnějším způsobem. Každý dopřával hlasu svého srdce volný průběh. Byly tam dámy, které při pohledu na Grenouilla tiskly dlaně do klína a vzdychaly rozkoší, a jiné, které vášnivou touhou po nádherném mládenci - neboť takový jim připadal - padaly jako podťaté do mdlob. Byli tam pánové, kteří ustavičně vyskakovali ze svých míst a zase si sedali a zase vyskakovali, mocně funěli a svírali dlaněmi rukojeti kordů, jako by chtěli tasit, a jen povytasili, již zase vráželi čepel zpátky do pochvy, takže to jen klapotalo a řinčelo; a jiní, kteří mlčky obraceli oči k nebi a spínali křečovitě ruce k modlitbě; a sám pan biskup, který se naklonil hluboko dopředu, jako by mu bylo nevolno, tloukl čelem do kolen, až se mu zelený klobouček skutálel z hlavy. A přitom mu vůbec nebylo nevolno, nýbrž tonul poprvé v životě v náboženském zanícení, neboť se stal zázrak: před očima všech, Pánbůh zadržel v nejvlastnější osobě katovu ruku, neboť představil jako anděla toho, který se zdál být světu vrahem - ó, že se něco takového mohlo stát ještě v 18. století. Jak velký je Pán! A jak malý a nicotný je člověk sám, který vyslovil klatbu, aniž v ni věřil, jenom proto, aby uklidnil lid! Ó, jaká hrdopyšnost, ó, jaká malověrnost! A teď učinil Pán zázrak! Ó, jak nádherné pokoření, jak sladké ponížení, jaká milost být jako biskup takto navštíven Bohem.
Lid na druhé straně bariéry se mezitím oddával stále nestydatěji příšernému opojení citem, které vyvolal Grenouillův zjev. Ten, kdo zpočátku při pohledu na něho cítil jen soucit a dojetí, byl teď naplněn nezastíranou žádostivostí, toho, kdo napřed jen obdivoval a dychtil, to teď dohánělo k extázi. Všichni považovali muže v modrém kabátě za nejkrásnější,

nejatraktivnější a nejdokonalejší bytost, kterou bylo možno si představit: jeptiškám se zdál být zosobněným Spasitelem, vyznavačům Satanovým zářivým pánem temnoty, osvícencům nejvyšší bytostí, mladým dívkám pohádkovým princem, mužům připadal jako vlastní ideální podobizna. A všichni se jím cítili být poznáni a uchváceni na svém nejcitlivějším místě, zasáhl je v jejich erotickém centru. Vypadalo to, jako by měl tento muž deset tisíc neviditelných rukou a jako by každému z těch deseti tisíc lidí, kteří ho obklopovali, přiložil ruku na přirození a laskal je právě takovým způsobem, po němž každý jednotlivě, ať muž či žena, dychtil co nejsilněji ve svých nejtajnějších představách.
Tak se stalo, že plánovaná poprava jednoho z nejohavnějších zločinců své doby vyústila v největší bakchanálie, které svět od druhého století před Kristem zažil: počestné ženy si roztrhávaly blůzy, odhalovaly s hysterickým křikem ňadra, vrhaly se se zdviženými sukněmi na zem. Muži klopýtali s šílenými pohledy polem posetým chlípným, nabízejícím se masem, vytahovali chvějícími se prsty z kalhot své údy ztuhlé neviditelnými mrazy, padali kamkoliv s prudkým oddechováním, obcovali v nejnemožnějších pozicích a párech, stařec s pannou, nádeník s chotí advokáta, učedník s jeptiškou, jezuita se svobodnou zednářkou; všichni v jedné změti, jak je náhoda svedla dohromady. Vzduch byl těžký sladkým pachem potu vášně a byl naplněn hlasitým křikem, chroptěním a sténáním deseti tisíc lidských zvířat. Bylo to infernální.
Grenouille stál a usmíval se. Lidem, kteří ho viděli, se však spíše zdálo, že se směje nejnevinnějším, nejláskyplnějším, nejkouzelnějším a zároveň nejsvůdnějším úsměvem na světě. Ale ve skutečnosti to nebyl úsměv, nýbrž ošklivý cynický škleb, který spočíval na jeho rtech a který odrážel veškerý jeho triumf a veškeré jeho pohrdání. On, Jean-Baptiste Grenouille, narozený bez pachu na nejsmradlavějším místě světa, pocházející z odpadu, kalu a hniloby, vyrostlý bez lásky, žijící bez teplé lidské duše jedině ze zarputilosti a ze síly hnusu, malý, hrbatý, kulhavý, ošklivý tvor, jemuž se každý vyhýbal, obluda uvnitř stejně jako zevně - dosáhl toho, že si ho oblíbil celý svět. Co pravím oblíbil! Miloval! Uctíval! Zbožňoval! Dokázal prométheovský čin: božskou jiskru, která jiným lidem z ničeho nic spadne do kolébky a která byla jemu jedinému odepřena, si vyvzdoroval nekonečnou rafinovaností. Ba mnohem víc! Vykřesal si ji velice svérázně sám ve svém nitru. Byl mnohem větší než Prométheus. Vytvořil si auru, zářivější a působivější než měl kdy který člověk před ním. A nevděčil za ni nikomu - žádnému otci, žádné matce a nejméně pak nějakému milostivému Bohu - než jedině sobě samému. Byl vskutku svým vlastním Bohem, a nádhernějším Bohem než onen kadidlem páchnoucí Bůh, který sídlí v postelích. Před ním ležel na kolenou skutečný biskup a kňučel štěstím. Boháči a mocní tohoto světa, hrdí pánové a dámy zmírali obdivem, zatímco lid v širém okruh.u, mezi tím otcové, matky, bratři, sestry jeho obětí jemu na počest a jeho jménem slavili orgie. Stačil by jediný jeho pokyn a všichni by se zřekli svého Boha a vzývali by jeho, Velikého Grenouilla.
Ano, on byl tím Velkým Grenouillem! Teď to vyšlo najevo. Byl jím, tak jako kdysi ve svých do sebe zamilovaných fantaziích, i teď ve skutečnosti. V tomto okamžiku prožíval největší triumf svého života. A připadal mu hrozný. Připadal mu hrozný, neboť se z něho nemohl ani na okamžik těšit. V té chvíli, kdy vystoupil z kočáru na sluncem ozářené prostranství, oděn do parfému, který činí člověka u lidí oblíbeným, do parfému, na němž pracoval po celé dva roky, do parfému, po jehož vlastnictví toužil po celý život... v tom okamžiku, kdy viděl a cítil, jak neodolatelně působí a jak se šíří rychlostí větru a zachvacuje lidi kolem něho - v tom okamžiku se v něm opět vzedmul všechen hnus vůči lidem a ztrpčil mu triumf tak dokonale, že nejen nepociťoval žádnou radost, ale dokonce ani nejnepatrnější pocit zadostiučinění. To, o čem vždycky snil, že ho totiž ostatní lidé budou milovat, se mu v okamžiku úspěchu stalo nesnesitelným, neboť on sám lidi nemiloval, on je nenáviděl. A náhle věděl, že nenajde nikdy uspokojení v lásce, nýbrž vždycky jen v nenávisti - nenávidět a být nenáviděn.
Ale nenávist, kterou pociťoval vůči lidem, zůstávala u lidí bez odezvy. Čím více je v tomto okamžiku nenáviděl, tím více ho zbožňovali, neboť z něho nevnímali nic než jeho osvojenou auru, jeho voňavou masku, jeho uloupený parfém, a to vskutku. k zbožňování stačilo.
Nejraději by je byl smetl s povrchu zemského, ty stupidní, páchnoucí, zerotizované lidi, přesně tak jako tenkrát v krajině své černé duše zničil cizí pachy. A přál si, aby si uvědomili, jak velice je nenávidí, a aby ho proto, kvůli tomuto jeho jedinému opravdu procítěnému pocitu nenáviděli i oni a aby ho zmařili, tak jak to původně měli v úmyslu. Jednou v životě si přál se odosobnit. Jednou v životě si přál být takový jako jiní lidé a zbavit se svého nitra: tak jako oni své lásky a svého pitomého uctívání, tak zase on své nenávisti. Přál si jednou, jen jedenkrát být brán na vědomí ve své skutečné existenci a obdržet od nějakého jiného člověka odpověď na svůj jediný opravdový cit, na nenávist.
Ale z toho nebylo nic. Z toho nemohlo být nic. A dnes už vůbec nic. Neboť byl přece maskován nejlepším parfémem na světě a pod touto maskou neměl žádnou tvář, pouze svou naprostou bezpachovost. Tu se mu náhle udělalo nevolno, neboť cítil, že se mlhy zase zvedají.
Jako tenkrát v jeskyni ve snu, ve spánku, v srdci, v jeho fantazii stoupaly znenadání mlhy, strašlivé mlhy jeho vlastního pachu, který nemohl ucítit, protože byl bez vůně. A tak jako tenkrát se ho zmocnila nekonečná úzkost a strach a domníval se, že se bude muset udusit. Avšak bylo tornu jinak než tenkrát, tohle nebyl sen a spánek, nýbrž holá skutečnost. A bylo tomu jinak než tenkrát, teď neležel v jeskyni, nýbrž stál na prostranství tváří v tvář deseti tisícům lidí. A bylo tornu jinak než tenkrát, teď nepomáhal žádný křik, který' by ho probudil a osvobodil, a nepomáhal žádný útěk zpátky do dobrého, teplého, zachraňujícího světa. Neboť tohle, tady a teď, to byl svět, a tohle, tady a teď, byl jeho uskutečněný sen. A on sám si to přece kdysi přál.
Strašlivé, dusivé mlhy stoupaly dále z močálu jeho duše, zatímco kolem něho lid sténal v orgiastickém a orgastickém nadšení. Jakýsi muž běžel k němu. Vyskočil z nejpřednější řady na tribuně honorace tak prudce, že mu spadl z hlavy černý klobouk a muž pádil s vlajícím černým kabátem přes popraviště jako havran anebo jako anděl pomsty. Byl to Richis.
Zabije mě, pomyslel si Grenouille. Je jediný, kdo se nedá oklamat mou maskou. Nemůže se dát oklamat. Lpí na mně

vůně jeho dcery, tak zrádně zřejmá jako krev. Musí mě poznat a zabít. Musí to udělat.
A rozpřáhl paže, aby uvítal anděla, který se řítil na něho. Už se domníval, že ucítí jako nádherně palčivou ránu bodnutí do hrudi dýkou nebo kordem a čepel, která pronikne všemi krunýři vůně a dusivými mlhami, vnikne doprostřed jeho chladného srdce - konečně, konečně něco v jeho srdci, něco jiného než on sám! Cítil se už téměř spasen.
Ale potom náhle spočíval Richis na jeho prsou, nikoli jako anděl pomsty, nýbrž otřesený, bědně vzlykající Richis, a objal ho pažemi, přímo se do něho zaryl, aby snad neutonul v moři blaženosti. Žádné osvobozující bodnutí dýkou, žádná rána do srdce, ba ani kletba nebo výkřik nenávisti. Namísto toho se přitiskla Richisova tvář vlhká slzami k jeho tváři a chvějící se ústa zaúpěla: "Promiň mi, můj synu, můj milý synu, promiň mi!"
Tu se mu zevnitř zabělalo před očima a vnější svět zčernal. Mlhy se srazily v běsnící tekutinu jako vroucí pěnivé mléko. Zaplavily ho, narážely s nesnesitelným tlakem na vnitřní skořápku jeho těla, aniž by se nějak mohly dostat ven. Chtěl uprchnout, chtěl pro všechno na světě uprchnout, ale kam ... Chtěl puknout, chtěl explodovat, aby se nezadusil sám sebou. Konečně klesl k zemi a ztratil vědomí.

50

Když zase přišel k sobě, ležel v posteli Laury Richisové. Relikvie po ní, šaty i její vlasy byly odklizeny. Na nočním stolku hořela svíčka. Přivřeným oknem slyšel zdáli jásot oslavujícího města. Antoine Richis seděl na stoličce vedle lůžka a bděl. Držel Grenouillovu ruku ve své a hladil ji.
Ještě než otevřel oči, zkoumal Grenouille atmosféru. Uvnitř byla klidná. Nic už nevřelo a netísnilo. V jeho duši vládla už zase obvyklá chladná noc, kterou potřeboval, aby zmrazil a zjasnil své vědomí a obrátil je navenek: cítil tam svůj parfém. Změnil se mezitím. Hroty se poněkud otupily, takže teď ještě nádherněji vystoupil do popředí hlavní tón Laořiny vůně, mírný, temný, jiskřivý oheň. Cítil se bezpečně. Věděl, že ještě po několik hodin je nedotknutelný, a otevřel oči.
Richisův pohled na něm spočíval. V tomto pohledu byla nekonečná blahovůle, něžnost, dojetí a dutá, připitomělá hloubka milujícího člověka.
Usmál se a stiskl pevněji Grenouillovu ruku a řekl: Jed už bude všechno v pořádku. Magistrát zrušil rozsudek. Všichni svědkové odpřísáhli, že se mýlili. Jsi svobodný. Můžeš dělat, co chceš. Ale já chci, abys zůstal u mě. Ztratil jsem dceru, chci tě získat za syna. Podobáš se jí. Jsi krásný jako ona. Tvé vlasy, tvá ústa, tvoje ruka ... Po celý ten čas jsem držel tvou ruku, tvoje ruka je jako její. A když pohlédnu do tvých očí, tak mi je, jako by se na mě dívala. Jsi její bratr a já chci, aby ses stal mým synem, mou radostí, mou pýchou, mým dědicem. Žijí ještě tvoji rodiče?"
Grenouille zavrtěl hlavou a Richisova tvář zbrunátněla štěstím. "Pak se tedy staneš mým synem?" vykoktal a vymrštil se ze stoličky, aby se posadil na pelest postele a stiskl i druhou Grenouillovu ruku. "Staneš se jím? Staneš se jím? Chceš, abych byl tvým otcem? - Nic neříkej! Nemluv! Jsi ještě příliš sláb, než abys mohl mluvit. Přikývni jenom!"
Grenouille přikývl. Tu vytrysklo Richisovi štěstí jako rudý pot ze všech pórů a on se sklonil ke Grenouillovi a políbil jej na ústa.
"Spi teď, můj milý synu," řekl, když se opět vzpřímil. "Budu u tebe bdít, dokud neusneš." A když ho dlouhou chvíli pozoroval s němou blažeností, řekl: "Učinil jsi mě velmi, velmi šťastným".
Grenouille zlehka roztáhl koutky úst, jak to odkoukal od lidí, kteří se usmívají. Potom zavřel oči. Chvilku počkal, než začal klidněji a zhluboka oddechovat, jako to činí spáči. Cítil Richisův milující pohled na své tváři. Pak ucítil, jak se Richis znovu sklonil, aby ho políbil, ale potom od toho upustil, ze strachu, aby ho nevzbudil. Konečně sfoukl Rinchis svíci a vyplížil se po špičkách z pokoje.
Grenouille zůstal ležet, až už neslyšel v domě ani ve městě žádný šramot. Když potom vstal, už svítalo. Oblékl se a vykročil tiše na chodbu, tiše sestoupil po schodech a prošel halou na terasu.
Odtud bylo vidět přes městské hradby, přes mísu grasské krajiny a při jasném počasí dokonce až k moři. Teď se vznášela řídká mlha, spíše opar nad poli a vůně, které odtud přicházely, kručinka, tráva a růže, byly jako vyprané, čisté, jednoduché a prosté. Grenouille prošel zahradou a přelezl přes zeď.
Nahoře na promenádě se musel ještě jednou prodrat lidskými výpary, než se dostal do širého kraje. Celé prostranství a svahy se podobaly obrovskému zpustlému vojenskému tábořišti. Po tisících tam ležely výstřednostmi noční oslavy vyčerpané postavy, některé nahé, některé zpola odhalené a zpola zakryté šaty, pod něž zalezly jako pod přikrývku. Páchlo to tam kyselým vínem, kořalkou, potem a močí, dětskými výkaly a zuhelnatělým masem. Tu a tam doutnala ohniště, na nichž včera pekli a kolem nichž pili a tančili. Tu a tam ještě z tisícerého chrápání zachrčelo zablábolení nebo zabublal smích. Možná že ještě leckdo bděl a zapuzoval chlastem ze svého mozku poslední útržky vědomí. Ale nikdo neviděl Grenouilla, který' překračoval rozptýlená těla, opatrně a rychle zároveň, jako by kráčel bažinou. A kdo ho viděl, ten ho nepoznal. Grenouille už nevoněl. Zázrak pominul.
Když dospěl na konec promenády, nepustil se silnicí do Grenoblu ani do Cabris, ale vydal se přes pole směrem na západ, aniž by se jen jedenkrát ohlédl. Když vycházelo slunce, tučné a žluté a bodavě horké, byl už dávno pryč.
Grasští občané se probouzeli se strašlivou kocovinou. Dokonce i ti, kteří nepili, měli hlavu olověně těžkou a v žaludku i v duchu jim bylo na zvracení. Na promenádě v nejjasnějším svitu slunce shledávali bodří sedláci své šaty, které ze sebe strhali v excesu orgie, počestné ženy hledaly muže a děti, zcela navzájem si cizí lidé se zděšeně vymaňovali z nejintimnějšího objetí, známí, sousedé, manželé náhle proti sobě stáli veřejně v nejtrapnější nahotě.
Mnohým připadal tento zážitek tak hrůzný, tak naprosto nevysvětlitelný a neslučitelný s jejich vlastními morálními představami, že jej doslova v okamžiku, kdy se konal, vymazávali z paměti a v důsledku toho si na něj později opravdu už nedokázali vzpomenout. Jiní, kteří své vnímací ústrojí neovládali tak suverénně, pokoušeli se dívat jinam a nevidět a

neslyšet, což nebylo docela jednoduché, neboť hanba byla příliš zřejmá a příliš všeobecná. Ten, kdo našel své svršky a rodinné příslušníky, se co možná nejrychleji a nejnenápadněji vytrácel. K polednímu vypadalo prostranství, jako by je vysmýčil.
Lidé ve městě, pokud vůbec, vycházeli teprve k večeru ze svých domů, aby obstarali nejnaléhavější pochůzky. Zdravili se při setkání jen letmo a mluvili jen o zcela bezvýznamných věcech. O událostech předcházejícího dne a předcházející noci nepadlo jediné slovo. Jak bezuzdně a čile se ještě včera lidé chovali, tak stydlivě jednali teď. A všichni byli takoví, neboť všichni byli vinni. Nikdy se nezdála být shoda mezi grasskými občany lepší než v oné době. Lidé žili jako ve vatičce.
Někteří se ovšem museli, už vzhledem ke svému úřadu, důkladněji zabývat tím, co se stalo. Kontinuita veřejného života, neporušitelnost práva a pořádku vyžadovaly rychlá opatření. Už odpoledne zasedala městská rada. Pánové, mezi nimi i druhý konzul, se mlčky objali, jako by šlo o to znovu ustanovit gremium tímto spikleneckým gestem. Potom bylo jednomyslně rozhodnuto, aniž by padla zmínka o událostech anebo snad dokonce o Grenouillově jménu, "dát okamžitě strhnout tribunu a popraviště na promenádě a prostranství stejně tak jako okolní zdupaná pole znovu uvést do původního řádného stavu". Na tyto účely bylo uvolněno sto šedesát livrů.
Současně zasedal i soudní dvůr. Magistrát se bez diskuse dohodl, že "případ G." lze považovat za vyřízený, akta uzavřít a bez registratury dát do archívu a zahájit nové řízení proti až dosud neznámému vrahovi pětadvaceti panen v oblasti Grasse. Policejní náčelník dostal rozkaz, aby neprodleně zahájil pátrání.
Už příštího dne našel, co bylo třeba. Na základě jednoznačných podezřelých okolností byl zatčen Dominik Druot, mistr parfumér v rue de la Louve, v jehož chatrči koneckonců byly nalezeny šaty a vlasy veškerých obětí. Soudci se nedali oklamat jeho počátečním zapíráním. Po čtrnáctihodinovém mučení všechno přiznal a dokonce prosil o co možná nejrychlejší popravu, která mu byla povolena již na příští den. Za svítání ho oběsili bez velkých okolků, bez popraviště a tribun, jen za asistence kata, několika členů magistrátu, lékaře a kněze. Jakmile smrt nastala, byla zjištěna a zaprotokolována, mrtvola byla neprodleně pohřbena. Tím byl případ vyřízen.
Město na něj už stejně zapomnělo, a to tak dokonale, že cestující, kteří tam v nejbližších dnech přijeli a mimochodem se ptali na zlověstného grasského vraha děvčat, nenašli jediného rozumného člověka, který by byl schopen podat jim jakoukoliv zprávu. Jenom několik bláznů z Charité, notoričtí duševně choří, blábolili ještě cosi o veliké slavnosti na promenádě, kvůli níž prý museli vyklidit své pokoje.

A brzy se život úplně znormalizoval. Lidé pilně pracovali a dobře spali a věnovali se svým obchodům a hleděli si svého. Voda zurčela tak jako dříve z četných pramenů a kašen a zaplavovala ulice bahnem. Město tu zase stálo omšelé a hrdé na svazích nad úrodnou kotlinou. Slunce teple svítilo. Blížil se květen. Sklízely se růže.

Díl čtvrtý

51

Grenouille šel nocí. Jako na počátku své cesty se vyhýbal městům, vyhýbal se silnicím, ukládal se ke spánku, když se začalo rozednívat, vstával večer a pak šel dál. Žral, co cestou nacházel: byliny, houby, květy, mrtvé ptáky, červy. Prošel Provencí, na ukradeném člunu se dostal přes Rhonu jižně od Orange, podle proudu Ardéche pronikl pak hluboko do Cevenn a pak se vydal podle Alliery na sever. V Auvergni se přiblížil k Plombu du Cantal. Viděl ho, jak se rozkládá na západě, veliký a stříbřitě šedý v měsíčním světle, a cítil chladný vítr, který od něho vanul. Ale netoužil jít tím směrem. Nechtělo se mu už znovu žít v jeskyni. Tuto zkušenost už učinil a zjistil, že se tak nedá žít. Stejně tak jako zkušenost života mezi lidmi. Člověk se dusil tam i tady. Nechtěl už vůbec žít. Chtěl odejít do Paříže a zemřít. To chtěl.
Čas od času sáhl do kapsy a sevřel v ruce malý skleněný flakon se svým parfémem. Lahvička byla ještě téměř plná. Pro výstup v Grasse spotřeboval jen jedinou kapku. Zbytek postačí, aby okouzlil celý svět. Když bude chtít, mohou ho v Paříži oslavovat ne pouhé desetitisíce, nýbrž statisíce lidí; anebo může odejít do Versailles, aby si dal od krále políbit nohy; může napsat papeži parfémovaný dopis a zjevit se jako nový Mesiáš; v Notre Dame se může před králi a císaři sám pomazat za vrchního císaře, dokonce za Boha na zemi -v případě, že Bůh vůbec potřebuje vlastní pomazání...
Všechno to by mohl udělat, pokud by se mu jen zachtělo. Má k tornu moc. Drží ji v ruce. Moc, která je silnější než moc peněz anebo moc teroru anebo moc smrti: nepřekonatelnou moc vnukat lidem lásku. Jen jediné tato moc nedokáže: nedokáže způsobit, aby sám sobě voněl. A i kdyby se mohl světu tím parfémem jevit jako Bůh -když sám sebe nemůže cítit, a proto nikdy nebude vědět, kdo je, tak na to kašle, na svět, na sebe samého, na svůj parfém.
Ruka, která svírala flakón, velice jemně voněla, a když ji přiložil k nosu a začenichal, pak ho zaplavil sladkobolný pocit a na několik vteřin přestal utíkat a zůstal stát a čichal. Nikdo neví, jak dobry' je tenhle parfém doopravdy, pomyslel si. Nikdo neví, jak dobře je udělán. Ostatní lidé jsou podřízeni jenom jeho účinku, ani nevědí, že je to parfém, který na ně působí a který je okouzluje. Jediný člověk, který to kdy rozeznal v celé opravdové kráse, jsem já, protože já jsem jej vytvořil. A zároveň jsem jediný, koho nemůže okouzlit. Jsem jediný, pro něhož nemá žádný smysl.
A později, to byl už v Burgundsku: Když jsem stál pod hradbami poblíž zahrady, v níž si hrála rusovlasá dívka a její vůně vanula ke mně ... anebo spíše příslib její vůně, neboť její pozdější vůně tehdy ještě ani neexistovala - snad bylo to, co jsem tenkrát pociťoval, podobné tomu, co pociťovali lidé na promenádě, když jsem je zaplavil svým parfémem...?
Ale pak tuto myšlenku zavrhl: Ne, bylo to něco jiného. Vždyť jsem přece věděl, že toužím po vůni, nikoli po děvčeti. Ti lidé ale věřili, že touží po mně, avšak to, po čem toužili doopravdy, zůstalo pro ně tajemstvím.
Pak si už nemyslel nic, neboť myšlení nebylo jeho silnou stránkou, a také už byl v kraji Orléanském.

Překročil Loiru u Sully. A o den později měl už v nose pach Paříže. Pětadvacátého června 1766 za časného jitra kolem šesté vstoupil do města po rue Saint-Jacques.
Byl to parný den, nejparnější až dosud v onom roce. Tisíceré pachy a smrady prýštily jako z tisíce prasklých vředů. Ani vánek se nepohnul. Zelenina na stáncích trhovců uvadala dříve než nastalo poledne. Maso a ryby se rozkládaly. V ulicích stál zamořený vzduch. Dokonce se zdálo, že ani řeka neteče, nýbrž už jenom stojí a zapáchá. Bylo to jako v den Grenouillova narození.
Přešel přes Pont Neuf na pravý břeh a dále k Tržnici a ke hřbitovu Nevinných. Potom se uvelebil v arkádách kostnic podle rue aux Fers. Pozemek hřbitova se před ním rozkládal jako rozbombardované bojiště, rozrytý, rozbrázděný, protkaný zákopy, posetý lebkami a kostmi, bez jediného stromu, bez keře nebo stébla trávy, rumiště smrti.
Kolem dokola nebylo vidět živáčka. Mrtvolný smrad byl tak těžký, ,že dokonce i hrobaři odtud zmizeli. Vrátili se znovu teprve po západu slunce, aby při světle pochodní až do noci kopali hroby pro mrtvé na příští den.
Teprve po půlnoci - hrobaři už odešli - ožilo ono místo všemožnou chátrou, zloději, vrahy, zabijáky, děvkami, dezertéry, mladistvými vyvrheli. Zapálili si malý táborák, aby na něm něco uvařili a také aby zahnali smrad.
Když Grenouille vykročil zpod arkád a vmísil se mezi tyto lidi, nebrali ho zpočátku vůbec na vědomí. Mohl nikým neobtěžován přistoupit k jejich ohni, jako by byl jedním z nich. To je posilovalo později v domněnce, že v jeho osobě muselo jít o ducha nebo o anděla anebo vůbec o nějakou nadpřirozenou bytost. Neboť obvykle reagovali krajně nedůtklivě na blízkost nějakého cizince.
Malý muž v modrém kabátě byl ale z ničeho nic prostě tady, jako by vyrostl ze země, v ruce držel malou lahvičku, kterou odzátkoval. To bylo to první, nač se všichni dokázali rozpomenout: že tam kdosi stál a odzátkoval lahvičku. A potom prý se postříkal obsahem lahvičky od hlavy až k patě a náhle byl zalit takovou krásou, jako by to byl zářivý oheň.
Na okamžik ustoupili z úcty a nelíčeného obdivu. Ale v témže okamžiku už cítili, že to nebylo nějaké ustupování, ale spíše jako by si brali rozběh, že totiž jejich úcta se překotně změnila v touhu, jejich údiv v nadšení. Cítili se neodolatelně přitahováni k tomuto andělskému člověku. Vycházel z něho prudký vír, strhující odliv, proti němuž se žádný člověk nedokáže vzepřít, a to tím méně, že se žádný člověk proti němu vzepřít ani nechtěl, neboť to byla sama vůle, kterou tento odliv podemílal a hnal svým směrem: směrem k němu.
Vytvořili kolem něho kruh, dvacet, třicet osob a tento kruh se teď stále zužoval. Brzy už kruh nemohl všechny pojmout, začali se tísnit, strkat a tlačit, každý se chtěl dostat co nejblíže ke středu.
A pak v nich jako švihnutím proutkem padly poslední zábrany a také kruh se zhroutil. Vrhli se na anděla, zmocnili se ho, strhli ho k zemi. Každý se ho chtěl dotknout, každý z něho chtěl kousek, peříčko, křidélko, jiskru jeho zázračného ohně. Strhávali mu z těla šaty, vlasy, kůži, drali ho, zatínali mu do masa zuby a drápy, vrhali se na něho jako hyeny.
Ale takové lidské tělo je tuhé a nedá se jen tak snadno roztrhat, dokonce i koně mají co dělat, aby to dokázali. A tak se brzy zablýskaly dýky a bodaly a páraly a sekery a sekáčky dopadaly na klouby, roztínaly s praskotem kosti. Za chviličku byl anděl rozložen na třicet dílů a každý člen bandy uchvátil kus a hnán slastnou touhou se uchýlil někam do ústraní a žral ho. O půl hodiny později zmizelo poslední vlákénko z Jeana-Baptista Grenouille z povrchu zemského.
Když se kanibalové po svém hodokvasu zase sešli u ohně, nepromluvil žádný z nich ani slovo. Některý si ještě trošku krknul, vyplivl kostičku, tiše mlaskl jazykem, přistrčil nohou zbylý hadřík modrého kabátu do plamenů: všichni byli trošku rozpačití a neodvažovali se navzájem na sebe pohlédnout. Každý z nich, ať muž nebo žena, už někdy spáchal vraždu nebo jiný podlý zločin. Ale že by sežral člověka? Něčeho tak hrozného, mysleli si, by nebyli nikdy schopni. A divili se, jak to pro ně přece jen bylo snadné a že při veškerých rozpacích nepociťují nejnepatrnější náznak špatného svědomí. Ba právě naopak! Ačkoli jim v žaludku bylo trochu těžko, v srdci se cítili naprosto lehce. V jejich temných duších se náhle vznášel příjemný jas, na jejich tvářích spočíval něžný dívčí odlesk štěstí. Odtud možná pramenil onen ostych pozvednout zrak a pohlédnout si navzájem do očí.
Když se toho odvážili, zpočátku jen kradmo a potom zcela přímo, tu se museli usmát. Byli neobyčejně pyšní. Poprvé v životě udělali něco z lásky.